

วิเคราะห์พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557: ศึกษากรณีการ
กระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์



บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF PROTECTING CRUELTY TO ANIMALS AND ARRANGEMENT FOR ANIMAL
WELFARE ACT B.E. 2557: A CASE STUDY OF ACTIONS WHICH ARE UNCONSIDERED TO BE
CRUELTY TO ANIMALS

Mr. Passakorn Tantiwivat



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2015
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการ
จัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557: ศึกษากรณีการกระทำที่ไม่
ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์
โดย นายภาสกร ตันติวิวัฒน์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร.กฤษ อังคนาพร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นายสุเทพ ยิ้มละมุล)

ภาสกร ตันติวิวัฒน์ : วิเคราะห์พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557: ศึกษากรณีการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ (AN ANALYSIS OF PROTECTING CRUELTY TO ANIMALS AND ARRANGEMENT FOR ANIMAL WELFARE ACT B.E. 2557: A CASE STUDY OF ACTIONS WHICH ARE UNCONSIDERED TO BE CRUELTY TO ANIMALS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์, 226 หน้า.

การทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน พิการ หรือตายโดยไม่มีเหตุอันสมควรและเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ แต่บางครั้งมนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาประโยชน์จากสัตว์หรือฆ่าหรือทำร้ายสัตว์อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เช่น ฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารหรือควบคุมโรคระบาด ป้องกันอันตราย ทดลองทางวิทยาศาสตร์ การุณยฆาต เป็นต้น กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศส่วนใหญ่กำหนดให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ด้วยหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่สนับสนุนให้มนุษย์ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม เช่น ไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นกระทำในทางที่สังคมยอมรับได้

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดให้การกระทำดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ในมาตรา 21 แต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำเหล่านั้นที่สอดคล้องกับแนวคิดทั้งสองแนวดังกล่าวไว้ มาตรานี้จึงมีช่องว่างทางกฎหมายให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ได้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21 โดยกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5686006034 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: ANIMAL CRUELTY / UNNECESSARY SUFFERING / SOCIALLY ACCEPTED PRACTICES

PASSAKORN TANTIWIWAT: AN ANALYSIS OF PROTECTING CRUELTY TO ANIMALS AND ARRANGEMENT FOR ANIMAL WELFARE ACT B.E. 2557: A CASE STUDY OF ACTIONS WHICH ARE UNCONSIDERED TO BE CRUELTY TO ANIMALS. ADVISOR: ASST. PROF.PAREENA SRIVANIT, Ph.D., 226 pp.

Animal Cruelty is the socially unacceptable and unreasonable act of commission or omission which causes pain, suffering, disability or death to animals. But at times animal exploitation whether killing or injuring animals is unavoidably necessary such as for the purpose of food consumption, disease control, scientific experiment or euthanasia. Most foreign laws do not regard those actions as animal cruelty as long as they are in accordance with the concept of animal rights and the concept of animal welfare, particularly if animals are humanely treated without unnecessary suffering or socially accepted practices.

The Protecting Cruelty to Animals and Arrangement for Animal Welfare Act B.E. 2557, Article 21 prescribes that those actions shall not be considered as animal cruelty. However, the law does not specify rules and procedures to implement those actions, which result in the gap of the law to cause animal cruelty indirectly.

This thesis recommends that the Article 21 of the Protecting Cruelty to Animals and Arrangement for Animal Welfare Act B.E. 2557 should be revised by prescribing procedures or methods of actions not to be considered as animal cruelty clearly and accordingly with the concepts of animal rights and animal welfare in order to prevent animal cruelty efficiently.

Field of Study: Laws

Academic Year: 2015

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องด้วยความเมตตาากรุณาจากคณาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เสมอมา ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์ เป็นอย่างสูงที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์โดยแนะนำแนวทางการเขียน การวิเคราะห์ ตลอดจนตรวจทาน แก้ไขข้อบกพร่องและให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณพล จันทน์หอม ที่อนุเคราะห์รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์โดยให้ความคิดเห็นและคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์และช่วยปรับมุมมองของผู้เขียน และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์ ดร. กฤษ อังคนาพร และนายสุเทพ ยิ้มละมุล ที่ยินดีรับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์โดยให้ความรู้ ข้อมูลทางวิชาการ ความคิดเห็น และคำชี้แนะที่มีคุณค่าต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณนายสมเกียรติ ตันติวิวัฒน์ และนางสมลักษณ์ ตันติวิวัฒน์ ผู้เป็นบิดาและมารดาที่รักและเคารพยิ่งของผู้เขียน ญาติพี่น้อง ตลอดจนกัลยาณมิตรทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังและมีส่วนร่วมในความสำเร็จครั้งนี้เป็นอย่างสูงที่มอบความรัก ความเข้าใจ คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมาและขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ยินดีเป็นธุระติดต่อประสานงานและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เขียน รวมถึงผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้เอ่ยถึงในกิตติกรรมประกาศนี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณค่าอันพึงได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง ทั้งที่ชีวิตดับล่วงไปแล้วและที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ได้สร้างคุณประโยชน์มหาศาลแก่มวลมนุษยชาติให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุกและในฐานะเพื่อนร่วมโลกที่มีชีวิต จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และความปรารถนาที่จะมีความสุขและหลีกเลี่ยงความทุกข์ไม่ต่างกันด้วยสำนึกในบุญคุณและตระหนักในคุณค่าแห่งการมีชีวิต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวคิดและกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์.....	8
2.1 แนวคิด ความหมาย และลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์.....	9
2.1.1 ความหมายและลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์.....	9
2.1.2 แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights).....	14
2.1.3 แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare).....	24
2.1.4 เปรียบเทียบแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์.....	29
2.2 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์	31
2.2.1 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศ สหรัฐอเมริกา	31
2.2.2 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศมาเลเซีย	36
2.2.3 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลีย ...	41
2.2.4 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย	43

บทที่ 3 กฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศ.....	55
3.1 กฎหมายและมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์.....	56
3.1.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	56
3.1.2 หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	60
3.1.3 การบังคับใช้กฎหมาย	80
3.2 กฎหมายและมาตรการของประเทศมาเลเซียเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	88
3.2.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	88
3.2.2 หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	91
3.2.3 การบังคับใช้กฎหมาย	103
3.3 กฎหมายและมาตรการของประเทศออสเตรเลียเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์.....	107
3.3.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	107
3.3.2 หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	112
3.3.3 การบังคับใช้กฎหมาย	132
3.4 เปรียบเทียบกฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศ สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ของประเทศไทย	136
3.4.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	137
3.4.2 หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์	139
3.4.3 การบังคับใช้กฎหมาย	141
บทที่ 4 วิเคราะห์กฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557	144
4.1 ความหมายของข้อยกเว้นและการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์	146
4.2 การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณ กรรมสัตว์	147

4.2.1	หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์	147
4.2.2	การนำหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์มาใช้	148
4.3	การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์	150
4.3.1	การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้ เฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1).....	151
4.3.2	การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ตาม มาตรา 21(2).....	154
4.3.3	การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ตามมาตรา 21(3).....	158
4.3.4	การฆ่าสัตว์ในกรณีที่สัตว์แพทย์เห็นว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและไม่สามารถ เยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมานตามมาตรา 21(4).....	161
4.3.5	การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5).....	163
4.3.6	การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของ มนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินตามมาตรา 21(6).....	169
4.3.7	การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์ซึ่งเข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตว แพทย์โดยผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือผู้ซึ่งได้รับยกเว้นให้กระทำได้โดยไม่ ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตว แพทย์สภาตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามมาตรา 21(7).....	172
4.3.8	การตัดหู หาง ขน เขา หรืองาโดยมีเหตุอันสมควรและไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์หรือ การดำรงชีวิตของสัตว์ตามมาตรา 21(8).....	176
4.3.9	การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9)	181
4.3.10	การกระทำอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้เป็นการเฉพาะตาม มาตรา 21(10)	187

4.3.11 การกระทำอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ตามมาตรา 21(11).....	187
4.4 การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมาย	188
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	192
5.1 บทสรุป	192
5.2 ข้อเสนอแนะ	198
รายการอ้างอิง	206
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	226



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกับมนุษย์และให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมหาศาลมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มนุษย์ล่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ใช้หนังสัตว์เป็นเครื่องนุ่งห่มและใช้กระดูกสัตว์เป็นเครื่องประดับ เมื่อเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ มนุษย์เริ่มนำสัตว์มาเลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อน เพื่อใช้แรงงาน เพื่อค้าขาย อีกทั้งมีประเพณีท้องถิ่นที่จัดให้สัตว์ต่อสู้กัน จนกระทั่งปัจจุบัน มนุษย์ยังคงใช้ประโยชน์จากสัตว์ในลักษณะดังกล่าวเรื่อยมา นอกจากนี้ ยังใช้สัตว์เพื่อการวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามสภาพสังคมที่เจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้วย

การแสวงหาประโยชน์จากสัตว์สะท้อนถึงพลังกำลัง สติปัญญา และความสามารถของมนุษย์ที่เห็นว่าสัตว์หลายเท่าซึ่งเป็นการบ่มเพาะนิสัยเห็นแก่ตัวของมนุษย์และเกิดแนวคิดที่ว่าตนเป็นสิ่งมีชีวิตที่สูงส่งที่สุดและอยู่ในฐานะนายสามารถปฏิบัติต่อสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่ต่ำต้อยและอยู่ในฐานะทาสอย่างไรก็ได้¹ ก่อให้เกิดอคติในใจให้แสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองทุกวิถีทางแม้ต้องทำลายผลประโยชน์ของสัตว์ก็ตาม² อีกทั้งเชื่อว่าสัตว์ไม่มีความรู้สึกนึกคิดและไม่สามารถรับรู้ความเจ็บปวด การที่สัตว์ดิ้นรนและร้องไห้หวนเมื่อถูกฆ่าหรือทำร้ายเป็นเพียงปฏิกิริยาตอบโต้ทางร่างกายตามสัญชาตญาณเท่านั้น³ พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงต่อสัตว์จึงเป็นไปอย่างทารุณโหดร้ายไร้ความเมตตาหรือที่เรียกว่า “ทารุณกรรม” ได้แก่ ฆ่าและทำร้ายด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ทบตี แฆ่ม ลวก วางยาพิษ กักขัง เป็นต้น การกระทำดังกล่าวอาจเป็นไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ เช่น เพื่อนำสัตว์มาเป็นอาหาร เพื่อป้องกันอันตราย เพื่อค้าขาย เป็นต้น หรือเพียงเพื่อความสนุกสนานหรือระบายอารมณ์ซึ่งทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาทางกายและใจอย่างมาก

¹ อานาจ ยอดทอง, "แนวความคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ในเบญจศีล-เบญจธรรม (the Concept of Animal Rights in the Five Precepts and the Five Ennobling Virtues)," ใน บทความวิชาการเรื่องพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ (The Buddha's Enlightenment for the Well-Being of Humanity), (2555), หน้า 282.

² Peter Singer, *Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals* (New York: Random House, 1975), p. 7.

³ พระไพศาล วิสาโล และ "สมควร ใฝ่งามดี", *เพื่อนร่วมโลก*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี, 2556), หน้า 102.

เมื่อเวลาผ่านไป แนวคิดเกี่ยวกับสัตว์ก็เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมที่เจริญขึ้น จากเดิมที่มองว่าสัตว์ไม่มีความรู้สึกนึกคิดและไม่สามารถรับรู้ความเจ็บปวดก็เริ่มหันมามองว่าสัตว์มีความรู้สึก และสามารถรับรู้ความสุข ทุกข์ และเจ็บปวดได้เช่นเดียวกับมนุษย์ มนุษย์ควรปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีเมตตาและการทารุณกรรมสัตว์เป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงเกิดขึ้น ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights) ที่มองว่าสัตว์มีสิทธิเท่าเทียมกับมนุษย์และมีสิทธิดำรงชีวิตอย่างอิสระภาพตามธรรมชาติโดยปราศจากการคุกคามของมนุษย์และปฏิเสศการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ทุกกรณี⁴ และแนวคิดว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ที่มองว่าการฆ่าหรือทำร้ายสัตว์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์บางกรณีเป็นสิ่งจำเป็น แต่มนุษย์ต้องรับผิดชอบในการแสวงหาประโยชน์ดังกล่าวอย่างมีมนุษยธรรม อีกทั้งต้องดูแลความเป็นอยู่ของสัตว์ตั้งแต่การครอบครองจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการใช้ประโยชน์ให้ดีที่สุดเพื่อมิให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์⁵

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์นำไปสู่การออกกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสัตว์มิให้ได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือตายจากการทารุณกรรมของมนุษย์ กฎหมายดังกล่าวจัดเป็นกฎหมายอาญาเพราะบัญญัติลักษณะของการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดอาญาไว้ เช่น ฆ่า ทรมาน กักขัง ใช้งานเกินสมควร หรือการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานหรือตายโดยไม่มีเหตุอันสมควรและกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำดังกล่าว ได้แก่ โทษจำคุกและปรับ

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ 2 ฉบับ คือ ประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ตามประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในภาคความผิดลหุโทษ มาตรา 381 และมาตรา 382⁶ โดยกำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ชัดเจน

⁴ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement* (USA.: Southern Illinois University Press, 1998), p. 15.

⁵ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statute: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics* 1(2006): 178.

⁶ ประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิดลหุโทษ มาตรา 381 และมาตรา 382

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนามอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ขราหรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประกอบกับประวางโทษจำคุกและปรับมีเพียงเล็กน้อยจนไม่สามารถทำให้บุคคลยำเกรงได้ การบังคับใช้กฎหมายนี้จึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและการทารุณกรรมสัตว์ยังคงปรากฏให้เห็นในสังคมไทยอยู่เสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทั้งสองมาตรานี้มีได้มีไว้เพื่อคุ้มครองสัตว์ เพียงแต่ส่งเสริมให้มนุษย์มีเมตตาและไม่ทารุณกรรมสัตว์และลงโทษผู้ฝ่าฝืนเพื่อให้อยู่ในศีลธรรมอันดีเท่านั้น ไม่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างแท้จริง⁷

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เป็นกฎหมายฉบับเดียวของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์โดยตรง มีสาระสำคัญคือการกำหนดความหมายของการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ สัตว์ที่ได้รับการคุ้มครอง คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ องค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ สถานสงเคราะห์สัตว์ การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ การจัดสวัสดิภาพสัตว์ พนักงานเจ้าหน้าที่ และบทกำหนดโทษ หัวใจของกฎหมายนี้คือห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรและส่งเสริมการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อให้สัตว์มีคุณภาพชีวิตที่ดี

อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาประโยชน์จากสัตว์เพื่อการดำรงชีวิต เช่น บริโภคเนื้อสัตว์เป็นอาหาร กำจัดสัตว์ที่เป็นหรือสงสัยว่าเป็นโรคระบาดเพื่อควบคุมโรคระบาด ข่าหรือทำร้ายสัตว์เพื่อป้องกันอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น การที่จะได้ประโยชน์เหล่านั้นมา มนุษย์ก็จำเป็นต้องฆ่าหรือทำร้ายสัตว์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในหลายประเทศจึงกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นหรือการกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์เพื่อตอบสนองความจำเป็นด้านต่าง ๆ เช่น การบริโภค สุขอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน วิถีชีวิตของคนบางกลุ่ม ความบันเทิง ธุรกิจ และอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

เมื่อกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์กำหนดข้อยกเว้นหรือการกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ขึ้นมา ปัญหาคือการกระทำดังกล่าวควรมีหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการอย่างไร บ่อยครั้งที่การกระทำดังกล่าวปรากฏลักษณะที่ทารุณโหดร้ายและเกินกว่าเหตุจนเป็นการทารุณกรรมสัตว์ เช่น โรงฆ่าสุกรที่ไม่ได้มาตรฐานใช้วิธีทุบหรือตีสุกรที่หน้าผากเพื่อให้สลบแล้วแทงให้ตายหรือจับห้อยหัวแล้วแทงที่คอโดยไม่ได้ทำให้สลบก่อนเพื่อนำสุกรนั้นมาเป็นอาหาร⁸ ใช้อาวุธปืนยิง

⁷ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), หน้า 406 - 407.

⁸ จริญญา ใจอุ่น, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2554), หน้า 23.

สุนัขที่เข้ามาในบ้านเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินทั้งที่สามารถไล่ด้วยวิธีอื่นได้⁹ ล่ามโซ่และขังโคในคอกที่แคบจนแทบไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้และให้กินเฉพาะน้ำโดยอ้างว่าเป็นกระบวนการเลี้ยงและผลิตเนื้อสำหรับจำหน่ายในทางปกติของกิจการฟาร์มโค¹⁰ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ประเทศจำนวนมากจึงกำหนดหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นหรือการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์เพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าวโดยกำหนดในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์หรือเป็นบรรทัดฐานการพิจารณาตีของศาล เช่น มีมนุษยธรรม ชอบด้วยกฎหมาย กระทำในทางปกติสมควรที่สังคมยอมรับ¹¹ ไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น¹² หรือกำหนดวิธีที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ดังกล่าวในกฎหมายหรือประมวลที่เป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น ทำให้สัตว์สลบอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพก่อนฆ่าเพื่อใช้เป็นอาหาร¹³ แบ่งเป็นวิธีทางกล ทางไฟฟ้า และทางเคมี¹⁴ เป็นไปตามมาตรฐานสากลและทำให้สัตว์เจ็บปวดน้อยที่สุด¹⁵ ฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามมาตรฐานองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศด้วยวิธีทางกล ทางไฟฟ้า ก๊าซ ฉีดหรือกินสารเคมี¹⁶ การป้องกันอันตรายจากสัตว์โดยคำนึงประสิทธิภาพ ความจำเป็น และความได้สัดส่วน¹⁷ เป็นต้น

⁹ "Barnard V. Evans," (Divisional Court, 2 KB 794, 1925).

¹⁰ "Roberts V. Ruggiero," (Q.B.D., 1985, 3 April (Unreported)).

¹¹ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems* 70(2007): 263 - 268.

¹² Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies* 1(2013): 137.

¹³ 7 U.S.C. § 1902.

¹⁴ 9 C.F.R. § 313.1, 313.2, 313.15, 313.16, 313.30.

¹⁵ กลุ่มเทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์, "การฆ่าและการตัดแต่งซากโคและสุกร" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: http://elearning.nsruc.ac.th/web_elearning/meattech/lesson/less6_7.html

¹⁶ J.W. Galvin *et al.*, "Killing of Animals for Disease Control Purposes," *Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties* 24, 2 (2005): 714 - 720.

¹⁷ Mark Rowlands, *Animals Like Us* (London: Verso, 2002), pp. 184 - 193.

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ของประเทศไทย พบว่ากฎหมายฉบับนี้กำหนดการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ ตามมาตรา 21 เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร เพื่อควบคุมโรคระบาด เพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิต หรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน หรือกรณีที่สัตว์นั้น เจ็บป่วยหรือพิการจนไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมาน เป็นต้น แต่กลับไม่ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำดังกล่าวไว้ แสดงว่ามนุษย์สามารถกระทำการที่เข้ามาตรานี้ อย่างไรหรือด้วยวิธีใดก็ได้แม้ทารุณโหดร้าย กล่าวคือ มนุษย์สามารถทารุณกรรมสัตว์ได้โดยอ้างว่า การกระทำที่กฎหมายฉบับนี้ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 จึงมีข้อบกพร่อง คือ มิได้ช่วยคุ้มครองสัตว์ให้รอดพ้นจากการทารุณกรรม แต่กลับชี้ทางให้มนุษย์ทารุณกรรมสัตว์ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ส่งผลให้มนุษย์กระทำการดังกล่าวได้อย่างไร้ขอบเขตแม้จะเป็นวิธีที่ทารุณโหดร้ายก็ตามอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ทั้งที่อาจใช้วิธีที่เมตตา ไม่ขัดศีลธรรม และไม่สร้างความเจ็บปวดทรมานแก่สัตว์เกินสมควรได้ ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษา ค้นหา และนำหลักเกณฑ์และวิธีการที่เหมาะสมของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์มาพัฒนาพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์
2. เพื่อเปรียบเทียบหลักเกณฑ์และวิธีการระหว่างข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางและความเป็นไปได้ที่จะนำหลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย
4. เพื่อสร้างหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย
5. เพื่อใช้เป็นมาตรการป้องกันมิให้มนุษย์ทารุณกรรมสัตว์ในกรณีกระทำการที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ภายใต้มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ให้ชัดเจนจะทำให้การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์สมเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยทางนิติศาสตร์ในแง่สังคมวิทยา ศาสนา และวิชาชีพการสัตวแพทย์ มุ่งศึกษาในเรื่องของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ มีขอบเขตอยู่ในเรื่องลักษณะ หลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ของประเทศไทย กำหนดกลุ่มศึกษาจำพวกสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อเป็นสัตว์บ้าน เพื่อใช้งาน เพื่อใช้เป็นอาหาร และสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อการอื่น ๆ เปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียเพื่อนำมาเป็นแบบอย่างหรือแนวทางในการพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากบทบัญญัติกฎหมายประกอบกับหนังสือ ตำรา บทความ และวารสารที่เกี่ยวข้อง หลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และจัดรวบรวมให้เป็นระบบแล้วนำเสนอให้เห็นว่ากฎหมายของประเทศไทยยังมีข้อบกพร่องที่ทำให้การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ไม่ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ มิได้กำหนดวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้จึงก่อให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำดังกล่าว ดังนั้น จึงต้องศึกษาค้นคว้ากฎหมายของต่างประเทศเพื่อศึกษาว่าในต่างประเทศมีหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อนำข้อมูลทั้งหลายที่ได้มาวิเคราะห์ แก้ไขเพิ่มเติมหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่เป็นไปได้สำหรับประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์
2. ทำให้เข้าใจหลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของต่างประเทศ
3. ทำให้เกิดแนวทางที่จะนำหลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทย
4. ทำให้สามารถพัฒนาและประยุกต์หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศมาใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย
5. ทำให้สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในกรณีกระทำสิ่งที่กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ได้



บทที่ 2

แนวคิดและกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์

การที่มนุษย์มีกำลัง สติปัญญา และความสามารถเหนือกว่าสัตว์ส่งผลให้มนุษย์มีทัศนคติว่าสัตว์เกิดมาเพื่อเป็นทาสและมีคุณค่าเสมือนวัตถุที่ตนมีสิทธิใช้สอยหรือปฏิบัติอย่างเมตตาหรือทารุณก็ได้¹ การทารุณกรรมสัตว์จึงเกิดขึ้นในทุกสังคมและทุกยุคสมัย จนกระทั่งมนุษย์เริ่มตระหนักว่าการกระทำทารุณโหดร้ายต่อสัตว์เป็นสิ่งที่ผิดและส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงเกิดขึ้น ได้แก่ แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights) ที่ส่งเสริมการไม่เบียดเบียนและมีเมตตาต่อสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่รับรู้ความสุขและความทุกข์ได้เท่ามนุษย์และแนวคิดว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ที่ส่งเสริมการดูแลเอาใจใส่และใช้ประโยชน์จากสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองอย่างมีมนุษยธรรม

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ก็มีพื้นฐานมาจากแนวคิดทั้งสองแนวดังกล่าว โดยห้ามกระทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือตายโดยไม่มีเหตุอันสมควร นอกจากคุ้มครองสัตว์แล้ว กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ยังคุ้มครองคนในสังคมได้ทางอ้อมเพราะการทารุณกรรมสัตว์สัมพันธ์กับการก่ออาชญากรรม กล่าวคือ ผู้ที่มีประวัติเคยทารุณกรรมสัตว์มีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมกับผู้อื่นมากกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประวัติดังกล่าวเพราะซึมซับพฤติกรรมการใช้ความรุนแรงต่อสัตว์ จากสัตว์ขนาดเล็กไปสู่สัตว์ขนาดใหญ่ขึ้นและจากรังแกไปสู่การทำร้ายหรือฆ่า ในที่สุดก็มีจิตใจโหดร้ายพอที่จะทำร้ายหรือฆ่ามนุษย์ด้วยกัน² นอกจากนี้ เด็กที่เคยทารุณกรรมสัตว์ก็เสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง และก่อเหตุทะเลาะวิวาทด้วย³ ดังนั้น กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหาอาชญากรรมได้ทางหนึ่ง

¹ อานาจ ยอดทอง, "แนวความคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ในเบญจศีล-เบญจธรรม (the Concept of Animal Rights in the Five Precepts and the Five Ennobling Virtues)," ใน *บทความวิชาการเรื่องพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ (The Buddha's Enlightenment for the Well-Being of Humanity)*, หน้า 282.

² Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, and John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to Animals and Human Violence," *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* (2002): 363 - 364.

³ Alan R. Felthous, Charles E. Holzer, and Roman Gleyzer, "Animal Cruelty and Psychiatric Disorder," *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law* 30, 2 (2002): 261.

2.1 แนวคิด ความหมาย และลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

การทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นในทุกสังคมนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีรูปแบบและวิธีที่หลากหลาย แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีบทบาทในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ในศีลธรรมอันดีด้วยการสนับสนุนให้คนมีเมตตาต่อสัตว์และป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดค่านิยมการใช้ความรุนแรงจนนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ

2.1.1 ความหมายและลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ตามมุมมองของบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ล้วนเป็นไปในทางเดียวกันคือเป็นพฤติกรรมที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือตายโดยอาจเกิดจากการกระทำ เช่น ทบตี แทะ เฆา ลวก ใช้ยาพิษ ทำให้กลัว ยั่วให้โกรธ ใช้งานหนักเกินสมควร นำมาต่อสู้กัน เป็นต้น หรือเกิดจากการละเว้นการกระทำ เช่น ไม่ดูแลสัตว์ที่เลี้ยงไว้ ปล่อยให้อดอยาก ไม่ให้การรักษาพยาบาลตามสมควรเมื่อเจ็บป่วย เป็นต้น

2.1.1.1 ความหมายของการทารุณกรรมสัตว์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “สัตว์” หรือ “สัตว์” ว่าหมายถึงสิ่งมีชีวิตซึ่งแตกต่างไปจากพรรณไม้ ส่วนมากมีความรู้สึกและเคลื่อนไหวย้ายที่ไปได้เอง และให้ความหมายที่ใช้กันเป็นสามัญด้วยว่าหมายถึงสัตว์ที่ไม่ใช่คนหรือเรียกว่าเดรัจฉาน ขณะที่พจนานุกรมกฎหมาย Black’s Law Dictionary ให้ความหมายของคำว่า “สัตว์ (Animal)” ว่าหมายถึงสิ่งมีชีวิตที่มีความสามารถในการเคลื่อนไหวได้ด้วยตัวเองมาแต่กำเนิด ซึ่งความหมายทางนิติศาสตร์นั้นหมายรวมถึงสิ่งมีชีวิตทุกชนิดที่มีไข่มนุษย์

ส่วนความหมายของสัตว์ตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศแต่ละประเทศก็ต่างกันไป แต่โดยรวมก็คือสิ่งมีชีวิตทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม สัตว์ปีก สัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ แมลง ปลา หรือสิ่งมีชีวิตอื่นใดตาม แต่ต้องมีไข่มนุษย์⁴

ส่วนคำว่า “ทารุณกรรม” เกิดจากการประสมของคำว่า “ทารุณ” และ “กรรม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “ทารุณ” ว่าหมายถึงดุร้าย โหดร้าย ร้ายกาจ ส่วนคำว่า “กรรม” หมายถึงการ การกระทำ การงาน กิจ เป็นการดีหรือชั่วก็

⁴ 510 ILL. COMP. STAT. 70/2.01.; OR. REV. STAT. § 167.310.; Animal Welfare Bill 2015. Sec. 2.; Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 5(1); Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 11.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 4(1).

ได้ และคำว่า “ทารุณกรรม” หมายถึงการกระทำอย่างโหดร้าย ขณะที่คำว่าทารุณกรรมในภาษาอังกฤษแบ่งเป็นคำว่า Cruelty และ Abuse ซึ่งมีลักษณะต่างกัน⁵ พจนานุกรมกฎหมาย Black’s Law Dictionary ให้ความหมายของคำว่า Cruelty ว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาร้ายให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกาย ทางความรู้สึกหรืออารมณ์โดยไม่จำเป็น การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม การกระทำที่โหดเหี้ยม ก้าวร้าว และให้ความหมายของคำว่า Abuse ว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากเกินไปจนสมควรหรือไม่เหมาะสมหรือใช้ประโยชน์ในลักษณะที่ขัดกับธรรมชาติหรือกฎหมาย

เมื่อพิจารณาคำว่า “ทารุณกรรม” เปรียบเทียบกับคำว่า “ทารุณโหดร้าย” อันเป็นเหตุจูงใจของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น คือ การฆ่าผู้อื่นโดยทรามานหรือโดยการกระทำทารุณโหดร้ายตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289(5) ก็จะสรุปความหมายของคำว่า “ทารุณโหดร้าย” ได้ว่าเป็นการกระทำที่ดุร้าย เลือดเย็น และไร้ความเมตตาต่อบุคคลหรือสัตว์ให้ได้รับความทุกข์ยากลำบากทางกายและใจและกระทบความรู้สึกของวิญญาณ⁶

สรุปได้ว่าการทารุณกรรมแบบ Cruelty เป็นการกระทำให้เกิดความเจ็บปวดทรมานแก่บุคคลหรือสัตว์ เช่น ตี เตะ ฟัน แทง วางยาพิษ เป็นต้น เพื่อความสุขหรือความพอใจของผู้กระทำ ส่วนการทารุณกรรมแบบ Abuse เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทรมานอันเกิดจากการใช้อำนาจเหนือบุคคลหรือสัตว์ เช่น บังคับให้บุคคลหรือสัตว์ที่เจ็บป่วย ชรา หรืออายุน้อยทำงานอย่างหนักหรือทำงานที่ไม่เหมาะสมเป็นเหตุให้บุคคลหรือสัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมาน⁷ โดยการกระทำทั้งสองรูปแบบนั้นผู้กระทำต้องกระทำโดยเจตนาและกระทำอย่างโหดร้ายไร้ความเมตตา

จากที่กล่าวมาจึงสรุปความหมายของการทารุณกรรมสัตว์ได้ว่าเป็นการกระทำต่อสิ่งมีชีวิตที่มีไข่มนุษย์อย่างโหดร้ายหรือร้ายกาจ นอกจากนี้ นักวิชาการและองค์กรพิทักษ์สัตว์หลายฝ่ายก็ให้ความเห็นในทางเดียวกันว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นการเจตนากระทำหรือละเว้นการกระทำที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน บาดเจ็บ พิการ หรือตายโดยไม่มีเหตุอันสมควร⁸

⁵ Jessica Vanse, "How Is Animal Cruelty Defined," in *Understanding Animal Cruelty* (2002), p. 2.

⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, *กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์, 2545), หน้า 106.; คณิต ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 101.

⁷ Jessica Vanse, "How Is Animal Cruelty Defined," in *Understanding Animal Cruelty*, p. 2.

⁸ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, and John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to Animals and Human Violence," *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*: 370.; "What Is Animal Cruelty?," [Online] Accessed: 2014, November 16. Available from: <http://ontariospca.ca/what-we->

2.1.1.2 ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

การทารุณกรรมสัตว์ปรากฏให้เห็นอยู่เสมอทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศตามที่ปรากฏตามสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งยังมีหลายรูปแบบและระดับความรุนแรงที่ต่างกันไป แต่โดยภาพรวม ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ การทำร้ายหรือฆ่าสัตว์ การใช้งานสัตว์เกินสมควรหรือใช้งานที่ไม่เหมาะสม และการละเลยไม่เอาใจใส่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ที่อยู่ในความครอบครอง⁹

ก. การทำร้ายหรือฆ่าสัตว์

การทำร้ายหรือฆ่าสัตว์เป็นการกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของสัตว์โดยตรง เป็นเหตุให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวด บาดเจ็บ พิการ หรือตาย เช่น ตัดขาและจุมูกสุนัขเนื่องจากความโกรธแค้นที่มีต่อเจ้าของสุนัขนั้น¹⁰ จับแมวใส่ในเตาไมโครเวฟแล้วเร่งความร้อนแล้วจับเข้าไปปั่นในเครื่องซักผ้า¹¹ ผู้ปกครองบังคับให้บุตรทุบตีกระต่ายและบีบปลาทองให้ตายคามือเพื่อฝึกความกล้าหาญ¹² บันทึกลงและเผยแพร่เหตุการณ์เตะลูกแมวที่ตนเลี้ยงไว้จนตกจากกระเบื้องบ้าน¹³ วางยาเบื่อสุนัขเพื่อขโมยรถจักรยานยนต์¹⁴ ไซ้ท่อนไม้ทุบตีสุนัขจรจัดจนตายแล้วนำไปวางรับประทานแก้มสุรา¹⁵ ใช้

do/investigations/animal-cruelty-resources/what-is-animal-cruelty.html; คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 471 - 473.

⁹ ฉันทรัตน์ โรจนโรวรรณ, "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 32 - 38.

¹⁰ Jim Goad, "8 Cases of Extreme Animal Cruelty That You Should Absolutely Not Read If You Love Animals," ใน *Thought Catalog*(2014).

¹¹ Ibid.

¹² "แม่ชาวจีนบังคับลูกทรมานกระต่ายฝึกความกล้า," *ผู้จัดการ*, (7 สิงหาคม 2555).

¹³ Natalie Umansky, "9 Cruel Cases of Animal Abuse That Went Viral," [Online] Accessed: 2015, February 13. Available from: http://www.oddee.com/item_98863.aspx

¹⁴ "สุดเวทนา หมากอดร้องช่วยเพื่อนถูกวางยาตายเกลื่อน สภ.ชลบุรี," *ไทยรัฐ*, (27 สิงหาคม 2557).

¹⁵ "รวบหนุ่มร่วมฆ่าทุบหัวตุบ ให้นำไปย่าง กินแก้มเหล่า," *ไทยรัฐ*, (11 กุมภาพันธ์ 2558).

อาวุธปืนยิงสุนัขด้วยความโมโหเพราะถูกสุนัขขึงไล่กัด¹⁶ ใช้ไม้ทุบตีสุนัขจนหนีเข้าไปหลบอยู่ในท่อระบายน้ำแล้วนำดินมากลบปิดท่อระบายน้ำทั้งสองฝั่งเพื่อฝังสุนัขทั้งเป็น¹⁷ เป็นต้น

ข. การใช้งานสัตว์เกินสมควรหรือใช้งานที่ไม่เหมาะสม

การทารุณกรรมสัตว์ลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สัตว์สร้างผลประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นโดยบังคับให้ทำงานเกินกำลังหรือทำงานที่ไม่เหมาะสมกับชนิดหรือประเภทของสัตว์ อันเป็นเหตุให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือตาย เช่น เปิดบ่อนสุนัขกัดกัน¹⁸ ใช้ม้าที่ชราและป่วยเป็นโรคหัวใจลากรถขนาดใหญ่ซึ่งบรรทุกผู้โดยสารหลายคนขึ้นเนินจนล้มลงตายเนื่องจากเกิดภาวะหัวใจล้มเหลว¹⁹ ตัดขาอุฐูทั้งสี่ข้างแล้วลากไปตามถนนเพื่อขอตาน²⁰ เป็นต้น

ค. การละเลย ไม่เอาใจใส่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ที่อยู่ในความ

ครอบครอง

การทารุณกรรมสัตว์ลักษณะนี้เป็นการกระทำโดยงดเว้นตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 วรรคท้ายที่ว่า “การกระทำให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย” กล่าวคือ ผู้กระทำมิได้เคลื่อนไหวร่างกายและการไม่เคลื่อนไหวนั้นเป็นเหตุให้เกิดผลร้ายทั้งที่ผู้กระทำมีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้ผลร้ายนั้นเกิดขึ้น²¹ การทารุณกรรมสัตว์กรณีนี้เป็นกรณีที่บุคคลครอบครองสัตว์ไว้ แต่ไม่จัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ตามสมควร เช่น อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล เป็นต้น เป็นเหตุให้

¹⁶ "จัดตำรวจจับคนยิงหมาตายหน้าห้างดัง," โพสต์ทูเดย์, (16 มกราคม 2558).

¹⁷ "ทำได้ลง! รุดช่วยลูกสุนัข ถูกตีเจ็บ-หนีลงท่อ เจอเอาดินกลบปิดทางออก," ไทยรัฐ, (11 กุมภาพันธ์ 2558).

¹⁸ "ปรับเจ้าของบ่อน "กัดสุนัข" พร้อมเจ้าของบ้าน คนละ 1 พัน ฐานทารุณสัตว์," มติชน, (29 กรกฎาคม 2554).

¹⁹ "ตายในหน้าที่! "ม้าขาว" ลากรถอยู่ ๆ ล้มฟูบ ชาวเน็ตจีนวิจารณ์สวนสัตว์ใช้งานหนักเกิน," ผู้จัดการ, (8 ตุลาคม 2557).

²⁰ "แสนทารุณ! ขอตานเงินจับอุฐูตัดขาเรียกความสงสาร," โพสต์ทูเดย์, (21 ตุลาคม 2557).

²¹ เกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์, 2546), หน้า

สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทรมานหรือตาย เช่น ทำกิจการฟาร์มสุกรแต่ไม่จัดหาอาหารและน้ำให้อย่างเพียงพอ เมื่อสุกรป่วยก็ไม่จัดการรักษาพยาบาลให้ ไม่ดูแลสุขอนามัยแต่กลับปล่อยให้ฟาร์มสกปรกและมีหนูวิ่งเพ่นพ่าน²² จับสุนัขจรจัดไปขังในกรงเพื่อป้องกันมิให้สุนัขทำร้ายผู้อื่นหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินแล้วปล่อยให้อดอยาก ไม่จัดหาอาหารและน้ำที่เพียงพอแก่สุนัขเหล่านั้น²³ ขังสุนัขที่เลี้ยงไว้ในห้องพักเป็นเวลาหลายวันโดยไม่จัดหาอาหารและน้ำที่สามารถกินประทังชีวิตได้จนสุนัขนั้นซูบผอมและป่วย²⁴ สวนสัตว์เลี้ยงดูสัตว์อย่างไม่เหมาะสม ไม่จัดหาอาหารและน้ำที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อีกทั้งอาหารปนเปื้อนสารพิษเป็นเหตุให้สัตว์ป่วยและตายเป็นจำนวนมาก²⁵ เป็นต้น

แม้การละเลย ไม่เอาใจใส่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองจะมีได้เป็นการกระทำทารุณโหดร้ายต่อร่างกายของสัตว์โดยตรง แต่การปล่อยให้สัตว์อดอยาก ขาดการรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย หรือมีที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสมย่อมทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ยากลำบากแบบสะสมและทรมาณไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งร่างกายทนไม่ไหวและอาจตายได้

ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและสถานที่ อีกทั้งไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลงทั้งความถี่และระดับความรุนแรงซึ่งส่งผลร้ายทั้งต่อตัวสัตว์ที่ต้องทุกข์ทรมานหรือตายและต่อมนุษย์ที่ซึมซับและติดนิสัยชอบใช้ความรุนแรงจนสามารถทำร้ายและฆ่ามนุษย์ด้วยกันจนเป็นปัญหาสังคมที่รุนแรงและบานปลาย ดังนั้น การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวที่จะตามมาในอนาคต

การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยมาตรการที่แน่นอนและเด็ดขาด หลายประเทศกำหนดมาตรการเหล่านั้นในรูปของกฎหมายเพราะมีผลบังคับใช้กับคนทุกคนในสังคม แต่การที่จะออกกฎหมายดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ได้แก่ แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights) ที่สนับสนุนให้สัตว์มีอิสรภาพในการดำรงชีวิตโดยปราศจากการเบียดเบียนของมนุษย์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์

²² "Pig Farmer Jailed for 18 Months over Animal Cruelty," *RTE News*, (2015, February 13).

²³ ครอบครัวยุว, "สงขลา - นศ. มอ. โวยมหาวิทยาลัยจับสุนัขเร่ร่อนไปขังอดข้าว" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2558. แหล่งที่มา: <http://www2.krobkruakao.com/news/52996/111613.html>

²⁴ Jennifer Edwards Baker, "Woman Faces Animal Cruelty Charges for Second Time," *USA Today*, (2013, March 1).

²⁵ "เสื่อสุมาตราอินโดฯ ดับอนาถ," *เดลินิวส์*, (2 กันยายน 2557).

(Animal Welfare) ที่สนับสนุนให้ผู้ที่มิสัตว์ไว้ในความครอบครองต้องเลี้ยงดูสัตว์อย่างดี หากใช้ประโยชน์จากสัตว์ก็ต้องกระทำอย่างมีมนุษยธรรม

2.1.2 แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ” ว่าหมายถึงอำนาจอันชอบธรรม หากเป็นความหมายในทางกฎหมายก็คืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใด ๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ ขณะที่พจนานุกรมกฎหมาย Black’s Law Dictionary ให้ความหมายของคำว่า “สิทธิ (Right)” ว่าหมายถึงอำนาจในการกระทำการต่าง ๆ โดยอิสระที่มีมาแต่กำเนิดของบุคคลหรือความสามารถประจำตัวของบุคคลในการตกลงยินยอมหรือปฏิเสธ นอกจากนี้ นักวิชาการและองค์กรพิทักษ์สัตว์หลายองค์กรก็ได้ให้ความหมายของสิทธิสัตว์ไว้สอดคล้องกันว่าหมายถึงสิทธิของสัตว์ในการดำรงชีวิตอย่างอิสระภาพปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์และสิทธิดังกล่าวต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย²⁶

2.1.2.1 แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม (Speciesism)

เผ่าพันธุ์นิยมเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ แต่เดิมมนุษย์ถือถือว่าตนเป็นสิ่งมีชีวิตที่ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งปวงโดยเฉพาะการใช้เหตุผลและปัญญา²⁷ เผ่าพันธุ์ของตนจึงสูงส่งและมีอำนาจที่สุดก่อให้เกิดอคติที่เอนเอียงเพื่อประโยชน์ของเผ่าพันธุ์ตนเอง อีกทั้งต่อต้านและละเลยผลประโยชน์ของสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตเผ่าพันธุ์อื่น²⁸ ดังนั้น มนุษย์จึงปฏิบัติต่อสัตว์เสมือนวัตถุ แนวคิดนี้ยอมให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ทุกกรณีไม่ว่าด้วยวิธีเมตตาหรือทารุณก็ตามโดยไม่ต้องใส่ใจ

²⁶ John Mancy, "Animal Protection Law and Wild Law," *Australian Animal Protection Law Journal* (2013): 15.; Paul Waldau, *Animal Rights What Everyone Needs to Know* (Oxford: Oxford University Press, 2011), p. 7.; "What Is the Different between “Animal Rights and Animal Welfare”?," [Online] Accessed: 2014, November 11. Available from: <http://www.peta.org/about-peta/faq/what-is-the-difference-between-animal-rights-and-animal-welfare>

²⁷ เดวิด คินส์ลีย์, "นิเวศวิทยากับศาสนา: จิตวิญญาณเชิงนิเวศในมุมมองต่างวัฒนธรรม แปลโดย ลภาพรรณ ศุภมันตรา," ใน *Ecology and Religion: Ecological Spirituality in Cross-Cultural Perspective*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา, 2551), หน้า 372.

²⁸ Peter Singer, *Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals*, p. 7.

ความรู้สึกของสัตว์เพราะไม่ยอมรับว่าสัตว์มีความรู้สึก อีกทั้งมีทัศนคติว่าความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์เป็นตัวแบ่งแยกคุณค่าของมนุษย์และสัตว์อย่างเบ็ดเสร็จ²⁹

แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมให้ความสำคัญกับความสามารถในการใช้เหตุผล เรียกว่าเป็นพวก “เหตุผลนิยม (Rationalism)” คนกลุ่มนี้ไม่ยอมรับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์เพราะเชื่อว่าการใช้เหตุผลเป็นความสามารถของมนุษย์เท่านั้น จึงถือเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง สัตว์ไม่มีสิทธิใด ๆ เพียงแต่อยู่ในสถานะที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์เท่านั้น³⁰ แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจากกรีกและโรมันรวมทั้งความเชื่อทางศาสนาคริสต์และยิว นักปรัชญาที่สำคัญของกลุ่มนี้ ได้แก่

อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกนิยามว่ามนุษย์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง แต่มีสถานภาพพิเศษกว่าสัตว์เพราะสามารถใช้เหตุผลอันเป็นสาระของมนุษย์เท่านั้นและความสามารถดังกล่าวเป็นตัวแบ่งแยกระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ สิ่งมีชีวิตที่สามารถใช้เหตุผลควรอยู่ในฐานะเป็นนาย สิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถใช้เหตุผลควรเป็นทาส³¹ นอกจากนี้ มนุษย์เท่านั้นที่มีเหตุผลคอยควบคุมกิเลสและมีสติปัญญาทำให้เข้าใจและหยั่งรู้ถึงพระเจ้าได้ ขณะที่สัตว์ไม่มีเหตุผลและไม่สามารถควบคุมความอยาก แต่ดำรงชีวิตด้วยสัญชาตญาณทำให้ไม่สามารถเข้าถึงพระเจ้าและจัดว่าเป็นสิ่งมีชีวิตชั้นต่ำและเป็นการดีที่จะอยู่ภายใต้การปกครองของมนุษย์³²

เซนต์โทมัส อควินัส (Saint Thomas Aquinas) กล่าวว่าความสมบูรณ์คือตัวชี้วัดสถานะของสิ่งมีชีวิต สัตว์ซึ่งเป็นสิ่งที่สมบูรณ์น้อยกว่ามีอยู่เพื่อรับใช้มนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่สมบูรณ์มากกว่ามนุษย์จึงสามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้โดยชอบธรรม การฆ่าและทำร้ายสัตว์ไม่ว่าด้วยวิธีใดจึงมิใช่สิ่งที่ผิดบาป³³ เพราะพระเจ้าสร้างสัตว์ขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์อยู่แล้วและหากมีข้อความใดในคัมภีร์ไบเบิลที่ห้ามมนุษย์ทารุณกรรมสัตว์ก็มีใช้เพราะเป็นการกระทำผิดต่อสัตว์ แต่เพราะต้องการ

²⁹ เดวิด คินส์ลีย์, "นิเวศวิทยากับศาสนา: จิตวิญญาณเชิงนิเวศในมุมมองต่างวัฒนธรรม แปลโดย ภาพรพรรณ ศุภมันตรา," ใน *Ecology and Religion: Ecological Spirituality in Cross-Cultural Perspective*, หน้า 376 - 377.

³⁰ เรื่องเดียวกัน หน้า 385.

³¹ เนืองน้อย บุญเนตร, *จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 27 - 28.

³² Aristotle, "Politics," in *Animal Rights and Human Obligations*, eds. Tom Regan and Peter Singer (New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989), p. 4.

³³ เนืองน้อย บุญเนตร, *จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก*, หน้า 20.

ขจัดความคิดที่จะทารุณกรรมเพื่อนมนุษย์ด้วยกันออกไปหรือเกรงว่าหากปล่อยให้มีมนุษย์ทารุณกรรม สัตว์อาจทำให้มนุษย์หันไปทารุณกรรมกันเองในที่สุด³⁴

กลุ่มนักคิดสโตอิก (Stoicism) เน้นความสำคัญของการใช้เหตุผลว่าเป็นความเหนือชั้นของมนุษย์ กล่าวคือ เหตุผลเป็นตัวแบ่งว่าสิ่งมีชีวิตใดเป็นมนุษย์หรือสัตว์ พระเจ้าสร้างโลกและทุกสิ่งเพื่อให้อมนุษย์ผู้มีเหตุผลใช้ประโยชน์ การดำเนินชีวิตด้วยเหตุผลคือการปฏิบัติตามกฎธรรมชาติ เป็นความดีและอุดมคติของชีวิต สัตว์ไม่มีเหตุผลจึงไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของความดีหรืออาณาจักรของสิ่งที่มีคุณค่าในตัวเองได้ พระเมตตาของพระเจ้ามุ่งดูแลสิ่งที่มีเหตุผลเท่านั้น³⁵

แนวคิดเผ่าพันธุ์นิยมหรือเหตุผลนิยมไม่ได้กล่าวถึงสิทธิสัตว์เพราะให้ความสำคัญกับสติปัญญาและการใช้เหตุผลเป็นหลัก ถือว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สูงส่งที่สุดในด้านสติปัญญา เหตุผลและความสามารถในการเข้าใจและหยั่งรู้ถึงพระเจ้า ขณะเดียวกันก็มองสัตว์ซึ่งไม่มีความสามารถดังกล่าวว่าด้อยค่าและจัดให้อยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าเสมือนทาสที่จะใช้ประโยชน์อย่างเมตตาหรือทารุณก็ได้ อีกทั้งมีมุมมองว่าสัตว์ไม่ควรได้รับสิทธิใด ๆ เพราะไม่มีคุณค่าทางศีลธรรมมากพอที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างมนุษย์ สถานภาพของสัตว์จึงอยู่ภายใต้ผลประโยชน์แก่มนุษย์ฝ่ายเดียว

2.1.2.2 แนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

แนวคิดประโยชน์นิยมเชื่อว่าคุณค่าทางศีลธรรมขึ้นอยู่กับประโยชน์ของส่วนรวม การใดที่ก่อให้เกิดความสุขหรือความพอใจแก่บุคคลทั่วไปหรือบุคคลส่วนใหญ่ การนั้นมีคุณค่าทางศีลธรรมซึ่งเป็นการมองที่ผลลัพธ์ของการกระทำต่าง ๆ คำว่า “ประโยชน์” ของแนวคิดนี้หมายถึงความสุขหรือความพอใจซึ่งถือว่าเป็นความดีสูงสุดและสำคัญที่สุด ตรงข้ามกับความเจ็บปวดทรมานซึ่งเป็นความทุกข์³⁶ นักปรัชญาที่สำคัญของแนวคิดนี้ได้แก่

จอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill) ยอมรับว่ามนุษย์และสัตว์สามารถรับรู้ความสุขได้ แต่ความอึดอ้อมในความสุขของมนุษย์มีคุณภาพสูงกว่ามากซึ่งสัตว์ไม่มีทางรับรู้ได้ เช่น ความซาบซึ้งในความเป็นมนุษย์ ความเป็นครอบครัวหรือมิตรภาพ คนเป็นมนุษย์เพราะเกิดเป็นมนุษย์ และมีความสุขแบบมนุษย์ ไม่ใช่เพราะมีความรู้สึกเหมือนสัตว์ ความสุขเป็นสิ่งที่ดีแต่ไม่จำเป็นต้อง

³⁴ Thomas Aquinas, "Summa Theologica," in *Animal Rights and Human Obligations*, eds. Tom Regan and Peter Singer (New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989), p. 11.

³⁵ เนื่องน้อย บุญยเนตร, *จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก*, หน้า 29 - 30.

³⁶ Tom Regan, *The Case for Animal Rights* (Berkeley: University of California Press, 1983), p. 143.

ขยายเข้าไปในหมู่สัตว์หากทำให้ความสุขของมนุษย์น้อยลงหรือเสียไป นอกจากนี้ ความสุขของมนุษย์ยังสำคัญกว่าความสุขของสัตว์เหมือนความสุขของคนส่วนมากสำคัญกว่าความสุขของคนส่วนน้อย ดังนั้น การแสวงหาประโยชน์จากสัตว์จึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำหากเป็นหนทางสร้างความสุขแก่มนุษย์ส่วนมากและไม่ถือว่าผิดหลักจริยธรรมแม้จะทำให้สัตว์เจ็บปวดก็ตาม³⁷

เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) มีแนวคิดต่างจากจอห์น สจ๊วต มิลล์ เขาเชื่อว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ล้วนสามารถรู้สึกถึงความเจ็บปวดและความสุขได้เหมือนกัน ความสุขของมนุษย์และสัตว์จึงมีคุณค่าเท่ากัน ความสุขของสัตว์ต่างชนิดกันก็มีคุณค่าเท่ากันด้วยความสามารถในการใช้เหตุผลไม่สามารถแบ่งแยกคุณค่าของมนุษย์และสัตว์ได้เสมอไป³⁸ ม้าหรือสุนัขที่โตเต็มวัยกับเด็กทารกอายุ 1 วันหรือ 1 สัปดาห์หรือ 1 เดือนก็มีความสามารถในการสื่อสารและใช้เหตุผลในระดับต่ำไม่ต่างกันหรืออาจกล่าวได้ว่าไม่สามารถสื่อสารหรือใช้เหตุผลได้เลย แต่ก็สามารถรับรู้ความเจ็บปวดและความสุขได้เหมือนกัน³⁹

เบนธัมยอมรับว่าความสุขของมนุษย์ผู้มีเหตุผลกับความสุขของสัตว์อาจมีระดับที่ต่างกัน แต่เป็นระดับที่ทั้งมนุษย์และสัตว์รู้สึกได้ โดยเฉพาะความกดดันและความเจ็บปวด ดังนั้น นอกจากความสุขแล้ว ความเจ็บปวดของมนุษย์และสัตว์จึงมีคุณค่าเท่ากันด้วย มนุษย์อาจประเสริฐกว่าสัตว์ แต่สัตว์ก็ไม่ใช่สิ่งต่ำต้อยที่จะใช้ประโยชน์อย่างไม่รู้คุณค่า มนุษย์ควรรู้สึกเจ็บปวดใจต่อความทรมานและความตายของสัตว์ให้เท่ากับที่มีความสุขในการบริโภคและเพลิดเพลินกับรสชาติของเนื้อสัตว์นั้น เบนธัมไม่ปฏิเสธการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ แต่เห็นว่าการแสวงหาประโยชน์นั้นควรเป็นกรณีที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้และควรเป็นไปด้วยความรวดเร็วและไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวด⁴⁰

เฮนรี ซอลต์ (Henry S. Salt) นักสิทธิสัตว์ชาวอังกฤษเห็นด้วยกับเบนธัมที่ว่ามนุษย์และสัตว์ต่างสามารถรับรู้ความสุขและความเจ็บปวดได้เหมือนกัน เขาสนับสนุนว่าสัตว์มีสิทธิและสิทธิ

³⁷ John Stuart Mill, "Duties to Animals Are Direct," in *Political Theory and Animal Rights*, eds. Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey (London: Pluto Press, 1990), pp. 139 - 140.

³⁸ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 14.

³⁹ Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation* (Oxford: Clarendon Press, 1907), p. 8.

⁴⁰ Jeremy Bentham, "A Utilitarian View," in *Animal Rights and Human Obligations*, eds. Tom Regan and Peter Singer (New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989), pp. 25 - 26.

ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการดำรงชีวิตอย่างอิสระตามธรรมชาติ หากมนุษย์จะแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ก็
ต้องไม่ทำร้ายหรือทำให้สัตว์นั้นบาดเจ็บโดยไม่จำเป็น มิฉะนั้นจะเป็นการผิดศีลธรรม⁴¹

ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) นักสิทธิสัตว์ร่วมสมัยนำแนวคิดของเจเรมี เบนธัม
มาประยุกต์ใช้โดยมองว่ามนุษย์และสัตว์ต่างมีคุณค่าในตัวเอง คุณค่าของสิ่งมีชีวิตหนึ่งย่อมมีผลต่อ
สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ความสามารถในการใช้สติปัญญาและเหตุผลไม่มีความชอบธรรมมากพอที่จะแบ่งแยก
ว่าสิ่งมีชีวิตใดควรได้รับความสำคัญหรือสิทธิพิเศษมากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น แต่ความมองที่ความสามารถใน
การรับรู้ความสุขและความทุกข์อันเสมอภาค (Equality) ที่มนุษย์และสัตว์มีเหมือนกัน ความเสมอ
ภาคนี้เป็นเหตุผลเพียงพอที่จะนำพาสัตว์เข้าสู่สังคมศีลธรรมและนำหลักจริยธรรมของมนุษย์มาใช้กับ
สัตว์ได้⁴² แนวคิดนี้ถือเป็นแรงขับเคลื่อนของแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และมีอิทธิพลต่อการพัฒนา
ศีลธรรมของมนุษย์โดยส่งเสริมการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม ทั้งยังลดอคติที่เอนเอียงสู่
ผลประโยชน์ของตนเองและต่อต้านผลประโยชน์ของสัตว์อื่นจากความเป็นเผ่าพันธุ์นิยมลงได้⁴³

แม้ซิงเกอร์จะให้ความสำคัญกับสิทธิสัตว์ แต่ด้วยความเป็นพวกประโยชน์นิยม เขา
ยังเห็นด้วยกับเบนธัมที่ว่าความสุขของสิ่งมีชีวิตส่วนมากสำคัญกว่าความสุขของสิ่งมีชีวิตส่วนน้อย เขา
เห็นว่าแม้สัตว์ควรมีสิทธิใช้ชีวิตโดยอิสระตามธรรมชาติ แต่หากมนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากสัตว์
จำนวนหนึ่งเพื่อสร้างความสุขแก่มนุษย์หรือสัตว์อื่นที่มีจำนวนมากกว่า การนั้นก็จะเป็นสิ่งที่พึงกระทำ
เช่น ใช้สัตว์จำนวนหนึ่งในการทดลองทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาหนทางป้องกันและรักษาโรคระบาดที่
อาจเกิดแก่มนุษย์หรือสัตว์อื่นที่มีจำนวนมากกว่า⁴⁴ แต่ต้องกระทำอย่างมีมนุษยธรรม กล่าวคือต้องไม่
ทำให้สัตว์เจ็บปวดโดยไม่จำเป็นหรือเจ็บปวดน้อยที่สุด สรุปแล้ว แม้ซิงเกอร์เป็นนักสิทธิสัตว์ แต่ก็มีใช้
นักสิทธิสัตว์แบบสุดขีดที่ต่อต้านการใช้ประโยชน์จากสัตว์ทุกกรณีเพราะยังได้รับอิทธิพลจากแนวคิด
ประโยชน์นิยมที่เน้นความสุขของคนส่วนมากเป็นสำคัญ⁴⁵

⁴¹ Henry S. Salt, "The Principle of Animal Rights," in *Political Theory and Animal Rights*, eds. Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey (London: Pluto Press, 1990), pp. 141 - 148.

⁴² Peter Singer, "All Animals Are Equal," in *Animal Rights and Human Obligations*, eds. Tom Regan and Peter Singer (New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989), p. 77.

⁴³ Peter Singer, *In Defence of Animals* (Oxford: Basil Blackwell, 1985), p. 1.

⁴⁴ Peter Singer, *Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals*, p. 82.

⁴⁵ *Ibid.*, 172.

แนวคิดประโยชน์นิยมยังคงมองว่าสัตว์มีคุณค่าต่อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ แต่ไม่ได้อยู่ในสถานะทรัพย์สินหรือวัตถุที่มนุษย์จะนำมาใช้ได้ตามอำเภอใจเหมือนแนวคิดเผ่าพันธุ์นิยม แนวคิดนี้เชื่อว่าสัตว์มีอารมณ์และความรู้สึก รับรู้ความสุขและความเจ็บปวดได้เหมือนมนุษย์ แม้ระดับการรับรู้จะด้อยคุณภาพกว่า แต่เป็นระดับที่สัตว์รู้สึกได้ ดังนั้น แม่มนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากสัตว์ แต่ก็ไม่มีความชอบธรรมที่จะฆ่าหรือทำร้ายสัตว์นั้นให้เจ็บปวดเกินความจำเป็น

2.1.2.3 แนวคิดสิทธิสัตว์ (Animal Rights)

แนวคิดสิทธิสัตว์เชื่อว่ามนุษย์และสัตว์ไม่มีสิ่งใดที่ต่างกัน ต่างมีสิทธิตามธรรมชาติมาแต่กำเนิดและเป็นสากลซึ่งผู้ใดจะละเมิดมิได้ กล่าวคือ ทั้งมนุษย์และสัตว์มีสถานะและคุณค่าเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ยังปฏิเสธการใช้ประโยชน์จากสัตว์และการกระทำทุกอย่างที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมาน ไม่ว่าจะจะมีเหตุอันสมควรหรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นการละเมิดสิทธิของสัตว์ นักสิทธิสัตว์ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) และทอม เรแกน (Tom Regan) ผู้เขียนอธิบายแนวคิดของซิงเกอร์ในหัวข้อแนวคิดประโยชน์นิยมเพราะแม้ซิงเกอร์จะเป็นนักสิทธิสัตว์ แต่เขาจัดเป็นพวกประโยชน์นิยมและมีแนวคิดที่ต่างกับนักสิทธิสัตว์โดยแท้อย่างเรแกนในบางแง่มุม ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

ทอม เรแกน กล่าวว่าสัตว์มีสิทธิตามธรรมชาติบนแนวคิดพื้นฐาน 2 ประการ คือ⁴⁶

ก. การเป็นสิ่งมีชีวิต (Subject-of-a-Life) คือ การมีความเชื่อและความปรารถนา ได้แก่ ความเข้าใจ ความทรงจำ สามัญสำนึก ความยินดี ความเจ็บปวด และมีศักยภาพในการบรรลุความปรารถนาเหล่านั้น⁴⁷ แต่ทั้งนี้ การเป็นสิ่งมีชีวิตไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กล่าว แต่ต้องมีเป็นส่วนใหญ่ เช่น ผู้ป่วยที่ไม่รู้สึกตัว ไม่สามารถเข้าใจหรือใช้สามัญสำนึกได้ก็ยังเป็นสิ่งมีชีวิต สัตว์ก็เช่นกัน แม้ไม่สามารถเข้าใจหรือใช้สามัญสำนึก แต่มีความทรงจำและรู้สึกเป็นสุขหรือเจ็บปวดได้ อีกทั้งสามารถบรรลุเป้าหมายบางอย่างได้ เช่น เคลื่อนที่เพื่อหนีให้พ้นจากสิ่งที่ทำให้เจ็บปวดหรือกลัว ดังนั้น สัตว์จึงเป็นสิ่งมีชีวิต

ข. การมีคุณค่าโดยธรรมชาติ (Inherent Value) คือ คุณสมบัตินี้สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีมาแต่กำเนิด กล่าวคือ สิ่งใดมีชีวิต สิ่งนั้นย่อมมีคุณค่า คุณค่าดังกล่าวต้องประกอบด้วยคุณสมบัตินี้ 4 ประการ คือ เป็นอิสระไม่ขึ้นกับผลประโยชน์ของสิ่งอื่น ไม่แปรผันตามผลประโยชน์ของสิ่งอื่น เป็นของประจำตัวที่มีอาจหยาบหรือหายไป และที่สำคัญที่สุดคือต้องเที่ยงแท้แน่นอนไม่

⁴⁶ Mark Rowlands, *Animal Rights: A Philosophical Defence* (Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan Press, 1998), pp. 88 - 90.

⁴⁷ Tom Regan, *The Case for Animal Rights*, p. 243.

เปลี่ยนแปลง ชีวิตของสัตว์จึงต้องเป็นอิสระไม่ขึ้นกับความต้อการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และมนุษย์ ไม่มีสิทธิเอาคุณค่าของสัตว์ไปใช้สนองความต้องการของตน⁴⁸

จากที่กล่าวมา สัตว์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตหรือ Subject-of-a-Life เช่นเดียวกับมนุษย์ มนุษย์จึงไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะฆ่าหรือทำร้ายสัตว์ไม่ว่าเพื่อเป็นอาหาร ความบันเทิง การทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น แม้จะใช้วิธีที่มีมนุษยธรรมก็ตาม เนื่องจากการลดคุณค่าโดยธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตด้วยกันที่ต่างก็ขึ้นอยู่กับคุณค่าทางศีลธรรมอย่างเสมอภาค⁴⁹

เรแกนมีทัศนคติต่อแนวคิดประโยชน์นิยมที่ยอมให้ใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้หากทำให้คนจำนวนมากมีความสุขว่าเป็นการปลูกฝังให้มนุษย์เป็นเพียงที่รองรับผลประโยชน์เหมือนถ้วยกาแฟที่ไม่มีคุณค่าโดยธรรมชาติ ได้แต่รองรับประโยชน์จากสัตว์อันเปรียบเสมือนสิ่งที่มาเติมในถ้วยกาแฟนั้น คุณค่าของถ้วยกาแฟไม่อาจเทียบได้กับคุณค่าของสิ่งที่มาเติมเพราะมีใช้คุณค่าที่แท้จริง⁵⁰ ต่างกับแนวคิดของปีเตอร์ ซิงเกอร์ ซึ่งเป็นนักสิทธิสัตว์เหมือนกันแต่อยู่ภายใต้แนวคิดประโยชน์นิยมที่ยอมรับการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์เฉพาะกรณีที่จำเป็นและกระทำอย่างมีมนุษยธรรม เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารโดยทำให้สัตว์นั้นเจ็บปวดน้อยที่สุด แต่แนวคิดสิทธิสัตว์ไม่ยอมรับเพราะมองว่าเป็นการทำให้สัตว์เจ็บปวดจนถึงแก่ความตาย⁵¹

แนวคิดสิทธิสัตว์มีลักษณะแบบสุดขั้วคือปฏิเสธการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ทุกกรณี แม้การนั้นจะใช้วิธีที่มีมนุษยธรรมหรือเกิดประโยชน์แก่มนุษย์หรือสัตว์อื่นก็ตาม โดยพยายามยกระดับสถานะของสัตว์ให้สูงขึ้นเพื่อให้มีสิทธิต่าง ๆ เท่ากับมนุษย์และพยายามพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์ไปพร้อมกัน เกิดเป็นปรัชญาและแนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights) ที่เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีสิทธิและคุณค่าในตัวเองอย่างเสมอภาคและเป็นอิสระต่อกัน

⁴⁸ Ibid., 235.

⁴⁹ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 15.

⁵⁰ Mark Rowlands, *Animal Rights: A Philosophical Defence*, pp. 90 - 91.

⁵¹ Robert Garner, *Animals, Politics and Morality* (Manchester: Manchester University Press, 1993), p. 243.

2.1.2.4 แนวคิดเบญจศีลและเบญจธรรม

จากที่กล่าวมาเป็นแนวคิดที่ด้วยสิทธิสัตว์ในประเทศทางตะวันตกซึ่งได้รับอิทธิพลจากความเชื่อทางศาสนาคริสต์และแนวคิดของนักปราชญ์และนักวิชาการ ส่วนประเทศทางตะวันออก รวมทั้งประเทศไทยก็มีแนวคิดที่ด้วยสิทธิสัตว์โดยได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ว่าแม้เหตุปัจจัยปรุงแต่งบางประการ เช่น การใช้เหตุผลในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เรียกว่าปัญญาทำให้มนุษย์และสัตว์มีลักษณะทางกายภาพและการรับรู้ต่างกัน⁵² แต่ทั้งมนุษย์และสัตว์ก็รักตัวกลัวตาย แสวงหาความสุข หลีกหนีความทุกข์ และต้องการความสงบสุข ชีวิตของบุคคลหรือสัตว์ใดก็มีค่าและเป็นที่หวงแหนสำหรับบุคคลหรือสัตว์นั้น พระพุทธศาสนาจึงสอนมิให้ทำร้ายผู้อื่นและสัตว์อื่น⁵³

ก. หลักเบญจศีล

เบญจศีลหรือศีล 5 คือแนวทางการรักษาความประพฤติทางกายและวาจา ให้เป็นปกติเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียกว่า “มนุษย์ธรรม” มาจากคำว่า “มนุษย์” แปลว่าสัตว์ที่มีจิตใจสูงและคำว่า “ธรรม” แปลว่าคุณความดี “มนุษย์ธรรม” จึงเป็นแนวทางปฏิบัติแห่งคุณความดีเพื่อการเป็นคนผู้มีจิตใจสูง⁵⁴ หลักเบญจศีลที่เกี่ยวกับแนวคิดที่ด้วยสิทธิสัตว์คือศีลสิกขาบทข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวรมณี แปลว่าเว้นจากการกระทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงคือการฆ่ารวมทั้งการทรมานสัตว์ซึ่งทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมาน⁵⁵

๑. การฆ่า

การฆ่า คือ การทำให้ตายไม่ว่าด้วยตนเองหรือใช้ให้ผู้อื่นทำ หากแบ่งตามเจตนามีทั้งฆ่าโดยจงใจคือคิดจะฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน เช่น วางยาเบื่อสุนัขเพื่อความสะอาด

⁵² ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, มนุษย์กับการใช้เหตุผล, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โครงการจัดทำตำราเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549), หน้า 16.

⁵³ สมภาร พรหมทา, ความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท: รายงานผลการวิจัย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 48.

⁵⁴ พระศาสนโสภณ (พิจิตร ฐิตวัฒน์), รู้ไว้ไกลบาป, พิมพ์ครั้งที่ 1 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์กรีน ปัญญาญาณ, 2555), หน้า 18.

⁵⁵ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาขั้นตรี, พิมพ์ครั้งที่ 4 (พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2500), หน้า 8.

ในการลักลอบลักขโมยยาชนิด⁵⁶ จับสุนัขเข้าไปป้อนในถังซักผ้าที่มีน้ำอยู่เต็มทำให้สุนัขนั้นจมน้ำตาย⁵⁷ และฆ่าโดยไม่จงใจ ได้แก่ ฆ่าโดยลูกแกโทสะ เช่น จับสุนัขแขวนคอเพราะโกรธที่สุนัขป่วนปายและนอนบนกระโปรงรถยนต์ทำให้รถยนต์เสียหาย⁵⁸

๒. การทารุณกรรม

การทารุณกรรมเป็นการทำร้ายสัตว์ คำว่า “ทำร้าย” ใช้กับการกระทำให้เกิดความเจ็บปวด บาดเจ็บ หรือทุกข์ทรมานต่อมนุษย์ หากกระทำต่อสัตว์เรียกว่า “ทารุณกรรม” หมายถึงความประพฤติทารุณโหดร้ายต่อสัตว์โดยปราศจากเมตตาจิต ได้แก่⁵⁹

(๑) การใช้งาน เช่น ใช้ม้าเป็นพาหนะ ใช้กระบือไถนา ใช้ช้างลากวัตถุ โดยผู้ใช้มิได้เอาใจใส่ความเป็นอยู่และสุขภาพของสัตว์ เช่น ใช้งานหนักเกินสมควร ไม่มีเวลาให้พักผ่อน ไม่ให้อาหารหรือน้ำ แต่กลับปล่อยให้หิวโหยเอง โดยเฉพาะฤดูแล้งที่หญ้าไม่เจริญเติบโตมากพอที่ม้า โค หรือกระบือจะหากินได้ทำให้ร่างกายซูบผอม อีกทั้งอากาศร้อน ไม่มีปลักที่ฉะนอนแช่ให้คลายร้อนจึงอ่อนเพลียและไม่มีแรง แต่ก็ยังถูกใช้งานและเขี่ยนตีไปด้วย⁶⁰

(๒) การกักขัง ได้แก่ ขังสัตว์ไว้ในพื้นที่จำกัดที่ทำให้เคลื่อนไหวได้ไม่สะดวก เช่น กิจการฟาร์มไก่ที่เน้นปริมาณผลผลิตโดยให้ไก่อยู่กันอย่างแออัด⁶¹ ผูกล่ามสัตว์ไว้ด้วยเครื่องพันธนาการที่ไม่เหมาะสม เช่น เล็กเกินไปจนบีบร่างกายให้ได้รับความเจ็บปวด

⁵⁶ "วางยาเบื่อสุนัขโรงพักเมืองชลบุรี," ไทยรัฐ, (28 สิงหาคม 2557).

⁵⁷ "เพี้ยนหนักจับลูกหมาป้อนในถังซักผ้า," เดลินิวส์, (8 กันยายน 2557).

⁵⁸ "หนุ่มโหดฆ่า “แขวนคอหมาท้องแก่” ดอตมอมตัว ตร. ถูกปรับ 1,000 บาท ก่อนปล่อยตัว," ผู้จัดการ, (18 กันยายน 2557).

⁵⁹ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาขั้นตรี, หน้า 12 - 13.

⁶⁰ พรทิพย์ อังคปริชาเศรษฐ์, โทษผมทำไม? (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2548), หน้า 33.

⁶¹ "เม็คโค่นัลด์ เลิกสั่งไล่จากซีฟพลายเออร์ดัง หลังพบเลี้ยงไก่แบบทารุณ," ไทยรัฐ, (22 พฤศจิกายน 2554).

หรือผูกมัดไว้ในสถานที่ที่ไม่สมควร เช่น กลางแดด ใกล้กับกรงที่ขังสัตว์ร้าย หรือในสถานที่ที่มีเสียงดังเป็นเวลานานทำให้สัตว์เครียด หรือกรณีสวนสัตว์ขังสัตว์ไว้แล้วปล่อยให้สัตว์อดอยาก⁶²

(๓) การนำไป คือ การขนส่งหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ด้วยวิธีที่ทำให้สัตว์ได้รับความลำบาก เช่น หามไม้หรือสุกรโดยการจับมัดห้อยศีรษะลง ทำให้ต้องชูศีรษะไปตลอดทางเนื่องจากเลือดลงศีรษะ การขนส่งสุนัขโดยจับใส่กรงขนาดเล็กรวมกันหลายสิบตัวเป็นผลให้สุนัขบาดเจ็บหรือตายเนื่องจากขาดอากาศหายใจ⁶³

(๔) การเล่นสนุก เช่น จุดประทัดที่นำไปผูกหางสุนัข ขว้างก้อนหินใส่แมว ยิงหนังสติ๊กใส่ตะกวดให้ตกใจและได้รับความเจ็บปวด

(๕) การผจญสัตว์ คือ การนำสัตว์มาสู้กัน เช่น การชนไก่ โดยจับไก่ 2 ตัวมาเผชิญหน้ากันแล้วสร้างอุปบายให้ต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนานและการพนันขึ้นต่อ การชนไก่แต่ละครั้งสร้างความบอบช้ำและเจ็บปวดแก่ไก่อย่างมาก บางครั้งอาจทำให้ตายได้ ไก่ชนตัวที่แพ้หรือบาดเจ็บจนไม่สามารถสู้ต่อได้ก็จะถูกฆ่าเพื่อเป็นอาหาร⁶⁴

ศีลสิกขาบทข้อที่ 1 นี้เป็นแนวทางที่สนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ การเว้นจากการฆ่าและเบียดเบียนสัตว์เป็นการให้สิทธิแก่สัตว์ในการดำรงชีวิตตามธรรมชาติเป็นอิสระจากการทารุณกรรมของมนุษย์ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการแสดงความเมตตาต่อสัตว์อันเป็นข้อพึงปฏิบัติสำหรับมนุษย์ในฐานะจริยวัตรของผู้ที่มีใจสูงด้วยศีลธรรม⁶⁵

ข. หลักเบญจธรรม

ศีลและธรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน ผู้รักษาศีล 5 อาจมิได้เป็นผู้มีธรรมเสมอไป เช่น บุคคลหนึ่งพบสุนัขขอดอยากและมีอาหารมากพอที่จะแบ่งให้สุนัขนั้นกินเพื่อช่วยต่อชีวิตได้ แต่กลับเดินผ่านไป เช่นนี้ ศีลมิได้ขาดเพราะมิได้ฆ่าหรือทำร้ายสุนัขนั้น แต่ปราศจากความเมตตากรุณา จึงเป็นผู้มีศีล แต่ไม่มีธรรม หลักเบญจธรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดสิทธิสัตว์ ได้แก่ ความเมตตา คือ ความรักและปรารถนาดีต่อสัตว์ และความกรุณา คือ ปรารถนาที่จะช่วยเหลือและปลดปล่อยทุกข์ภัย

⁶² "มูลนิธิสัตว์ร่วมพันธุ์สวนสัตว์ในกาชา," ไทยรัฐ, (22 กันยายน 2557).

⁶³ "จับแก๊งค้าหมา - ผงะยึดใส่กรง 2 พันตัว," ข่าวสด, (13 สิงหาคม 2554).

⁶⁴ พรทิพย์ อังคปริชาเศรษฐ์, โทษผมทำไม?, หน้า 96.

⁶⁵ พระศาสนโสภณ (พิจิตร ฐิตวัฒน์โณ), รู้ไว้ไกลบาป, หน้า 48.

ต่อสัตว์ ผู้มีจิตใจเมตตาและกรุณาจะไม่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ยากลำบาก อีกทั้งต้องการช่วยเหลือและบำบัดทุกข์ต่อสัตว์ให้สัตว์ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขจึงละเว้นการทารุณกรรมสัตว์ได้⁶⁶

แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ทั้งทางประเทศตะวันตกและตะวันออกต่างต้องการให้มนุษย์ตระหนักว่าสัตว์มีชีวิตจิตใจและความรู้สึกเหมือนตน การทารุณกรรมสัตว์จึงเป็นสิ่งที่ผิด อย่างไรก็ตามเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามนุษย์ยังคงจำเป็นต้องแสวงหาประโยชน์จากสัตว์และการจะได้ประโยชน์เหล่านั้นมาก็อาจต้องฆ่าหรือทำร้ายสัตว์ แต่การอ้างความจำเป็นนั้นเพื่อทารุณกรรมสัตว์ก็ไม่สมควรแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์อีกแนวจึงเกิดขึ้น คือ แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ที่ว่ามนุษย์มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้เพียงเท่าที่จำเป็นด้วยวิธีที่มีมนุษยธรรม

2.1.3 แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare)

แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ให้ความสำคัญกับความรู้สึกและอิสรภาพในการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์ถึงขนาดปฏิเสธการใช้ประโยชน์จากสัตว์ทุกกรณี แต่ยังมีแนวคิดอีกแนวหนึ่งที่ว่าสัตว์มีความรู้สึกเช่นกัน แต่มองว่ามนุษย์จำเป็นและมีสิทธิใช้ประโยชน์จากสัตว์ เช่น การบริโภคเนื้อสัตว์ การวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ สิทธินั้นมีอยู่ตราบเท่าที่ไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานไม่ว่าทางกายหรือใจโดยไม่จำเป็น เรียกอีกอย่างว่าการใช้ประโยชน์จากสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม แนวคิดนี้เรียกว่าแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์⁶⁷

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “สวัสดิภาพ” ว่าหมายถึงความปลอดภัย ดังนั้น “สวัสดิภาพสัตว์” จึงหมายถึงความปลอดภัยของสัตว์หรือความเป็นอยู่ที่ดีของสัตว์ ขณะที่พจนานุกรมกฎหมาย Black’s Law Dictionary มิได้ให้หมายความของคำว่า “สวัสดิภาพ (Welfare)” ไว้ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการและองค์กรพิทักษ์สัตว์หลายฝ่ายได้ให้ความหมายของสวัสดิภาพสัตว์ว่าเป็นความรับผิดชอบของมนุษย์ที่ต้องจัดสรรสิ่งจำเป็น

⁶⁶ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี, หน้า 62.

⁶⁷ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 9.

พื้นฐานในการดำรงชีวิตแก่สัตว์ที่ตนครอบครองอย่างเหมาะสมและเพียงพอ ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่ อาศัย การรักษาพยาบาล เพื่อให้สัตว์นั้นมีสุขภาพดีทั้งทางกายและใจ⁶⁸

แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์สนับสนุนให้ผู้ครอบครองและใช้ประโยชน์จากสัตว์มีหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบต่อชีวิตของสัตว์นั้นอย่างดีที่สุดตั้งแต่การครอบครองจนถึงกระบวนการใช้ประโยชน์ ได้แก่

ก. การครอบครองสัตว์ ผู้ครอบครองสัตว์มีหน้าที่จัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่สัตว์อย่างเพียงพอและเหมาะสมเรียกว่าการจัดสวัสดิภาพสัตว์ การจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลคือการจัดสวัสดิภาพสัตว์ตามหลักอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedoms)⁶⁹

ข. การใช้ประโยชน์จากสัตว์ แนวคิดนี้วางหลักเกณฑ์ว่าผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์ต้องได้มาด้วยวิธีที่มีมนุษยธรรมที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานและกดดันทางใจน้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือต้องไม่ทำให้สัตว์ทุกข์ทรมานหรือตายจากการได้รับเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)⁷⁰

2.1.3.1 แนวคิดอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedoms)

แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลคือสวัสดิภาพสัตว์ว่าด้วยอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedoms) คือ การจัดสรรสิ่งตอบสนองความต้องการของสัตว์เพื่อให้

⁶⁸ Barry Bousfield and Richard Brown, "Animal Welfare," *Veterinary Bulletin - Agriculture, Fisheries and Conservation Department Newsletter* 1, 4 (2010): 2.; Corrado Carenzi and Marina Verga, "Animal Welfare: Review of the Scientific Concept and Definition," *Italian Journal of Animal Science* 8(2009): 27 - 28.; Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 177.; Donald M. Broom, "Animal Welfare: An Aspect of Care, Sustainability, and Food Quality Required by the Public," *Journal of Animal Welfare in Education and Research* 37, 1 (2010): 83.; "What Is Animal Welfare?," [Online] Accessed: 2014, November 21. Available from: <http://www.spca.bc.ca/animal-issues/what-is-animal-welfare.html>; ปานเทพ รัตนกร, "สวัสดิภาพสัตว์" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://www.vs.mahidol.ac.th/lovedog/images/PDF%20News/Animal%20welfare%20vol1-9.pdf>

⁶⁹ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 178.

⁷⁰ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 9.

สัตว์มีอิสรภาพจากสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ อิสรภาพจากความหวาดหวั่น ความไม่สบายกาย ความเครียด ความเจ็บปวด และอิสรภาพในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ⁷¹ การจัดสรรดังกล่าวสามารถใช้เป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้ด้วย

แรกเริ่มเดิมที แนวคิดอิสรภาพ 5 ประการเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบกิจการฟาร์มสัตว์จัดสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ให้มีอิสรภาพในการลุกขึ้นยืน นอนลงกับพื้น หมุนตัว ทำความสะอาดตัวเองและยืดหรือเหยียดขาหรือปีกได้ เป็นที่รู้จักในฐานะมาตรฐานขั้นต่ำที่สุดที่ยอมรับได้สำหรับการบริหารกิจการฟาร์มสัตว์⁷² แต่ต่อมาแนวคิดนี้ได้ขยายไปใช้กับกิจการทุกอย่างที่มนุษย์ครอบครองหรือดูแลสัตว์ อิสรภาพ 5 ประการนั้น ได้แก่⁷³

ก. อิสรภาพจากความหิว กระจาย และภาวะทุโภชนาการ หมายถึง สัตว์ต้องได้รับอาหารและน้ำที่สะอาดและมีประโยชน์ในปริมาณที่เพียงพอเพื่อให้มีสุขภาพดี และต้องเหมาะสมกับชนิด อายุ และสภาพของสัตว์นั้นด้วย เช่น สัตว์ฟันแทะต้องการอาหารประเภทหญ้าหรือธัญพืชซึ่งเหมาะแก่การกัดแทะ ทั้งนี้ ต้องไม่ให้อาหารมากเกินไปเพราะจะส่งผลเสียต่อสุขภาพ เช่น โรคอ้วน ข้อเสื่อม เบาทหวาน ทำให้สัตว์ทุกข์ทรมานและใช้ชีวิตด้วยความยากลำบาก

ข. อิสรภาพจากความไม่สบายกาย หมายถึง สัตว์ต้องได้อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากสิ่งรบกวนต่อประสาทสัมผัส ที่อยู่อาศัยต้องสามารถบังแดด ลม และฝนได้ อีกทั้งต้องปลอดจากสิ่งที่ไม่สบายกาย เช่น เครื่องผูกมัดที่เล็กเกินไป กรงที่แคบเกินไป สิ่งปฏิกูล ความชื้น อุณหภูมิที่สูงหรือต่ำเกินไป เป็นต้น และต้องจัดให้มีที่สำหรับพักผ่อนได้อย่างสบาย

ค. อิสรภาพจากความเจ็บปวด บาดเจ็บ และโรคภัย หมายถึง สัตว์ต้องได้รับการป้องกันและบำบัดโรคภัย เช่น ฉีดวัคซีน ถ่ายพยาธิ ได้รับยาที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาชีพการสัตวแพทย์ เป็นต้น และเป็นไปอย่างทันท่วงที เช่น หากสัตว์ได้รับอุบัติเหตุตอนกลางคืนก็ต้องพาไปรักษาพยาบาลทันที มิใช่ขังไว้จนเช้าแล้วจึงพาไปรักษา แยกสัตว์ป่วยออกจากสัตว์ที่สุขภาพดี มิใช่เลี้ยงรวมกันเพราะอาจทำให้เชื้อโรคแพร่กระจาย

⁷¹ Corrado Carenzi and Marina Verga, "Animal Welfare: Review of the Scientific Concept and Definition," *Italian Journal of Animal Science*: 24.

⁷² Giles Legood, *Veterinary Ethics an Introduction* (London; New York: Continuum, 2000), pp. 28 - 29.

⁷³ ปานเทพ รัตนาร, "สวัสดิภาพสัตว์" [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://www.vs.mahidol.ac.th/lovedog/images/PDF%20News/Animal%20welfare%20vol1-9.pdf>

ง. อีสรภาพจากความกลัว ความเครียด และทุกข์ทรมาน หมายถึง สัตว์ต้องได้รับการปกป้องมิให้ทุกข์ใจ ความกลัว ความเครียด และทุกข์ทรมานเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ เช่น สิ้น ตื่นตัว เหลือบตามอง หูหลุบ หางจุกตุต ปัสสาวะรด ผู้ครอบครองดูแลสัตว์ต้องจัดสภาพแวดล้อมให้สัตว์อยู่อย่างสบายใจ เช่น ไม่ขังสัตว์ที่เป็นอริกันไว้ด้วยกันหรือในกรงใกล้กัน การถูกทารุณกรรมก็เป็นสาเหตุของความกลัว ความเครียด และทุกข์ทรมาน เช่น เลี้ยงโดยใช้กำลังทุบตี

จ. อีสรภาพในการแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ หมายถึง สัตว์ต้องสามารถแสดงพฤติกรรมตามชนิดและประเภทของตัวเองได้เป็นปกติ เช่น สุนัขเห่าหรือกระดิกหาง แมวครางหรือมาคลอเคลีย สุนัขหรือโคนอนแช่ในปลักอันเป็นการดำรงชีวิตตามปกติของสัตว์นั้น ๆ ผู้ครอบครองดูแลสัตว์ต้องจัดหาสถานที่ที่กว้าง มีสิ่งอำนวยความสะดวกและเหมาะสมต่อชนิด สายพันธุ์ และจำนวนของสัตว์ให้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ ไม่กระทำให้สิ่งที่ไม่ทำให้สัตว์ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมตามปกติได้ เช่น ตัดหางสุนัขเพราะทำให้สุนัขไม่มีหางที่จะใช้สื่อสารกับสุนัขตัวอื่นและทำให้เสียการทรงตัว หรือทุบตีสุนัขที่เห่าเสียงดังจนไม่กล้าเห่าอีก เป็นต้น

การจัดสวัสดิภาพสัตว์ด้วยหลักอีสรภาพ 5 ประการจะทำให้สัตว์ที่มนุษย์ครอบครองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพฤติกรรมที่เป็นปกติ และไม่เกิดการทารุณกรรมสัตว์ อีกทั้งยกระดับจิตใจให้มนุษย์มีเมตตาต่อสัตว์และตระหนักว่าสวัสดิภาพสัตว์สำคัญกว่าผลประโยชน์ที่ตนได้จากสัตว์⁷⁴

2.1.3.2 แนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)

แนวคิดนี้มุ่งลดกระบวนการและขั้นตอนของการกระทำใด ๆ ต่อสัตว์ที่เกินจำเป็นลง เพื่อลดความเจ็บปวดของสัตว์อันเป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์โดยที่การใช้ประโยชน์นั้นยังคงมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับ “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)” ตลอดกระบวนการใช้ประโยชน์นั้น เรียกว่า “การใช้ประโยชน์อย่างมีมนุษยธรรม (Humane Exploitation)” หรือ “การปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม (Humane Treatment)” อันเป็นความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร⁷⁵ หากการใช้ประโยชน์จากสัตว์ทำให้

⁷⁴ Giles Legood, *Veterinary Ethics an Introduction*, p. 30.

⁷⁵ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 177 - 178.

สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานเกินสมควร การใช้ประโยชน์หรือวิธีการใช้ประโยชน์นั้นไม่พึงกระทำเพราะเป็นความไม่สมดุลระหว่างผลที่ได้รับกับความเหมาะสมของวิธีการ⁷⁶

การพิจารณาว่าความเจ็บปวดใดที่สัตว์ได้รับจำเป็น (Necessary) หรือไม่จำเป็น (Unnecessary) ต้องวิเคราะห์ปัจจัย 2 อย่าง ได้แก่ จุดประสงค์ของการกระทำที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดและความสามารถของผู้กระทำในการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้น⁷⁷

นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า “ความเจ็บปวดอันจำเป็น (Necessary Suffering)” เป็นผลที่เกิดจากเหตุปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)” จึงหมายถึงความเจ็บปวดของสัตว์ที่เกิดขึ้นทั้งที่ผู้กระทำสามารถหลีกเลี่ยงได้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง⁷⁸ แต่โดยธรรมชาติของการใช้ประโยชน์จากสัตว์ย่อมทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือตายเป็นธรรมดา แนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นจึงป้องกันเฉพาะ “ความเจ็บปวดส่วนเกิน (Excess Suffering)” ที่เกินมาจากความเจ็บปวดอันจำเป็นจากการใช้วิธีที่มีมนุษยธรรมเท่านั้น⁷⁹ ดังนั้น แนวคิดนี้จึงมิได้มุ่งการใช้ประโยชน์โดยไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวดเลย แต่มุ่งค้นหาวิธีที่สามารถลดระดับความเจ็บปวดของสัตว์ให้น้อยลงจนถึงระดับที่ไม่เจ็บปวดโดยสิ้นเชิง⁸⁰

อย่างไรก็ตาม แนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นยังมีข้อจำกัด คือ ต้นทุนที่ใช้พัฒนาเทคโนโลยีและงบประมาณในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนเพื่อวัดระดับและลดความเจ็บปวดจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์นั้นค่อนข้างสูง แนวคิดดังกล่าวจึงเหมาะสำหรับสังคมที่เจริญทางเศรษฐกิจ

⁷⁶ ศุภมาส ชินวินิจกุล, "การคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์ (the Protection of Animal Welfare)," วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีที่ 5, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557): 36.

⁷⁷ Frank Hurnik and Hugh Lehman, "Unnecessary Suffering: Definition and Evidence," International Journal for the Study of Animal Problems 3, 2 (1982): 131.

⁷⁸ Ibid., 133.

⁷⁹ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," Journal of Animal Law & Ethics: 189.

⁸⁰ Frank Hurnik and Hugh Lehman, "Unnecessary Suffering: Definition and Evidence," International Journal for the Study of Animal Problems: 133.

แต่ไม่เหมาะกับชุมชนยากจน ดังนั้น จึงสรุปหลักของแนวคิดดังกล่าวได้ว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจากการใช้ประโยชน์จะเป็นความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นต่อเมื่อครบองค์ประกอบดังต่อไปนี้⁸¹

- ก. ความเจ็บปวดนั้นมีใช้สาระสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม
- ข. ผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นได้โดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นได้เหมือนกัน และ
- ค. การใช้วิธีอื่นนั้นไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของสังคมหรือชุมชนเกินสมควร

ความเจ็บปวดของสัตว์ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติทั้งสามประการข้างต้นคือความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) ซึ่งทำให้การกระทำดังกล่าวเป็นการทารุณกรรมสัตว์

2.1.4 เปรียบเทียบแนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์

แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์มุ่งคุ้มครองชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์เหมือนกัน แต่ต่างกันในเรื่องการใช้ประโยชน์จากสัตว์ แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์มองว่าสัตว์มีสิทธิเทียบเท่ามนุษย์ มีใช้ทรัพย์สิน จึงปฏิเสธการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ทุกกรณี ขณะที่แนวคิดว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ยอมให้มนุษย์แสวงหาประโยชน์จากสัตว์ได้ แต่ต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น เราสามารถแยกความต่างของแนวคิดทั้งสองแนวได้ ดังนี้⁸²

2.1.4.1 ด้านศีลธรรม

แนวคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์เห็นว่าสัตว์มีสิทธิดำรงชีวิตตามธรรมชาติโดยปราศจากการแสวงหาประโยชน์ของมนุษย์ทุกกรณีไม่ว่าจะใช้วิธีที่มีมนุษยธรรมหรือไม่ก็ตาม มนุษย์ไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะใช้ประโยชน์จากสัตว์เพราะเป็นการลดคุณค่าโดยธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตด้วยกันที่ต่างก็มีสิทธิและคุณค่าทางศีลธรรมอย่างเสมอภาค⁸³ การใช้ประโยชน์จากสัตว์จึงเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมเพราะมีแต่จะทำให้สัตว์เจ็บปวด บาดเจ็บ พิการ หรือตาย

⁸¹ Ibid., 134.

⁸² Barry Bousfield and Richard Brown, "Animal Welfare," *Veterinary Bulletin - Agriculture, Fisheries and Conservation Department Newsletter*: 6.

⁸³ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 15.

แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ มองการใช้ประโยชน์จากสัตว์เป็นสิทธิทางศีลธรรม หรือธรรมสิทธิ (Moral Right) ของมนุษย์⁸⁴ กล่าวคือ มนุษย์มีความชอบธรรมโดยธรรมชาติที่จะนำสัตว์มาใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่สิทธิตามกฎหมาย (Legal Right) ที่ต้องมีกฎหมายให้สิทธิกระทำ แต่เมื่อการใช้ประโยชน์ดังกล่าวเป็นสิทธิทางศีลธรรมก็ต้องกระทำบนพื้นฐานทางศีลธรรมเช่นกัน

2.1.4.2 ด้านผลประโยชน์

แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ ไม่ยอมรับการใช้ประโยชน์จากสัตว์ทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นไปอย่างมีมนุษยธรรมหรือไม่เพราะผลประโยชน์ของมนุษย์และสัตว์มีค่าเท่ากันและไม่ขึ้นต่อกัน ไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะอ้างว่ามนุษย์ควรได้รับผลประโยชน์โดยการต่อต้านหรือทำลายผลประโยชน์ของสัตว์อื่นเพราะนั่นคือทัศนคติที่เห็นแก่ตัวและหลงว่าตนประเสริฐและสำคัญกว่าสัตว์อื่น⁸⁵

แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ มองว่ามนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากสัตว์อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ จึงอนุญาตให้นำสัตว์มาใช้ประโยชน์ได้โดยมองว่าผลประโยชน์ของมนุษย์สำคัญกว่าผลประโยชน์ของสัตว์เสมอ ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าเห็นดีเห็นชอบกับการทารุณกรรมสัตว์ แต่เห็นว่าผลประโยชน์จากสัตว์จะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นปกติสุข เช่น หากการใช้สัตว์จำนวนหนึ่งในการทดลองทางวิทยาศาสตร์จะทำให้พบหนทางป้องกันและรักษาโรคระบาดที่อาจเกิดแก่มนุษย์หรือสัตว์อื่นที่มีจำนวนมากกว่า การนั้นก็จำเป็นต้องกระทำ แต่ต้องกระทำอย่างมีมนุษยธรรมซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของปีเตอร์ ซิงเกอร์ ผู้เป็นนักสิทธิสัตว์แต่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของมนุษย์หรือสัตว์ส่วนใหญ่เป็นสำคัญเพื่อความอยู่รอดของสังคมตามแนวคิดประโยชน์นิยม⁸⁶

2.1.4.3 ด้านความเจ็บปวดทรมาน

แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ รับทัศนะของนักคิดกลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาใช้ เช่น เจเรมี เบนธัม และเฮนรี ซอลต์ ที่ว่าทั้งมนุษย์และสัตว์ทุกชนิดสามารถรู้สึกถึงความเจ็บปวดและความสุขได้เหมือนกัน ความสุขของมนุษย์และสัตว์จึงควรมีค่าเท่ากัน⁸⁷ ดังนั้น การกระทำที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานหรือตายคือสิ่งที่ผิดศีลธรรมและต้องห้ามโดยเด็ดขาด

⁸⁴ Ibid., 9.

⁸⁵ Peter Singer, *Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals*, p. 7.

⁸⁶ Ibid., 82.

⁸⁷ Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, p. 8.

แนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ไม่อนุญาตการกระทำที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือตายโดยไม่จำเป็นจากการใช้ประโยชน์ มนุษย์มีความรับผิดชอบในการใช้ประโยชน์นั้นอย่างระมัดระวังและมีมนุษยธรรม อีกทั้งต้องดูแลความเป็นอยู่ สุขภาพกายและใจของสัตว์ตั้งแต่การครอบครองจนกระทั่งเสร็จสิ้นกระบวนการใช้ประโยชน์เพื่อมิให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ด้วย⁸⁸

แม้แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์จะต่างกันในเรื่องการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ แต่มีจุดประสงค์เดียวกันคือเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ แนวคิดทั้งสองแนวจึงมีคุณค่าทางศีลธรรมในการปกป้องคุ้มครองสัตว์และส่งเสริมให้มนุษย์มีเมตตาต่อสัตว์ อีกทั้งมีคุณค่าในฐานะแนวคิดที่ก่อให้เกิดกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ด้วย

2.2 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์มิให้ได้รับความเจ็บปวดทรมาน บาดเจ็บ พิการ หรือตายด้วยน้ำมือของมนุษย์โดยไร้เหตุผลซึ่งสะท้อนแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่ต้องการให้สัตว์ดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามธรรมชาติ ปราศจากการแทรกแซงหรือคุกคามของมนุษย์ และยังกำหนดหน้าที่ของผู้ครอบครองสัตว์และกำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นการใช้ประโยชน์หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ คือ ความมีมนุษยธรรมหรือไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นซึ่งสะท้อนแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่สนับสนุนให้การครอบครอง ใช้ประโยชน์ และข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ต้องเป็นไปอย่างมีมนุษยธรรม ดังนั้น กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่มีประสิทธิภาพจึงต้องมีแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์เป็นพื้นฐาน

2.2.1 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มผลักดันให้มีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในช่วงศตวรรษที่ 19 เริ่มจากกฎหมายของรัฐเมนในปี 1821 ที่ห้ามทุบตีสัตว์จำพวกม้า โค และกระบือ⁸⁹

⁸⁸ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 178.

⁸⁹ Stephen Iannacone, "Felony Animal Cruelty Laws in New York," *Pace Law Review* 31, 2 Examining New York State Law (2011): 750.

และ New York Revised Statutes 1829 ของรัฐนิวยอร์กที่กำหนดให้ผู้ที่เจตนาร้ายฆ่าหรือทำให้ม้า โค แกะ หรือปศุสัตว์อื่น ๆ ของผู้อื่นพิการหรือบาดเจ็บ ทุบตีหรือทรมานสัตว์ของตนเองหรือผู้อื่นอย่างทารุณโหดร้ายมีความผิดอาญา⁹⁰ กฎหมายดังกล่าวพัฒนาไปอีกขั้นในปี 1866 โดยเฮนรี เบิร์ก (Henry Bergh) ผู้ก่อตั้งสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์แห่งอเมริกาหรือ ASPCA (The American Society for the Prevention of Cruelty to Animals) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครอง ช่วยเหลือ สอดส่อง สงเคราะห์ ป้องกัน และแก้ไขปัญหการทารุณกรรมสัตว์⁹¹ เขามีส่วนร่วมในการแก้ไขให้กฎหมายดังกล่าวของรัฐนิวยอร์กเป็นกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ฉบับแรกที่ขยายการทารุณกรรมให้รวมการทอดทิ้งและใช้งานเกินสมควรด้วย⁹² ขยายประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองให้ครอบคลุมสัตว์ที่มีชีวิตทุกประเภท (Any Living Creature) และให้สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีอำนาจจับกุมผู้ทารุณกรรมสัตว์ด้วย⁹³

ปี 1867 New York Revised Statutes เริ่มกำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ คือการใช้สัตว์ในการทดลองหรือสืบสวนทางวิทยาศาสตร์โดยผู้มีอำนาจจากสถาบันการศึกษาทางการแพทย์⁹⁴ และปี 1999 รัฐนิวยอร์กได้ออกกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์โดยใช้ชื่อใหม่ว่า กฎหมายการเกษตรและตลาดแห่งนิวยอร์ก (New York Agriculture and Markets Law) ซึ่งบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน⁹⁵ กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์กว้างขึ้น เช่น การทดลองหรือสืบสวนทางวิทยาศาสตร์ ล่าหรือดักสัตว์ ตกปลา กำจัดสัตว์ที่เป็นโรคระบาด ฆ่าสัตว์เพื่อความปลอดภัยของมนุษย์

⁹⁰ ฉันทวัฒน์ โรจนโรวรรณ, "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์," หน้า 122.

⁹¹ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 4.

⁹² David Favre and Vivien Tsang, "The Development of the Anti - Cruelty Laws During the 1800's," *Detroit College of Law Review* 1, 1 (1993): 13.

⁹³ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in *Special Topics Series of National District Attorneys Association*, ed. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (2006), p. 7.

⁹⁴ N.Y. REV. STAT. § 375.10 (1867).

⁹⁵ Stephen Iannacone, "Felony Animal Cruelty Laws in New York," *Pace Law Review*: 754.

หรือสัตว์อื่น เป็นต้น⁹⁶ และได้รับการยอมรับให้เป็นต้นแบบในการออกกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐอื่น ๆ เช่น รัฐมิชิแกน นิวแฮมป์เชียร์ คอนเนตทิคัต เวอร์มอนต์ มินนิโซตา⁹⁷ และ เทนเนสซีซึ่งกำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ เช่น ทรมาน ใช้งานหนักเกินสมควร ละเลยหรือทอดทิ้งสัตว์ เป็นต้น และกำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์คล้ายกฎหมายของรัฐนิวยอร์ก เช่น การล่าสัตว์ ตกปลา ฆ่าสัตว์ที่เป็นโรคระบาด ฆ่าสัตว์เพื่อความปลอดภัยของมนุษย์ เป็นต้น⁹⁸

ปัจจุบัน รัฐทุกรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เป็นของตัวเอง กำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิด กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์เป็นเหตุยกเว้นความผิดและกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าว กฎหมายของรัฐที่มีประวัติของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์มายาวนานและเป็นแบบอย่างให้กฎหมายของรัฐอื่น ๆ คือ North Carolina General Statutes ของรัฐแคโรไลนาเหนือ เริ่มจากข้อยกเว้นสำหรับนักล่าสัตว์ในปี 1881 ได้แก่ การยิงนก กวาง เสือ หรือการอื่นใดเพื่อนำสัตว์มาเป็นอาหารแก่มนุษย์⁹⁹ ปี 1883 กฎหมายนี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขของการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นครั้งแรกว่าต้อง “ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful)” คือ ไม่กระทำสิ่งที่ต้องห้าม ได้แก่ การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม ล่าสัตว์ปีกที่อาศัยอยู่ในป่าในวันอาทิตย์หรือยิงด้วยอาวุธปืน ล่ากวางหรือนกนอกฤดูล่าสัตว์ ตามกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า¹⁰⁰ ปี 1969 เพิ่มข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์อีก 2 อย่าง ได้แก่ กิจกรรมที่หน่วยงานหรือสถาบันอบรมและวิจัยทางชีวภาพสนับสนุนและการใช้สัตว์ในเกมส์กีฬา¹⁰¹ ปี 1979 เพิ่มข้อยกเว้นอีก 2 อย่าง ได้แก่ การสร้างผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์หรือสัตว์ปีกโดยชอบด้วย

⁹⁶ N.Y. AGRIC. & MKTS. LAW § 353, 353-a.

⁹⁷ David Favre and Vivien Tsang, "The Development of the Anti - Cruelty Laws During the 1800's," *Detroit College of Law Review*: 12.

⁹⁸ Emily Stewart Jeavitt and Diane Halverson, *Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws from 1641 to 1990*, 4th ed. (Animal Welfare Institute, 1990), p. 4.

⁹⁹ N.C. LAWS ch. 368, § 15 (1881).

¹⁰⁰ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 256.

¹⁰¹ N.C. LAWS ch. 831 (1969).

กฎหมายและการทำลายสัตว์เพื่อปกป้องปศุสัตว์หรือสัตว์ปีกโดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁰² ที่เน้นคำว่า “ชอบด้วยกฎหมาย” เนื่องจากสภานิติบัญญัติต้องการป้องกันมิให้การกระทำดังกล่าวไร้เหตุผล ผู้กระทำต้องสามารถยืนยันเหตุผลอันสมควรในการกระทำกิจกรรมเหล่านั้นต่อผู้โต้แย้งได้¹⁰³

ปี 1998 ถึงปี 1999 กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์เสียใหม่ ได้แก่ การกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายตามคำสั่งศาลหรือกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า กิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายที่หน่วยงานการอบรมและวิจัยทางชีวภาพสนับสนุน การฝึกหรือใช้สัตว์ในเกมกีฬา โดยชอบด้วยกฎหมาย การสร้างผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์หรือสัตว์ปีกโดยชอบด้วยกฎหมาย การทำลายสัตว์เพื่อปกป้องปศุสัตว์หรือสัตว์ปีกโดยชอบด้วยกฎหมาย การสร้างผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อการบริโภคของมนุษย์หรือสัตว์¹⁰⁴ และปัจจุบัน North Carolina General Statutes กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์รวม 7 อย่างโดยมิได้เปลี่ยนแปลงมากนักและยังคงใช้หลักเกณฑ์ “ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful)” ได้แก่¹⁰⁵

- ก. การกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายตามคำสั่งศาลหรือข้อกำหนดของกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า
- ข. กิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อการอบรมและวิจัยทางชีวภาพหรือเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์ สัตว์ปีก หรือสัตว์น้ำ
- ค. กิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อการบริโภคของมนุษย์หรือสัตว์
- ง. กิจกรรมที่ดำเนินการตามหลักวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยชอบด้วยกฎหมาย
- จ. การทำลายสัตว์โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อคุ้มครองสาธารณสุข สัตว์อื่น ทรัพย์สิน และสุขอนามัยของสาธารณะ
- ฉ. การกระทำต่อร่างกายของปศุสัตว์หรือสัตว์ปีกเพื่อการขยายพันธุ์สัตว์หรือการแสดงที่ได้มาตรฐาน

¹⁰² N.C. LAWS ch. 808, § 2 (1979).

¹⁰³ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 257 - 258.

¹⁰⁴ *Ibid.*, 258 - 260.

¹⁰⁵ N.C. GEN. STAT. § 14-360, 19A-1.1.

ช. กิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายในการกีฬา

กฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนียให้ความสำคัญกับความ “ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful)” ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์มาตลอดอันเป็นหลักเกณฑ์หนึ่งที่รัฐอื่น ๆ นำไปเป็นแบบอย่างซึ่งแต่เดิมหมายถึงการไม่กระทำการต้องห้ามตามที่กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งกำหนด เช่น การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม ล่าสัตว์ปีกที่อาศัยอยู่ในป่าในวันอาทิตย์หรือยิงด้วยอาวุธปืน ล่ากวางหรือนกนอกฤดูล่าสัตว์ตามกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า¹⁰⁶ แต่ปัจจุบันเป็นถ้อยคำที่นักวิชาการและองค์กรพิทักษ์สัตว์นำไปขยายความ เช่น การไม่ใช้ความรุนแรง¹⁰⁷ การปฏิบัติในทางปกติสมควรที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (Commonly Accepted Practices)¹⁰⁸

นอกจากบทบัญญัติกฎหมายแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกายังมีหน่วยงานและองค์กรพิทักษ์สัตว์ที่ดำเนินการตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ เช่น สมาคมส่งเสริมจริยธรรมต่อสัตว์หรือ PETA (People for the Ethical Treatment of Animals) มีแนวคิดที่ว่าสัตว์มีคุณค่าในตัวเอง แม้มีลักษณะต่างจากมนุษย์ แต่มีได้เกิดมาเพื่อเป็นของมนุษย์¹⁰⁹ เสนอข้อเรียกร้องที่เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ เช่น การบริโภคอาหารมังสวิรัตแทนเนื้อสัตว์และสาหร่ายทะเลแทนอาหารทะเลต่อต้านกิจการสวนสัตว์และพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำเพราะเปรียบเสมือนคุกขังสัตว์ต่อต้านผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหนังสัตว์ ขนสัตว์ ขนนก และไหมต่อต้านละครและภาพยนตร์ที่มีฉากทารุณกรรมสัตว์ เป็นต้น¹¹⁰ และองค์กรที่ดำเนินการตามแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ เช่น สมาคมส่งเสริมมนุษยธรรมแห่งอเมริกาหรือ AHA (American Humane Association) ส่งเสริมการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อป้องกันการทารุณ ทอดทิ้ง และแสวงหาประโยชน์จากสัตว์อย่างไม่เหมาะสม สนับสนุนให้ปฏิบัติต่อคู่สัตว์อย่างมีมนุษยธรรม ตั้งแต่การขนส่งจนถึงการฆ่าในโรงฆ่าสัตว์¹¹¹ สถาบันส่งเสริมสวัสดิภาพสัตว์หรือ AWI (Animal

¹⁰⁶ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 256.

¹⁰⁷ *Ibid.*, 263.

¹⁰⁸ *Ibid.*, 266.

¹⁰⁹ Ingrid Newkirk, *Save the Animals* (New York: Warner Books, 1990), p. 14.

¹¹⁰ Harold D. Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, p. 49.

¹¹¹ *Ibid.*, 37 - 38.

Welfare Institute) สนับสนุนการใช้สัตว์เพื่อการทดลองทางวิทยาศาสตร์อย่างมีมนุษยธรรมและทดลองกับสิ่งไม่มีชีวิตแทนสัตว์เท่าที่จะทำได้ ตลอดจนปฏิรูปวิธีการที่ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสัตว์ในฟาร์มและโรงงาน¹¹²

2.2.2 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศมาเลเซีย

ช่วงต้นศตวรรษที่ 15 ก่อนสหพันธรัฐมาเลเซียจัดตั้งเป็นประเทศ ผู้นำมุสลิมได้เข้ามาก่อตั้งอาณาจักรในดินแดนดังกล่าวซึ่งเรียกว่าคาบสมุทรมลายูส่งผลให้วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และกฎหมายของดินแดนแถบนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของศาสนาอิสลาม จนกระทั่งประเทศอังกฤษเข้ามายึดครองในช่วงศตวรรษที่ 19 ถึงศตวรรษที่ 20 และนำกฎหมายมาเผยแพร่ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ประเทศอังกฤษกำลังผลักดันและพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของตน ดังนั้น กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศมาเลเซียจึงมีรากฐานมาจากกฎหมายอิสลาม ขณะเดียวกันก็ได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษด้วย¹¹³

2.2.2.1 ยุคก่อนประเทศอังกฤษยึดครอง

ช่วงศตวรรษที่ 15 สุลต่านอิสคานดาร์ ชาห์ (Sultan Iskandar Shah) เข้ามาก่อตั้งอาณาจักรมะละกาและสุลต่านอัลเลาะห์ดีน ไรยัต ชาห์ (Sultan Alauddin Riayat Shah) ก่อตั้งอาณาจักรยะโฮร์ในคาบสมุทรมลายู¹¹⁴ อาณาจักรทั้งสองแห่งขยายอิทธิพลเป็นจักรวรรดิและมีกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ซึ่งเป็นกฎหมายอิสลามที่มีที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานที่กล่าวว่ามีมนุษยและสัตว์มีความเสมอภาค กฎหมายอิสลามอนุญาตให้ชาวมุสลิมใช้สัตว์เพื่อเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม และใช้แรงงานเพื่อสร้างประโยชน์ได้ตราบที่ใช้วิธีที่ไม่เกินความจำเป็นและมีมนุษยธรรม การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารต้องทำให้สัตว์ตายอย่างสบาย การทรมานหรือฆ่าสัตว์เพื่อความสนุกสนานเป็นบาป¹¹⁵

¹¹² Ibid., 41.

¹¹³ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System" (Doctoral Dissertation, College of Law and Justice, Victoria University, 2015), p. 79.

¹¹⁴ สุมาลี สุขदानนท์, "การครอบครองคาบสมุทรมลายูของมหาอำนาจตะวันตก" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 29 ตุลาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.tri.chula.ac.th/triresearch/malau/malau.html>

¹¹⁵ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," pp. 84 - 85.

กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ในดินแดนมลายูเป็นกฎหมายที่รัฐแต่ละรัฐสร้างขึ้นและบังคับใช้ในรัฐของตน เช่น กฎหมายมะละกา (The Laws of Malacca) กฎหมายเคดะห์ (The Laws of Kedah) กฎหมายเประ (Ninety – Nine Laws of Perak) ประมวลยะโฮร์ (Johor Code) เป็นต้น โดยกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดและบทลงโทษไว้ต่างกัน เช่น กฎหมายมะละกาลงโทษปรับผู้ลักโค กระบือ หรือแพะของผู้อื่นและให้ชดใช้ราคาแก่เจ้าของสัตว์เท่ามูลค่าสัตว์นั้น ขณะที่กฎหมายเคดะห์ลงโทษโดยแบ่งประจานและให้ตะโกนว่า “ฉันทลักกระบือ จงดูเถิด” กฎหมายมะละกาและประมวลยะโฮร์ลงโทษให้ผู้ที่ฆ่าหรือทำให้สัตว์ของผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้รับบาดเจ็บเป็นทาสของเจ้าของสัตว์นั้น กฎหมายเประลงโทษปรับเจ้าของสัตว์ที่ไม่ควบคุมดูแลสัตว์ให้ตีเป็นเหตุให้สัตว์นั้นฆ่าหรือทำร้ายผู้อื่นและให้รับผิดชอบค่ารักษาพยาบาลหรือค่าทำศพและสัตว์นั้นต้องถูกฆ่าด้วย¹¹⁶

2.2.2.2 ยุคประเทศอังกฤษยึดครอง

ตั้งแต่ปี 1511 หลังจากอาณาจักรมะละกาและยะโฮร์ล่มสลาย ประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกก็ได้เข้ามาผลัดเปลี่ยนยึดครองดินแดนมลายู ได้แก่ ประเทศโปรตุเกส เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษซึ่งเป็นประเทศสุดท้ายโดยเริ่มจากยึดครองอาณานิคมช่องแคบ (The Straits Settlements) อันประกอบด้วยรัฐปีนัง สิงคโปร์ และมะละกาในปี 1826 ต่อมายึดครองสหพันธรัฐมลายู (The Federated Malay States) อันประกอบด้วยรัฐเประ สลังงอร์ ปะหัง และเนกรีเซมบีลันในปี 1895 จากนั้นยึดครองรัฐนอกสหพันธรัฐมลายู (The Unfederated Malay States) ได้แก่ รัฐยะโฮร์ เกดะห์ กลันตัน ตรังกานู และปะลิสในปี 1909 เรียกได้ว่ายึดครองดินแดนมลายูทั้งหมด¹¹⁷

เมื่อยึดครองดินแดนมลายูได้เบ็ดเสร็จ ประเทศอังกฤษก็ออกกฎหมายต่าง ๆ โดยคำแนะนำจากฝ่ายตุลาการของประเทศของตนและแต่งตั้งเจ้าพนักงานชาวอังกฤษให้มีอำนาจแนะนำและบังคับใช้กฎหมายในดินแดนดังกล่าว¹¹⁸ แต่ไม่ก้าวก้าวเรื่องศาสนาและจารีตประเพณีที่มีมาแต่เดิม เช่น ชาวมลายูให้ความสำคัญกับกระบือมากเพราะเป็นสัตว์ที่นิยมเลี้ยงเพื่อใช้งานจึงมีกฎหมาย

¹¹⁶ Ibid., 88 - 91.

¹¹⁷ George E. Glos, "The Administrative Structure and Legal System of Malaya," *Max – Planck - Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht* (1965): 100.

¹¹⁸ Ibid., 117.

เกี่ยวกับกระป๋องโดยเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติกระป๋อง ค.ศ. 1899 (The Buffaloes Enactment 1899) ที่กำหนดหน้าที่เลี้ยงดูของเจ้าของและการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับกระป๋อง¹¹⁹

ปี 1902 รัฐบาลอังกฤษออกกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์โดยคำแนะนำจากฝ่ายตุลาการจากประเทศของตนซึ่งบังคับใช้เฉพาะอาณานิคมช่องแคบ คือ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1902 (The Cruelty to Animals Prevention Ordinance 1902)¹²⁰ โดยรับแบบอย่างมาจากพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1849 (The Prevention of Cruelty to Animals Act 1849) และพระราชบัญญัติว่าด้วยการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1876 (The Cruelty of Animal Acts 1876) ของประเทศอังกฤษที่มุ่งคุ้มครองสัตว์ทุกชนิดทั้งปศุสัตว์ สัตว์บ้าน และสัตว์ทดลอง¹²¹ พระราชกฤษฎีกานี้กำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ไว้ได้แก่ ทุบัติ เลี้ยงดูอย่างไม่เหมาะสม ทรมาน ทั้งกระทำเองและก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำ จัด ช่วยเหลือ หรือส่งเสริมให้มีการต่อสู้สัตว์ ใช้งานหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้งานสัตว์ที่ไม่แข็งแรงพอหรือใช้งานหนักเกินสมควรจนเป็นเหตุให้สัตว์นั้นอ่อนแอ เจ็บป่วย หรือบาดเจ็บโดยมีระวางโทษจำคุกและปรับ นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจมอบค่าปรับนั้นเป็นรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสการทารุณกรรมสัตว์ด้วย¹²²

ปี 1904 สหพันธรัฐมลายูมีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เป็นของตนเอง คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1904 (The Cruelty to Animal Prevention Enactment 1904) และแก้ไขในปี 1910 (The Cruelty to Animal Prevention Enactment 1910) ซึ่งกำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์และให้ศาลมีอำนาจมอบค่าปรับที่ลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นรางวัลแก่ผู้แจ้งเบาะแสการทารุณกรรมสัตว์คล้ายพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1902 ที่บังคับใช้ในอาณานิคมช่องแคบ¹²³

¹¹⁹ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," p. 97.

¹²⁰ Ibid., 95.

¹²¹ Giles Legood, *Veterinary Ethics an Introduction*, pp. 25 - 26.

¹²² Animal Ordinance 1902 (Straits Settlements) Title 77, sec. 7 - 10.

¹²³ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," p. 97.

หลังจากนั้น รัฐนอกสหพันธรัฐมลายูแต่ละรัฐก็ออกพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์คล้ายกับกฎหมายของสหพันธรัฐมลายูโดยบังคับใช้ในรัฐของตนเป็นการเฉพาะ ได้แก่ The Prevention of Cruelty Enactment 1912 ของรัฐเคดะห์ The Cruelty to Animal Prevention Enactment 1912 ของรัฐปะลิส The Prevention of Cruelty to Animals Enactment 1930 ของรัฐกลันตัน และ The Prevention of Cruelty to Animals Enactment 1937 ของรัฐตรังกานู นอกจากนี้ รัฐบางรัฐยังออกกฎหมายควบคุมการจัดให้มีการต่อสู้สัตว์ด้วย ได้แก่ พระราชบัญญัติสู้วัวและชนไก่ ค.ศ. 1935 (The Buffalo - Fighting and Cock - Fighting (Prevention) Enactment 1935) ของรัฐเคดะห์ และพระราชบัญญัติการพนันและนันทนาการ ค.ศ. 1930 (The Gambling and Prohibited Amusement 1930) ของรัฐกลันตัน¹²⁴

ปี 1946 รัฐบาลอังกฤษพยายามรวมรัฐทุกรัฐในดินแดนมลายูให้อยู่ภายใต้อำนาจปกครองเดียวกันภายใต้ชื่อสหภาพมลายู (Malayan Union) แต่ถูกชาวมลายูต่อต้านจนต้องล้มเลิกไป ต่อมาได้ก่อตั้งสหพันธมลายู (the Federation of Malaya) ขึ้นมาแทนเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 1948 โดยยังให้รัฐแต่ละรัฐมีอำนาจปกครองตนเอง แต่มีรัฐบาลกลางดูแลในเรื่องสำคัญ¹²⁵

แต่เดิมกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของอาณานิคมช่องแคบ สหพันธรัฐมลายู และรัฐนอกสหพันธรัฐมลายูต่างอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกรมการสัตวแพทย์ (The Department of Veterinary Services) ซึ่งก่อตั้งโดยรัฐบาลอังกฤษ ปี 1953 และได้รับคำสั่งให้รวบรวมกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ในสหพันธมลายูเพื่อออกกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นกฎหมายรัฐบาลกลาง จนกระทั่งวันที่ 30 เมษายน 1953 รัฐบาลอังกฤษได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยสัตว์ ค.ศ. 1953 (The Animals Ordinance 1953)¹²⁶ และปี 1955 ได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยสัตว์ป่าและนกป่า ค.ศ. 1955 (The Wild Animals and Wild Birds Protection Ordinance 1955) เพื่ออนุรักษ์สัตว์ป่าเนื่องจากภูมิประเทศของสหพันธมลายูประกอบด้วยพื้นที่ป่าฝนเป็นส่วนใหญ่ทำให้ชาวมลายูต้องฆ่าสัตว์ป่าจำนวนมากที่เข้ามาสร้างความเสียหายแก่พืชผลที่เพาะปลูกจนเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ต่อมาปี 1972 กฎหมายดังกล่าวถูกยกเลิกและ

¹²⁴ Ibid., 97 - 98.

¹²⁵ Ibid., 78.

¹²⁶ Ibid., 100.

บังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า ค.ศ. 1972 (The Protection of Wildlife Act 1972) แทนกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นกฎหมายรัฐบาลกลางที่บังคับใช้ครอบคลุมรัฐทุกรัฐในสหพันธ์มาเลย์¹²⁷

2.2.2.3 ยุคหลังอิสรภาพจนถึงปัจจุบัน

ประเทศอังกฤษคืนอิสรภาพแก่สหพันธ์มาเลย์เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 1957 และสิงคโปร์แยกออกไปเป็นประเทศเอกราชในปี 1965 จากนั้น รัฐที่เหลือได้รวมกันภายใต้ชื่อสหพันธรัฐมาเลเซียหรือประเทศมาเลเซียจนถึงปัจจุบัน¹²⁸ ระบบกฎหมายของประเทศมาเลเซียแบ่งเป็นกฎหมายสหพันธ์หรือกฎหมายรัฐบาลกลาง (Federal law) ออกโดยรัฐสภาสหพันธ์ (Federal Parliament) ซึ่งบังคับใช้ทั่วประเทศ และกฎหมายรัฐ (State Law) ออกโดยสภาประจำรัฐ (State Legislative Assembly) ซึ่งบังคับใช้เฉพาะในรัฐที่ออกกฎหมายนั้น¹²⁹ สภาทั้งสองแห่งมีอำนาจออกกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ได้ เช่น กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า กฎหมายว่าด้วยการเลี้ยงและดูแลสัตว์ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ เป็นต้น ทั้งนี้ กฎหมายรัฐต้องสอดคล้องกับกฎหมายสหพันธ์หรือกฎหมายรัฐบาลกลางเสมอ¹³⁰

ปัจจุบัน กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศมาเลเซียมีเฉพาะที่เป็นกฎหมายสหพันธ์หรือกฎหมายรัฐบาลกลางเท่านั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (Animals Act 1953) คือพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยสัตว์ ค.ศ. 1953 ที่ปรับปรุงแก้ไขใหม่ในปี 2006 และแก้ไขเล็กน้อยในปี 2013 พระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 (Wildlife Conservation Act 2010) ซึ่งบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่า ค.ศ. 1972¹³¹ และร่างพระราชบัญญัติ

¹²⁷ Jeyamalar Kathirithamby - Wells, *Nature and Nation: Forests and Development in Peninsular Malaysia* (University of Hawaii Press, 2005), pp. 195 - 208.

¹²⁸ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," p. 78.

¹²⁹ สำนักงานแรงงานประเทศมาเลเซีย, "ระบบกฎหมาย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา: <http://malaysia.mol.go.th/node/258>

¹³⁰ Ahmad Ibrahim, "The Malaysian Legal System," *Dewan Bahasa dan Pustaka* (1995): 150 - 151.

¹³¹ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," pp. 103 - 111.

สวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 (Animal Welfare Bill 2015) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และพัฒนากิจการสวัสดิภาพสัตว์โดยมิได้มุ่งบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 แต่ใช้ควบคู่กัน¹³² ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างทูลเกล้าถวายพระราชอาธิบัติซึ่งเป็นประมุขของประเทศเพื่อพิจารณาและลงนามเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาและบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป¹³³

2.2.3 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลียเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 1837 ที่เกาะแวน ไดเมน (Van Diemen's Land) หรือรัฐแทสเมเนียในปัจจุบัน¹³⁴ ต่อมา ปี 1850 รัฐนิวเซาท์เวลส์ได้ออกกฎหมายดังกล่าวเช่นกันและรัฐที่เหลือก็ออกกฎหมายตามมา จนกระทั่งรัฐทุกรัฐมีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เป็นของตนเอง¹³⁵ ช่วงแรก กฎหมายดังกล่าวห้ามมิให้ผู้ใดทารุณกรรมสัตว์ซึ่งเป็นการบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ต่อมา ปี 1860 รัฐต่าง ๆ เริ่มปฏิรูปกฎหมายของตนเองโดยกำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ยังมีได้กล่าวถึงการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่มนุษย์ครอบครองหรือใช้ประโยชน์¹³⁶

การจัดสวัสดิภาพสัตว์ในประเทศออสเตรเลียเริ่มต้นในช่วงศตวรรษที่ 19 ถึงศตวรรษที่ 20 เนื่องจากคนในสังคมเริ่มยอมรับว่าสัตว์สามารถรู้สึกยินดีและเจ็บปวดได้ จึงต้องการให้มนุษย์

¹³² Rohini Rajaratnam, "9 Winning Points You Should Know About Malaysia's New Animal Welfare Bill," [Online] Accessed: 2015, November 4. Available from: <http://says.com/my/news/9-things-you-need-to-know-about-the-animal-welfare-bill>

¹³³ Yuen Meikeng, "Animal Welfare Bill 2015 Passed by Parliament," *The Star*, (2015, June 17).

¹³⁴ Philip Jamieson, "Duty and the Beast: The Movement in Reform of Animal Welfare Law," *University of Queensland Law Journal* 16(1991): 238 - 239.

¹³⁵ Glenda Emmerson, ed. *Duty and the Beast: Animal Care and Protection Bill 2001*, Research Brief No 2001/23 (Queensland: Queensland Parliamentary Library, 2001), pp. 8 - 11.

¹³⁶ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review* 14(2007): 350.

ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมอันเป็นการส่งเสริมศีลธรรมในการใช้ประโยชน์จากสัตว์โดยไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)¹³⁷ และเริ่มมีแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ (Duty of Care) ที่ต้องจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตแก่สัตว์นั้น เช่น อาหารและน้ำที่เพียงพอ ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่สัตว์สามารถแสดงพฤติกรรมได้ตามปกติอันสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ซึ่งเป็นการไม่ก่อให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ไปในตัวด้วย¹³⁸

นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์จากสัตว์ในประเทศออสเตรเลียยังได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) นักสิทธิสัตว์ชาวออสเตรเลียบนแนวคิดประโยชน์นิยมที่คำนึงการสร้างประโยชน์และความพึงพอใจสูงสุดแก่สังคมส่วนรวมอันหมายถึงคนหรือสัตว์จำนวนมาก แม้คนหรือสัตว์จำนวนน้อยกว่าต้องเสียประโยชน์ก็ตาม¹³⁹ แต่ต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นหรือเจ็บปวดน้อยที่สุดด้วยแนวคิดที่ว่าทั้งมนุษย์และสัตว์มีความสามารถในการรับรู้ความสุขและความทุกข์ได้เท่ากันหรือเสมอภาคกัน (Equality) อันเป็นเหตุผลที่มนุษย์ควรนำหลักศีลธรรมและจริยธรรมมาใช้กับสัตว์เพื่อปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม¹⁴⁰

ซิงเกอร์นำแนวคิดเรื่องความเสมอภาคนี้มาขยายความว่าผลประโยชน์ (Interest) ของมนุษย์ที่ได้จากสัตว์และผลประโยชน์ของสัตว์ที่ต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (Interests in Avoiding Suffering) เสมอภาคกันด้วย กล่าวคือ เมื่อมนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ก็ต้องคำนึงว่าสัตว์สามารถรับรู้ความเจ็บปวดได้เท่ากับตน จึงต้องให้สัตว์ได้รับผลประโยชน์ที่จะไม่ได้รับความเจ็บปวดทรมานจนเกินสมควร¹⁴¹ การละเลยความเสมอภาคนี้เป็นการถดถอยสู่ความเป็นเผ่าพันธุ์นิยมที่มนุษย์

¹³⁷ David Glasgow, "The Law of the Jungle: Advocating for Animals in Australia," *Deakin Law Review* 13, 1 (2008): 186.

¹³⁸ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review*: 351.

¹³⁹ Elizabeth Ellis, "Animal Law," in *Hot Topics: Legal Issues in Plain Language* (Sydney, N.S.W.: Legal Information Access Centre, 2010), pp. 5 - 6.

¹⁴⁰ Peter Singer, "All Animals Are Equal," in *Animal Rights and Human Obligations*, p. 77.

¹⁴¹ Peter Singer, *Animal Liberation*, 2nd ed. (Pimlico, 1995), p. 5.

กอบโกยผลประโยชน์จากสัตว์อย่างเห็นแก่ตัวโดยไม่ยึดถือกับความรู้สึกของสัตว์ซึ่งไม่ต่างจากการเหยียดชนชั้นและแสดงถึงความเสื่อมทรามทางศีลธรรมของคนในสังคม¹⁴² แนวคิดดังกล่าวได้แพร่หลายและมีอิทธิพลอย่างมากในการคุ้มครองและจัดสวัสดิภาพสัตว์ในประเทศออสเตรเลียจนถึงปัจจุบัน¹⁴³

ต้นศตวรรษที่ 20 กฎหมายของรัฐแต่ละรัฐเริ่มกำหนดข้อกีดกันการทารุณกรรมสัตว์ โดยเริ่มจากกิจกรรมฟาร์มสัตว์ เช่น การตัดเขาและหู ตอน ตัดรังไข่ เจาะหู ประทับตรา เป็นต้น¹⁴⁴ และปัจจุบันก็ได้ขยายขอบเขตกว้างขึ้นโดยรวมการฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ป้องกันอันตรายจากสัตว์ใช้งานสัตว์ตามปกติสมควร ล่าสัตว์ ควบคุมสัตว์ดุร้าย และกำจัดสัตว์รบกวน ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวต้องมีเหตุผลและทำให้สัตว์เจ็บปวดน้อยที่สุด¹⁴⁵ เพราะการทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผล (Unjustifiable, Unnecessary or Unreasonable Pain or Suffering) เป็นลักษณะของการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์¹⁴⁶ ดังนั้น ข้อกีดกันการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของประเทศออสเตรเลียจึงมีขึ้นเพียงการกระทำที่กฎหมายอนุญาตเท่านั้น แต่ต้องเป็นการกระทำที่มีเหตุอันสมควรและไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นด้วย

2.2.4 แนวคิดและที่มาของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย

แต่เดิมประเทศไทยไม่มีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ มีเพียงประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิดลหุโทษที่กำหนดให้การกระทำทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์ให้ได้รับทุกข์เวทนาอันไม่จำเป็นและการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะ

¹⁴² Ibid., 6.

¹⁴³ David Glasgow, "The Law of the Jungle: Advocating for Animals in Australia," *Deakin Law Review*: 183.

¹⁴⁴ Philip Jamieson, "Duty and the Beast: The Movement in Reform of Animal Welfare Law," *University of Queensland Law Journal*: 250.

¹⁴⁵ Steven White, "Legislating for Animal Welfare: Making the Interests of Animals Count," *Alternative Law Journal* 28(2003): 277 - 278.

¹⁴⁶ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 9(2), (3); Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18(2); Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 24(1); Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9(1); Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13(2); Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 7, 8.

เหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุเป็นความผิดอาญาซึ่งเป็นการบัญญัติลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ชัดเจนและมีระวางโทษเล็กน้อยจนไม่เป็นที่ยำเกรงของผู้กระทำความผิด การบังคับใช้กฎหมายนี้จึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์บังคับใช้ คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยมีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์มิให้ถูกกระทำทารุณโหดร้าย และพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองของมนุษย์

2.2.4.1 วิวัฒนาการของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

แม้ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติซึ่งมีหลักธรรมคำสอนให้ละเว้นจากการเบียดเบียนสัตว์ตามหลักเบญจศีล อย่างไรก็ตาม หลักธรรมคำสอนมิใช่กฎหมายที่บังคับให้ต้องปฏิบัติตาม แต่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นนามธรรมเพื่อควบคุมความประพฤติของคนมิให้เบียดเบียนผู้อื่นหรือสัตว์อื่นและยกระดับคุณธรรมในจิตใจให้สูงขึ้น¹⁴⁷ การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่จะบังคับใช้กับทุกคนในสังคมซึ่งก็คือกฎหมายที่กำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดและมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน

แต่เดิม ประเทศไทยบังคับใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน รัตนโกสินทร์ศก 127 (พ.ศ. 2451) ซึ่งเป็นกฎหมายอาญาฉบับแรกและกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือโดยมีเหตุจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์ คือ การใช้แรงงานสัตว์เกินสมควรเป็นความผิดอาญา โดยบัญญัติไว้ในส่วนที่ 10 ว่าด้วยความผิดที่เป็นลหุโทษ ดังนี้¹⁴⁸

“มาตรา 355 ความผิดลหุโทษ ในฐานะกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน และให้สาธารณชนปราศจากความสุขสบาย...

(16) ผู้ใดทรมานสัตว์โดยรังจาดด้วยความดุร้าย หรือมันฆ่าสัตว์เดียรัจฉานให้ตายด้วยความลำบากโดยมีจำเป็น ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3

(17) ผู้ใดทำให้ปศุสัตว์ หรือสัตว์พาหนะถึงตาย หรือมีบาดเจ็บ เพราะมันขับขี่หรือบรรทุกสัตว์นั้นจนเหลือขนาดไซ้ ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษชั้น 3”

ต่อมา พ.ศ. 2499 ประเทศไทยประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จึงถูกยกเลิกไป แต่บทบัญญัติห้ามมิให้ทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุจำเป็น

¹⁴⁷ ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่งานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 147 - 148.

¹⁴⁸ วิสูตร ธนชัยวิวัฒน์, กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุตราไพศาล, 2530), หน้า 145.

และห้ามมิให้ใช้แรงงานสัตว์เกินสมควรยังคงอยู่ เพียงแต่เปลี่ยนถ้อยคำเท่านั้น และเพิ่มการใช้ให้สัตว์ทำงานอันไม่สมควรด้วยโดยบัญญัติไว้ในภาคความผิดลหุโทษ ดังนี้

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกข์เวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 382 ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชราหรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ทั้งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และประมวลกฎหมายอาญาที่บังคับใช้ในปัจจุบันต่างก็ห้ามการทารุณกรรมสัตว์ แสดงถึงมุมมองของประเทศไทยว่าสัตว์มีชีวิตจิตใจและความรู้สึกที่รับรู้ความเจ็บปวดได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ อีกทั้งการห้ามใช้งานสัตว์หนักเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่เหมาะสมก็แสดงถึงการใช้ประโยชน์จากสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ แต่บทบัญญัติกฎหมายทั้งสองฉบับยังไม่ชัดเจนว่าการทารุณกรรมสัตว์คืออะไรและกำหนดลักษณะการใช้ประโยชน์จากสัตว์เพียงแต่การใช้งานซึ่งแคบเกินไปเมื่อเทียบกับการใช้ประโยชน์จากสัตว์ในปัจจุบันซึ่งมีรูปแบบมากกว่านั้น อีกทั้งเป็นเพียงความผิดลหุโทษที่มีระวางโทษเล็กน้อยจนไม่สามารถทำให้บุคคลยำเกรงได้ การบังคับใช้กฎหมายจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและการทารุณกรรมสัตว์ยังคงปรากฏในสังคมไทยอยู่เสมอ ดังนั้นกฎหมายนี้จึงมีไว้เพียงเพื่อส่งเสริมให้มนุษย์มีเมตตาและไม่ทารุณสัตว์และลงโทษผู้ฝ่าฝืนเพื่อให้อยู่ในศีลธรรมอันดีเท่านั้น ไม่อาจป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁴⁹

ขณะนั้น นอกจากกฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่ใช้ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์อีก มีเพียงกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสัตว์ที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ เช่น พระราชบัญญัติสำหรับตรวจป้องกันโรคสัตว์พาหนะรัตนโกสินทร์ศก 119 ที่กำหนดให้ฆ่าสัตว์พาหนะและสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อเป็นอาหารหากเจ้าพนักงานแพทย์ตรวจพบว่าสัตว์นั้นป่วยเป็นโรคที่สามารถติดต่อได้ ปัจจุบันกฎหมายนี้ถูกยกเลิกแล้ว¹⁵⁰ พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมและป้องกันโรคระบาดสัตว์ กำหนดให้ฆ่าสัตว์ที่เป็นโรคหรือเป็นพาหะของโรคระบาดเพื่อประโยชน์ต่อสุขอนามัยของมนุษย์และ

¹⁴⁹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและลหุโทษ, หน้า 406 - 407.

¹⁵⁰ ไพโรจน์ อัจจรัชชา, เปิดกรกฎหมายเก่า, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545), หน้า 20.

สัตว์อื่น พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการค้าเนืงการของโรงฆ่าสัตว์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ในการบริโภคเนื้อสัตว์ เป็นต้น

กฎหมายข้างต้นมิใช่กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ แต่เป็นกฎหมายที่อนุญาตให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้โดยชอบและไม่มีบทลงโทษผู้ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างทารุณโหดร้าย มีเพียงบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดประเภทการขึ้นทะเบียนหรือขอใบอนุญาตประกอบการเท่านั้น

เมื่อประเทศไทยไม่มีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ประกอบกับสังคมไทยพบเจอปัญหาการทารุณกรรมสัตว์บ่อยและรุนแรงขึ้น หน่วยงานหลายฝ่ายจึงเรียกร้องและเสนอร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. ได้แก่ คณะรัฐมนตรี (ชุดที่มีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทยพัฒนา กับคณะ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ กับคณะ รวม 4 ฉบับ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติทั้งสี่ฉบับมีหลักการและเหตุผลทำนองเดียวกันจึงนำมาพิจารณารวมกันในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2555 ต่อมา ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้วและอยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร¹⁵¹

อย่างไรก็ตาม วันที่ 9 ธันวาคม 2556 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ประกาศยุบสภาเป็นเหตุให้ร่างพระราชบัญญัตินี้ชะลอการพิจารณาออกไป แต่หลังจากเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาตินำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันและหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติก็ได้นำร่างพระราชบัญญัตินี้เข้าสู่วาระการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ¹⁵² จนกระทั่งวันที่ 12 พฤศจิกายน 2557 ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติผ่านวาระที่ 3 ให้ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและ

¹⁵¹ สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย, หนังสือที่ คปก.01/ว258 บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. (28 กุมภาพันธ์ 2556), หน้า 1 - 2.

¹⁵² สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์, "นายกสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยเชื่อว่า ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์จะได้รับการพิจารณาจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช." [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา : http://thainews.prd.go.th/website_th/news/print_news/TNSOC5708090010035

การจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. เป็นกฎหมาย¹⁵³ และวันที่ 26 ธันวาคม 2557 ร่างพระราชบัญญัตินี้ก็ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้เป็นพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 ธันวาคม 2557 อันเป็นวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไปและเป็นกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ฉบับแรกของประเทศไทย

2.2.4.2 กรณีที่เป็นความผิดและบทกำหนดโทษ

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มีบทบัญญัติทั้งสิ้น 8 หมวด 36 มาตราและได้รับความคาดหวังจากประชาชนว่าจะมีประสิทธิภาพในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้ดีกว่าประมวลกฎหมายอาญา

ก. ความหมายของสัตว์

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 นิยามความหมายของคำว่า “สัตว์” ไว้ในมาตรา 3 ดังนี้

“มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดง หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมิใช่เจ้าของหรือไม่ก็ตาม และให้หมายความรวมถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด”

จากบทนิยาม พระราชบัญญัตินี้คุ้มครองสัตว์ทุกประเภท แต่มุ่งที่การ “เลี้ยง” เป็นสำคัญ คือสัตว์ที่จะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ต้องเป็นสัตว์ประเภทที่มนุษย์เลี้ยงไว้เพื่อใช้ประโยชน์ ได้แก่ สัตว์บ้านซึ่งเป็นสัตว์ที่คนนิยมเลี้ยงไว้ที่บ้าน เช่น สุนัขและแมว สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งานและใช้เป็นพาหนะซึ่งมักเป็นสัตว์ที่คนนิยมเลี้ยงไว้เพื่อการเกษตร เช่น โค กระบือ ม้า สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน เช่น สุนัข แมว สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารซึ่งคนทั่วไปนิยมบริโภค เช่น สุนัข เป็ด ไก่ หรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดงหรือสัตว์เลี้ยงอื่นทั้งที่มีและไม่มีเจ้าของ นอกจากนี้ ยัง

153

เรณู เขมาปัญญา, "สนช. ผ่านวาระ 3 ให้ ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประกาศใช้เป็นกฎหมาย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา : <http://www.radioparliament.net/parliament/viewNews.php?nid=3183#.Vx88udSLQ1I>

คุ้มครองสัตว์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติด้วย ได้แก่ สัตว์ป่าและสัตว์น้ำที่มนุษย์ไม่ได้เลี้ยง แต่ต้องเป็นสัตว์ประเภทที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้กำหนด

ข. ความหมายของการทารุณกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 นิยามความหมายของคำว่า “การทารุณกรรม” ไว้ในมาตรา 3 ดังนี้

“มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

...

“การทารุณกรรม” หมายความว่า การกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวด ความเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตาย และให้หมายความรวมถึงการใช้สัตว์เพื่อการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบกามกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชรา หรืออ่อนอายุ”

จากบทนิยาม การทารุณกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือการกระทำหรืองดเว้นการกระทำต่อร่างกายหรือจิตใจของสัตว์โดยตรงอย่างทารุณโหดร้ายโดยเจตนาให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็นหรือที่เรียกว่า Cruelty ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 381 ที่บัญญัติให้การกระทำทารุณต่อสัตว์หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นเป็นความผิด การกระทำหรืองดเว้นการกระทำตามพระราชบัญญัตินี้มุ่งพิจารณาที่ “ผล” คือสัตว์นั้นได้รับความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ความเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรือตาย

ประเภทที่ 2 คือ การใช้ประโยชน์จากสัตว์ในลักษณะต่าง ๆ ที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมาน ได้แก่ การใช้สัตว์เพื่อการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์ ใช้สัตว์ประกอบกามกิจ ใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชราหรืออ่อนอายุ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากสัตว์เกินสมควร ไม่เหมาะสม หรือขัดกับธรรมชาติหรือกฎหมายหรือที่เรียกว่า Abuse ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 382 ที่บัญญัติให้การใช้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควรเพราะเหตุที่สัตว์นั้นเจ็บป่วย ชราหรืออ่อนอายุเป็นความผิด

สรุปแล้ว ความหมายของการทารุณกรรมตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 สอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 381 และมาตรา 382 และขยายการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้กว้างขึ้น ดังนี้

๑. ขยายความหมายของการทารุณกรรมโดยรวมการงดเว้นการกระทำด้วย และขยายผลของการทารุณกรรมจากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 381 คือ “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” ให้กว้างขึ้น คือ “ความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ความเจ็บปวด ความเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรือตาย”

๒. ขยายขอบเขตของการใช้ประโยชน์จากสัตว์ที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้กว้างขึ้น คือ นอกจากการใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วยเจ็บ ชรา หรืออ่อนอายุตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 382 แล้ว ก็ให้รวมการใช้สัตว์เพื่อการ สัตว์เจ็บป่วย สัตว์ชราหรือสัตว์ที่กำลังตั้งท้องเพื่อแสวงหาประโยชน์และการใช้สัตว์ประกอบภารกิจด้วย

ค. ลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดว่าการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ได้แก่อะไรบ้าง เพียงแต่ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรเท่านั้น ดังนี้

“มาตรา 20 ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร”

พระราชบัญญัตินี้มิได้กำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ชัดเจนเหมือนกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศ เช่น การทุบตี กักขัง ทรมาน เป็นต้น ดังนั้น การพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการทารุณกรรมสัตว์หรือไม่ต้องพิจารณาตามความหมายของคำว่า “ทารุณกรรม” ที่นิยามไว้ในมาตรา 3 ดังที่กล่าวไว้แล้ว

ง. บทลงโทษ

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดบทลงโทษผู้ที่ทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรตามมาตรา 20 ไว้ในมาตรา 31

“มาตรา 31 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

โทษจำคุกและปรับผู้กระทำความผิดฐานกระทำทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้สูงกว่าโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 381 และมาตรา 382 ที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงน่าจะเชื่อว่าพระราชบัญญัตินี้จะทำให้คนยำเกรงและช่วยลดปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทยได้

การที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่สนับสนุนให้สัตว์มีชีวิตอย่างอิสระปราศจากการคุกคามของมนุษย์และแสดงให้เห็นว่าแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์เหมาะสมที่จะนำมาใช้ป้องกันปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศไทย กล่าวคือ เมื่อมองว่าสัตว์มีชีวิตจิตใจและการเบียดเบียนสัตว์เป็นสิ่งที่ผิดก็จะช่วยผลักดันให้คนในสังคมเลิกฆ่าและทำร้ายสัตว์โดยปราศจากเหตุอันสมควร อีกทั้งยังส่งเสริมและควบคุมความประพฤติให้อยู่ในศีลธรรมอันดีด้วย

2.2.4.3 มาตรการอื่น ๆ

นอกจากกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดและกำหนดระวางโทษไว้แล้ว พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ยังมีมาตรการอื่น ๆ ที่สามารถใช้ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อีก คือ การจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เหมาะสมและการให้อานาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการจัดการด้านต่าง ๆ

ก. การจัดสวัสดิภาพสัตว์

การทารุณกรรมสัตว์มิได้จำกัดเพียงการกระทำทารุณโหดร้ายต่อร่างกายของสัตว์โดยตรงเท่านั้น แต่อาจเกิดจากการเลี้ยงหรือดูแลที่ไม่ดีพอซึ่งเรียกว่าการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ไม่เหมาะสมหรือต่ำกว่ามาตรฐาน เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่มีกระบวนการเลี้ยงที่ไม่ถูกสุขอนามัย การขนส่งที่แออัด ตลอดจนวิธีฆ่าสัตว์ที่ทารุณโหดร้ายจนเป็นข้ออ้างที่ต่างประเทศเคยใช้เพื่อกีดกันทางการค้ากับประเทศไทยมาแล้ว¹⁵⁴

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดให้ผู้ที่มิสัตว์ไว้ในความครอบครองหรือ “เจ้าของสัตว์” ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ คือ การเลี้ยงและดูแลสัตว์ของตนให้เหมาะสม ดังนี้

“มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

...

“การจัดสวัสดิภาพสัตว์” หมายความว่า การเลี้ยงหรือการดูแลให้สัตว์มี ความเป็นอยู่ในสภาวะที่เหมาะสม มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีที่อยู่ อาหาร และน้ำอย่าง เพียงพอ”

¹⁵⁴

สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย, "กรม. พิจารณานอมนุติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์" [ออนไลน์]

เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: http://www.thaispca.org/civil-new.php?id_act=106

การจัดสวัสดิภาพสัตว์เป็นหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ที่ต้องจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตแก่สัตว์เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีที่สุดสบาย การบกพร่องต่อหน้าที่นี้ย่อมทำให้สัตว์ทุกข์ทรมาน เช่น หิวโหยเนื่องจากไม่ได้รับอาหารและน้ำที่เพียงพอ ไม่สบายกายจากสภาพอากาศเนื่องจากเจ้าของไม่จัดที่อยู่อาศัยที่ป้องกันความร้อนหรือความเย็นให้ อีกทั้งการปล่อย ละทิ้ง หรือทำให้สัตว์ของตนพ้นจากการดูแลโดยไม่มีเหตุอันสมควรย่อมทำให้สัตว์ไม่ได้รับการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ดี เช่น จากที่เคยมีที่อยู่อาศัยและได้รับอาหารและน้ำก็ต้องแสวงหาสิ่งเหล่านี้เองด้วยความลำบาก ไม่สามารถเอาตัวรอดได้และเสี่ยงที่จะได้รับอันตรายจากสัตว์อื่นและอุบัติเหตุ ดังนั้น การที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์บกพร่องต่อหน้าที่ในการจัดสวัสดิภาพสัตว์จึงทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานจึงเป็นการทารุณกรรมสัตว์ในลักษณะของการละเลย ไม่เอาใจใส่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองและมีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้โดยมีระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท

การจัดสวัสดิภาพสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ในการเลี้ยงหรือดูแลสัตว์ให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสมอันเป็นความรับผิดชอบซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยสากลว่าเป็นคุณธรรมของเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์¹⁵⁵ แนวคิดนี้เหมาะที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยเพราะคนไทยนิยมเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นเพื่อน เป็นอาหาร และอื่น ๆ แนวคิดนี้จะช่วยป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เกิดจากการละเลย ไม่เอาใจใส่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองได้เพราะเจ้าของหรือผู้ครอบครองสัตว์ต้องดูแลความเป็นอยู่ของสัตว์อย่างดีที่สุด เช่น จัดหาอาหารและน้ำที่เพียงพอ ที่อยู่อาศัยที่สบาย การรักษาพยาบาลที่เหมาะสมและทันท่วงทีเมื่อสัตว์เจ็บป่วย และป้องกันการทอดทิ้งสัตว์ซึ่งช่วยลดปัญหาสัตว์จรจัดได้

ข. อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

นอกเหนือจากห้ามทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรและกำหนดให้เจ้าของสัตว์ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสมแล้ว พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ยังมอบอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่ คือ ผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้แต่งตั้งปฏิบัติการด้านต่าง ๆ หลังจากที่มีการทารุณกรรมสัตว์ได้เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้น การมอบอำนาจดังกล่าวจึงเป็นการเยียวยาความเสียหายที่เกิดแก่สัตว์หรือป้องกันมิให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์มากไปกว่าที่เป็นอยู่ขณะนั้น ดังนี้

¹⁵⁵ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law &*

๑. กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการทารุณกรรมสัตว์ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ สั่งให้นายพาหนะหยุดเพื่อตรวจสอบ ยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าถูกฆ่าหรือถูกทารุณกรรมรวมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ และช่วยเหลือหรือนำสัตว์นั้นไปรักษาพยาบาล

๒. กรณีพนักงานเจ้าหน้าที่พบสัตว์ด้วยตนเอง กรณีพบสัตว์ถูกปล่อย ละทิ้ง หรือไม่มีเจ้าของ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์แก่สัตว์นั้นอย่างเหมาะสม และกรณีพบสัตว์อยู่ในสภาพทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บสาหัสและสัตวแพทย์เห็นว่าหากสัตว์นั้นมีชีวิตต่อไปจะได้รับทุกข์ทรมานเกินสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ฆ่าสัตว์นั้นได้

2.2.4.4 เหตุยกเว้นความผิด

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดการกระทำกลุ่มหนึ่งขึ้นมาซึ่งโดยปกติมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมอันมีผลให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมานไม่ว่าทางร่างกายหรือจิตใจ ได้รับความเจ็บปวด ความเจ็บป่วย ทุพพลภาพ หรืออาจมีผลทำให้สัตว์นั้นตายตามความหมายของ “การทารุณกรรม” ตามมาตรา 3 แต่อนุญาตให้กระทำได้ในฐานะเหตุยกเว้นความผิดที่ทำให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁵⁶ การกระทำเหล่านี้ได้รับการกำหนดให้อยู่ในฐานะการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งมีทั้งหมด 11 อย่างตามมาตรา 21 ดังนี้

“มาตรา 21 การกระทำความผิดต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 20

- (1) การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้ เฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร
- (2) การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์
- (3) การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์
- (4) การฆ่าสัตว์ในกรณีที่สัตวแพทย์เห็นว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมาน

¹⁵⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 79.

- (5) การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนา
- (6) การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สิน
- (7) การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์ซึ่งเข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือผู้ซึ่งได้รับยกเว้นให้กระทำได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภาตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์
- (8) การตัด หู หาง ขน เขา หรืองาโดยมีเหตุอันสมควรและไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์หรือการดำรงชีวิตของสัตว์
- (9) การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่น
- (10) การกระทำอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้เป็นการเฉพาะ
- (11) การกระทำอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ”

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำเหล่านี้ที่คำนึงถึงแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่ว่าสัตว์มีความรู้สึก สามารถรับรู้ความเจ็บปวดได้และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่ว่า การใช้ประโยชน์จากสัตว์ต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น ดังนั้น มาตรการนี้จึงเป็นช่องทางให้มนุษย์สามารถทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ได้โดยชอบด้วยกฎหมายอันขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ที่ต้องการคุ้มครองสัตว์และควบคุมคนในสังคมให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและทำให้การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ไม่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ มาตรา 21 ยังส่งผลกระทบต่ออำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ เมื่อการกระทำดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ แม้พนักงานเจ้าหน้าที่พบหรือได้รับแจ้งหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกรกระทำตามมาตรา 21 อย่างทารุณโหดร้าย พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะไม่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ สั่งให้นานพาหนะหยุดเพื่อตรวจสอบ ยึดหรืออายัดสัตว์หรือซากสัตว์นั้นรวมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ ช่วยเหลือหรือนำสัตว์นั้นไปรักษาพยาบาล หรือจัดสวัสดิภาพสัตว์แก่สัตว์นั้นได้เลยเพราะในทางกฎหมายถือว่าการทารุณกรรมสัตว์มิได้เกิดขึ้น

อนึ่ง มาตรา 21 ยังส่งผลกระทบต่อการศึกษาคดีด้วย กล่าวคือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดให้การกระทำตามมาตรา 21

ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ในทางนิติศาสตร์ คำว่า “ถือว่า” เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดที่ห้ามพิสูจน์หักล้างเป็นอื่น¹⁵⁷ ดังนั้น หากคดีขึ้นสู่ศาล แม้จำเลยกระทำการตามมาตรา 21 อย่างทารุณโหดร้ายเพียงใดก็ตาม โจทก์ก็ไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานให้ศาลเห็นว่าจำเลยทารุณกรรมสัตว์ได้ เพราะถูกกฎหมายปิดปากด้วยข้อสันนิษฐานเด็ดขาดเสียแล้วว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด ภาระพิสูจน์ใด ๆ จึงใช้มิได้กับการกระทำตามมาตราดังกล่าว อีกทั้งพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายอาญาซึ่งต้องตีความโดยเคร่งครัด ศาลก็จะไม่มีอำนาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำเลยได้เพราะกฎหมายนี้กำหนดไว้แล้วว่าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ ศาลต้องยกฟ้อง

บทต่อไป ผู้เขียนจะอธิบายข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์พร้อมทั้งหลักเกณฑ์วิธีการ และมาตรการที่ต่างประเทศใช้ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่ตระหนักว่าสัตว์มีความรู้สึก สามารถรับรู้ความสุขและความทุกข์ได้เหมือนมนุษย์และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่ส่งเสริมให้การแสวงหาประโยชน์หรือข้อเกี่ยวเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ต้องเป็นกรณีที่จำเป็นโดยไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นเพื่อให้การกระทำดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมนุษยธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁵⁷ Natjar2001law, "การกำหนดประเด็นข้อพิพาทและภาระการพิสูจน์ (หน้าทีนำสืบ) 2/2" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24

บทที่ 3

กฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศ

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศทุกประเทศต้องการคุ้มครองชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์โดยกำหนดให้การทารุณกรรมสัตว์เป็นความผิดอาญา อย่างไรก็ตาม การกระทำบางอย่างที่เข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ก็เป็นสิ่งจำเป็นเพราะเกี่ยวพันกับการดำรงชีวิตของมนุษย์และการพัฒนาสังคม การห้ามมิให้กระทำการดังกล่าวโดยเด็ดขาดย่อมส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมโดยตรง เช่น การห้ามฆ่าสัตว์โดยเด็ดขาดย่อมทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่ที่นิยมบริโภคเนื้อสัตว์เดือดร้อน หากไม่ฆ่าสัตว์ที่ป่วยเป็นโรคระบาดอาจทำให้เชื้อโรคแพร่กระจายสู่คนหรือสัตว์อื่น หรือหากปล่อยให้สัตว์ที่พิการ เจ็บป่วย หรือบาดเจ็บจนไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมานมีชีวิตต่อไปอาจเป็นการทารุณกรรมสัตว์ยิ่งกว่าการฆ่าสัตว์นั้นเสียอีก

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในหลายประเทศจึงกำหนดให้การกระทำเหล่านั้นเป็น “ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์” คือ การกระทำที่โดยปกติเป็นการทารุณกรรมสัตว์ แต่กฎหมายยอมให้กระทำได้เป็นกรณีพิเศษโดยไม่มีความผิด แต่ข้อยกเว้นดังกล่าวอาจเป็นข้ออ้างให้มนุษย์ทารุณกรรมสัตว์ได้ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในหลายประเทศจึงกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการของข้อยกเว้นดังกล่าวขึ้นมา เช่น มีมนุษยธรรม ไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น หรือใช้ปืนบางชนิด กระแสไฟฟ้า ก๊าซ หรือสารเคมีฉีดเข้าไปในร่างกายโดยไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานหรือเจ็บปวดน้อยที่สุดบนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่ว่าสัตว์มีความรู้สึกสามารถรับรู้ความเจ็บปวดได้และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่ว่ามนุษย์มีสิทธิใช้ประโยชน์จากสัตว์ตราบเท่าที่ไม่ทำให้สัตว์ตายหรือเจ็บปวดทรมานโดยไม่จำเป็น

ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ของประเทศไทยกำหนดการกระทำดังกล่าวในฐานะ “การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์” คือ การกระทำนั้นไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์เลยและเป็นเหตุยกเว้นความผิดที่ทำให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำการดังกล่าวได้โดยชอบด้วยกฎหมาย¹ แต่กลับไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำดังกล่าวไว้ จึงเป็นช่องทางให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำดังกล่าวได้ พระราชบัญญัตินี้จึงไม่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างแท้จริง

ในบทนี้ ผู้เขียนจะอธิบายลักษณะ หลักเกณฑ์ และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศต่าง ๆ ตลอดจนมาตรการที่สามารถ

¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 79.

ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ชื่อยกเว้นเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นแบบอย่างในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ของประเทศไทย

3.1 กฎหมายและมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับชื่อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ กฎหมายรัฐบาลกลาง (Federal Law) ที่บังคับใช้ครอบคลุมรัฐทุกรัฐและกฎหมายรัฐ (State Law) ที่บังคับใช้เฉพาะรัฐของตนเอง ผู้เขียนเลือกศึกษากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเพราะเป็นประเทศแรก ๆ ที่ผลักดันและพัฒนากฎหมายดังกล่าวมาตลอดทั้งประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครอง บทลงโทษ มาตรการป้องกันการทารุณกรรมและการเยียวยา สัตว์ มีองค์กรพิทักษ์สัตว์ที่มีบทบาทร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการสืบสวน² มีกองทุนคุ้มครองสัตว์ที่สำรวจและจัดอันดับประสิทธิภาพการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของกฎหมายในแต่ละรัฐเพื่อกระตุ้นการพัฒนากฎหมายและมาตรการดังกล่าว³ กฎหมายและมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาก็เป็นแบบอย่างในการพัฒนากฎหมายของประเทศอื่น ๆ และประเทศไทยได้

3.1.1 การกระทำที่เป็นชื่อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐแต่ละรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกานิยามความหมายของ “สัตว์” ต่างกันไป รัฐบางรัฐไม่นิยามเพราะต้องการเปิดโอกาสให้ตีความประเภทของสัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองได้อย่างกว้างขวาง รัฐบางรัฐนิยามประเภทของสัตว์ที่ต้องการคุ้มครองโดยเฉพาะเจาะจง เช่น สิ่งมีชีวิตที่มีกระดูกสันหลังแต่ไม่มีขนนุษย์และปลาตามกฎหมายของรัฐอะแลสกา สัตว์เร่จรจัดและสัตว์ปีกตามกฎหมายของรัฐแอริโซนา สัตว์ที่มีไข่ปลา สัตว์มีเปลือก หรือสัตว์จำพวก

² The Governor’s Commission on the Humane Treatment of Animals 2012, "Animal Cruelty Investigation and Prosecution: A User Manual for New Hampshire Law Enforcement," [Online] Accessed: 2015, October 6. Available from: <https://www.nh.gov/humane/documents/animal-cruelty-manual.pdf>

³ Animal Legal Defense Fund, "2015 U.S. Animal Protection Laws Rankings," [Online] Accessed: 2016, June 10. Available from: <http://aldf.org/wp-content/uploads/2015/12/Rankings-Report-2015.pdf>

หอยและหมึกตามกฎหมายของรัฐเดลาแวร์ เป็นต้น⁴ หรือรัฐบางรัฐแยกประเภทของสัตว์ที่ต้องการคุ้มครองออกเป็นกลุ่ม เช่น “สัตว์ (Animal)” หมายถึงสัตว์บ้านและสัตว์ป่าแต่ไม่รวมมนุษย์ และ “สัตว์ที่เป็นเพื่อน (Companion Animal)” หมายถึงสัตว์ที่โดยทั่วไปเป็นหรือถือว่าเป็นสัตว์เลี้ยงโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นสุนัขหรือแมวตามกฎหมายของรัฐอิลลินอยส์⁵

ส่วน “การทารุณกรรมสัตว์” นั้น กฎหมายของรัฐต่าง ๆ ก็กำหนดลักษณะของการกระทำดังกล่าวไว้ต่างกัน รัฐบางรัฐกำหนดแบบกระชับและไม่เจาะจง เช่น “การกระทำต่อสัตว์ของตนเองหรือผู้อื่นในลักษณะทารุณโหดร้าย (Cruel Manner)” ตามกฎหมายของรัฐวิสคอนซิน⁶ รัฐบางรัฐกำหนดไว้อย่างเจาะจง เช่น ใช้สัตว์ทำงานเกินสมควร ทุบัติ ฆ่าหรือทำให้บาดเจ็บโดยไม่มีเหตุอันสมควร กักขัง ทอดทิ้ง เลี้ยงสัตว์โดยไม่จัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้เพียงพอ วางยาพิษหรือจัดให้สัตว์ต่อสู้กันตามกฎหมายของรัฐคอนเนตทิคัต⁷

ส่วน “ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์” นั้น กฎหมายของรัฐส่วนใหญ่กำหนดในลักษณะของการกระทำที่สังคมยอมรับ⁸ โดยภาพรวมแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่⁹

3.1.1.1 การใช้สัตว์ทดลองทางวิทยาศาสตร์ (Use of Animals for Research)

ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์หรือ AWA (Animal Welfare Act) ที่อยู่ในกฎหมายรัฐบาลกลางและอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ USDA

⁴ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in Special Topics Series of National District Attorneys Association, p. 15.

⁵ 510 ILL. COMP. STAT. 70/2.01, 70/2.01a.

⁶ WIS. STAT. § 951.02.

⁷ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in Special Topics Series of National District Attorneys Association, p. 16.

⁸ Ibid.

⁹ Stephen Iannacone, "Felony Animal Cruelty Laws in New York," Pace Law Review: 762.

(The United States Department of Agriculture) กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐใดที่กำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ก็ต้องบัญญัติให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์¹⁰ เช่น การใช้สัตว์เพื่อการทดลองทางวิทยาศาสตร์หรือทางการแพทย์โดยได้รับอนุญาตตามกฎหมายของรัฐอิลลินอยส์ การใช้สัตว์เพื่อการวิจัยหรือการเรียนการสอนทางวิทยาศาสตร์หรือเกษตรศาสตร์ตามกฎหมายของรัฐออริกอน การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์โดยเจ้าหน้าที่จากกรมอนามัยแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์หรือกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายของรัฐนิวเจอร์ซีย์ เป็นต้น¹¹

3.1.1.2 การกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ (Veterinary Practices)

การกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ คือ การใช้ความรู้ความสามารถของสัตวแพทย์ในการวินิจฉัย ป้องกัน และบำบัดโรคที่เกิดกับสัตว์ มักกระทำในสถานที่สำหรับปฏิบัติงานทางด้านการสัตวแพทย์โดยเฉพาะ เช่น คลินิก โรงพยาบาล ศูนย์พยาบาลสัตว์¹² รวมทั้งการการุณยฆาตสัตว์ป่วยหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมานด้วย¹³

3.1.1.3 การสัตว์บาลในทางปกติสมควร (Husbandry Practices)

การสัตว์บาล คือ กระบวนการเลี้ยงและดูแลจนถึงการฆ่าสัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์มตามกฎหมายรัฐบาลกลาง ได้แก่ การเลี้ยง ดูแล และขนส่งสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (AWA) การฆ่าสัตว์โดยทำให้หมดความรู้สึกก่อนเพื่อมิให้เจ็บปวดตามกฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมหรือ HMLSA (Humane Methods of Livestock

¹⁰ William A. Reppy Jr., "Do State Anti-Cruelty Laws Apply to Animals Used in Scientific Research?,"

Animals & Bioengineering - A Consideration of Law, Ethics and Science Conference, Duke Law School.

¹¹ 510 ILL. COMP. STAT. 70/10.; OR. REV. STAT. § 167.335.; N.J. STAT. ANN. § 4:22-16.

¹² "About Veterinary Practices," [Online] Accessed: 2015, October 8. Available from: <https://findavet.rcvs.org.uk/find-a-vet/about-veterinary-practices>

¹³ American Veterinary Medical Association (AVMA), "View Summary of Each State's Laws on Euthanasia," [Online] Accessed: 2015, October 8. Available from: https://www.avma.org/Advocacy/StateAndLocal/Documents/Euthanasia_Laws.pdf

Slaughter Act)¹⁴ กฎหมายรัฐก็กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์อิงกับกฎหมายรัฐบาลกลาง เช่น การดูแลสัตว์ฟาร์มตามปกติสมควรตามกฎหมายของรัฐอินดีแอนา การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร และการปฏิบัติต่อสัตว์ฟาร์มในทางปกติสมควรตามกฎหมายของรัฐแคนซัส เป็นต้น กฎหมายของรัฐบางรัฐก็กำหนดกิจกรรมโดยเจาะจง เช่น การดูแลสัตว์ตามปกติสมควรในทางการเกษตรรวมทั้งการตัดเขา ตอน และตัดหางตามกฎหมายของรัฐแมริแลนด์ การใช้สัตว์เพื่อเป็นอาหารหรือใช้แรงงานโดยผู้ที่ได้รับการฝึกทักษะอย่างดี ทำหมัน คัดเลือกพันธุ์ ถอดเล็บ ถอดเขี้ยว ตัดหู ตัดขน ใส่เกือก ตัดรังไข่ และตัดหางโดยชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายของรัฐอิลลินอยส์ เป็นต้น¹⁵

3.1.1.4 การล่าสัตว์ (Hunting)

การล่าสัตว์ในกรณีนี้รวมทั้งดักสัตว์ ตกปลา และกิจกรรมที่คล้ายกันด้วยซึ่งเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่มีมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐเกือบทุกรัฐ การล่าสัตว์ที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ต้อง “ชอบด้วยกฎหมาย” คือปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า เช่น North Carolina Wildlife Resources Commission ของรัฐแคโรไลนาเหนือ¹⁶ ที่กำหนดประเภทสัตว์ที่อนุญาตให้ล่าได้ เช่น หมิดำ กวางหางขาว ไก่วงป่า กระต่ายป่า กระรอก นกเป็ดน้ำ เป็นต้น ตามแต่ละฤดูกาลด้วยอุปกรณ์และในเขตป่าที่กำหนด¹⁷

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ทั้งสี่กลุ่มข้างต้นปรากฏในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐเกือบทุกรัฐ แต่ยังมีข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์บางอย่างที่อยู่นอกเหนือกลุ่มการกระทำดังกล่าวที่มีในกฎหมายของรัฐต่าง ๆ เช่น การฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนา การฆ่าสัตว์เพื่อ

¹⁴ American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA), "Legal Protections for Farm Animals," [Online] Accessed: 2015, October 9. Available from: <http://www.asPCA.org/animal-cruelty/factory-farms>

¹⁵ IND. CODE § 35-46-3-5.; KAN. STAT. ANN. § 21-6412.; MD. CODE ANN., CRIMINAL LAW § 10-603.; 510 ILL. COMP. STAT. 70/13, 70/3.03.

¹⁶ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 261.

¹⁷ North Carolina Wildlife Resources Commission, "Hunting in North Carolina," [Online] Accessed: 2015, October 9. Available from: <http://www.ncwildlife.org/Hunting.aspx>

ควบคุมและป้องกันโรคระบาดตามกฎหมายของรัฐแคนซัส ยูทาห์ การแสดงสัตว์ตามกฎหมายของรัฐเนวาดา การกระทำเพื่อคุ้มครองชีวิตมนุษย์ สัตว์อื่น หรือทรัพย์สินให้พ้นจากอันตรายที่เกิดจากสัตว์ตามกฎหมายของรัฐเดลาแวร์ อินดีแอนา ไอโอวา มิสซูรี นิวยอร์ก เทนเนสซี เทกซัส เป็นต้น¹⁸

3.1.2 หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายของรัฐแต่ละรัฐกำหนดหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ในทางที่ป้องกันมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานอันไม่จำเป็น

3.1.2.1 หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดยภาพรวมแบ่งเป็น 4 หลัก ได้แก่

ก. มีมนุษยธรรม (Humane)

นักวิชาการบางท่านให้ความหมายของ “มนุษยธรรม” ว่าหมายถึงมนุษย์ที่มีคุณภาพที่ดีที่สุด ประกอบด้วยความเมตตา อ่อนโยน และเอาใจใส่ซึ่งตรงข้ามกับ “ทารุณกรรม” และเป็นความประพฤติอันดีงามที่แสดงต่อมนุษย์ด้วยกันหรือสัตว์¹⁹ มนุษยธรรมเป็นหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ทั้งตามกฎหมายรัฐบาลกลาง เช่น การเลี้ยง ดูแล และขนส่งสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (AWA) การฆ่าสัตว์โดยทำให้หมดความรู้สึกก่อนเพื่อมิให้เจ็บปวดตามกฎหมายว่าด้วยการกระบวนกรฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA)²⁰ เป็นต้น และตามกฎหมายรัฐ เช่น การกระทำที่มีเหตุอันสมควรอย่างมีมนุษยธรรมตามกฎหมายของรัฐเคนทักกี การการุณยฆาตสัตว์ตามกฎหมายของรัฐมอนทานาและเนแบรสกา การฆ่า

¹⁸ Big Cat Rescue (BCR), "State Animal Cruelty Laws," [Online] Accessed: 2016, January 22. Available from: <http://bigcatrescue.org/state-animal-cruelty-laws>

¹⁹ Carl A. Osborne, "What Does It Mean to Be Humane?," [Online] Accessed: 2015, October 11. Available from: <http://veterinarynews.dvm360.com/what-does-it-mean-be-humane-0>

²⁰ 7 U.S.C. § 2143, 1901, 1902.

สัตว์ที่อยู่ในสภาวะบาดเจ็บสาหัสอย่างมีมนุษยธรรมตามกฎหมายของรัฐยูทาห์ การทำลายสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมตามกฎหมายของรัฐไวโอมิง เป็นต้น²¹

ข. ชอบด้วยกฎหมาย (Lawful)

ความหมายของ “ชอบด้วยกฎหมาย” ตามพจนานุกรมกฎหมาย Black’s Law Dictionary หมายถึงคุณสมบัติที่กฎหมายอนุญาตหรือไม่ต้องห้ามโดยกฎหมาย หลักเกณฑ์นี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้เพราะข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ยอม “ชอบด้วยกฎหมาย” ในตัวเองอยู่แล้ว เช่น การล่าสัตว์ก็ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำทางการแพทย์ก็ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำเพื่อคุ้มครองชีวิตหรือทรัพย์สินให้พ้นอันตรายจากสัตว์ก็ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ เพราะมีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ก็คือกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์นั่นเอง และคำว่า “ชอบด้วยกฎหมาย” แสดงเพียงจุดมุ่งหมายของการกระทำเท่านั้น มิใช่มาตรการที่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นเหล่านั้นได้²² กฎหมายของรัฐที่ใช้หลักเกณฑ์นี้ เช่น กิจกรรมที่ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายของรัฐอิลลินอยส์และแคลิฟอร์เนียเหนือการล่าหรือดักสัตว์และตกปลาโดยชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายของรัฐแอริโซนา นิวเจอร์ก และออริกอน การฆ่าสัตว์โดยชอบด้วยกฎหมายโดยเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลสัตว์ เจ้าหน้าที่ศุนย์พักพิงสัตว์ หรือสัตวแพทย์ตามกฎหมายของรัฐมิสซูรี เป็นต้น²³

ค. มีวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผล (Justifiable Purpose)

กรณีนี้พิจารณาว่าการกระทำต่อสัตว์มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร (For Purpose of) เช่น เพื่อใช้เป็นอาหาร เพื่อควบคุมโรคระบาด เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐบางรัฐ เช่น รัฐนิวเจอร์กถือว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นการกระทำที่ปราศจากวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผล²⁴ เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อระบายอารมณ์ แต่การฆ่าสัตว์

²¹ Big Cat Rescue (BCR), "State Animal Cruelty Laws."

²² William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 263.

²³ 510 ILL. COMP. STAT. 70/3.03; N.C. GEN. STAT. § 14-360.; ARIZ. REV. STAT. § 13-2910.05.; N.Y. AGRIC. & MKTS. LAW § 353-a.; OR. REV. STAT. § 167.335.; MO. ANN. STAT. § 578.007.

²⁴ N.Y. AGRIC. & MKTS. LAW § 353-a.

เพื่อใช้เป็นอาหารถือว่ามิใช่วัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผล²⁵ อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าคลุมเครือและเป็นการคุ้มครองผู้กระทำความผิดที่มีวัตถุประสงค์ตามข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ให้ไม่ต้องรับโทษ แต่มิได้ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าว²⁶ เช่น ทรมานสุกรหลายนาที่จนตายเพื่อใช้เป็นอาหารเป็นวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผล²⁷ ศาลรัฐนิวยอร์กเคยสร้างบรรทัดฐานเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลไว้ว่า²⁸

“การกระทำที่มีวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลต้องมีจุดมุ่งหมายที่สมควรและเหมาะสมกับสัตว์ที่ถูกกระทำ อีกทั้งความเจ็บปวดหรือความทุกข์ยากลำบากที่สัตว์ได้รับต้องได้สัดส่วนกับผลสุดท้าย (เช่น ความตาย) เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการกระทำนั้น (เช่น เพื่อเป็นอาหาร)”

อย่างไรก็ตาม การวัดสัดส่วนระหว่างระดับความเจ็บปวดหรือความทุกข์ยากลำบากที่สัตว์ได้รับกับการกระทำเป็นเรื่องยาก นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นในการแก้ปัญหาความคลุมเครือของหลักเกณฑ์ดังกล่าว ดังนี้

๑. พนักงานอัยการโจทก์ตั้งประเด็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลเป็นกรณีไป²⁹

๒. ลำพังการกำหนดหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์เพียงแค่นี้ต้องมีวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลไม่เพียงพอที่จะป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้เพราะไม่ชัดเจนว่าจะกระทำความผิดเหล่านั้นอย่างไรจนต้องยกประโยชน์ให้จำเลยไม่มีความผิด ดังนั้น หากจะกำหนดหลักวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลก็ต้องเป็นไปตามหลักความชัดเจนของกฎหมายอาญา (The Rule of Lenity) ที่ว่ากฎหมายอาญาต้องบัญญัติให้ชัดเจนและแน่นอนเพราะหากคลุมเครือหรือเป็นที่สงสัยต้องตีความให้เป็นผลดีแก่จำเลยเสมอตามหลักศุภนิติกระบวนการ (Due Process) ที่ต้องรักษา

²⁵ Stephen Iannacone, "Felony Animal Cruelty Laws in New York," *Pace Law Review*: 763.

²⁶ *Ibid.*, 762.

²⁷ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 268.

²⁸ "People V. Arroyo," (Criminal Court, City of New York, Kings County, 777 N.Y.S.2d 836, 2004).

²⁹ Stephen Iannacone, "Felony Animal Cruelty Laws in New York," *Pace Law Review*: 763.

มาตรการหรือสภาพบังคับทางอาญาและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน³⁰ กล่าวคือ ต้องกำหนดหลักวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลให้ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่และใช้ควบคู่กับหลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล (“Arising Out of” Construction)³¹ คือความสอดคล้องของการกระทำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมต้องสัมพันธ์อย่างลงตัวกับความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับ³²

๓. ศาลสร้างหลักเกณฑ์วัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลโดยยกฟ้องจำเลยที่สามารถยืนยันความเกี่ยวเนื่องระหว่างการกระทำกับผลที่สอดคล้องกันได้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในคดีทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์อื่น ๆ ในอนาคต³³

ง. ไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (No Unnecessary Suffering)

หลักเกณฑ์นี้ตระหนักว่าสัตว์ไม่ควรถูกรุขหรือทำให้ได้รับความเจ็บปวดโดยไม่มีเหตุจำเป็นหรือเกินกว่าที่จำต้องกระทำในกิจกรรมหนึ่ง ๆ อันเป็นหลักพื้นฐานทางจริยธรรมของการคุ้มครองสวัสดิภาพสัตว์โดยมุ่งหาหนทางของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดทางกายและกตตันทางใจน้อยที่สุด มิใช่ไม่ทำให้เจ็บปวดเลยด้วยการวิเคราะห์ความสมดุลระหว่างจุดประสงค์ของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่สัตว์กับความสามารถของผู้กระทำการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้น เช่น ความรู้ ต้นทุน งบประมาณ หรือเทคโนโลยี³⁴ ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อความเจ็บปวดนั้นมิใช่หัวใจของการบรรลุจุดประสงค์ของกิจกรรมหรือผู้กระทำยังมีหนทางหรือทางเลือกอื่นเพื่อบรรลุจุดประสงค์เดียวกันได้โดยทำให้สัตว์เจ็บปวดน้อยกว่าและไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณเกินสมควร³⁵

³⁰ Lawrence M. Solan, "Law, Language, and Lenity," *William and Mary Law Review* 40, 1 (1998): 58.

³¹ Anne Marie O'Brien, "What Does “Arising out of” Really Mean?," [Online] Accessed: 2015, October 10. Available from: <http://www.midwestinsurancelawguide.com>

³² William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 269.

³³ Ibid.

³⁴ Frank Hurnik and Hugh Lehman, "Unnecessary Suffering: Definition and Evidence," *International Journal for the Study of Animal Problems*: 131 - 134.

³⁵ Ibid., 134.

จ. กระทำในทางปกติสมควรที่สังคมยอมรับได้ (Socially Accepted Practices)

หลักเกณฑ์นี้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์และหลักประโยชน์นิยมที่เน้นความสมดุลระหว่างการปฏิบัติต่อสัตว์กับประโยชน์ที่ได้รับจากสัตว์อันเป็นพันธะทางศีลธรรมที่ผู้กระทำต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานเกินสมควร มักใช้กับสัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์มโดยการปฏิบัตินั้นต้องเป็นไปในทางปกติสมควร (Common, General or Normal Practices) ตั้งแต่การเลี้ยง ดูแล ขนส่ง จนถึงการฆ่า³⁶ กฎหมายของรัฐจำนวนมากใช้หลักเกณฑ์นี้ได้แก่ รัฐอะแลสกา โคโลราโด คอนเนตทิคัต เดลาแวร์ ฟลอริดา ฮาวาย ไอโอวา แคนซัส ลุยเซียนา แมริแลนด์ มิชิแกน มิสซูรี มอนทานา เนแบรสกา นิวเม็กซิโก โอไฮโอ เพนซิลวาเนีย แคลิฟอร์เนีย เทนเนสซี เทกซัส ยูทาห์ เวอร์มอนต์ วอชิงตัน เวอร์จิเนียตะวันตก วิสคอนซิน และไวโอมิง³⁷

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของรัฐแต่ละรัฐอาจใช้หลักเกณฑ์หลักเดียวหรือหลายหลักก็ได้ เช่น รัฐแคลิฟอร์เนียใช้หลักเกณฑ์ความชอบด้วยกฎหมายกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ทุกอย่าง รัฐนิวยอร์กใช้หลักเกณฑ์ความชอบด้วยกฎหมายกับการล่าสัตว์และใช้หลักเกณฑ์วัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผลกับการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร รัฐยูทาห์ใช้หลักเกณฑ์ความมีมนุษยธรรมกับการล่าสัตว์ที่อยู่ในสภาวะบาดเจ็บสาหัสและใช้หลักเกณฑ์การกระทำในทางปกติสมควรที่สังคมยอมรับได้กับเลี้ยงและดูแลปศุสัตว์ เป็นต้น

3.1.2.2 วิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

วิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์นั้นมีทั้งในกฎหมายรัฐบาลกลางเพื่อให้รัฐทุกรัฐปฏิบัติไปในทางเดียวกันและในกฎหมายรัฐที่บังคับใช้เฉพาะรัฐของตัวเอง เช่น

³⁶ William Darling, "Animal Welfare Law and Utilitarianism," [Online] Accessed: 2015, October 10. Available from: <http://www.uoguelph.ca/~wdarling/research/animallaw/animal-welfare-law-and-utilitarianism.html>

³⁷ William A. Reppy Jr., "Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law," *Law and Contemporary Problems*: 266 - 267.

ก. การฆ่าปศุสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร

การฆ่าสัตว์กรณีนี้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA) ซึ่งเป็นกฎหมายรัฐบาลกลางที่กำหนดให้มีขั้นตอนทำให้สัตว์หมดความรู้สึกก่อนฆ่าเพื่อมิให้เจ็บปวดเพื่อผลดีต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานภาคอุตสาหกรรม สุขภาพของผู้บริโภค และธุรกิจส่งออกตามนโยบายของรัฐบาล³⁸ ด้วยวิธีตามประมวลกฎหมายระเบียบแห่งรัฐบาลสหรัฐหรือ CFR (Code of Federal Regulations) ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การจัดสวัสดิภาพสัตว์ในด้านต่าง ๆ และแบ่งวิธีทำให้ปศุสัตว์หมดสติเป็น 3 วิธี ได้แก่³⁹

๑. วิธีทางกล (Mechanical) ใช้กับแกะ แพะ สุกร โค กระบือ

ม้า ลา ล่อ ด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่า Captive - Bolt Stunner มีลักษณะคล้ายปืนขนาดเล็กใช้ยิงแทงเหล็กทะลุผ่านกะโหลกศีรษะกระแทกสมองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความดันภายในกะโหลกศีรษะอย่างรวดเร็วอันเป็นการทำลายระบบประสาททำให้สลบทันที⁴⁰ ตำแหน่งที่ยิงต่างกันไปตามชนิดของสัตว์ เช่น ยิงโคหรือกระบือตรงจุดตัดของเส้นทแยงที่ลากจากฐานเขาข้างหนึ่งมายังดวงตาด้านตรงข้าม ยิงแกะที่ไม่มีเขาตรงจุดสูงสุดของศีรษะในแนวตั้งตรงกับมุมกรามล่างหรือยิงตรงกลางหน้าผากเหนือดวงตาในแนวเดียวกับลำคอ ยิงแกะที่มีเขาหรือแพะตรงกลางหน้าผากเหนือดวงตาในแนวเดียวกับลำคอหรือยิงตรงกลางระหว่างด้านหลังปุ่มเขาทั้งสองข้างในแนวเดียวกับหลังคาง⁴¹ ยิงสุกรบริเวณกึ่งกลางหน้าผากเหนือตาทั้งสองข้างในแนวเฉียงขึ้น เป็นต้น⁴² เมื่อสัตว์สลบจึงแทงและตัดเส้นเลือดใหญ่ที่คอเพื่อให้ตายจากการเสียเลือด⁴³ อย่างไรก็ตาม Captive - Bolt Stunner ไม่เหมาะแก่

³⁸ 7 U.S.C. § 2143, 1901, 1902.

³⁹ 9 C.F.R. § 313.1, 313.2, 313.15, 313.16, 313.30.

⁴⁰ Steven Leary *et al.*, *Avma Guidelines for the Euthanasia of Animals: 2013 Edition* (Schaumburg: Illinois, 2013), p. 11.

⁴¹ บุญฤทธิ์ ทองทรง, "หลักการและวิธีการฆ่าทำลายปศุสัตว์ให้ตายอย่างไม่ทรมาน ข้อที่ควรเรียนรู้หรือคิดจากโรคระบาดใช้หวัดนกและโรควัวบ้า," *สัตวแพทยสาร* ปีที่ 55, เล่มที่ 3 (3 ธันวาคม 2547): 44 - 45.

⁴² สมบูรณ์ สรุงบุญมี, *การฆ่าสัตว์แบบไม่ทรมาน*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: พรหมประสิทธิ์การพิมพ์, 2518), หน้า 15.

⁴³ เรื่องเดียวกัน หน้า 11.

การทำให้สุกรสลบนั้นเพราะระบบร่างกายต่างจากปศุสัตว์อื่น ๆ เช่น สมองอยู่ลึกกว่าและจุดยิงเล็กกว่า ส่งผลต่อความแม่นยำและประสิทธิภาพของอุปกรณ์ดังกล่าว⁴⁴

๒. วิธีทางไฟฟ้า (Electrical) เหมาะสำหรับสุกร แกะ แพะ โค กระบือ โดยใช้อุปกรณ์ลักษณะเป็นแท่งยาวตรงปลายมีง่าม 2 ง่ามซึ่งปล่อยกระแสไฟฟ้าไหลผ่านกดบริเวณข้างศีรษะหรือคอเพื่อให้กระแสไฟฟ้าวิ่งผ่านสมองทำให้สลบ กระแสไฟฟ้าที่ใช้ต้องอยู่ในระดับต่ำพอที่จะทำให้สัตว์สลบได้ทันที จากนั้นจึงผูกขาแล้วดึงขึ้นด้วยรอกแล้วตัดเส้นเลือดใหญ่บริเวณข้างลำคอเพื่อให้ตายจากการเสียเลือด⁴⁵

๓. วิธีทางเคมี (Chemical) เหมาะสำหรับแกะ โค และกระบือ อ่อนอายุ สุกร โดยต้อนสัตว์อย่างนุ่มนวลเข้าสู่สายพานซึ่งลำเลียงสัตว์ไปยังอุโมงค์หรือห้องโถงแล้วปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ระดับที่น้ำหนักมากกว่าอากาศเพื่อให้สลบ (การใช้ก๊าซดังกล่าวกับสุกรอาจทำให้สุกรตายได้) จากนั้นลำเลียงไปยังสถานที่ฆ่าเพื่อเชือดคอและเอาเลือดออก⁴⁶

กฎหมายรัฐบาลดังกล่าวกำหนดวิธีฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารโดยจำกัดเฉพาะปศุสัตว์เท่านั้น ได้แก่ แกะ แพะ สุกร โค กระบือ ม้า ลา ล่อ แต่ไม่รวมสัตว์ปีก วิธีฆ่าสัตว์ปีกที่นิยมใช้คือการผูกขาและแขวนด้วยโซ่เหล็กแล้วลำเลียงผ่านน้ำเกลือที่มีกระแสไฟฟ้าไหลผ่านเพื่อให้สลบแล้วจึงตัดเส้นเลือดแดงทั้งสองข้างบริเวณลำคอให้ตายอย่างรวดเร็ว⁴⁷ อย่างไรก็ตาม รัฐที่มีกฎหมายว่าด้วยการฆ่าปศุสัตว์เป็นของตนเองบางรัฐกำหนดวิธีฆ่าสัตว์เหมือนกฎหมายรัฐบาลกลางโดยใช้กับทั้งปศุสัตว์และสัตว์ปีกด้วย ได้แก่ รัฐแคลิฟอร์เนีย ฟลอริดา อินดีแอนา แคนซัส และเพนซิลวาเนีย⁴⁸

⁴⁴ Jeff Welty, "Humane Slaughter Laws," *Law and Contemporary Problems* 70(2007): 179.

⁴⁵ Temple Grandin, "Electric Stunning of Pigs and Sheep," [Online] Accessed: 2015, October 13. Available from: <http://www.grandin.com/humane/elec.stun.html>

⁴⁶ Jeff Welty, "Humane Slaughter Laws," *Law and Contemporary Problems*: 178.

⁴⁷ *Ibid.*, 181.

⁴⁸ *Ibid.*, 189 - 190.

อย่างไรก็ตาม กฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA) ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติตามที่นักวิชาการบางท่านได้กล่าวและเสนอทางแก้ไข ดังนี้⁴⁹

๑. ผู้ฆ่าสัตว์ไม่มีความชำนาญในการทำให้สัตว์สลบเพราะไม่ได้รับการอบรมและฝึกฝน การทำให้สัตว์สลบจึงไม่มีประสิทธิภาพ ซ้ำยังทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานอย่างมากก่อนตาย ดังนั้น ลูกจ้างผู้ทำหน้าที่ควบคุม ทำให้สัตว์สลบ และฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ต้องผ่านการอบรมและฝึกฝนซึ่งออกและรับรองใบอนุญาตโดยสัตวแพทย์ ผู้ขอใบอนุญาตต้องมีทักษะการฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมและมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA) ด้วย ทั้งนี้ สัตวแพทย์หรือผู้มีอำนาจสามารถปฏิเสธไม่ออกใบอนุญาตแก่ผู้เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำทารุณกรรมสัตว์ได้และสามารถระงับหรือเพิกถอนใบอนุญาตที่ออกให้แล้วได้ด้วย

๒. ประเทศสหรัฐอเมริกา มีเจ้าพนักงานตรวจคุณภาพเนื้อสัตว์ในสังกัดกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ USDA (The United States Department of Agriculture) ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่มีหน้าที่ตรวจคุณภาพ ความสะอาด เชื้อโรค และกระบวนการผลิตเนื้อสัตว์โดยใช้ความรู้ความสามารถทางด้านเคมีและแบคทีเรีย ไม่มีความรู้ในการตรวจสอบวิธีฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม ดังนั้น จึงควรมีหน่วยงานที่มีเจ้าพนักงานที่มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบการจัดสวัสดิภาพสัตว์และความมีมนุษยธรรมในโรงฆ่าสัตว์โดยตรงโดยไม่มีส่วนได้เสียกับโรงฆ่าสัตว์มาทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าพนักงานตรวจคุณภาพเนื้อสัตว์

๓. กฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA) ไม่ใช้บังคับกับสัตว์ปีก การรวมสัตว์ปีกให้เป็นปศุสัตว์นั้นกระทำไต่ยากเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (Humane – Slaughter Bill) ฉบับแรกปี 1955 ได้แยกปศุสัตว์และสัตว์ปีกออกจากกัน แม้มีการผลักดันให้นำกฎหมายดังกล่าวมาใช้กับสัตว์ปีกมาโดยตลอด แต่ก็ไม่เป็นผล ทำให้สัตว์ปีกจำนวนมากถูกทารุณกรรมจากการฆ่าเพื่อเป็นอาหาร เช่น กระจับปี่ เตะ ขว้าง ไส้ผิ้ง เป็นต้น⁵⁰ อย่างไรก็ตาม แม้ไม่สามารถรวมสัตว์ปีกให้เป็น “ปศุสัตว์” ได้ แต่ก็สามารถฆ่าสัตว์ปีกอย่างมีมนุษยธรรมได้ ดังนั้น กฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมควรกำหนดให้ “สัตว์ปีกต้องถูกทำให้สลบด้วยวิธีทางไฟฟ้า ทางเคมี หรือวิธีอื่นใดที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพก่อนหรือทันทีหลังการผูกหรือเตรียมฆ่า เว้นแต่การฆ่าด้วยวิธีทางศาสนา”

⁴⁹ Ibid., 192 - 201.

⁵⁰ Jr. Donald G. McNeil, "Kfc Supplier Accused of Animal Cruelty," N.Y. TIMES, (2004, July 20).

ข. การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาด

ปัจจุบัน ประเทศสหรัฐอเมริกายังคงค้นคว้าและพัฒนาวิธีฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดที่มีประสิทธิภาพและไม่ทรมานสัตว์โดยคำนึงถึงประเภท อายุ และสายพันธุ์ของสัตว์⁵¹ เช่น เชือดคอ ตัดศีรษะ หรือรมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในสัตว์ปีก ยิงด้วยปืน Captive – Bolt Stunner หรือ Gunshot หรือฉีดยาในโค กระบือ และสุกร เป็นต้น⁵² แต่วิธีดังกล่าวเหมาะสมสำหรับฆ่าสัตว์เป็นรายตัว (ผู้เขียนจะอธิบายในข้อถัดไป) ไม่สามารถใช้ในสถานการณ์ที่ต้องทำลายสัตว์จำนวนมากอย่างรวดเร็วเพื่อควบคุมโรคระบาดได้

ประเทศสหรัฐอเมริกายึดหลักเกณฑ์ตามประมวลองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศหรือ OIE Terrestrial Code ซึ่งกำหนดโดยองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศหรือ OIE (The World Organization for Animal Health) ที่ดินและอีกกว่า 170 ประเทศ (รวมทั้งประเทศไทย) เป็นสมาชิก⁵³ โดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่ฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมด้วยทักษะที่ได้รับการอบรมและฝึกฝนมา ปรับเปลี่ยนวิธีฆ่าสัตว์ตามสถานการณ์โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวิธีการงบประมาณ ความปลอดภัย หรือสุขอนามัย ใช้วิธีที่รวดเร็วเท่าที่เป็นไปได้และดูแลใกล้ชิดจนกระทั่งสัตว์ตาย เคลื่อนย้ายสัตว์ให้น้อยที่สุด หากต้องพันธุนาการสัตว์ต้องกระทำอย่างเหมาะสมเพื่อความสะดวกในการฆ่าอย่างมีประสิทธิภาพและฆ่าโดยไม่ชักช้า ใช้วิธีที่ทำให้สัตว์ตายหรือหมดสติทันที หากไม่หมดสติทันทีต้องไม่ทำให้สัตว์เครียด เจ็บปวด หรือทรมาน ฆ่าสัตว์ที่อ่อนอายุหรือติดเชื้อมาก่อน และยึดหลักสวัสดิภาพสัตว์โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและสุขอนามัยของเจ้าหน้าที่ด้วย⁵⁴

วิธีฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดที่ประเทศอเมริกาเคยใช้ เช่น ฉีดโฟม น้ำ (Water Based Foam) ปกคลุมให้สัตว์ปีกตายเพราะขาดอากาศหายใจเพื่อควบคุมโรคไข้หวัดนก

⁵¹ Raj M., "Humane Killing of Nonhuman Animals for Disease Control Purposes," *Journal of Applied Animal Welfare Science* 11(2008): 112 - 124.

⁵² P.M. Thornber, R.J. Rubira, and D.K. Styles, "Humane Killing of Animals for Disease Control Purpose," *Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties* 33, 1 (2014): 305.

⁵³ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, "องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (World Organization for Animal Health หรือ Office International des Epizooties; OIE)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 13 ตุลาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.acfs.go.th/foodsafety/oie.php>

⁵⁴ OIE Terrestrial Code. Article. 7.6.1.

ในปี 1997⁵⁵ มีข้อดีคือผู้ปฏิบัติไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับสัตว์มากนักทำให้ไม่เสี่ยงอันตรายต่อสุขอนามัย ไม่ต้องเคลื่อนย้ายสัตว์จึงไม่ทำให้สัตว์เครียด กระทำได้รวดเร็วและใช้บุคลากรเพียงประมาณ 3 ถึง 5 คน และไม่ก่อฝุ่นละอองทำให้เชื้อโรคไม่แพร่กระจาย⁵⁶ นอกจากนี้ กระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกา (USDA) ยังมีกองทุนวิจัยและพัฒนาเครื่องรมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หรือ MAK (Modified Atmosphere Killing) เพื่อควบคุมโรคใช้หัวदनกซึ่งทำให้สัตว์ปีกหมดสติภายใน 20 วินาทีและตายภายใน 4 นาที และวิจัยและพัฒนาการใช้กระแสไฟฟ้า (Mobile Electrocution Unit) ในการฆ่าสุกรเพื่อควบคุมโรคระบาดอย่างมีมนุษยธรรมด้วย⁵⁷

ค. ฆ่าสัตว์ที่ป่วยหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยปราศจากทุกข์ทรมานหรือการุณยฆาต (Euthanasia)

การฆ่าสัตว์กรณีนี้เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายป้องกันทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐในฐานะการกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามที่สัตวแพทย์สมาคมแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ AVMA (American Veterinary Medical Association) กำหนดเพื่อให้สัตว์นั้นตายอย่างรวดเร็วโดยได้รับความเจ็บปวดและความเครียดน้อยที่สุด⁵⁸

การการุณยฆาตเหมาะสำหรับฆ่าสัตว์เป็นรายตัว (Individual Animal)⁵⁹ คือ ฆ่าสัตว์ทีละตัวตามขั้นตอนที่เหมาะสมซึ่งต้องใช้เวลา ค่าใช้จ่าย และความเชี่ยวชาญของสัตวแพทย์พอสมควรต่อสัตว์หนึ่งตัว วิธีนี้จึงไม่เหมาะกับการฆ่าสัตว์กลุ่มใหญ่หรือฆ่าสัตว์ทีละจำนวนมากที่ต้องกระทำโดยเร็ว เช่น ฆ่าสัตว์ปีกกลุ่มใหญ่เพื่อควบคุมการระบาดของโรคใช้หัวदनก การการุณยฆาตสัตว์แบ่งเป็น 3 วิธี คือ สูดดมสารเคมี (Inhaled Agents) กินหรือฉีดสารเคมี (Noninhaled Agents)

⁵⁵ Dawson M.D. *et al.*, "Evaluation of Foam – Based Mass Depopulation Methodology for Floor - Reared Meat - Type Poultry Operations," *Journal of Research and Applications in Agricultural Engineering* 22, 5 (2006): 787 - 794.

⁵⁶ P.M. Thornber, R.J. Rubira, and D. K. Styles, "Humane Killing of Animals for Disease Control Purpose," *Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties*: 306.

⁵⁷ *Ibid.*, 305 - 306.

⁵⁸ Steven Leary *et al.*, *Avma Guidelines for the Euthanasia of Animals: 2013 Edition*, pp. 7 - 8.

⁵⁹ *Ibid.*, 6.

และวิธีทางกายภาพ (Physical Methods)⁶⁰ การใช้วิธีแต่ละวิธีต้องคำนึงถึงประเภทและสายพันธุ์ของสัตว์ ได้แก่ สัตว์เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อน สัตว์ทดลอง สัตว์เลี้ยงในฟาร์มเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์ตระกูลม้าหรือตระกูลนก ปลาและสัตว์น้ำที่ไม่มีกระดูกสันหลัง และสัตว์ที่เลี้ยงในที่เปิด (Captive and Free - Ranging Nondomestic Animals)⁶¹

การการุณยฆาตสัตว์ในรัฐต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและอยู่ภายใต้การควบคุมของสัตวแพทย์สมาคมแห่งสหรัฐอเมริกา (AVMA) เช่น การุณยฆาตสัตว์ที่สัตวแพทย์เห็นว่าบาดเจ็บ ป่วยหนัก ไร้ที่อยู่ หรือเป็นสัตว์เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อนที่เจ้าของไม่ต้องการแล้วด้วยยา Euthanasia Drug โดยกระทำในสถานที่เงียบสงบ เช่น คลินิกโรงพยาบาลสัตว์ หรือสถานที่ที่สัตว์นั้นคุ้นเคยเพื่อมิให้สัตว์เครียด⁶² หรือใช้ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ตามกฎหมายของรัฐอิลลินอยส์⁶³ การใช้สารโซเดียมเพนโทบาร์บิทัล (Sodium Pentobarbital) ซึ่งเป็นยาสลบขานแรงที่ทำให้สัตว์ตายอย่างรวดเร็วและไม่ทรมาน⁶⁴ หรือสารอื่นตามความเห็นชอบของคณะกรรมการตรวจสอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ประจำรัฐฉีดเข้าร่างกายโดยกระทำที่คลินิกสัตวแพทย์หรือสมาคมส่งเสริมมนุษยธรรม (Humane Societies) หรือองค์กรควบคุมสัตว์ (Animal Control Agencies) โดยสัตวแพทย์หรือผู้ที่ได้รับการฝึกทักษะการใช้สารดังกล่าวตามกฎหมายของรัฐออริกอน⁶⁵

ง. การฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนา (Ritual Slaughter)

ปรากฏในกฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA) ซึ่งเป็นการฆ่าสัตว์แบบ “Slaughter” คือ ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร มิใช่ “Kill” ที่เป็นคำ

⁶⁰ Ibid., 18 - 42.

⁶¹ Ibid., 43 - 84.

⁶² Hart LA, Hart BL, and Mader B., "Humane Euthanasia and Companion Animal Death: Caring for the Animal, the Client, and the Veterinarian," *Journal of the American Veterinary Medical Association* 197, 10 (1990): 1292 - 1299.

⁶³ 510 ILL. COMP. STAT. 72/57.

⁶⁴ อานุภาพ เงินกระแฉง, "คนหรือหนุทดลอง," *ไทยรัฐ*, (21 มกราคม 2557).

⁶⁵ Oregon Administrative Rules § 855-080-01000.

ทั่วไปที่แปลว่าทำให้ตาย⁶⁶ การฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายนี้ คือ

“7 U.S.C. § 1902(b) การฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาหรือ ศาสนาอื่น ๆ ต้องกระทำให้สัตว์ไม่เจ็บปวดโดยใช้อุปกรณ์มีคมตัดหลอด เลือดแดงบริเวณลำคอให้ขาดอย่างรวดเร็วเพื่อทำให้เลือดไม่สามารถไปเลี้ยง สมองได้และรวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกันด้วย (and handling in connection with such slaughtering)”

การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารด้วยวิธีทางศาสนาตามกฎหมายนี้แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนลงมือฆ่าสัตว์และขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกันซึ่งได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็น ช่องทางให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ได้เพราะขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกันอาจเป็นการเตรียมฆ่าที่ทารุณ โหดร้าย เช่น ดึง ลาก หรือพันธนาการสัตว์ที่ยังมีสติอย่างรุนแรง⁶⁷ นักวิชาการจึงเสนอให้แก้ไข ข้อความจาก “และรวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกันด้วย” เป็น “การกระทำที่เกี่ยวข้องกันต้องทำให้ สัตว์เจ็บปวดและเครียดน้อยที่สุดและห้ามดึง ลาก หรือกระชากสัตว์ที่ยังมีสติอยู่”⁶⁸

อนึ่ง จากการศึกษา พบว่ากฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมี มนุษยธรรม (HMLSA) อันเป็นกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐ ทุกรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่อนุญาตให้ฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกจากใช้ เป็นอาหาร⁶⁹ เช่น การฆ่าสัตว์ในพิธีบูชาวิญญาณหรือฆ่าสัตว์ตามความเชื่อในบางศาสนาที่สามารถรักษา โรคได้ เป็นต้น⁷⁰ ซึ่งมักปรากฏในลักษณะทารุณโหดร้าย เช่น ใช้มีดแทงและเชือดรอบคอ บิดคอจนหัก

⁶⁶ ทัศน เดียวรัตน์กุล, "ตัวอย่างการใช้ KILL, MURDER, ASSASSINATE, SLAUGHTER, SLAY, AND MASSACRE" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.engisfun.com/ตัวอย่างการใช้-kill-murder-assassinate-slaughter-slay-and-massacre>

⁶⁷ Jeff Welty, "Humane Slaughter Laws," *Law and Contemporary Problems*: 203.

⁶⁸ Ibid., 205.

⁶⁹ Big Cat Rescue (BCR), "State Animal Cruelty Laws."

⁷⁰ Rosalind Resnick, "To One City, It's Cruelty. To Cultists, It's Religion," *National Law Journal* 11(1989): 8.

หรือใช้ฟันกัดจนคอขาด จากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ วิถีฆ่าสัตว์ดังกล่าวไร้มนุษยธรรมและไม่มีสิ่งใดที่รับประกันได้ว่าหลอดเลือดข้างลำคอของสัตว์จะถูกตัดขาดอย่างรวดเร็วเพื่อมิให้ทรมาน⁷¹

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่อนุญาตให้ฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อดังกล่าว ยกตัวอย่างคดี Church of the Lukumi Babalu Aye v. City of Hialeah สภามณฑลเมืองไฮออลีอาห์ รัฐฟลอริดา ออกเทศบัญญัติห้ามการสังเวยสัตว์ (Animal Sacrifice) ทุกกรณี ผู้นับถือศาสนา Santeria นิกาย Lukumi Babalu Aye ซึ่งประกอบพิธีกรรมบูชาสัตว์ได้คัดค้านเทศบัญญัติดังกล่าวโดยอ้างว่าเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการนับถือศาสนาตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ⁷² ศาลสูงรัฐฟลอริดากล่าวว่ากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มิได้มีไว้เพื่อดำรงศาสนาวิธีอย่างการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อ แต่มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาสังคมฆราวาสอันเป็นเรื่องทางโลกียวิสัย (Secular Purpose) ได้แก่⁷³

๑. เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ แต่พิธีกรรมบูชาสัตว์เป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมและไม่มีสิ่งใดรับประกันได้ว่าผู้ประกอบพิธีจะตัดหลอดเลือดข้างลำคอของสัตว์ทั้งสองข้างได้พร้อมกันอย่างรวดเร็วโดยไม่ทรมาน อีกทั้งสัตว์ที่นำมาใช้ในพิธีมักได้รับการเพาะพันธุ์โดยผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านการจัดสวัสดิภาพสัตว์ สัตว์มักตกอยู่ในสภาวะแออัดและสกปรกหรือปล่อยให้หอดอยากทำให้เจ็บปวดทรมานตั้งแต่กระบวนการเลี้ยงจนกระทั่งเข้าสู่พิธีกรรม

๒. เพื่อคุ้มครองสุขภาพ สวัสดิภาพ และความปลอดภัยของชุมชน จากการศึกษา สัตว์ที่เข้าสู่พิธีกรรมจะเครียด กลัว และเจ็บปวดทรมานแบบสุดขีดและส่งผลเสียต่อสุขอนามัยของมนุษย์ เช่น ความเครียดและกลัวอย่างรุนแรงของไก่ส่งผลต่อระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายทำให้แบคทีเรียแซลโมเนลลา (Salmonella) เจริญเติบโตและแพร่กระจายในอากาศและติดต่อสู่มนุษย์และสัตว์อื่นก่อให้เกิดโรค ได้แก่ อาการผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร ไช้ไทพอยด์

⁷¹ Tali H. Shaddow, "Religious Ritual Exemptions: Sacrificing Animal Rights for Ideology," *Loyola of Los Angeles Law Review* 24(1991): 1387.

⁷² "Church of the Lukumi Babalu Aye V. City of Hialeah," (Rehnquist Court, 723 F. Supp. S.D.Fla, 1989).

⁷³ Ibid.

และติดเชื่อในกระแสโลหิต⁷⁴ นอกจากนี้ ซากของสัตว์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมบริเวณแหล่งน้ำหรือสนามหญ่ายังเป็นแหล่งเชื้อโรคที่มีแมลงวันและหนูเป็นพาหะนำโรคติดต่อสู่มนุษย์และสัตว์อื่นได้ด้วย

๓. เพื่อป้องกันผลกระทบต่อจิตใจของเยาวชน พิธีกรรมสังเวยสัตว์เป็นตัวอย่างของการใช้ความรุนแรง พิธีบางพิธีอนุญาตให้เยาวชนเข้าร่วมซึ่งส่งผลต่อสุขภาพจิตและก่อให้เกิดพฤติกรรมอันตรายต่อสังคมในอนาคตได้

คดีนี้ ศาลพิพากษาว่ากฎหมายมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาสังคมฆราวาสอันเป็นการเสริมสร้างความสงบสุขทางโลก มิใช่เพื่อบังคับความเชื่อทางศาสนา สุขอนามัยของชุมชนและสวัสดิภาพของเยาวชนเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องให้ความสำคัญและการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เป็นการบังคับใช้กฎหมายโดยเสมอภาคที่ห้ามปรามความทารุณโหดร้ายไม่ว่าเป็นการกระทำทางโลกหรือทางศาสนาก็ตาม นอกจากนี้ กฎหมายต้องอำนวยความสะดวกของรัฐซึ่งรวมถึงผลประโยชน์ด้านสุขภาพและความปลอดภัยของสาธารณชนตลอดจนสวัสดิภาพสัตว์ การสังเวยสัตว์ (Animal Sacrifice) จึงต้องห้ามโดยเด็ดขาด⁷⁵

นักวิชาการบางท่านยังให้ความเห็นสอดคล้องกันด้วยการสังเวยสัตว์ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานเกินสมควรและขัดต่อศีลธรรมอันดีซึ่งคนในสังคมมีอาจยอมรับได้ สิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาไม่สามารถนำมาเป็นข้ออ้างเพื่อยกเว้นความผิด กฎหมายทุกฉบับมีไว้เพื่อนำประชาชนเข้าสู่กรอบของศีลธรรมด้วยแนวคิดที่ว่าสิ่งมีชีวิตย่อมมีสิทธิดำรงชีพโดยปราศจากการเบียดเบียน การยกเว้นความผิดให้กลุ่มคนผู้อ้างศาสนาเป็นการบ่อนทำลายศีลธรรมดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อกฎหมายมีไว้เพื่อพัฒนาสังคม กฎหมายก็ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเชื่อของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่บั่นทอนการพัฒนา⁷⁶

⁷⁴ อรุณ บ่างตระกูลนนท์ สุมนธชา วัฒนสินธุ์ และชัยวัฒน์ พูลศรีกาญจน์, "โรคซัลโมเนลโลซิส (Salmonellosis)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2559. แหล่งที่มา : http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_nih/applications/files/Salmonella1.pdf

⁷⁵ "Church of the Lukumi Babalu Aye V. City of Hialeah."

⁷⁶ Tali H. Shaddow, "Religious Ritual Exemptions: Sacrificing Animal Rights for Ideology," *Loyola of Los Angeles Law Review*: 1395.

จ. การกระทำต่อสัตว์เพื่อคุ้มครองมนุษย์ สัตว์อื่น หรือทรัพย์สิน

การกระทำดังกล่าวเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่มีในกฎหมายของรัฐบางรัฐและมีได้จำกัดเฉพาะการ “ฆ่า” เท่านั้น แต่อาจเป็นการกระทำอื่นอย่างการทำร้ายด้วย ได้แก่ รัฐอาร์คันซอ เดลาแวร์ จอร์เจีย ไอดาโฮ อินดีแอนา ไอโอวา นิวยอร์ก แคลโรไลนาเหนือ คาโกตาเหนือ และเทนเนสซี⁷⁷ กฎหมายของรัฐแต่ละรัฐมิได้กำหนดวิธีของการกระทำดังกล่าว แต่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ เช่น มีเหตุอันเชื่อได้ (Reasonably Belief) ว่าสัตว์นั้นกำลังก่ออันตรายอันใกล้จะถึงต่อบุคคล สัตว์อื่น หรือทรัพย์สิน⁷⁸ กระทำอย่างสมเหตุสมผล (Reasonably)⁷⁹ หรือกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย⁸⁰

หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นไปในทางการใช้เหตุผลของผู้กระทำ พจนานุกรมกฎหมาย Black's Law Dictionary ให้ความหมายของคำว่า “เหตุผล (Reason)” ว่าหมายถึงสติปัญญาหรือความสามารถทางจิตใจในการแยกแยะความต่างระหว่างความถูกต้องกับความผิดหรือความดีกับความชั่วที่ทำให้สามารถสรุปหรืออนุมานข้อเท็จจริงได้ คำว่า “มีเหตุผล (Reasonable)” หมายถึงความสอดคล้องหรือลงตัวของเหตุและผลทำให้เกิดความยุติธรรมหรือเหมาะสม ส่วนคำว่า “อย่างมีเหตุผลหรือสมเหตุสมผล (Reasonably)” นั้น นักวิชาการให้ความหมายว่าเป็นไปในทางที่มีเหตุผล (In a Reasonable Manner/Way)⁸¹

ด้วยเหตุนี้ หลักเกณฑ์ที่ว่า มีเหตุอันเชื่อได้ (Reasonably Belief) ว่าสัตว์กำลังก่ออันตรายอันใกล้จะถึงต่อบุคคล สัตว์อื่น หรือทรัพย์สินจึงหมายถึงมีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นซึ่งวิญญูชนสามารถใช้สติปัญญารับรู้ข้อเท็จจริงและสรุปหรืออนุมานเหตุการณ์นั้นได้ว่ามีสัตว์กำลังก่ออันตรายอันใกล้จะถึงต่อบุคคล สัตว์อื่น หรือทรัพย์สินจริง ๆ หรือเรียกอีกอย่างว่า “เหตุอันควรเชื่อ

⁷⁷ Big Cat Rescue (BCR), "State Animal Cruelty Laws."

⁷⁸ GA. CODE ANN. § 16-12-4.; IDAHO CODE § 25-3514.; N.Y. AGRIC. & MKTS. LAW § 353-a.; N.D. CENT. CODE § 36-21.2-03.; TENN. CODE ANN. § 39-14-205.

⁷⁹ ARK. CODE. ANN. § 5-62-105.; IND. CODE § 35-46-3-12.; IOWA CODE ANN. § 717.1A.

⁸⁰ N.C. GEN. STAT. § 14-360.

⁸¹ Ken Adams, "Using “Reasonable” and “Reasonably” in Contracts," [Online] Accessed: 2015, October 15. Available from: <http://www.adamsdrafting.com/using-reasonable-and-reasonably-in-contracts>

(Reasonable Cause to Believe)”⁸² ส่วนหลักเกณฑ์ที่ว่าต้องกระทำอย่างสมเหตุสมผล (Reasonably) จึงหมายความว่า การกระทำซึ่งส่งผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสัตว์โดยผลนั้นสอดคล้องกับเหตุคืออันตรายจากสัตว์อย่างยุติธรรมหรือเหมาะสม นั่นคือ การกระทำพอสมควรแก่เหตุ

ฉ. การกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ (Veterinary Practices)

การกระทำดังกล่าวหมายถึงการใช้ความรู้ความสามารถของสัตวแพทย์ในการวินิจฉัย ป้องกัน และบำบัดโรคที่เกิดกับสัตว์⁸³ ซึ่งต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือ MVPA (Model Veterinary Practice Act) ที่ออกแบบและพัฒนาโดยสภาสัตวแพทย์สมาคมแห่งสหรัฐอเมริกาอันเป็นกฎหมายต้นแบบให้แก่กฎหมายว่าด้วยการกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ของรัฐต่าง ๆ เช่น การออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มาตรฐานการให้บริการ คุณสมบัติของบุคลากร การร้องเรียน การรายงานการทารุณกรรมสัตว์ บทลงโทษ เป็นต้น และหากผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์กระทำสิ่งที่เป็นการกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยมิชอบด้วยกฎหมายก็จะมีโทษทางอาญาคือปรับหรือจำคุกตามความร้ายแรงของการกระทำ⁸⁴

นอกจากนี้ สภาสัตวแพทย์สมาคมแห่งสหรัฐอเมริกายังได้ออกกฎระเบียบว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือ PVME (The Principles of Veterinary Medical Ethics) เพื่อควบคุมมาตรฐานและความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ เช่น สัตวแพทย์ต้องอุทิศตนเพื่อการรักษาพยาบาลสัตว์ด้วยเมตตาจิตและเคารพหลักสวัสดิภาพสัตว์และสุขอนามัยของมนุษย์ ต้องเคารพกฎระเบียบต่าง ๆ และติดตามการเปลี่ยนแปลงของกฎดังกล่าวเพื่อ

⁸² "Reasonable Cause to Believe," [Online] Accessed: 2015, October 15. Available from: <http://www.lectlaw.com>

⁸³ "About Veterinary Practices." [Online]. Accessed: 2015, October 8. Available from: <https://findavet.rcvs.org.uk/find-a-vet/about-veterinary-practices>

⁸⁴ American Veterinary Medical Association (AVMA), "Model Veterinary Practice Act – January 2013," [Online] Accessed: 2015, October 16. Available from: <https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Model-Veterinary-Practice-Act.aspx>

การปฏิบัติทางวิชาชีพที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการและอนามัยสาธารณะ ต้องเลือกการรักษาพยาบาลสัตว์อย่างเหมาะสมและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานของตน เป็นต้น⁸⁵

ข. การประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ (Animal Husbandry)

กรณีนี้เป็นการกระทำต่อสัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์มทุกระบวนการตั้งแต่การเลี้ยง (Treatment) เช่น การตัดหู หาง ขน หรือเขา ถอดเขี้ยวหรือเล็บ ใส่เกือก ตัดรังไข่ ตอน ทำหมัน จำกัอาหาร เป็นต้น⁸⁶ จนถึงการขนส่ง (Transport) และฆ่า (Slaughter)⁸⁷ ซึ่งเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายของรัฐบางรัฐเพื่อคุ้มครองมิให้สัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์มได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นโดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องเป็น “การกระทำที่เป็นที่ยอมรับ ตามธรรมเนียมตามสามัญ ตามจารีตประเพณี หรือตามปกติสมควร (“Accepted,” “Common,” “Customary” or “Normal” Farming Practices)” ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่รัฐเกือบทุกรัฐใช้สำหรับการประกอบกิจการฟาร์มสัตว์⁸⁸ และจำเลยมีภาระหน้าที่พิสูจน์ให้ได้ว่าตนกระทำสิ่งดังกล่าวตามหลักเกณฑ์นี้เพื่อให้พ้นผิด⁸⁹

อย่างไรก็ตาม กฎหมายของรัฐแต่ละรัฐก็มีหลักเกณฑ์ “การกระทำที่เป็นที่ยอมรับ ตามธรรมเนียมตามสามัญ ตามจารีตประเพณี หรือตามปกติสมควร” ตามบริบทของรัฐของตนเอง เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น การกระทำต่อสัตว์ที่เป็นที่ยอมรับในท้องที่หนึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับในท้องที่อื่นก็ได้ นอกจากนี้ กลุ่มผู้ประกอบการกิจการฟาร์มสัตว์ (Farming Community) ก็มักเป็นผู้

⁸⁵ American Veterinary Medical Association (AVMA), "Principles of Veterinary Medical Ethics of the Avma," [Online] Accessed: 2015, October 16. Available from: <https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Principles-of-Veterinary-Medical-Ethics-of-the-AVMA.aspx>

⁸⁶ 510 ILL. COMP. STAT. 70/3.03.; MD. CODE ANN., CRIMINAL LAW § 10-603.; NEV. REV. STAT. § 574.200.; VA. CODE ANN. § 3.2-6570.

⁸⁷ David J. Wolfson, "Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production," *Lewis and Clark Animal Law Review* 2, 123 (1995): 125.

⁸⁸ *Ibid.*, 133.

⁸⁹ Pamela Vesilind, "Animal Husbandry Redux: Redefining “Accepted Agricultural Practices” for Locally Sourced Foods," *Natural Resources & Environment* 28, 2 (2013): 2.

กำหนดเองว่าการกระทำแบบใดที่เป็นที่ยอมรับ ตามธรรมดาสามัญ ตามจารีตประเพณี หรือตามปกติสมควร ดังนั้น เมื่อผู้ประกอบการอยู่ในฐานะจำเลยจึงมักอ้างได้ว่าตนประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวและมีแนวโน้มว่าศาลจะยกฟ้องถ้าจำเลยอ้างได้เช่นนั้น แม้การกระทำของจำเลยเข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ก็ตาม⁹⁰

ด้วยเหตุนี้ นักวิชาการบางท่านจึงเสนอทางแก้ไขปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ของรัฐต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้

๑. ให้จำเลยรับภาระพิสูจน์ว่าการกระทำของตนที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์นั้นเป็นการประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ที่เป็นที่ยอมรับ ตามธรรมดาสามัญตามจารีตประเพณี หรือตามปกติสมควร ทั้งนี้ มิใช่การพิสูจน์ว่า “จำเลยต้องกระทำแบบนั้น” แต่พิสูจน์ว่า “บุคคลทั่วไปที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกับจำเลยต้องกระทำเหมือนจำเลย” และ “จำเลยไม่สามารถหาวิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการกระทำดังกล่าวได้”⁹¹ เช่น คดี Commonwealth v. Barnes จำเลยนำม้าที่ปล่อยให้อดอยากใส่ไว้ในคอกสำหรับฆ่าโดยอ้างว่าเป็นการกระทำตามปกติสมควรเพื่อให้ม้าที่ไม่ต้องการแล้วเปื้ออาหารและเพื่อขายเนื้อม้านั้น ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เพราะจำเลยไม่สามารถอ้างพยานหลักฐานเพียงพอที่จะรับฟังได้ว่าผู้ประกอบการเลี้ยงม้าโดยทั่วไปต้องกระทำเหมือนจำเลยและฟังไม่ได้ว่าการนำม้าใส่ไว้ในคอกสำหรับฆ่าเป็นการกระทำเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการขายเนื้อม้า⁹²

๒. องค์กรหรือหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย พนักงานอัยการ และศาลต้องไม่ด่วนสันนิษฐานว่าการกระทำที่จำเลยอ้างว่าเป็นที่ยอมรับ ตามธรรมดาสามัญ ตามจารีตประเพณี หรือตามปกติสมควรนั้นไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์เพราะในความเป็นจริงอาจสร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นแก่สัตว์ก็ได้และต้องไม่ตีความว่าความเจ็บปวดนั้นเป็นเรื่องธรรมดาเพียงเพราะการกระทำดังกล่าวเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ประกอบการฟาร์มสัตว์⁹³

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ David J. Wolfson, "Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production," *Lewis and Clark Animal Law Review*: 138.

⁹² "Commonwealth V. Barnes," (Superior Court of Pennsylvania, 1993).

⁹³ David J. Wolfson, "Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production," *Lewis and Clark Animal Law Review*: 147.

๓. จัดตั้งหน่วยงานของรัฐบาลกลางที่ประกอบด้วยผู้ประกอบกิจการฟาร์มสัตว์และผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์มซึ่งเป็นอิสระไม่ขึ้นกับกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกา (USDA) โดยมีหน้าที่วางหลักและตีความว่าการประกอบกิจการ (Practice) แบบใดบ้างที่ต้องห้ามและมีอำนาจตรวจสอบการประกอบกิจการฟาร์มสัตว์เพื่อให้ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมประกอบกับกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐต่าง ๆ ควรกำหนดระวางโทษสำหรับการประกอบกิจการฟาร์มสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายในอัตราสูงเสมือนการก่ออาชญากรรมร้ายแรงและจัดตั้งโครงการตรวจสอบกิจการฟาร์มสัตว์เป็นระยะ ๆ⁹⁴

๔. กำหนดการจัดสวัสดิภาพสัตว์สำหรับการประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ เช่น มีน้ำสะอาด อาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพ การรักษาพยาบาลทางการสัตวแพทย์ การออกกำลังกาย ที่งูกว้างและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมแก่การแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติของสัตว์เท่าที่เป็นไปได้ สถานที่เลี้ยงสัตว์ที่สัตว์สามารถยืน นอน หมุนตัว ทำความสะอาดตัวเอง ยืดหรือเหยียดขาหรือปีกได้อย่างสบาย กำหนดระยะเวลาการขนส่งและฆ่าที่เหมาะสมกับสัตว์แต่ละประเภทและให้มีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบก่อนการกระทำที่สามารถทำให้สัตว์เจ็บปวดทุกครั้ง⁹⁵

ช. การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ (Animal Research)

ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (AWA) อันเป็นกฎหมายรัฐบาลกลางภายใต้การควบคุมของกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกา (USDA) การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายของรัฐต่าง ๆ ต้องสอดคล้องกับกฎหมายดังกล่าว⁹⁶ ที่กำหนดมาตรฐานการจัดการ เลี้ยง ดูแล ขนส่ง รวมทั้งการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่มีมนุษยธรรมไว้ เช่น เลือกลำวิธีที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดและเครียดน้อยที่สุดและกระทำเท่าที่จำเป็น การกล่อมประสาททำให้สลบ หรือการุณยฆาตต้องกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญตามหลักวิชาชีพการสัตวแพทย์และพยาบาล ศาสตร์ด้วยระยะเวลาที่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งกำหนดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกาและเป็นผู้มีอำนาจประสานงานกับเจ้าพนักงานในการบังคับใช้กฎหมายรัฐบาลกลางดังกล่าวกับรัฐทุกรัฐ⁹⁷

⁹⁴ Ibid., 150.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ William A. Reppy Jr., "Do State Anti-Cruelty Laws Apply to Animals Used in Scientific Research?."

⁹⁷ 7 U.S.C. § 2143(a), 2145.

หลักเกณฑ์ของการใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายของรัฐต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 หลักใหญ่ ได้แก่ การดำเนินการอย่างเหมาะสม (Properly Conducted) ตามกฎหมายของรัฐแคลิฟอร์เนีย วอชิงตันดีซี นิวเจอร์ซีย์ นิวยอร์ก และตาโกตาใต้ และการกระทำโดยสุจริต (Bona Fide) ตามกฎหมายของรัฐเคนทักกี มิสซูรี เทนเนสซี เทกซัส และยูทาห์ ซึ่งจำเลยมีภาระหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าตนกระทำตามหลักดังกล่าว ส่วนพนักงานอัยการโจทก์มีหน้าที่โต้แย้งถึงเหตุอันสมควร⁹⁸

อย่างไรก็ตาม ยังมีหลักเกณฑ์อีกหนึ่งหลักที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดี คือ หลักเกณฑ์การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายของรัฐฮาวายที่ต้อง “ดำเนินการภายใต้ (Governed By) มาตรฐานการปฏิบัติทางการศึกษาหรือทางการแพทย์ที่เป็นที่ยอมรับ (Accepted Educational or Medical Practices)”⁹⁹ คำว่า Governed By ในที่นี้หมายความว่า การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ในรัฐฮาวายต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (AWA) หรือกฎหมายของเมืองหรือท้องถิ่นที่เห็นว่าเหมาะสม ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยทุกแห่งในรัฐฮาวายมีกองทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางในการศึกษาและวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานของกฎหมายว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์ (AWA) ทำให้การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ในรัฐฮาวายได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ¹⁰⁰

ฉ. การล่าสัตว์ (Hunting)

การล่าสัตว์รวมทั้งดักสัตว์ ตกปลา และกิจกรรมที่คล้ายกันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอเมริกันมาตั้งแต่ก่อตั้งประเทศจนเป็นจารีตประเพณีและพัฒนามาเป็นเกมกีฬาที่ชอบด้วยกฎหมายของรัฐเกือบทุกรัฐ¹⁰¹ การล่าสัตว์ในรัฐแต่ละรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าหรือกฎระเบียบที่ออกตามความในกฎหมายดังกล่าวซึ่งกำหนดประเภทของสัตว์ ฤดูกาล อุปกรณ์ และ

⁹⁸ William A. Reppy Jr., "Do State Anti-Cruelty Laws Apply to Animals Used in Scientific Research?."

⁹⁹ HAW. REV. STAT. § 711-1108.5.

¹⁰⁰ William A. Reppy Jr., "Do State Anti-Cruelty Laws Apply to Animals Used in Scientific Research?."

¹⁰¹ National Shooting Sports Foundation (NSSF), "Hunting in America: An Economic Force for Conservation," [Online] Accessed: 2015, October 20. Available from: http://www.nssf.org/pdf/research/huntinginamerica_economicforceforconservation.pdf

เขตป่าที่อนุญาตให้ล่าสัตว์ได้ เช่น North Carolina Wildlife Resources Commission ของรัฐ แคลิฟอร์เนียเหนือ Fish and Wildlife Conservation Commission ของรัฐฟลอริดา Wildlife Code of Illinois ของรัฐอิลลินอยส์ Wildlife Code of Missouri ของรัฐมิสซูรี กฎระเบียบการล่าสัตว์ที่ ออกโดยกรมการกีฬาของรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้ที่ประสงค์จะล่าสัตว์ในรัฐใด ต้องขออนุญาตล่าสัตว์ที่ใช้ได้เฉพาะการล่าสัตว์ในรัฐนั้น¹⁰²

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศ สหรัฐอเมริกามีหลากหลายและมีหลักเกณฑ์และวิธีการต่างกันไปตามความเหมาะสมเพื่อให้การ กระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวเป็นไปอย่างมีมนุษยธรรมโดยไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่ จำเป็นอันเป็นมาตรการในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

3.1.3 การบังคับใช้กฎหมาย

ประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ตั้งแต่การสืบสวนจนถึงการพิจารณาคดีในชั้นศาล รัฐแต่ละรัฐมีเจ้าหน้าที่องค์กรดูแลและควบคุมสัตว์ (Governmental Animal Care and Control Agency) ซึ่งทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายร่วมกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจและมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความทารุณกรรมสัตว์ได้ อีกทั้งเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญด้านการ จัดสวัสดิภาพสัตว์ด้วย นอกจากนี้ ยังทำงานร่วมกับสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์คอยตรวจตรา และช่วยเหลือสัตว์ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบากเมื่อพบเจอหรือได้รับแจ้งว่ามีการทารุณกรรมสัตว์ เกิดขึ้น¹⁰³ กฎหมายของรัฐบางรัฐ เช่น รัฐนิวแฮมป์เชียร์กำหนดให้ผู้พบเห็นหรือสงสัยว่ามีการทารุณ กรรมสัตว์เกิดขึ้นสามารถแจ้งเจ้าหน้าที่คนกลาง (Dispatcher) ระบุชื่อและที่อยู่ของตน สถานที่ที่เชื่อ ว่าเกิดการทารุณกรรมสัตว์ สิ่งที่น่าสงสัย สถานที่ที่ตนสามารถมองเห็นสัตว์ได้ ความฉุกเฉินเร่งด่วน และรายละเอียดอื่น ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่คนกลางถ่วงดุลและสรุปข้อมูลเพื่อประสานงานกับเจ้า พนักงานในการสืบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดได้¹⁰⁴

¹⁰² "State Licenses," [Online] Accessed: 2015, October 20. Available from: http://www.fws.gov/refuges/hunting/state_licenses.cfm

¹⁰³ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in *Special Topics Series of National District Attorneys Association*, p. 25.

¹⁰⁴ The Governor's Commission on the Humane Treatment of Animals 2012, "Animal Cruelty Investigation and Prosecution: A User Manual for New Hampshire Law Enforcement."

หลังจากได้รับแจ้งและมาถึงที่เกิดเหตุแล้ว เจ้าพนักงานจะเฝ้าสังเกตการณ์และดำเนินการตามหลัก “เหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause)” ซึ่งตามพจนานุกรมกฎหมาย Black’s Law Dictionary หมายถึงสภาวะที่มีข้อเท็จจริงปรากฏเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดอาญาหรือครอบครองสิ่งใดที่ใช้หรือมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นจริง เจ้าพนักงานสามารถขอออกหมายค้นเพื่อเข้าไปในสถานที่ต้องสงสัยเพื่อแสวงหาและยึดสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมและพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่สำคัญได้¹⁰⁵

อย่างไรก็ตาม บางสถานการณ์ที่มีเหตุอันควรเชื่อดังกล่าว เจ้าพนักงานสามารถเข้าไปในสถานที่นั้นและยึดพยานหลักฐานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น ได้แก่¹⁰⁶

สถานการณ์วิกฤตโดยแท้ (Pure Emergency) เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานพบว่าสัตว์กำลังตกอยู่ในอันตรายถึงชีวิต เช่น พบสัตว์ถูกขังอยู่ในยานพาหนะที่มีอุณหภูมิสูงมาก เจ้าพนักงานก็มีอำนาจทำลายสิ่งกีดขวาง เช่น ทับกระจกหรือพังประตูแล้วเข้าไปในยานพาหนะนั้นและเคลื่อนย้ายสัตว์นั้นออกมาอย่างที่ปลอดภัยได้ หากเป็นไปได้ เจ้าพนักงานควรหาพยานบุคคลรับรู้สถานการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ เจ้าพนักงานไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากการทำลายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็นเพื่อช่วยสัตว์นั้น¹⁰⁷

สถานการณ์ที่มีเหตุอันควรเชื่อในสภาวะฉุกเฉิน (Probable Cause and Exigent Circumstance) เป็นกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าการทารุณกรรมสัตว์กำลังเกิดขึ้นและเป็นสภาวะฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องช่วยเหลือสัตว์นั้นในทันทีโดยไม่สามารถขอออกหมายค้นได้ เพราะสัตว์อาจได้รับอันตรายหรือพยานหลักฐานอาจสูญหายหรือถูกทำลายเสียก่อน

เมื่อเจ้าพนักงานสามารถยึดสัตว์ได้แล้วก็มีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น ถ่ายภาพนิ่งหรือบันทึกภาพเคลื่อนไหวให้เห็นขนาดและตำแหน่งของบาดแผลบนร่างกายของสัตว์และสภาพแวดล้อมในขณะนั้นเพราะภาพดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักมากที่สุดที่มีผลต่อดุลพินิจของศาลว่าการกระทำของจำเลยเป็นการทารุณกรรมสัตว์หรือไม่และถึงขนาดเป็นเหตุอันควรเชื่อที่ต้องขอออกหมายค้นหรือค้นได้โดยไม่มีหมายค้นหรือไม่ อีกทั้งเราไม่สามารถนำสัตว์เข้ามาในศาลได้

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Allie Phillips and Randall Lockwood, "Investigating & Prosecuting Animal Abuse," in *A Guidebook on Safer Communities, Safer Families & Being an Effective Voice for Animal Victims* (2013), p. 40.

¹⁰⁷ The Governor’s Commission on the Humane Treatment of Animals 2012, "Animal Cruelty Investigation and Prosecution: A User Manual for New Hampshire Law Enforcement."

หากนำเข้ามาได้แต่นับจากเวลาที่ช่วยสัตว์นั้น บาดแผลย่อมสมานตัวเองเสียแล้ว ดังนั้น การถ่ายหรือบันทึกภาพจะช่วยให้ศาลเห็นสภาพของสัตว์ขณะที่เจ้าพนักงานยึดสัตว์นั้นและช่วยให้พยานหลักฐานอื่น ๆ น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น หากเป็นกรณีสถานการณ์วิกฤตโดยแท้หรือสถานการณ์ที่มีเหตุอันควรเชื่อในสภาวะฉุกเฉิน เมื่อยึดสัตว์ได้แล้ว เจ้าพนักงานจะนำสัตว์นั้นส่งไปยังสถานที่ทำการของสัตวแพทย์เพื่อรักษาพยาบาลแล้วจึงถ่ายหรือบันทึกภาพ ณ ที่นั้น หรือหากสัตว์มีจำนวนมาก เจ้าพนักงานจะยึดสัตว์ตัวที่อยู่ในสภาพที่ย่ำแย่ที่สุดแล้วจึงขอออกหมายค้นเพื่อยึดสัตว์ตัวที่เหลือ¹⁰⁸

นอกจากการถ่ายหรือบันทึกภาพแล้ว เจ้าพนักงานยังต้องรวบรวมพยานหลักฐานสำคัญอื่น ๆ เช่น บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ จำนวน และพฤติกรรมของสัตว์ที่พบ ยึดสิ่งที่น่าจะเป็นประโยชน์แก่คดี เช่น ซากสัตว์ ขน เลือด น้ำเชื้อ กรง คอก หรือสิ่งใดที่ใช้ขังสัตว์ อุปกรณ์ต่าง ๆ เอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาหารหรือยา เป็นต้น สัมภาษณ์ผู้ซึ่งเห็นเหตุการณ์หรือประชาชนในละแวกนั้น สัมภาษณ์และบันทึกความเห็นของสัตวแพทย์เกี่ยวกับสัตว์นั้น¹⁰⁹

พยานหลักฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่บ่งบอกได้ชัดเจนว่าจำเลยทราบดีว่ากรรมสิทธิ์หรือไม่มีคือภาพและเสียงจากกล้องหรือเครื่องดักฟังที่ติดตั้งในสถานประกอบการเกี่ยวกับสัตว์ เช่น โรงฆ่าสัตว์ ฟาร์มสัตว์ เป็นต้น แต่จำเลยสามารถอ้างหลักตัดพยานหลักฐาน (The Exclusionary Rule) ได้ว่าเจ้าพนักงานได้พยานหลักฐานดังกล่าวมาโดยละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของตนซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญจึงรับฟังไม่ได้¹¹⁰ รัฐบางรัฐ เช่น ฟลอริดา ไอโอวา มินนิโซตาจึงเสนอและพยายามผลักดันให้กฎหมายอนุญาตให้นำภาพหรือเสียงของการกระทำกิจกรรมในสถานประกอบการเกี่ยวกับสัตว์ที่บันทึกโดยกล้องหรือเครื่องดักฟังมาเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลได้ตั้งแต่ปี 2011 แต่มาตรการดังกล่าวยังไม่มีผลบังคับและเป็นที่ยกเถียงถึงความเหมาะสมอยู่ในปัจจุบัน¹¹¹

ในประเทศสหรัฐอเมริกา สัตวแพทย์ถือเป็นผู้ช่วยพนักงานสืบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานและมีสิทธิรับทราบการบังคับใช้กฎหมาย การรวบรวมพยานหลักฐาน และเป็นพยาน

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Allie Phillips and Randall Lockwood, "Investigating & Prosecuting Animal Abuse," in *A Guidebook on Safer Communities, Safer Families & Being an Effective Voice for Animal Victims*, pp. 41 - 42.

¹¹⁰ Dallin H. Oaks, "Studying the Exclusionary Rule in Search and Seizure," *The University of Chicago Law Review* 37(1970): 665.

¹¹¹ Cheryl L. Leahy, "Large - Scale Farmed Animal Abuse and Neglect: Law and It's Enforcement," *Journal of Animal Law and Ethics* 4, 63 (2011): 3.

ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยโดยมีหน้าที่วินิจฉัยอาการของสัตว์ที่ถูกทารุณกรรม และชันสูตรซากสัตว์และโครงกระดูกทางนิติเวชเพื่อหาสาเหตุของการตายของสัตว์ เช่น อดตาย ใช้แรงงานหนักเกินสมควร ถูกวางยาพิษ ถูกทรมาณ หรือถูกฆ่าอย่างไรมนุษยธรรม¹¹² แล้วรายงานผลการวินิจฉัยหรือชันสูตรนั้นต่อศาลซึ่งเป็นมาตรฐานการปฏิบัติที่ได้รับการสนับสนุนจากสัตวแพทยสมาคมแห่งสหรัฐอเมริกา (AVMA) และสมาคมโรงพยาบาลสัตว์แห่งสหรัฐอเมริกาหรือ AAHA (The American Animal Hospital Association)¹¹³ และยังเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทสำคัญในการยืนยันต่อศาลว่ามีเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) ที่เจ้าพนักงานสามารถออกหมายค้นเพื่อเข้าไปในสถานที่และยึดสัตว์ได้หรือเป็นกรณีฉุกเฉินถึงขนาดยึดสัตว์ได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นจริงหรือไม่ กล่าวคือ เป็นการพิสูจน์ว่าเจ้าพนักงานได้พยานหลักฐานมาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่¹¹⁴

3.1.3.1 บทลงโทษ

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ ได้แก่ การกระทำอย่างมีมนุษยธรรม ชอบด้วยกฎหมาย มีวัตถุประสงค์ที่สมเหตุสมผล และกระทำในทางปกติสมควรที่สังคมยอมรับได้ และกำหนดวิธีของการกระทำดังกล่าวในบางกรณี ได้แก่ วิธีทางกล ทางไฟฟ้า และทางเคมี หากผู้ใดกระทำการขัดกับหลักเกณฑ์และวิธีดังกล่าวยอมทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นซึ่งอาจมีผลให้สัตว์นั้นทุกข์ทรมาน เจ็บป่วย บาดเจ็บ พิการ หรือตายได้ ผู้นั้นก็มีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

บทลงโทษสำหรับความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐ ได้แก่ โทษจำคุกและปรับซึ่งแบ่งเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony) และความผิดมิชยโทษ (Misdemeanor) นอกจากนี้ความผิดทั้งสองประเภทยังแบ่งเป็นชั้นตามความร้ายแรงของการกระทำ เช่น กฎหมายของรัฐอิลลินอยส์กำหนดให้การไม่จัดหาอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลตามหลักวิชาชีพการสัตวแพทย์ และการกระทำอื่น ๆ ที่ไรมนุษยธรรมต่อสัตว์ที่เลี้ยงมีความผิดมิชยโทษชั้น B หากกระทำ

¹¹² American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in *Special Topics Series of National District Attorneys Association*, p. 29.

¹¹³ *Ibid.*, 25.

¹¹⁴ The Governor's Commission on the Humane Treatment of Animals 2012, "Animal Cruelty Investigation and Prosecution: A User Manual for New Hampshire Law Enforcement."

ความผิดซ้ำมีความผิดอุกฉกรรจ์ชั้น 4 การทุบตี ปล่อยให้อดอยาก ใช้ให้ทำงานที่หนักเกินสมควร หรือไม่เหมาะสม บั่นทีกหรือเผยแพร่ภาพหรือเสียงเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์มีความผิดมัยโทษชั้น A หากกระทำความผิดซ้ำมีความผิดอุกฉกรรจ์ชั้น 4 การกระทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือตาย โดยเจตนามีความผิดอุกฉกรรจ์ชั้น 4 หากกระทำความผิดซ้ำมีความผิดอุกฉกรรจ์ชั้น 3 การทรมาน สัตว์โดยเจตนามีความผิดอุกฉกรรจ์ชั้น 3 และการขังสัตว์ในยานพาหนะที่เป็นอันตรายต่อชีวิตหรือ สุขภาพของสัตว์มีความผิดมัยโทษชั้น C หากกระทำความผิดซ้ำมีความผิดมัยโทษชั้น B¹¹⁵

จากข้างต้น โทษอุกฉกรรจ์ชั้น 3 คือระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึง 5 ปี และ/หรือ ปรับไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์ โทษอุกฉกรรจ์ชั้น 4 คือระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 3 ปี และ/หรือ ปรับไม่เกิน 25,000 ดอลลาร์ มัยโทษชั้น A คือระวางโทษจำคุกไม่ถึง 1 ปี และ/หรือปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์ มัยโทษชั้น B คือระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกิน 1,500 ดอลลาร์ และมัยโทษชั้น C คือระวางโทษจำคุกไม่เกิน 30 วัน และ/หรือปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์¹¹⁶

กฎหมายของรัฐบางรัฐแบ่งการกระทำความผิดตามระดับความร้ายแรง (Degree) เช่น กฎหมายของรัฐออริกอนกำหนดให้การทำร้ายระดับที่สอง (Animal Abuse in the Second Degree) คือ เจตนาทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บมีความผิดมัยโทษชั้น B การทำร้ายระดับที่หนึ่ง (Animal Abuse in the First Degree) คือ เจตนาทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือตายมีความผิด มัยโทษชั้น A การกระทำทารุณโหดร้ายระดับที่หนึ่ง (Aggravated Animal Abuse in the First Degree) คือ เจตนาฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทารุณโหดร้ายหรือทรมานมีความผิดอุกฉกรรจ์ชั้น C การไม่ดูแล เอาใจใส่ระดับที่สอง (Animal Neglect in the Second Degree) คือ ไม่จัดหาสิ่งจำเป็นต่อการ ดำรงชีวิตแก่สัตว์อย่างเหมาะสมมีความผิดมัยโทษชั้น B และการไม่ดูแลเอาใจใส่ระดับที่หนึ่ง (Animal Neglect in the First Degree) คือ ไม่จัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตแก่สัตว์เป็นเหตุให้ สัตว์นั้นได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือตายมีความผิดมัยโทษชั้น A¹¹⁷

จากข้างต้น โทษอุกฉกรรจ์ชั้น A คือ ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี และ/หรือปรับไม่ เกิน 375,000 ดอลลาร์ โทษอุกฉกรรจ์ชั้น B คือ ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และ/หรือปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์ โทษอุกฉกรรจ์ชั้น C คือ ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และ/หรือปรับไม่เกิน

¹¹⁵ 510 ILL. COMP. STAT. 70/3, 70/3.01, 70/3.02, 70/3.03, 70/3.03-1, 70/7.1.

¹¹⁶ 730 ILL. COMP. STAT. 5/5-4.5-40, 5/5-4.5-45, 5/5-4.5-55., 5/5-4.5-60, 5/5-4.5-65.

¹¹⁷ OR. REV. STAT. § 167.315, 167.320, 167.322, 167.325, 167.330.

125,000 ดอลลาร์ มัธยโทษชั้น A คือ ระยะเวลาจำคุกไม่เกิน 1 ปี และ/หรือปรับไม่เกิน 6,250 ดอลลาร์ มัธยโทษชั้น B คือ ระยะเวลาจำคุกไม่เกิน 6 เดือน และ/หรือปรับไม่เกิน 2,500 ดอลลาร์ และมัธยโทษชั้น C คือ ระยะเวลาจำคุกไม่เกิน 30 วัน และ/หรือปรับไม่เกิน 1,250 ดอลลาร์¹¹⁸

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐอื่น ๆ ก็แบ่งการกระทำความผิดออกเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony) และความผิดมัธยโทษ (Misdemeanor) ตามลักษณะของการกระทำและความร้ายแรงของผลเช่นกันและกำหนดระยะเวลาจำคุกและปรับในอัตราที่ต่างกันไปตามความผิดและจำนวนครั้งที่กระทำความผิด

3.1.3.2 มาตรการเสริม

เมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ นอกจากโทษจำคุกและปรับแล้ว ศาลมีอำนาจใช้มาตรการอื่นแก่จำเลยและสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมได้ ได้แก่¹¹⁹

ก. คุมประพฤติ (Probation)

กรณีศาลพิพากษาจำคุกจำเลย ศาลอาจสั่งคุมประพฤติจำเลยเพื่อลดโอกาสกระทำความผิดซ้ำในอนาคตและสังเกตพฤติกรรมว่าจำเลยมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมต่อมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือไม่ อาจใช้วิธีประเมิน ให้คำปรึกษา ให้ใช้แรงงาน หรือบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมด้วย¹²⁰

ข. ห้ามเป็นเจ้าของหรือมีสัตว์ไว้ในครอบครอง (Banning Ownership or Possession of Animals)

กฎหมายของรัฐจำนวนมากกำหนดว่าหากศาลเห็นว่าจำเลยมีแนวโน้มที่จะทารุณกรรมสัตว์ซ้ำหรือไม่สามารถเลี้ยงหรือดูแลสัตว์ให้ได้ดีก็ให้ศาลมีอำนาจสั่งห้ามมิให้จำเลยเป็น

¹¹⁸ OR. REV. STAT. § 161.605, 161.625, 161.615, 161.635.

¹¹⁹ Allie Phillips and Randall Lockwood, "Investigating & Prosecuting Animal Abuse," in [A Guidebook on Safer Communities, Safer Families & Being an Effective Voice for Animal Victims](#), pp. 63 - 65.

¹²⁰ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in [Special Topics Series of National District Attorneys Association](#), p. 41.

เจ้าของหรือครอบครองสัตว์ที่ถูกจำเลยทารุณกรรม สัตว์ประเภทหรือชนิดเดียวกับสัตว์นั้น หรือสัตว์ทุกประเภท¹²¹ และส่งสัตว์ที่ถูกจำเลยทารุณกรรมที่ยังมีชีวิตอยู่และสัตว์ตัวที่เหลือที่จำเลยเป็นเจ้าของหรือครอบครองอยู่ไปยังองค์กรพิทักษ์สัตว์ชั่วคราวเพื่อหาผู้ที่ยินดีรับสัตว์นั้นไปอุปการะต่อไปตามกฎหมายของรัฐโคโรลาโด เดลาแวร์ เมน แมริแลนด์ มิชิแกน มินนิโซตา มอนทานา นิวแฮมป์เชียร์ นิวยอร์ก เทนเนสซี เวอร์มอนต์ เวอร์จิเนีย เวอร์จิเนียตะวันตก และไวโอมิง¹²²

ค. จำกัดการประกอบอาชีพ (Limits on Employment)

ศาลมีอำนาจสั่งห้ามมิให้จำเลยประกอบอาชีพที่ต้องเลี้ยง ดูแล หรือควบคุม สัตว์ได้อันสอดคล้องกับมาตรการห้ามเป็นเจ้าของหรือมีสัตว์ไว้ในครอบครอง

ง. ประเมินและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิต (Court – Ordered Evaluation and Counseling)

ก่อนศาลมีคำพิพากษา พนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลสั่งให้จำเลยรับการประเมินและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตก่อนเพื่อบำบัดรักษาอาการทางจิตมิให้กระทำความผิดซ้ำในอนาคตด้วยโปรแกรมที่ใช้ได้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและผู้ใหญ่ชื่อว่า “AniCare Program” อันเป็นโปรแกรมที่ประเทศสหรัฐอเมริกาคิดค้นและพัฒนาเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ และวัดระดับความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนอันเป็นการประเมินและบำบัดสุขภาพจิตไปด้วยเน้นความรับผิดชอบ ความเคารพหรืออิสรภาพ ความสัมพันธ์ ความถ้อยทีถ้อยอาศัย ความเอาใจใส่ ความผูกพัน และความอุปถัมภ์¹²³

¹²¹ Ibid., 40.

¹²² "Animal Cruelty Laws: Felony Vs. Misdemeanor," [Online] Accessed: 2015, October 21. Available from: <http://www.pet-abuse.com>

¹²³ Animals & Society Institute, "Anicare," [Online] Accessed: 2015, October 21. Available from: <http://www.animalsandsociety.org/helping-animals-and-people/anicare>

จ. บริการชุมชน (Community Service)

มาตรการนี้ คือ ให้จำเลยมีส่วนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและอุทิศตนเพื่อพัฒนาสังคมโดยมิได้รับค่าจ้าง¹²⁴ ในทางปฏิบัติ ศาลจะไม่สั่งให้จำเลยทำงานบริการชุมชนในหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวกับสัตว์เพราะจำเลยอาจยังมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการทารุณกรรมสัตว์อยู่

ฉ. ชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่ง (Cost of Care by Statute or Restitution)

คดีทารุณกรรมสัตว์ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายในการการุณยฆาตหรือดูแลและรักษาพยาบาลซึ่งต้องใช้บริการจากกองทุน หน่วยงาน หรือองค์กรพิทักษ์สัตว์ที่ไม่แสวงหากำไร ศาลจึงมีอำนาจสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าใช้จ่ายส่วนนี้แก่หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวได้ หรือกรณีที่จำเลยทารุณกรรมสัตว์ของผู้อื่น ศาลก็มีอำนาจสั่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่เจ้าของสัตว์นั้น ค่าใช้จ่ายหรือค่าเสียหายดังกล่าวแยกจากค่าปรับที่ศาลลงโทษจำเลย¹²⁵

ช. เพิกถอนใบอนุญาต (License Revocation)

หากจำเลยที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เป็นผู้มีใบอนุญาตประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ ศาลสามารถสั่งเพิกถอนใบอนุญาตดังกล่าวได้

ซ. ให้ผู้เสียหายบอกกล่าวถึงผลกระทบที่ตนได้รับ (Victim Impact Statements)

กรณีสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมมีเจ้าของ ให้เจ้าของสัตว์เข้ารับฟังการพิจารณาคดีและบอกกล่าวถึงผลกระทบที่ตนได้รับจากการกระทำของจำเลย บางกรณีสัตวแพทย์และเจ้าหน้าที่องค์กรพิทักษ์สัตว์สามารถชี้แจงอาการบาดเจ็บ ความทุกข์ทรมานของสัตว์ และผลกระทบต่อสังคมในชั้นศาลได้ การบอกกล่าวและชี้แจงนี้เป็นการแสดงพลังชุมชนที่สื่อให้เห็นว่าการทารุณกรรมสัตว์เป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับและเป็นมาตรการที่ศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาลงโทษจำเลย

¹²⁴ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in *Special Topics Series of National District Attorneys Association*, pp. 41 - 42.

¹²⁵ *Ibid.*, 40.

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นกฎหมายรัฐบาลกลางและกฎหมายรัฐซึ่งกำหนดการกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้เป็นเหตุยกเว้นความผิดในฐานะสิ่งที่มนุษย์จำเป็นต้องกระทำแม้การกระทำนั้นเป็นผลให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือตาย แต่ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการของข้อยกเว้นเหล่านั้นเพื่อควบคุมมิให้มนุษย์กระทำการดังกล่าวโดยไร้ขอบเขตและป้องกันมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น เห็นได้ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่ให้สัตว์ได้ใช้ชีวิตอย่างอิสระตามธรรมชาติ หากต้องไปข้องเกี่ยวกับชีวิตของสัตว์ก็ข้องเกี่ยวเท่าที่จำเป็น และให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่ต้องปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม อีกทั้งมีการบังคับใช้กฎหมายที่หลากหลายและรัดกุม กฎหมายและมาตรการในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นแบบอย่างแก่ประเทศอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

3.2 กฎหมายและมาตรการของประเทศมาเลเซียเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศมาเลเซียมีประวัติความเป็นมายาวนานโดยมีรากฐานมาจากความเชื่อทางศาสนาที่สอนให้มีเมตตาต่อสัตว์และได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศมหาอำนาจทางตะวันตกที่เคยเข้ามายึดครองแล้วพัฒนาปรับปรุงให้เข้ากับบริบททางสังคมของประเทศตน ผู้เขียนเลือกศึกษากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศมาเลเซียเพราะมีข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่ชัดเจนและหลากหลาย มีหลักเกณฑ์ป้องกันความเจ็บปวดจากการกระทำที่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวที่ใช้ได้จริงและเป็นสากล อีกทั้งประเทศมาเลเซียเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีสภาพสังคมและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับประเทศไทยจึงเหมาะแก่การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

3.2.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายของประเทศมาเลเซียที่กำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ไว้โดยตรงคือ พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006) และร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 เมื่อนำมารวมกันจะได้การกระทำที่หลากหลาย เช่น ทุบัติ ทรมาณ ทำให้กลัว ยั่วให้โกรธ กักขังหรือขนส่งโดยไม่มีอาหารและน้ำที่เพียงพอหรือในลักษณะที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น กระทำทารุณโหดร้ายหรือไม่มีเหตุอันสมควรเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น ใช้งานสัตว์ที่ไม่แข็งแรงพอหรือเป็นเหตุให้สัตว์นั้นเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ ต่อสู้สัตว์หรือใช้สัตว์เป็นเหยื่อแก่สัตว์อื่นไม่ว่ากระทำการช่วยเหลือ หรือก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำการ จัด ดูแล หรืออนุญาตให้ใช้สถานที่ ชักชวน พนัน หรือเก็บค่าเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ทอดทิ้งเป็นเหตุให้สัตว์ไม่ได้รับอาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัยที่เพียงพอและเหมาะสมหรือเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ ตัดหูหรือหาง ถอดเขี้ยว

หรือเล็บ หรือประทับตราที่มีใช้การกระทำทางการแพทย์ ระเบิด ใช้กระแสไฟฟ้า หรือวางยาพิษ ในแหล่งน้ำเพื่อฆ่าหรือจับสัตว์ พันธนาการด้วยอุปกรณ์ที่สั้นหรือหนัก เลี้ยงหรือขังในกรงหรือสิ่งอื่นใด ที่เตี้ยหรือแคบเกินไปจนสัตว์ไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามธรรมชาติ เป็นต้น เจ้าของหรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลสัตว์หากยินยอมให้กระทำการดังกล่าวก็มีความผิดเช่นกัน¹²⁶

ส่วนการกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์นั้น หากเป็นการกระทำต่อปศุสัตว์ สัตว์บ้าน หรือสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์จะอยู่ในพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 หากเป็นการกระทำต่อสัตว์ที่มีใช้สัตว์ป่าจะอยู่ในร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 และหากเป็นการกระทำต่อสัตว์ป่าจะอยู่ในพระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 ดังนี้

3.2.1.1 ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (Animals Act 1953 (Revised 2006))

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 ได้แก่ การฆ่าสัตว์ที่ได้รับความเจ็บปวดเนื่องจากอาการบาดเจ็บที่ไม่สามารถเยียวยาได้โดยคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจด้วยวิธีที่เห็นสมควร¹²⁷ การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมและป้องกันโรคระบาดโดยคำสั่งของสัตวแพทย์ ผู้ตรวจวินิจฉัยพบว่าสัตว์นั้นติดเชื้อหรือต้องสงสัยว่าเป็นโรคระบาด และการเตรียมหรือฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารแก่มนุษย์โดยไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น¹²⁸

3.2.1.2 ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 (Animal Welfare Bill 2015) ได้แก่¹²⁹

ก. การใช้สัตว์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีที่มีเหตุผลโดยดูแลและสนองความต้องการทางกาย สุขภาพ และพฤติกรรมของสัตว์นั้นตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ บรรเทาความเครียดและความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นเมื่อสัตว์นั้นเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ และลดความเครียดและความเจ็บปวดให้อยู่ระดับต่ำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

¹²⁶ Animals Act 1953 (Revised 2006) Sec. 44(1); Animal Welfare Bill 2015 Sec. 29.

¹²⁷ Animals Act 1953 (Amendment 2013) Sec. 11.

¹²⁸ Animals Act 1953 (Revised 2006) Sec. 19, 40(1), 44(3), 48.

¹²⁹ Animal Welfare Bill 2015 Sec. 26(1), 29(1)(h), (2), 30(1), (2), 32(3).

ข. การตัดหรือเจาะหู ตัดหาง ถอดเขี้ยวหรือเล็บ หรือประทับตราสัตว์ด้วยวิธีที่สัตวแพทย์ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือสัตวแพทย์ผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนกำหนดหรือรับรอง

ค. การกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ในทางที่เป็นที่ยอมรับซึ่งรวมทั้งการตัดเขาหรือส้นตะพายปศุสัตว์ ตัดหรือเจาะหู ตัดหรือเล็มขน เขา งา หรือเล็บ ทำสัญลักษณ์ หรือการกระทำอื่นใดที่คณะกรรมการสวัสดิภาพสัตว์กำหนด

ง. การใช้สัตว์บกวางเป็นเหยื่อแก่สัตว์อื่นเพื่อสุขอนามัยของสาธารณะ เพื่อควบคุมโรคระบาด เพื่อควบคุมจำนวนประชากรสัตว์ หรือเพื่ออนุรักษ์ถิ่นฐานโดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหรือผู้ที่คณะกรรมการสวัสดิภาพสัตว์แต่งตั้ง

จ. การใช้สัตว์เป็นอาหารแก่สัตว์อื่นตามพฤติกรรมการกินตามธรรมชาติของสัตว์อื่นนั้น

ฉ. การฆ่าสุนัข แมว หรือสัตว์อื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและอุตสาหกรรมประกาศกำหนดเพื่อควบคุมโรคระบาดกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนด้วยอาวุธปืนโดยสัตวแพทย์ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้

ช. การฆ่าสัตว์เพื่อการบริโภคของมนุษย์ เพื่อยุติความทุกข์ทรมานของสัตว์ที่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บที่สัตวแพทย์เห็นว่าไม่สามารถเยียวยาได้ เพื่อป้องกันชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์ให้พ้นอันตรายอันใกล้จะถึง หรือเพื่อควบคุมจำนวนประชากรสัตว์โดยเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจการฆ่าสัตว์ตามคำรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสัตว์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือฆ่าสัตว์ด้วยเหตุผลอื่นใดที่สัตวแพทย์ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือสัตวแพทย์ผู้ได้รับการขึ้นทะเบียนกำหนดหรือรับรอง

ซ. การจัดหา ประกาศ เผยแพร่ หรือมีสิ่งบันทึกภาพ เสียง หรือข้อมูลเกี่ยวกับการต่อสู้สัตว์ที่เกิดขึ้นนอกประเทศมาเลเซียไว้ในครอบครองหรือเพื่อนำเสนอภาพยนตร์ สารคดี หรือข่าว

3.2.1.3 ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 (Wildlife Conservation Act 2010)

ข้อยกเว้นดังกล่าว ได้แก่ การล่า เลี้ยง ครอบครอง สัตว์ป่า ซื่อขาย นำเข้าหรือส่งออกทั้งตัวหรืออวัยวะหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่า กิจการสวนสัตว์ เพาะพันธุ์ นิทรรศการหรือการแสดง

และการศึกษาวิจัยสัตว์ป่าคุ้มครองหรือสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่สองตามตารางท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว¹³⁰ และการกระทำเพื่อป้องกันบุคคลหรือทรัพย์สินให้พ้นอันตรายจากสัตว์ป่า¹³¹

3.2.2 หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

การปฏิบัติต่อสัตว์ในประเทศมาเลเซียเป็นไปตามหลักศาสนาอิสลามซึ่งอนุญาตให้ชาวมุสลิมใช้สัตว์เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่ตนได้ตราบท่าที่กระทำด้วยวิธีที่ไม่เกินความจำเป็นและมีมนุษยธรรม นอกจากนี้ ประเทศมาเลเซียยังเข้าเป็นสมาชิกขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศหรือ OIE (The World Organization for Animal Health) และลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์หรือ UDAW (The Universal Declaration on Animal Welfare) ในปี 2008 เพื่อยอมรับว่าสัตว์มีความรู้สึก รับรู้ความเจ็บปวดทรมานได้ และผูกพันว่าจะออกกฎหมายที่กำหนดการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตของสัตว์และป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จากการใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ด้วย¹³²

3.2.2.1 หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

จากการที่ประเทศอังกฤษเข้ามายึดครองดินแดนมลายูและเผยแพร่กฎหมายของตนกฎหมายต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซียรวมทั้งพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 จึงได้รับแบบอย่างมาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษด้วย อีกทั้งแนวคำพิพากษาของศาลในคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศอังกฤษก็นำมาเป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาคดีและตีความกฎหมายดังกล่าวของประเทศมาเลเซียจนได้หลักเกณฑ์ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์¹³³ ซึ่งเป็นไปตามระบบกฎหมายจารีต

¹³⁰ Wildlife Conservation Act 2010 Sec. 9(1), 10(1), 11(1).

¹³¹ Ibid. Sec. 52, 54, 55(1).

¹³² Kamal Halili Hassan and Adam Abdel Hameed, "Animal Welfare in the Malaysian Law: Adherence to the International Standards and Islamic Teachings," *Research Journal of Applied Sciences* 10, 3 (2015): 84.

¹³³ Ibid., 85.

ประเพณี (Common Law) ที่กฎหมายมีที่มาจากคำพิพากษาและศาลต้องผูกพันตามแนวคำพิพากษาที่มีมาแต่เดิม กล่าวคือ หากคดีมีข้อเท็จจริงเดียวกันก็ต้องปฏิบัติไปในทางเดียวกัน¹³⁴ ได้แก่

ก. หลีกเลี่ยงความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)

หลักนี้มีที่มาจากคดี Ford v. Wiley ของประเทศอังกฤษ จำเลยใช้เลื่อยตัดเขาโคโดยอ้างว่ากระทำเพื่อรักษามูลค่าของเขาสัตว์ในทางการตลาด พยานผู้เชี่ยวชาญพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของจำเลยทำให้โคเจ็บปวดอย่างมากและเป็นเวลานาน ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เพราะสัตว์ได้รับ “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น” จากวิธีการกระทำของจำเลยที่ไม่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย อีกทั้งเป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมและมีขอบด้วยกฎหมาย¹³⁵ ศาลวางหลักการพิจารณาว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับนั้นจำเป็นหรือไม่ไว้ 2 ขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้¹³⁶

๑. พิจารณาจุดมุ่งหมายของการกระทำ หากจุดมุ่งหมายมิชอบด้วยกฎหมาย ศาลพิพากษาได้ทันทีว่าเป็นความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นเพราะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายอันมิชอบด้วยกฎหมายย่อมไม่สร้างคุณค่าหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ใช้ความรุนแรงเกินสมควร กระทำโดยไร้เหตุผล หรือเพื่อความสนุกสนาน¹³⁷ ทั้งนี้ ความชอบด้วยกฎหมายต้องพิจารณาเป็นรายกรณี เช่น มีใบอนุญาตหรือมีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ เป็นต้น

๒. หากจุดมุ่งหมายของการกระทำชอบด้วยกฎหมาย ศาลต้องประเมินความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องเจ็บปวดกับผลประโยชน์ของมนุษย์ที่ได้จากการกระทำอันชอบด้วยกฎหมายนั้นโดยคำนึงปัจจัยต่าง ๆ ร่วมด้วย เช่น เหตุอันสมควร ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ ระยะเวลาและระดับความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับ เป็นต้น

จากคดีนี้ ศาลวางหลักว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจะมีใช้ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นต่อเมื่อความเจ็บปวดนั้นเกิดขึ้นโดยมีเหตุอันสมควรและเหมาะสมแก่การบรรลุจุดมุ่งหมาย

¹³⁴ ทศพร มุลรัตน์, "ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา: http://www.baanjomyut.com/library/global_community/05_2_4.html

¹³⁵ "Ford V. Wiley," (Queen's Bench Division (Divisional Court), 23 QBD 203, 1889).

¹³⁶ Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 137.

¹³⁷ Peter Sankoff, "The Welfare Paradigm: Making the World a Better Place for Animals?," in *Animal Law in Australasia*, eds. Peter Sankoff and Steven White (Sydney: The Federation Press, 2009), p. 23.

ของการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย¹³⁸ หลักดังกล่าวสามารถใช้ได้กับการกระทำต่อสัตว์ทุกอย่างทั้ง การฆ่า การทำฟาร์มและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ตอน ตัดหาง ตัดจะงอยปาก ประทับตรา เป็นต้น¹³⁹

คดีที่น่าสนใจอีกคดีหนึ่ง คือ คดี *Barnard v. Evans* จำเลยใช้อาวุธปืนยิงสุนัขที่เข้ามาในบริเวณบ้านจนถึงแก่ความตาย ศาลพิพากษาว่าแม้จำเลยกระทำเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่การใช้อาวุธปืนยังเป็นวิธีที่ไม่จำเป็นหรือสมเหตุสมผลในการบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น ถือว่าสุนัขตัวดังกล่าวได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นจากความไม่ได้สัดส่วนระหว่างวิธีการกับจุดมุ่งหมายของการกระทำของจำเลย¹⁴⁰

หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นตามแนวคำพิพากษาของประเทศอังกฤษได้สะท้อนออกมาในกฎหมายของประเทศมาเลเซีย ได้แก่ พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006) และร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 ที่กำหนดให้การกระทำหรือละเว้นการกระทำอันทารุณโหดร้ายหรือไม่มีเหตุอันสมควรจนเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับ “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น” การกักขังหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ในลักษณะที่ทำให้สัตว์นั้นได้รับ “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น” เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์¹⁴¹ และกำหนดให้การเตรียมหรือฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารที่จะเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ต้องไม่ทำให้สัตว์ได้รับ “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น”¹⁴²

ข. หลักการกระทำที่เป็นที่ยอมรับ (Accepted Practice)

หลักนี้มีที่มาจากคดี *Roberts v. Ruggiero* จำเลยถูกกล่าวหาว่าทารุณกรรมสัตว์ด้วยการล่ามโซ่และขังโคในคอกที่มีขนาดเล็กจนไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะหมุนตัวได้และให้กินเฉพาะน้ำโดยอ้างว่ากระทำเพื่อผลิตเนื้อโคขาว (White Veal) ศาลยกฟ้องเพราะ

¹³⁸ "Ford V. Wiley."

¹³⁹ Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 138.

¹⁴⁰ "Barnard V. Evans."

¹⁴¹ Animals Act 1953 (Revised 2006) Sec. 44(1)(d), (e).; Animal Welfare Bill 2015 Sec. 29(1)(e), (f).

¹⁴² Animals Act 1953 (Revised 2006) Sec. 44(3).

มองว่าความเจ็บปวดของโคนั้นเกิดจากการเลี้ยงสัตว์ในทางปกติ (General Husbandry) โดยมิได้พิจารณากระบวนการเลี้ยงอื่น ๆ ที่ให้ผลประโยชน์เท่ากันแต่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดน้อยกว่า¹⁴³

จากคดีดังกล่าว นักวิชาการด้านสวัสดิภาพสัตว์จึงเริ่มศึกษาการเลี้ยงและดูแลสัตว์ในทางที่เป็นที่ยอมรับโดยเสนอให้ศาลพิจารณาข้อเท็จจริง 2 อย่างต่อไปนี้ประกอบกัน¹⁴⁴

๑. จำเลยสามารถใช้วิธีอื่นที่สนองจุดมุ่งหมายของการกระทำที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดน้อยกว่าและมีได้เพิ่มค่าใช้จ่ายเกินไปหรือไม่ ถ้าใช่ถือว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำที่ไม่เป็นที่ยอมรับ (Unaccepted Practice) และถือว่าทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นตามหลักที่แล้วจึงเป็นการทารุณกรรมสัตว์

๒. ผู้ที่อยู่ในภาวะและวิสัยเช่นเดียวกับจำเลยกระทำอย่างไรเพื่อป้องกันมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดซึ่งข้อมูลส่วนนี้เป็นมาตรฐานสำคัญในการพิจารณาของศาลว่าการกระทำของจำเลยเป็นที่ยอมรับหรือไม่

หลักการกระทำที่เป็นที่ยอมรับสะท้อนออกมาในรูปของประมวลมาตรฐานการสัตวบาลหรือ GAHP (Good Animal Husbandry Practices) ของประเทศมาเลเซีย หรือที่รู้จักในนามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) ที่กำหนดและควบคุมโดยกรมการสัตวแพทย์หรือ DVS (The Department of Veterinary Services) โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติต่อสัตว์ในฟาร์ม เช่น การเลี้ยง จัดที่อยู่อาศัย ขนส่ง โภชนาการ ปรับปรุงพันธุ์ หรือแปรรูปผลิตภัณฑ์สัตว์ที่เป็นที่ยอมรับให้เจ้าของกิจการ พนักงาน ชาวไร่ ผู้ประกอบการค้า และผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามเพื่อการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสม เช่น เจ้าของกิจการฟาร์มสัตว์ต้องอบรมและฝึกฝนทักษะการปฏิบัติงานแก่พนักงานเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ต้องไม่ทำให้สัตว์เครียดระหว่างการเคลื่อนย้ายหรือขนส่ง ใช้วิธีฆ่าที่เหมาะสมกับสัตว์แต่ละสายพันธุ์และการุณยฆาตสัตว์ที่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บอย่างมากจนร่างกายไม่ตอบสนองต่อการรักษาพยาบาลเพื่อยุติความทุกข์ทรมาน¹⁴⁵ ข้อกำหนดเหล่านี้เป็นทั้งคู่มือ

¹⁴³ "Roberts V. Ruggiero."

¹⁴⁴ Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 138 - 139.

¹⁴⁵ Noriah Ramli, "Animal Welfare and Good Governance in Halal Slaughtering," *International Journal of Education and Social Science* 1, 3 (2014): 157 - 158.

และแนวทางให้พยานผู้เชี่ยวชาญนำสืบพยานหลักฐานว่าจำเลยฝ่าฝืนประมวลดังกล่าวจนเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์หรือไม่¹⁴⁶

นอกจากประมวลมาตรฐานการสัตวบาลแล้ว หลักการกระทำที่เป็นที่ยอมรับยังสะท้อนออกมาเป็นหลักเกณฑ์ของการกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ที่เป็นที่ยอมรับ (Accepted Veterinary Management Procedures) อันหมายถึงการวินิจฉัย บำบัดรักษา ปรับปรุงแก้ไข ปลูกถ่าย บรรเทา หรือป้องกันสัตว์จากโรค ความบกพร่องหรือพิการ อาการบาดเจ็บ และปัญหาทางกายและจิตใจ สิ่ง จัด หรือใช้ยา สาร เครื่องมือหรือเทคนิคทางการแพทย์หรือทางชีวภาพ ทดสอบการตั้งครรภ์ เพาะหรือฆ่าเชื้อ ทำหมัน รวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกระทำข้างต้น และภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกันตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ ค.ศ. 1974 (Veterinary Surgeons Act 1974)¹⁴⁷ รวมทั้งการตัดเขาหรือส่นตะพายปศุสัตว์ ตัดหรือเจาะหู ตัดหรือเล็มขน เขา งา หรือเล็บ ทำสัญลักษณ์ หรือการกระทำอื่นใดที่คณะกรรมการสวัสดิภาพสัตว์กำหนดซึ่งเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 ด้วย¹⁴⁸

การกระทำดังกล่าวต้องดำเนินการโดยสัตวแพทย์ภายใต้ประมวลจริยธรรมการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ (Veterinary Surgeons Guide to Professional Conduct and Ethics) ซึ่งกำหนดโดยสัตวแพทย์สภาแห่งมาเลเซีย (The Malaysia Veterinary Council) ประมวลดังกล่าวกำหนดหน้าที่และจริยธรรมของสัตวแพทย์ในการปฏิบัติงาน เช่น ปฏิสัมพันธ์และการให้บริการที่เป็นมิตร ความรับผิดชอบในการดูแลเอาใจใส่ในหน้าที่ของตน การปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงสุขอนามัย ความปลอดภัย และประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สัตว์และความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ เป็นต้น¹⁴⁹ หากสัตวแพทย์ฝ่าฝืนข้อบังคับตามประมวลจริยธรรมดังกล่าวจะเป็นเหตุให้ถูกร้องเรียนต่อสัตวแพทย์สภาและหากกระทำผิดจริงอาจถูกลงโทษทางวินัยด้วยการพักงานหรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพชั่วคราวหรือถาวรได้¹⁵⁰

¹⁴⁶ Raden Fadzilah A'ini Abdul Kadir, "Good Animal Husbandry Practices," in *The Ingenieur*, ed. Fong Tian Yong (Kuala Lumpur: Art Printing Works Sdn Bhd, 2009), p. 33.

¹⁴⁷ Veterinary Surgeons Act 1974 Sec. 2.

¹⁴⁸ Animal Welfare Bill 2015 Sec. 29(2)(a).

¹⁴⁹ Veterinary Surgeons Guide to Professional Conduct and Ethics Chapter 3, 4, 5.

¹⁵⁰ Veterinary Surgeons Act 1974 Sec. 30.

ค. หลักอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedoms)

หลักนี้มีที่มาจากผลงานเขียนของรูท แฮร์ริสัน (Ruth Harrison) นักเขียนและนักสวัสดิภาพสัตว์ชาวอังกฤษที่เผยแพร่ในปี 1960 โดยกล่าวถึงการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มที่ไร้มนุษยธรรม เช่น เลี้ยงไก่ในรางที่แออัด ชังโค กระบือ กระต่าย หรือสุกรในคอกที่แคบและสกปรกซึ่งส่งผลเสียต่อผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์และเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และเสนอวิธีการจัดการฟาร์มสมัยใหม่และการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ดียิ่งขึ้น ผลงานเขียนดังกล่าวเป็นแรงจูงใจให้รัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งคณะกรรมการฟาร์มสัตว์ (The Brambell Committee) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ แนะนำ และประเมินการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในฟาร์มด้วยการสังเกตกิริยาอาการและพฤติกรรมของสัตว์ที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูเพื่อทราบความรู้สึกของสัตว์¹⁵¹

ปี 1993 สมาสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์มแห่งสหราชอาณาจักรหรือ FAWC (The United Kingdom Farm Animal Welfare Council) ได้ประกาศหลักอิสรภาพ 5 ประการอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุดที่เจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์มีหน้าที่ต้องกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของสัตว์ดังที่ผู้เขียนอธิบายไว้ในบทที่ 2¹⁵² หลักดังกล่าวบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2006 (Animal Welfare Act 2006) ของประเทศอังกฤษ¹⁵³ ต่อมา ปี 2012 ประเทศมาเลเซียรับหลักดังกล่าวมาใช้เพื่อปฏิรูปกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งกว่าพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน¹⁵⁴ และบัญญัติหลักนี้ไว้ในร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 (Animal Welfare Bill 2015) ในฐานะสิ่งจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของสัตว์ที่เจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์มีหน้าที่จัดทำให้สัตว์นั้น ได้แก่¹⁵⁵

¹⁵¹ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," pp. 154 - 155.

¹⁵² Giles Legood, *Veterinary Ethics an Introduction*, pp. 29 - 30.

¹⁵³ Animal Welfare Act 2006 Sec. 9.

¹⁵⁴ Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 153.

¹⁵⁵ Animal Welfare Bill 2015 Sec. 24(1)(a).

๑. สิ่งจำเป็นด้านสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ ทำให้สัตว์มีอิสรภาพจากความไม่สบายกายที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม เช่น แดด ลม ฝน อุณหภูมิที่ร้อนหรือเย็นเกินไป กลิ่นเหม็น เสียงดัง สัตว์รบกวน เป็นต้น¹⁵⁶

๒. สิ่งจำเป็นด้านโภชนาการที่เหมาะสม คือ ทำให้สัตว์มีอิสรภาพจากความหิวโหย กระจาย และทุโภชนาการ¹⁵⁷

๓. สิ่งจำเป็นด้านการแสดงพฤติกรรมได้ตามปกติ คือ ทำให้สัตว์มีอิสรภาพในการแสดงพฤติกรรมได้ตามธรรมชาติตามชนิดและสายพันธุ์¹⁵⁸

๔. สิ่งจำเป็นด้านการอยู่ร่วมหรือแยกจากสัตว์อื่น คือ ทำให้สัตว์มีอิสรภาพจากความกลัวและความเครียดด้วยการเลี้ยงโดยแยกหรือรวมเป็นฝูงตามความเหมาะสม¹⁵⁹

๕. สิ่งจำเป็นด้านการปกป้องจากความเจ็บป่วย บาดเจ็บ ทุกข์ทรมาน และโรคภัย คือ ทำให้สัตว์มีอิสรภาพจากโรคภัยไข้เจ็บและความทุกข์ทรมานทั้งกายและใจ¹⁶⁰

การจัดหาสิ่งจำเป็นตามหลักอิสรภาพ 5 ประการสามารถนำมาใช้ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่กระทำต่อสัตว์ที่อยู่ในความครอบครองของมนุษย์ได้ ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ ในฟาร์ม เช่น การตัดเขาหรือสนตะพาย ตัดหรือเจาะหู ตัดหรือเล็มขน เขา งา หรือเล็บ ทำสัญลักษณ์ เป็นต้น โดยใช้ร่วมกับประมวลมาตรฐานการสัตวบาลตามหลักการกระทำที่เป็นที่ยอมรับเพื่อมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น อีกทั้งนำหลักสิ่งจำเป็นด้านการปกป้องจากความเจ็บป่วย บาดเจ็บ ทุกข์ทรมาน และโรคภัยมาใช้ในการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์เพื่อให้สัตว์ตายอย่างไม่ทรมานอันเป็นการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ดีซึ่งมิใช่แค่การเลี้ยงสัตว์ให้มีคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์เท่านั้น แต่รวมการทำให้สัตว์ตายอย่างมีมนุษยธรรมด้วย¹⁶¹

¹⁵⁶ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," p. 216.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Ibid., 216 - 217.

¹⁶⁰ Ibid., 217.

¹⁶¹ Barry Bousfield and Richard Brown, "Animal Welfare," *Veterinary Bulletin - Agriculture, Fisheries and Conservation Department Newsletter*: 6.

ง. หลักสามอาร์ (Three Rs)

หลักนี้เป็นการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดของชาวอังกฤษ ได้แก่ วิลเลียม รัสเซล (William Russell) นักสัตววิทยา และเร็กซ์ เบิร์ช (Rex Burch) นักจุลชีววิทยาผู้ศึกษาและเสนอเทคนิคการรักษาสวัสดิภาพสัตว์ที่นำมาวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์เพื่อความปรองดองระหว่างผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านการใช้สัตว์ทดลอง¹⁶² ด้วยหลักการ 3 อย่าง ได้แก่ ใช้สิ่งอื่นแทนสัตว์ทดลอง โดยอาศัยเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าและทดลองกับสิ่งไม่มีชีวิตแทน (Replacement) ใช้สัตว์ทดลองจำนวนน้อยลงเท่าที่ทำได้ตามความเหมาะสม (Reduction) และใช้วิธีที่นุ่มนวลที่ทำให้สัตว์ทดลองเจ็บปวดและเครียดน้อยที่สุด (Refinement)¹⁶³

ประเทศมาเลเซียรับหลักดังกล่าวมาใช้โดยจัดทำประมวลการเลี้ยงและใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์แห่งมาเลเซีย (Malaysian Code of Practice for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes) เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์โดยดำเนินการตามหลักสามอาร์ ได้แก่¹⁶⁴

๑. ใช้สิ่งอื่นแทนสัตว์ทดลอง (Replacement) คือ ใช้สิ่งไม่มีชีวิตแทนสัตว์ทดลองไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนเท่าที่เป็นไปได้ตามแต่เทคโนโลยีจะอำนวย เช่น เนื้อเยื่อที่เพาะเลี้ยงในห้องทดลองหรือหุ่นจำลองจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์

๒. ใช้สัตว์ทดลองจำนวนน้อยลง (Reduction) คือ โครงการวิจัยและทดลองแต่ละโครงการต้องคาดการณ์จำนวนสัตว์ที่จะใช้ล่วงหน้าและพยายามใช้สัตว์ไม่เกินจำนวนดังกล่าว ทั้งนี้ จำนวนครั้งของการทดลองต่อสัตว์ตัวหนึ่งต้องเหมาะสม ห้ามใช้สัตว์ทดลองตัวเดิมซ้ำ ๆ จนทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดหลายครั้งหรือมากเกินไปและหากจำเป็นต้องฆ่าสัตว์ทดลองที่สุขภาพดีก็ต้องฆ่าให้น้อยที่สุด

๓. ใช้วิธีที่นุ่มนวล (Refinement) คือ คำนึงลักษณะทางชีววิทยาของสัตว์ที่นำมาทดลอง เช่น พฤติกรรม พันธุกรรม สุขภาพ และสายพันธุ์ เพื่อการทดลองที่ต่างกันไปก่อนการทดลองต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์อย่างเหมาะสม เคลื่อนย้าย ขนส่ง จัดที่อยู่อาศัย อาหาร น้ำ

¹⁶² Giles Legood, *Veterinary Ethics an Introduction*, pp. 28 - 29.

¹⁶³ Arif Fahmi Md Yusof, "Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System," pp. 156 - 157.

¹⁶⁴ Malaysian Code of Practice for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes Sec. 1.

และการดูแลที่ไม่ทำให้สัตว์เครียด กระบวนการทดลองต้องดำเนินการด้วยเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่ดีที่สุดภายใต้การควบคุมดูแลของผู้เชี่ยวชาญและทำให้สัตว์เครียดและเจ็บปวดน้อยที่สุด มีเครื่องมือเตรียมพร้อมเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดและความเครียดแก่สัตว์ การทำให้สัตว์สลบต้องดำเนินการตามหลักวิชาชีพการแพทย์หรือสัตวแพทย์ด้วยขั้นตอนที่เหมาะสมกับสัตว์แต่ละชนิดและต้องมั่นใจว่าการสลบนั้นลึกพอที่จะไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือเครียด การใช้ยาหย่อนระบบประสาทและกล้ามเนื้อต้องกระทำหลังจากสัตว์สลบ เว้นแต่ระบบรับรู้สึกถูกทำลายแล้ว หลีกเลี่ยงการทำให้สัตว์ตายจากการทดลอง และใช้ระยะเวลาในการทดลองกับสัตว์ให้น้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

นอกจากนี้ การใช้สัตว์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์ต้องกระทำอย่างมีเหตุผลและตอบสนองความต้องการทางกาย สุขภาพ และพฤติกรรมของสัตว์นั้นตามหลักสวัสดิภาพสัตว์ตามร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 ซึ่งก็คือหลักอิสรภาพ 5 ประการด้วยและต้องกระทำโดยบุคลากรหรือนักศึกษาจากสถาบันเกี่ยวกับการใช้สัตว์ทดลองหรือผู้ที่ได้รับใบอนุญาตจากคณะกรรมการสวัสดิภาพสัตว์เท่านั้น¹⁶⁵

หลักเกณฑ์ทั้งสี่อย่างที่กล่าวมาสามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ได้ หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) และหลักการกระทำที่เป็นที่ยอมรับ (Accepted Practice) สามารถนำมาใช้กับข้อยกเว้นทุกอย่างเพื่อพิจารณาความได้สัดส่วนระหว่างวิธีการกับจุดมุ่งหมายของการกระทำ หลักอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedoms) ใช้เป็นมาตรฐานความมีมนุษยธรรมในการปฏิบัติงานในฟาร์มและการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ และหลักสามอาร์ (Three Rs) ใช้กับการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์

3.2.2.2 วิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

นอกจากหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้ว ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์บางอย่างก็มีวิธีการกระทำโดยเฉพาะ เช่น

ก. การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารของชาวมุสลิม

ประเทศมาเลเซียมีผู้นับถือศาสนาอิสลามหรือชาวมุสลิมซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่อาศัยอยู่ในประเทศและมีวิธีฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามหลักศาสนาที่เรียกว่าฮาลาล (Halal)¹⁶⁶ โดย

¹⁶⁵ Animal Welfare Bill 2015 Sec. 26(1), (2).

¹⁶⁶ สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย, "ฮาลาลคืออะไร ทำไมต้องฮาลาล" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา: http://www.halal.or.th/index.php?module=content&op=detail&content_id=520

ชาวมุสลิมผู้บรรลุนิติภาวะซึ่งได้รับการฝึกฝนและมีความรู้ความเข้าใจในการฆ่าสัตว์แบบฮาลาลเป็นอย่างดีจับสัตว์นอกลงโดยสงบแล้วใช้ของมีคมกริบและสะอาดเชือดคอให้หลอดลม หลอดอาหาร และ หลอดเลือดข้างลำคอทั้งสองข้างขาดจากกันในคราวเดียวด้วยความรวดเร็วโดยมิได้ทำให้สัตว์สลบก่อน¹⁶⁷ ซึ่งตามหลักศาสนาอิสลามเชื่อว่าเป็นวิธีที่ทำให้สัตว์ตายอย่างรวดเร็วและเจ็บปวดน้อยที่สุด เนื่องจากการตัดหลอดเลือดข้างลำคอจะทำให้เลือดไม่สามารถไปเลี้ยงสมองได้ เส้นประสาทที่อยู่ใน สมองจึงไม่สามารถทำงานได้ส่งผลให้การรับรู้ความเจ็บปวดอยู่ในระดับต่ำที่สุด¹⁶⁸

อย่างไรก็ตาม แม้การทำให้สัตว์สลบก่อนฆ่าจะไม่ใช่ที่นิยมในการฆ่าแบบ ฮาลาล แต่ประเทศมาเลเซียมีประมวลข้อแนะนำการผลิต จัดเตรียม จัดการ และเก็บรักษาอาหารฮา ลาล (MS 1500:2009 Halal Food - Production, Preparation, Handling, and Storage - General Guidelines (2nd Revision)) ในฐานะมาตรฐานการสัตวบาลอย่างหนึ่ง (Good Practice) ซึ่งกำหนดโดยกรมมาตรฐานการอุตสาหกรรมและการบริโภคแห่งมาเลเซียหรือ DSM (The Department of Standards Malaysia) ที่อนุโลมให้ทำให้สัตว์สลบก่อนฆ่าได้ แต่ต้องมั่นใจว่าสัตว์ เพียงแค่สลบเท่านั้น หากสัตว์ตายจะไม่สามารถฆ่าแบบฮาลาลได้¹⁶⁹ สัตว์ตามประมวลดังกล่าว ได้แก่ สัตว์เคี้ยวเอื้องและสัตว์ปีก การทำให้สลบต้องไม่ทำให้เกิดบาดแผลที่ถาวรและกำหนดไว้ 2 วิธี คือ¹⁷⁰

๑. ใช้กระแสไฟฟ้า (Electrical Stunning) ซึ่งต้องกระทำโดยชาวมุสลิมที่ได้รับการฝึกทักษะมาอย่างดี ใช้กระแสไฟฟ้ากระทำต่อเฉพาะบริเวณศีรษะของสัตว์เคี้ยวเอื้อง และใช้อ่างน้ำที่ปล่อยกระแสไฟฟ้าเฉพาะกับสัตว์ปีกเท่านั้น

๒. ใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า Pneumatic Percussive Stunner ซึ่งเป็นปืนลักษณะคล้าย Captive Bolt ชนิดเจาะกะโหลกศีรษะเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความดัน

¹⁶⁷ Noriah Ramli, "Animal Welfare and Good Governance in Halal Slaughtering," *International Journal of Education and Social Science*: 158.

¹⁶⁸ สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, "ทำไมการทำให้สัตว์สลบก่อนเชือดจึงไม่เป็นที่อนุญาตในอิสลาม?" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2558. แหล่งที่มา: <http://dmhost2.psu.ac.th/~halinst/th/knowledge-th/knowhalal-th/237-2012-06-28-03-47-07.html>

¹⁶⁹ Noriah Ramli, "Animal Welfare and Good Governance in Halal Slaughtering," *International Journal of Education and Social Science*: 158.

¹⁷⁰ MS 1500:2009 Halal Food - Production, Preparation, Handling, and Storage - General Guidelines (2nd Revision) Annex A.

ภายในกะโหลกศีรษะอย่างรวดเร็วทำให้สลบ (ดังที่อธิบายในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกา) ใช้เฉพาะกับสัตว์ประเภทโคหรือกระบือโดยยิงเพียงครั้งเดียวที่ศีรษะ ณ บริเวณจุดตัดระหว่างเส้น 2 เส้นที่ลากจากหัวตาแต่ละข้างมายังฐานหูที่อยู่ด้านตรงข้าม

ข. การนำสัตว์ป่ามาใช้ประโยชน์

การกระทำบางอย่างต่อสัตว์ป่าเข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ แต่มีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้โดยมีได้บัญญัติไว้ตรง ๆ ว่าเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์เหมือนการกระทำต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว คือ กิจกรรมและการกระทำต่อสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 ซึ่งมีหลักเกณฑ์เฉพาะตัวคือการได้รับหรือมีใบอนุญาต ดังนี้¹⁷¹

๑. การล่า เลี้ยง หรือครอบครองทั้งตัวหรืออวัยวะหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าคุ้มครอง ธุรกิจซื้อขาย นำเข้าหรือส่งออกทั้งตัวหรืออวัยวะหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่า และการสัตฟัสสัตว์ป่าต้องได้รับใบอนุญาตที่ออกโดยผู้อำนวยความสะดวก รองผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้ช่วยผู้อำนวยความสะดวกมอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า

๒. กิจกรรมสวนสัตว์ เพาะพันธุ์ นิทรรศการหรือการแสดง และการศึกษาหรือวิจัยสัตว์ป่าคุ้มครองต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า

๓. การล่า เลี้ยง หรือครอบครองอวัยวะหรือชิ้นส่วน นำเข้าหรือส่งออกทั้งตัวหรืออวัยวะหรือชิ้นส่วน กิจกรรมสวนสัตว์ เพาะพันธุ์ นิทรรศการหรือการแสดง และการศึกษาหรือวิจัยสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่สองตามตารางท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งเป็นสัตว์ป่าสายพันธุ์ที่หายากและเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์จากการล่าหรือทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย¹⁷² และการล่าสัตว์ป่าคุ้มครองนอกฤดูล่าสัตว์ต้องได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า

ทั้งนี้ ผู้กระทำกิจกรรมทั้งสามอย่างข้างต้นมีหน้าที่บันทึกลักษณะกิจกรรมวัน เดือน ปี จำนวน เพศ และสายพันธุ์สัตว์ป่าที่เกี่ยวข้องเพื่อรายงานต่อผู้อนุญาตหรือออกใบอนุญาตเสมอ¹⁷³ และห้ามกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้กิจกรรมเหล่านั้น เช่น ทูตี เตะ ทำให้กลัว ยั่วให้โกรธ ทรมาน ถอดเขี้ยวหรือเล็บ กักขังโดยไม่ให้อาหารและน้ำที่เพียงพอ ใช้แรงงานจน

¹⁷¹ Wildlife Conservation Act 2010 Sec. 9(1), 10(1), 11(1).

¹⁷² Sarawak Forestry Corporation, "Help Us to Save the Totally Protected Species," [Online] Accessed: 2015, November 14. Available from: <http://www.sarawakforestry.com/html/snp-bc-tpa.html>

¹⁷³ Wildlife Conservation Act 2010 Sec. 36 – 46.

เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บ นำไปเป็นเหยื่อหรือใช้ในการต่อสู้สัตว์ รวมทั้งการกระทำหรือละเว้นการกระทำ การใด ๆ ที่ทำให้สัตว์ป่าได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นด้วย¹⁷⁴

ค. การป้องกันอันตรายจากสัตว์ป่า

นอกจากการกระทำในข้อที่แล้ว พระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 ยังกำหนดให้บุคคลมีอำนาจกระทำการบางอย่างต่อสัตว์ป่าเพื่อป้องกันบุคคลหรือทรัพย์สินให้พ้นอันตรายจากสัตว์ป่านั้นได้ในบางกรณีด้วย ได้แก่¹⁷⁵

๑. การกระทำของเจ้าพนักงานตามที่เห็นสมควรเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่มนุษย์หรือทรัพย์สินหรือเพื่อป้องกันความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ป่า

๒. การจับหรือฆ่าสัตว์ป่าโดยเจ้าของ ผู้ครอบครอง หรือผู้อยู่อาศัย ในที่ดินกรณีสัตว์ป่ากำลังก่อหรือมีเหตุอันเชื่อได้ว่าจะก่อความเสียหายแก่พืชผล ผัก ผลไม้ ต้นไม้ หรือสัตว์อื่นที่อยู่ในความครอบครองหรือในที่ดินของบุคคลดังกล่าวซึ่งมีหลักเกณฑ์ว่าการจับหรือฆ่านั้น ต้องกระทำหลังจากใช้วิธีทำให้สัตว์ป่านั้นกลัวแล้ว

๓. การฆ่าสัตว์ป่าเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นอันตรายจากสัตว์ป่านั้นที่เกิดโดยฉับพลันโดยอันตรายดังกล่าวต้องมีได้เกิดจากการที่ผู้ฆ่าไปยั่วหรือเร้าสัตว์ป่านั้น¹⁷⁶

นอกจากนี้ การกระทำทั้งสามอย่างข้างต้นยังมีหลักเกณฑ์ร่วมกันคือต้องไม่ทำให้สัตว์ป่าได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น¹⁷⁷ ตามหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) ด้วยซึ่งเป็นการนำสืบพยานหลักฐานถึงความได้สัดส่วนระหว่างวิธีของการกระทำดังกล่าว ที่กฎหมายนี้อนุญาตกับจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นคือการป้องกันอันตรายจากสัตว์ป่า

อย่างไรก็ตาม การที่พระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 อนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าได้โดยชอบด้วยกฎหมายโดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องไม่ทำให้สัตว์ป่าได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นนั้นเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของนักวิชาการว่าเป็นความขัดแย้งในตัวบทกฎหมายเพราะการล่าสัตว์ป่าย่อมทำให้สัตว์ป่าได้รับความเจ็บปวดอยู่แล้ว โดยเฉพาะกับดักบางชนิดทำให้สัตว์ป่าเจ็บปวดอย่าง

¹⁷⁴ Ibid., Sec. 86(1).

¹⁷⁵ Ibid., Sec. 52, 54, 55(1).

¹⁷⁶ Ibid., Sec. 88.

¹⁷⁷ Ibid., Sec. 86(1).

มากเป็นเวลานานและค่อย ๆ ตายอย่างทรมานกว่าผู้ล่าจะไปถึงตัวสัตว์ป่านั้น อีกทั้งเป็นการกระทำเพื่อความบันเทิงซึ่งไม่มีความจำเป็นใด ๆ ดังนั้น การล่าสัตว์ป่าย่อมทำให้สัตว์ป่าได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นเสมอ จึงไม่ควรอนุญาตให้ล่าสัตว์ป่าในทุกกรณี¹⁷⁸

จากที่กล่าวมา ประเทศมาเลเซียให้ความสำคัญกับการกระทำต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมโดยมีพื้นฐานมาจากหลักศาสนาอิสลามและอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศอังกฤษโดยเน้นการไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น การกระทำที่เป็นที่ยอมรับ และการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อมิให้สัตว์ทุกข์ทรมานจากการกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์อันเป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าวได้อย่างดี

3.2.3 การบังคับใช้กฎหมาย

ประเทศมาเลเซียมีสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์หรือ SPCA (The Society for the Protection of Cruelty to Animals) ซึ่งได้รับแบบอย่างมาจากประเทศอังกฤษโดยเป็นองค์กรรัฐบาลปฏิบัติงานร่วมกับกรมการสัตวแพทย์ทำหน้าที่ช่วยเหลือสัตว์จรจัดหรือถูกทารุณกรรม เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์และมีอำนาจตรวจตรา คั่นและยึดพยานหลักฐาน สืบสวน ร้องทุกข์ และฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์¹⁷⁹

มาตรการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ที่ใช้ในประเทศมาเลเซีย ได้แก่ การจับกุมผู้กระทำความผิดและยึดสิ่งที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานโดยไม่ต้องมีหมายในกรณีกระทำความผิดซึ่งหน้าตามพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006)¹⁸⁰ นักวิชาการบางท่านเสนอและผลักดันให้นำมาตรการของประเทศอังกฤษมาใช้ด้วย เช่น ถ่ายภาพนิ่งหรือบันทึกภาพเคลื่อนไหวของสัตว์และสภาพแวดล้อมเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานให้ศาล

¹⁷⁸ Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 150.

¹⁷⁹ The Society for the Protection of Cruelty to Animals (SPCA), "Critical Review of Society for the Protection of Cruelty to Animals," [Online] Accessed: 2015, November 15. Available from: <http://www.customwritingbay.com>

¹⁸⁰ Animals Act 1953 (Revised 2006) Sec. 45.

เห็นระดับความรุนแรงของทารุณกรรม¹⁸¹ มาตรการดังกล่าวบัญญัติไว้ในร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 ซึ่งปัจจุบันยังไม่ประกาศใช้เป็นกฎหมาย¹⁸²

ส่วนการทารุณกรรมสัตว์ป่า พระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 มีมาตรการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินคดีต่างจากการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006) และร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 กล่าวคือมีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอนุรักษ์สัตว์ป่าซึ่งมีอำนาจจับกุมและยึดสัตว์ป่า วัสดุอุปกรณ์ และยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดได้เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ¹⁸³ เข้าไปในพื้นที่หรือสถานที่ที่ต้องสงสัย สั่งให้หยุดและค้นยานพาหนะ และมีอำนาจสืบสวนสอบสวนและฟ้องคดีได้ด้วยหากได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการ¹⁸⁴

3.2.3.1 บทลงโทษ

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006) และร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 และการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่พระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 อนุญาตมีหลักเกณฑ์สำคัญ คือ ไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ดี การกระทำความผิดดังกล่าวโดยละเมิดหลักเกณฑ์สำคัญนี้จึงเป็นการทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดอาญาซึ่งมีระวางโทษจำคุกและปรับ

พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006 และแก้ไขเพิ่มเติมปี 2013) กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ คือ มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 15,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁵

¹⁸¹ Chin Mui Yoon, "A Dog's Life," *The Star*, (2011, October 3).

¹⁸² Animal Welfare Bill 2015. Sec. 58.

¹⁸³ Mariani Ariffin and Maizatun Mustafa, "International Wildlife Trade Regulation and Its Enforcement in Malaysia," *CLJ Bulletin* 30, LNS(A) (2013): 1 - 17.

¹⁸⁴ Mariani Ariffin, "Enforcement against Wildlife Crimes in West Malaysia: The Challenges," *Journal of Sustainability Science and Management* 10, 1 (2015): 24.

¹⁸⁵ Animals Act 1953 (Amendment 2013) Sec. 44(1).

ร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 กำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร คือ มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 100,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁶ และกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำความผิดเงื่อนไขของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ ได้แก่ ใช้สัตว์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์โดยไม่รักษาสวัสดิภาพสัตว์เป็นเหตุให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น หรือฆ่าสัตว์โดยมิใช่เพื่อการบริโภคเพื่อยุติความทุกข์ทรมานของสัตว์ที่เจ็บป่วยหรือบาดเจ็บหนัก เพื่อป้องกันอันตรายอันใกล้จะถึง หรือเพื่อควบคุมจำนวนประชากรสัตว์ หรือฆ่าสัตว์ในการเรียนการสอน วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์โดยมิได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสัตว์หรือฆ่าด้วยเหตุผลอื่นที่ไม่ได้รับการรับรองจากสัตวแพทย์ผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนหรือแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้ คือ มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับตั้งแต่ 20,000 ถึง 100,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁷ ซึ่งมีระวางโทษเท่าความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ส่วนการทารุณกรรมสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับตั้งแต่ 5,000 ถึง 50,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁸ และการกระทำความผิดเงื่อนไขซึ่งเข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่กฎหมายนี้อนุญาต ได้แก่ จับหรือฆ่าสัตว์ป่าที่จะมาสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สิน พืชผล หรือสัตว์อื่นที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลหรืออยู่ในที่ดินของตนโดยมิได้พยายามไล่ด้วยการทำให้กลัวก่อนหรือจับหรือฆ่าสัตว์ป่านั้นทั้งที่รู้หรือควรจะรู้ว่าอันตรายหรือความเสียหายดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นแล้วมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ และการฆ่าสัตว์ป่าเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นอันตรายที่เกิดโดยฉับพลันซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้เข้าไปยั่วหรือร่ำสัตว์ป่านั้นมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 30,000 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸⁹

¹⁸⁶ Animal Welfare Bill 2015 Sec. 29(1).

¹⁸⁷ Ibid., Sec. 26(6), 30(4).

¹⁸⁸ Wildlife Conservation Act 2010 Sec. 86(1).

¹⁸⁹ Ibid., Sec. 54(4), 55(2), 88.

3.2.3.2 มาตรการเสริม

เมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ นอกจากโทษจำคุกและปรับแล้ว พระราชบัญญัติสัตว์ ค.ศ. 1953 (ฉบับปรับปรุงแก้ไขปี 2006 และแก้ไขเพิ่มเติมปี 2013) ยังให้ศาลมีอำนาจสั่งริบ (Forfeiture) สัตว์ที่ถูกทารุณกรรม นำสัตว์นั้นไปรักษาพยาบาลและให้จำเลยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด¹⁹⁰ หากจำเลยฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 ริงกิต¹⁹¹

ส่วนร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 นอกจากโทษจำคุกและปรับแล้วยังกำหนดมาตรการเสริมเพื่อลงโทษผู้กระทำการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือกระทำผิดเงื่อนไขของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ด้วยโดยกำหนดให้ศาลมีอำนาจสั่งยึดสัตว์และเพิกถอนสิทธิการเป็นเจ้าของหรือใบอนุญาตในการทำงานเกี่ยวกับสัตว์นั้น มีอำนาจตัดสิทธิความเป็นเจ้าของเจ้าของร่วม หรือการดูแลกรณีศาลเห็นว่าจำเลยไม่สามารถดูแลสัตว์ให้ได้ดีหรือเสี่ยงที่สัตว์นั้นจะถูกทารุณกรรมซ้ำ¹⁹² หากจำเลยฝ่าฝืนการตัดสิทธิดังกล่าว ศาลมีอำนาจสั่งยึดสัตว์นั้นให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานสวัสดิภาพสัตว์ที่รัฐมนตรีแต่งตั้งและให้จำเลยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดูแลดังกล่าว และมีอำนาจสั่งริบสัตว์นั้นและสิ่งใดก็ตามที่จำเลยใช้ในการทารุณกรรมสัตว์ด้วย¹⁹³

ส่วนมาตรการเสริมนอกจากโทษจำคุกและปรับที่ลงแก่ผู้ทารุณกรรมสัตว์ป่าหรือกระทำผิดเงื่อนไขของสิ่งที่เข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ป่าที่พระราชบัญญัติอนุรักษ์สัตว์ป่า ค.ศ. 2010 อนุญาต ได้แก่ การริบสัตว์ป่านั้นและอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำผิด ได้แก่ บ่วง กีบดักเหยื่อ สารเคมี อารู ยานพาหนะ เอกสาร และสิ่งอื่นใดที่เกี่ยวข้อง¹⁹⁴

ประเทศมาเลเซียมีกฎหมายที่คุ้มครองทั้งสัตว์ที่มนุษย์เลี้ยงไว้และสัตว์ป่าโดยกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งเป็นการผิดอาญาและข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้หลากหลายและชัดเจน โดยเฉพาะร่างพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2015 ที่แม้ยังไม่ประกาศใช้เป็นกฎหมาย แต่ด้วยบทบัญญัติที่เน้นหลักการไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและการ

¹⁹⁰ Animals Act 1953 (Revised 2006) Sec. 74(2), 47(2).

¹⁹¹ Animals Act 1953 (Amendment 2013) Sec. 47(3).

¹⁹² Rohini Rajaratnam, "9 Winning Points You Should Know About Malaysia's New Animal Welfare Bill."

¹⁹³ Animal Welfare Bill 2015. Sec. 51, 52, 53, 55.

¹⁹⁴ Wildlife Conservation Act 2010 Sec. 110(1).

จัดสวัสดิภาพสัตว์ตามหลักสากลประกอบกับบทลงโทษที่รุนแรงและมาตรการเสริมที่หลากหลาย จึงน่าจะเชื่อว่าการร่างกฎหมายนี้ประกาศใช้เป็นกฎหมายจะเป็นกฎหมายที่ป้องกันทั้งการทารุณกรรมสัตว์ โดยไม่มีเหตุอันสมควรและการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 กฎหมายและมาตรการของประเทศออสเตรเลียเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

ประเทศออสเตรเลียแบ่งเขตการปกครองเป็นรัฐจำนวน 6 รัฐ ได้แก่ รัฐนิวเซาท์เวลส์ คิวินแลนด์ วิกตอเรีย แทสเมเนีย ออสเตรเลียใต้ และออสเตรเลียตะวันตก และดินแดนอีก 2 แห่ง คือ ดินแดนตอนเหนือ (Northern Territory) และเขตนครหลวง (Australian Capital Territory) รัฐและดินแดนทั้งหมดมีกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เป็นของตนเอง ผู้เขียนเลือกศึกษากฎหมายของประเทศออสเตรเลียเพราะกฎหมายของรัฐทุกรัฐและดินแดนทั้งสองแห่งกำหนดหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) ตามแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ไว้ชัดเจนซึ่งแบ่งการกระทำที่เป็นและไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดีและยังนำหลักดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดความมีมนุษยธรรมภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ได้ด้วย นอกจากนี้ ประเทศออสเตรียยังมีหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายและมาตรการนอกเหนือจากโทษทางอาญาที่น่าจะเป็นแบบอย่างในการพัฒนาพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้

3.3.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

สัตว์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลียจะต่างกันไปตามกฎหมายของรัฐแต่ละรัฐ เช่น สัตว์มีกระดูกสันหลังหรือสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังตามที่กำหนดไว้ที่มีไข่มนุษย์และปลา สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ นก ปลา สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมที่ไม่ใช่มนุษย์ สัตว์เลี้ยงคลาน รวมทั้งตัวอ่อนในครรภ์และลูกสัตว์แรกเกิดหรือแรกฟัก หอย หมึก ปู กุ้ง กุ้ง สัตว์มีเปลือกห่อหุ้มลำตัวเป็นปล้อง เป็นต้น¹⁹⁵ ซึ่งโดยภาพรวม กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐมุ่งคุ้มครองสัตว์ทุกประเภท

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐแต่ละรัฐกำหนดลักษณะของการกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ เช่น ทรมาน ทำให้พิการ ทบตีอย่างทารุณโหดร้าย ใช้งานหนักเกิน

¹⁹⁵ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 4.; Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 11.; Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 3.; Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 5.

สมควร ใช้ยาพิษ ครอบงวนความเป็นอยู่ ทอดทิ้ง กระทำสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการต่อสู้สัตว์ เป็นต้น¹⁹⁶ นอกจากนี้กฎหมายของรัฐแต่ละรัฐยังกำหนดลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจในการตีความเป็นรายกรณีได้ด้วย เช่น การทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไร้เหตุผลหรือไม่จำเป็น (Unjustifiable, Unnecessary or Unreasonable Pain) ตามกฎหมายของรัฐควีนส์แลนด์¹⁹⁷ หรือทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานอันไร้เหตุผล (Unreasonable Pain or Suffering) ตามกฎหมายของรัฐวิกตอเรีย¹⁹⁸

ส่วนข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์นั้น กฎหมายของรัฐแต่ละรัฐอาจกำหนดไว้เหมือนหรือต่างกัน กฎหมายของรัฐบางรัฐกำหนดไว้หลากหลายและชัดเจน ขณะที่กฎหมายของรัฐบางรัฐกำหนดไว้โดยย่อเพื่อให้ตีความ ดังนี้

3.3.1.1 ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2002 (Animal Welfare Act 2002 (WA)) ของรัฐออสเตรเลียตะวันตก ได้แก่¹⁹⁹

ก. การป้องกันตนเอง ผู้อื่น หรือสัตว์อื่นจากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์ ซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าอันตรายดังกล่าวมิได้เกิดจากการที่ตนไปยั่วหรือเร้าสัตว์นั้นและกระทำเท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุ

ข. การกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าตนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือเป็นการเรียนการสอนวิชาชีพการสัตวแพทย์และได้กระทำตามหลักวิชาชีพการสัตวแพทย์ที่สมควร

ค. การกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าตนมีอำนาจกระทำและกระทำอย่างมีมนุษยธรรม

¹⁹⁶ Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18.; Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13.; Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 19.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9.

¹⁹⁷ Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18(2)(a).

¹⁹⁸ Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9(1)(c).

¹⁹⁹ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 20 – 30.

ง. การสัตว์บาลอย่างสมควร (Accepted Animal Husbandry Practice) ซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่ากระทำเพื่อกิจกรรมฟาร์มสัตว์ กสิกรรม สวนสัตว์ เพาะพันธุ์สัตว์ หรือฝึกสัตว์ และการกระทำอย่างมีมนุษยธรรม

จ. การกำจัดสัตว์รบกวนซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่ากระทำโดยมีเหตุอันสมควร ด้วยวิธีที่เหมาะสมตามชนิดของสัตว์นั้น หากสัตว์นั้นมีไซสัตว์รบกวน ผู้กระทำต้องพิสูจน์ได้ว่ากระทำตามขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อมิให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวด บาดเจ็บ หรือเครียด

ฉ. การกระทำที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าตนปฏิบัติตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice)

ช. การปล่อยให้สัตว์หากินเองซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าสัตว์นั้นเป็นสัตว์ท้องถิ่นที่มีนิสัยเตร็ดเตร่และหากินเองได้ตามธรรมชาติและไม่ได้กระทำสิ่งอื่นใดนอกจากนั้น

ซ. การปล่อยสัตว์เข้าป่าซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าสัตว์นั้นเป็นสัตว์ท้องถิ่นไม่ได้กระทำสิ่งอื่นใดนอกจากการปล่อยและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าสัตว์นั้นสามารถดูแลตัวเองและอยู่รอดได้ด้วยตัวเอง

ฅ. การขังสัตว์ซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อเลี้ยงและดูแลตามสมควร

ญ. การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่อสัตว์ซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เหมาะสมและใช้อย่างมีมนุษยธรรม

ฎ. การผ่าตัดหรือตกแต่งศัลยกรรมซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าตนมีอำนาจกระทำและกระทำในทางปกติสมควร

3.3.1.2 ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติดูแลและคุ้มครองสัตว์

ค.ศ. 2001 (Animal Care and Protection Act 2001 (QLD)) ของรัฐควีนสแลนด์ ได้แก²⁰⁰

ก. การปฏิบัติตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) หรือการใช้สัตว์เพื่อการวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามประมวลมาตรฐานการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Use Code)

ข. การล่าและฆ่าสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นโดยมีเหตุอันสมควรและทำให้สัตว์เจ็บปวดน้อยที่สุด ทั้งนี้ ห้ามทำให้สัตว์บาดเจ็บเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือเพื่อล่าสัตว์อื่น ห้ามแยกชิ้นส่วนสัตว์ทั้งยังมีชีวิตและห้ามทำให้สัตว์ขาดอากาศหายใจจนตายหรืออดตาย

²⁰⁰ Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 38 – 47.

ค. การควบคุมหรือฆ่าสัตว์ร้ายหรือสัตว์รบกวนด้วยวิธีที่ทำให้สัตว์เจ็บปวดน้อยที่สุด

ง. การใช้สัตว์เป็นเหยื่อแก่สัตว์อื่นหรือปลาซึ่งกินเฉพาะเหยื่อที่ยังมีชีวิตโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อให้สัตว์อื่นหรือปลานั้นอยู่รอด

จ. การฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารแก่มนุษย์ด้วยวิธีทางศาสนา

3.3.1.3 ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1979 (Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW)) ของรัฐนิวเซาท์เวลส์ ได้แก่ การกระทำดังต่อไปนี้ที่ผู้กระทำสามารถพิสูจน์ให้ที่พอใจแก่ศาลได้ว่า²⁰¹

ก. เป็นการกระทำดังต่อไปนี้ในลักษณะที่ไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นแก่สัตว์

๑. ทำสัญลักษณ์หรือติดป้ายที่หู หรือประทับตราปลุสสัตว์โดยมิใช่การใช้เหล็กกร้อนกระทำต่อใบหน้าของสัตว์นั้น

๒. ตอนสุกรอายุไม่เกิน 2 เดือน หรือปลุสสัตว์จำพวกโค กระบือ แกะ หรือแพะอายุไม่เกิน 6 เดือน

๓. ตัดเขาแพะอายุไม่เกิน 1 เดือน หรือโคหรือกระบืออายุไม่เกิน 6 เดือน

๔. ตัดหางแกะอายุไม่เกิน 6 เดือน

๕. โกงขนบริเวณบั้นท้ายแกะอายุไม่เกิน 12 เดือน

๖. ล่า ยิง ดัก หรือจับสัตว์

๗. ทำลายหรือเตรียมทำลายสัตว์เพื่อเป็นอาหารแก่มนุษย์

ข. เป็นการทำลายหรือเตรียมทำลายสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนายิวหรือศาสนาใด ๆ หรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

ค. เป็นการทดลองหรือจัดหาสัตว์เพื่อใช้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามพระราชบัญญัติสัตว์ทดลอง ค.ศ. 1985 (Animal Research Act 1985)

ง. เป็นการใช้สัตว์เพื่อเป็นอาหารแก่สัตว์อื่นที่ผู้นั้นเลี้ยงโดยชอบด้วยกฎหมายโดยผู้กระทำมีเหตุอันควรเชื่อ (Believe on Reasonable Grounds) ว่าจำเป็นต้องกระทำเพื่อให้สัตว์อื่นนั้นรอดชีวิตเพราะสัตว์อื่นนั้นไม่กินสัตว์หรือเนื้อที่ได้จากสัตว์ที่ตายแล้ว

²⁰¹ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 24.

3.3.1.4 **ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1986 (Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC)) ของรัฐวิกตอเรีย ได้แก่²⁰²**

ก. การฆ่าสัตว์ตามพระราชบัญญัติอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ ค.ศ. 1993 (Meat Industry Act 1993) หรือตามกฎหมายอื่นใดของเครือจักรภพ (กฎหมายรัฐบาลกลาง) ที่ให้อำนาจกระทำได้

ข. การปฏิบัติตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) ในการจัดการฟาร์ม ขนส่ง ขาย หรือฆ่าสัตว์ฟาร์ม และการกระทำเท่าที่จำเป็นตามประมวลดังกล่าวเพื่อเลี้ยง ดูแล จัดการ ขนส่ง ขาย ฆ่า ล่า ยิง จับ ดัก หรือใช้ประโยชน์จากสัตว์ที่มีไซสัตว์ฟาร์ม

ค. การกระทำทางวิชาชีพสัตวแพทย์เพื่อรักษาสุขภาพหรือสวัสดิภาพสัตว์

ง. การฆ่าสัตว์ฟาร์มเพื่อบริโภคที่ฟาร์มนั้นด้วยวิธีที่มีมนุษยธรรมโดยมิได้ฆ่าเพื่อจำหน่ายหรือฆ่านอกฟาร์มนั้น

จ. การตกปลาตามพระราชบัญญัติประมง ค.ศ. 1995 (Fisheries Act 1995)

ฉ. การกระทำหรือละเว้นการกระทำสิ่งที่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดอย่างมีเหตุผลหรือสมเหตุสมผลเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นจากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์

3.3.1.5 **ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 1985 (Animal Welfare Act 1985 (SA)) ของรัฐออสเตรเลียใต้ ได้แก่²⁰³**

ก. การกระทำที่เข้าลักษณะของการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งผู้กระทำพิสูจน์ได้ว่าผลของการกระทำมิได้เกิดจากความบกพร่องในการดูแลสัตว์นั้น

ข. การปฏิบัติตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice)

²⁰² Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 6, 11.

²⁰³ Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13, 43.

3.3.1.6 พระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 1993 (Animal Welfare Act 1993 (TAS)) ของรัฐแทสมเนีย

พระราชบัญญัตินี้มีได้กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้โดยตรง แต่กำหนดหน้าที่ของเจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์ไว้ ได้แก่²⁰⁴

- ก. รักษาสวัสดิภาพสัตว์อย่างมีเหตุผลหรือสมเหตุสมผล
- ข. ต้องไม่กระทำให้สัตว์นั้นได้รับหรือน่าจะได้รับความเจ็บปวดอันไร้เหตุผลหรือไม่เหตุนสมควร (Unreasonable and Unjustifiable Pain or Suffering)

โดยภาพรวม ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐต่าง ๆ ในประเทศออสเตรเลียเป็นไปในทางเดียวกัน คือ การกระทำที่เป็นจารีตประเพณี เช่น การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ฆ่าสัตว์รบกวน ฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนา เป็นต้น และการอุตสาหกรรมท้องถิ่น เช่น การทำฟาร์มสัตว์ การกลีกรวม เป็นต้น ซึ่งเป็นการกระทำหรือกิจกรรมที่สร้างรายได้และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ²⁰⁵

3.3.2 หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

ประเทศออสเตรเลียมีหลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่หลากหลาย และได้มาตรฐานสากลดังต่อไปนี้

3.3.2.1 หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลียที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่

ก. หลักประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice)

ประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) มีได้มีฐานะเป็นกฎหมาย แต่เป็นแนวทางในการเลี้ยงและใช้ประโยชน์จากสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ ม้า

²⁰⁴ Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 6, 7.

²⁰⁵ Philip Jamieson, "Duty and the Beast: The Movement in Reform of Animal Welfare Law," *University of Queensland Law Journal*: 249.

แกะ แพะ กวาง สุกร และสัตว์ปีก²⁰⁶ รัฐทุกรัฐมีประมวลดังกล่าวเป็นของตนเองโดยมีที่มาจากการทำงานขององค์กรวิจัยทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมแห่งเครือจักรภพหรือ CSIRO (Commonwealth Scientific and Industries Research Organisation) ซึ่งเป็นองค์กรรัฐบาลกลางสร้างประมวลต้นแบบมาตรฐานการปฏิบัติ (Model Codes of Practice) โดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสุดของการจัดสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์ม²⁰⁷ ผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีอุตสาหกรรมหรือ PIMC (Primary Industries Ministerial Council) เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและผลผลิตทางการเกษตรอาหาร ป่าไม้ และประมง²⁰⁸ แล้วรัฐแต่ละรัฐก็นำต้นแบบประมวลดังกล่าวไปสร้างประมวลมาตรฐานการปฏิบัติเพื่อจัดสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์มในรัฐของตน²⁰⁹

การปฏิบัติตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติเป็นหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่นำมาใช้กับสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์โดยเฉพาะในฐานะการสัตวบาลตามทางปกติ (Normal Husbandry Practice)²¹⁰ เช่น การฆ่าสัตว์ปีกในโรงฆ่าสัตว์ด้วยวิธีผูกขาให้ห้อยศีรษะลง

²⁰⁶ Emma Bourke, "Australian Animal Welfare Law and Cruelty in the Context of Production Animals," Animal Law Essay Competition.

²⁰⁷ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," Federal Law Review: 354 - 355.

²⁰⁸ Ibid., 369.

²⁰⁹ Emma Bourke, "Australian Animal Welfare Law and Cruelty in the Context of Production Animals."

²¹⁰ Glenys Oogjes, "Problems with Current Animal Protection – Sentient Animals Slipping through the Net," [Online] Accessed: 2015, December 12. Available from: <http://www.australiananimalwelfare.com.au/app/webroot/files/upload/files/Problems%20with%20current%20animal%20protection.pdf>

แล้วลำเลียงผ่านน้ำที่ปล่อยกระแสไฟฟ้า การเลี้ยงสุกรในคอก เป็นต้น²¹¹ หากเป็นการปฏิบัติตามที่
ประมวลดังกล่าวอนุญาตเสียแล้ว แม้การกระทำนั้นเข้าข่ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ก็ไม่มีคามผิด²¹²

อย่างไรก็ตาม หลักประมวลมาตรฐานการปฏิบัติได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ใน
แง่ลบจากนักวิชาการเพราะประมวลดังกล่าวอนุญาตให้กระทำการต่าง ๆ ต่อสัตว์ฟาร์มอย่างทารุณ
โหดร้ายได้ เช่น อนุญาตให้เลี้ยงแม่ไก่ในรางเลี้ยง (Battery Cage) ตลอดชีวิตซึ่งมีพื้นที่ต่อแม่ไก่ตัว
หนึ่งประมาณสามในสี่ส่วนของพื้นที่กระดาษ A4 เท่านั้น²¹³ เลี้ยงแม่สุกรที่ใกล้คลอดในคอกคอนกรีตที่
กว้าง 0.6 เมตรและยาว 2 เมตรซึ่งแคบจนไม่สามารถหมุนตัวได้ ตอน ถอนฟัน และตัดหางลูกสุกรโดย
ไม่ทำให้สลบเสียก่อน²¹⁴ ใช้ใบมีดร้อนตัดจะงอยปากไก่โดยไม่ทำให้สลบเสียก่อนเพื่อป้องกันการจิก
กันเอง²¹⁵ หรือขุนโคให้อ้วนโดยเร็วด้วยการให้กินเมล็ดธัญพืชซึ่งมีโซ่อาหารตามธรรมชาติและอาจ
ส่งผลเสียต่อสุขภาพหรือให้กินมูลสัตว์ปีกเพื่อประหยัดค่าอาหาร²¹⁶ เป็นต้น ประมวลดังกล่าวอนุญาต
ให้กระทำการเหล่านี้ในฐานะการสัตวบาลที่ยอมรับได้ (Accepted Animal Husbandry Practice)²¹⁷

²¹¹ Tara Ward, "Suffering under the Law: Could 'Human' Rights Be Used to Protect the Basic
Interests of All Animals?," *Animal Protection Law Journal* 1(2008): 59.

²¹² Emma Bourke, "Australian Animal Welfare Law and Cruelty in the Context of Production
Animals."

²¹³ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers," [Online] Accessed: 2015, December
13. Available from: <http://bawp.org.au/wp-content/uploads/2013/07/eBook-FINAL.pdf>

²¹⁴ Tara Ward, "Suffering under the Law: Could 'Human' Rights Be Used to Protect the Basic
Interests of All Animals?," *Animal Protection Law Journal*: 59.

²¹⁵ Susan Arbon and Zach Duncalfe, "Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation
to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not?," *Griffith Journal of Law & Human Dignity* 2, 1
(2014): 211.

²¹⁶ *Ibid.*, 212.

²¹⁷ *Ibid.*, 203.

และหากจำเลยพิสูจน์ได้ว่าตนปฏิบัติตามประมวลดังกล่าวก็ไม่มีคามผิดฐานทารุณกรรมสัตว์²¹⁸ ทั้งที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอย่างมากและไร้มนุษยธรรม มาตรการนี้ใช้ในรัฐหลายรัฐ เช่น รัฐควีนสแลนด์ วิกตอเรีย ออสเตรเลียใต้ ออสเตรเลียตะวันตก²¹⁹

จากที่กล่าว การทำฟาร์มสัตว์ในประเทศออสเตรเลียจึงเกิดการทารุณกรรมสัตว์อยู่เสมอ นักวิชาการได้ให้ความเห็นถึงสาเหตุและแนวทางแก้ไข ดังนี้

๑. การนำแนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาใช้อย่างบิดเบือน กล่าวคือ แนวคิดดังกล่าวคำนึงการสร้างประโยชน์และความพึงพอใจสูงสุดแก่สังคมส่วนรวม อันหมายถึงคนหรือสัตว์จำนวนมาก แม้คนหรือสัตว์จำนวนน้อยกว่าต้องเสียประโยชน์ก็ตาม²²⁰ ซึ่งยอมรับการฆ่าหรือทำร้ายสัตว์เพื่อสร้างผลประโยชน์แก่มนุษย์ แต่ผลประโยชน์นั้นต้องเสมอภาคกับผลประโยชน์ของสัตว์ที่จะไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดจนเกินสมควรด้วย²²¹ แนวคิดดังกล่าวก็สะท้อนออกมาในรูปของประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ แต่ผลประโยชน์ของสัตว์กลับเป็นรองผลประโยชน์ของมนุษย์และไร้ความเสมอภาคโดยสิ้นเชิง²²² เช่น อนุญาตให้ต้อนลูกสุกรได้โดยมิต้องทำให้สลบเสียก่อน เนื่องจากเนื้อที่ได้จากสุกรที่มีต้อนจะมีกลิ่นเหม็นสาบไม่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค หรือขุนโคให้อ้วนโดยเร็วโดยให้กินเฉพาะเมล็ดธัญพืชซึ่งมีโซ่อาหารตามธรรมชาติและอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพได้เท่ากับคนที่รับประทานของหวานมากเกินไปหรือให้กินมูลสัตว์ปึกเพื่อประหยัดค่าอาหาร แสดงให้เห็นว่า

²¹⁸ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review*: 355.

²¹⁹ Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 40(1), Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 6(1), Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 43., Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 25.

²²⁰ Elizabeth Ellis, "Animal Law," in *Hot Topics: Legal Issues in Plain Language*, pp. 5 - 6.

²²¹ Peter Singer, *Animal Liberation*, p. 5.

²²² Harlan Miller, "No Escape," in *Death of the Animal: A Dialogue*, ed. Paola Cavalieri (Columbia University Press, 2008), pp. 59, 69.

ผลประโยชน์ของสัตว์ที่จะไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดหรือมีสุขภาพดียังมีน้ำหนักน้อยกว่าผลประโยชน์ของมนุษย์ในการได้รับประทานอาหารรสชาติอร่อยหรือได้ประหยัดค่าใช้จ่าย²²³

ด้วยเหตุนี้ นักวิชาการจึงมองว่าหลักประมวลมาตรฐานการปฏิบัติไม่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ฟาร์มภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ได้ จึงเสนอให้ยึดแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาตามที่ศาลสูงสุดแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ได้วางบรรทัดฐานไว้ว่าการทำฟาร์มนั้นมีโอกาสสรุปว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับได้เพียงเพราะกระทำตามแบบแผนปฏิบัติเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาความมีมนุษยธรรมด้วย²²⁴

อนึ่ง กิจการฟาร์มสัตว์ต้องโปร่งใสและเปิดเผยกระบวนการต่าง ๆ แก่สาธารณชน ผู้บริโภคต้องมีสิทธิทราบที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เลือกซื้ออันเป็นการเผยให้เห็นความทารุณโหดร้ายที่เกิดขึ้นในฟาร์ม²²⁵ เช่น รับรองหรือประกันคุณภาพบนฉลากโดยระบุชื่อฟาร์มและเจ้าของฟาร์ม ตลอดจนกระบวนการเลี้ยงสัตว์และการผลิตสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคทราบคุณภาพชีวิตของสัตว์ผ่านฉลากนั้น นักวิชาการเชื่อว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมมากกว่าที่ได้จากการทารุณกรรมสัตว์ มิใช่เพราะรสชาติหรือคุณภาพดีกว่า แต่เพราะคนในสังคมเลือกที่จะไม่สนับสนุนการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งแสดงให้เห็นการตื่นตัวของประชาชนในการเรียกร้องและสนับสนุนการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสม²²⁶

นอกจากนี้ การรับรองหรือประกันคุณภาพสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ยังก่อให้เกิดแรงกดดันจากประชาชนที่ต่อต้านการทารุณกรรมสัตว์ให้ผู้ประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้ดีขึ้นด้วย²²⁷ ตามแนวคิดประโยชน์นิยมที่ไม่ปิดเบียน คือ การได้มาซึ่ง

²²³ Susan Arbon and Zach Duncalfe, "Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not?," *Griffith Journal of Law & Human Dignity*: 210 - 212.

²²⁴ Glenys Oogjes, "Problems with Current Animal Protection – Sentient Animals Slipping through the Net."

²²⁵ Brian Sherman, "Calling a Halt to Factory Farming," [Online] Accessed: 2015, December 13. Available from: <http://www.voiceless.org.au>

²²⁶ Susan Arbon and Zach Duncalfe, "Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not?," *Griffith Journal of Law & Human Dignity*: 214.

²²⁷ *Ibid.*, 213.

ผลประโยชน์แก่นมนุษย์ต้องเสมอภาคกับผลประโยชน์ของสัตว์ที่จะไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร²²⁸ มิฉะนั้น ผู้บริโภคก็จะไม่ซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของผู้นั้นตามหลักการที่ว่ารายได้ของผู้ผลิตขึ้นอยู่กับทางเลือกซื้อของผู้บริโภค อนึ่ง หากสินค้าประเภทเนื้อสัตว์มีราคาสูงขึ้นจากการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ดี ผู้บริโภคก็สามารถลดค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้โดยเลือกซื้อและรับประทานผักและผลไม้²²⁹

๒. ประมวลมาตรฐานการปฏิบัติถูกกำหนดโดยองค์การวิจัยทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมแห่งเครือจักรภพ²³⁰ ผ่านความเห็นชอบของที่ประชุมคณะรัฐมนตรีอุตสาหกรรมซึ่งมีเป้าหมายในการทำงานคือการพัฒนาอุตสาหกรรมและผลผลิตทางการเกษตรอาหาร ป่าไม้ และประมง²³¹ ประกอบกับผู้มีอำนาจตรวจตรา บังคับใช้ประมวลดังกล่าว และฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ฟาร์มก็คือเจ้าหน้าที่จากกรมโรงงานอุตสาหกรรมประจำรัฐแต่ละรัฐ (State Department of Primary Industries) ซึ่งสังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม ดังนั้น ข้อกำหนดและการบังคับใช้ประมวลดังกล่าวจึงมุ่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้ได้ผลผลิตและสร้างรายได้ให้มากที่สุดเป็นเหตุให้มาตรฐานการจัดสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์มอยู่ในเกณฑ์ต่ำจนเรียกได้ว่าต่ำกว่ามาตรฐานของการไม่ทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เสียอีก²³²

นักวิชาการเสนอวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการแต่งตั้งเจ้าพนักงานสวัสดิภาพสัตว์แห่งชาติ (National Animal Welfare Authority) ซึ่งไม่มีส่วนได้เสียกับผู้ประกอบกิจการฟาร์มสัตว์และมิได้สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรมให้มีอำนาจตรวจตรา เผยแพร่ความรู้ จัดกุมรวบรวมพยานหลักฐาน และบังคับใช้ประมวลมาตรฐานการปฏิบัติกับฟาร์มสัตว์ในรัฐต่าง ๆ และให้อัยการสูงสุดประจำรัฐแต่ละรัฐศึกษากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์และ

²²⁸ Peter Singer, *Animal Liberation*, p. 5.

²²⁹ Susan Arbon and Zach Duncalfe, "Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not?," *Griffith Journal of Law & Human Dignity*: 214.

²³⁰ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review*: 354 - 355.

²³¹ *Ibid.*, 369.

²³² *Ibid.*, 355.

ฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์แทนเจ้าหน้าที่จากกรมโรงงานอุตสาหกรรมประจำรัฐเพราะไม่มีส่วนได้เสียกับผู้ประกอบกิจการฟาร์มสัตว์และกระทรวงอุตสาหกรรม²³³

ข. หลักความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผล (Unjustifiable, Unnecessary or Unreasonable Pain or Suffering)

หลักเกณฑ์นี้ใช้เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ต่อสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นเพื่อน (Companion Animal) และสัตว์ประเภทอื่นที่มีใช้สัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ เช่น การล่าและฆ่าสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นหรือด้วยวิธีทางศาสนาเพื่อเป็นอาหารของมนุษย์ ป้องกันอันตรายจากสัตว์ ควบคุมสัตว์ดุร้ายหรือกำจัดสัตว์รบกวน การกระทำทางวิชาชีพ การสัตวแพทย์ เป็นต้น²³⁴ โดยมีได้อยู่ภายใต้หลักประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) เพราะสัตว์ดังกล่าวมิใช่สัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเหมือนสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์²³⁵

หลักความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผลเป็นการพิจารณาความสมดุระหว่างจุดมุ่งหมายของการกระทำที่กฎหมายอนุญาตกับผลที่เกิดแก่สัตว์ซึ่งประเทศออสเตรเลียรับเอาหลักดังกล่าวมาจากคดี Ford v. Wiley ของประเทศอังกฤษ²³⁶ ที่จำเลยใช้เลื่อยตัดเขาโคโดยอ้างว่ากระทำเพื่อรักษามูลค่าของเขาสัตว์ในทางการตลาด ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เพราะสัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นจากวิธีการที่ไม่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการกระทำ²³⁷ หลักดังกล่าวสะท้อนออกมาในรูปของกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐในประเทศออสเตรเลียที่กำหนดว่าการทารุณกรรมสัตว์ให้รวมถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผล

²³³ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

²³⁴ Steven White, "Legislating for Animal Welfare: Making the Interests of Animals Count," *Alternative Law Journal*: 277 - 278.

²³⁵ Mike Radford, *Animal Welfare Law in Britain: Regulation and Responsibility* (Oxford: Oxford University Press, 2001), p. 103.

²³⁶ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

²³⁷ "Ford V. Wiley."

ด้วย²³⁸ แสดงว่าหากความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับมีเหตุอันสมควร จำเป็น หรือแสดงเหตุผลได้ก็มีใช้การทารุณกรรมสัตว์ นั่นคือ เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ แม้ส่งผลเสียต่อสัตว์เพียงใดก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หลักความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผลนี้ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีด้วยดุลพินิจของศาลซึ่งมีข้อดี 2 ประการ คือ ศาลสามารถนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในคดีที่ต่างสถานการณ์กันและหลักดังกล่าวมีความยืดหยุ่นจึงเปิดโอกาสให้ศาลสามารถตีความใหม่ได้เรื่อย ๆ ตามความเจริญและทัศนคติของสังคมว่าการกระทำเช่นไรที่เหมาะสมแก่ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์กรณีต่าง ๆ²³⁹

ค. หลักอิสรภาพ 5 ประการ (Five Freedoms)

หลักนี้มีที่มาจากสภาอุตสาหกรรม (The Standing Council on Primary Industries) หรือที่ประชุมคณะรัฐมนตรีอุตสาหกรรมในปัจจุบันหรือ PIMC (Primary Industries Ministerial Council) กำหนดกลยุทธ์สวัสดิภาพสัตว์ออสเตรเลียหรือ AAWS (The Australian Animal Welfare Strategy) ขึ้นมาเพื่อกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากสัตว์ให้เป็นเอกเทศและพัฒนาการจัดสวัสดิภาพสัตว์ในประเทศออสเตรเลีย²⁴⁰ ให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศหรือ OIE (The World Organization for Animal Health) ที่ตนเป็นสมาชิก²⁴¹ ซึ่งหลักการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่องค์การดังกล่าวสนับสนุนก็คือหลักอิสรภาพ 5 ประการ อีกทั้งประเทศออสเตรเลียยังได้ลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์หรือ UDAW (The

²³⁸ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 9(2), (3), Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18(2), Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 24(1), Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9(1), Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13(2), Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 7, 8.

²³⁹ Mike Radford, *Animal Welfare Law in Britain: Regulation and Responsibility*, p. 258.

²⁴⁰ Peter Thornber, Deb Kelly, and Allison Crook, "Australia's Animal Welfare Arrangements and Capacity," [Online] Accessed: 2015, December 15. Available from: [http://www.australiananimalwelfare.com.au/app/webroot/files/upload/files/Att%20B%20Australia's%20animal%20welfare%20arrangements%20and%20capacity%20report\(3\).pdf](http://www.australiananimalwelfare.com.au/app/webroot/files/upload/files/Att%20B%20Australia's%20animal%20welfare%20arrangements%20and%20capacity%20report(3).pdf)

²⁴¹ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review*: 372.

Universal Declaration on Animal welfare) เพื่อผูกพันกรณีว่าจะนำหลักดังกล่าวไปค้ำประกันเพื่อพัฒนาวิสัยทัศน์ นโยบาย และออกกฎหมายเพื่อการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ได้มาตรฐานสากล²⁴² ได้แก่²⁴³

๑. อีสรภาพจากความหิวโหยและกระหาย คือ จัดหาอาหารและน้ำที่เพียงพอและมีคุณค่าทางโภชนาการแก่สัตว์เพื่อสุขภาพที่แข็งแรง

๒. อีสรภาพจากความไม่สบายกาย คือ จัดสภาพแวดล้อม ที่กำบัง และที่อยู่อาศัยที่ทำให้สัตว์ใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างสบาย

๓. อีสรภาพจากความเจ็บปวด บาดเจ็บ และโรคร้าย คือ การตรวจวินิจฉัยและรักษาพยาบาลสัตว์อย่างทันท่วงทีเมื่อมีโรคร้ายไข้เจ็บเกิดแก่สัตว์

๔. อีสรภาพในการแสดงพฤติกรรมตามปกติ คือ จัดให้มีสถานที่ที่กว้างขวางและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่การใช้ชีวิตของสัตว์แต่ละประเภท

๕. อีสรภาพจากความกลัวและความเครียด คือ หลีกเลี่ยงการทำให้สัตว์เกิดความไม่สบายใจ

อย่างไรก็ตาม การนำหลักอีสรภาพ 5 ประการนี้มาใช้ในการจัดสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์มมักไม่ได้ผลในทางปฏิบัติเพราะรัฐทุกรัฐในประเทศออสเตรเลียล้วนมีประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) อันเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้กับกิจการสัตว์ฟาร์มซึ่งมีมาแต่เดิมและไม่สอดคล้องกับหลักอีสรภาพ 5 ประการอยู่ก่อนแล้ว²⁴⁴ อีกทั้งกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐยังยกเว้นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ให้แก่การปฏิบัติตามประมวลดังกล่าว ขณะที่หลักอีสรภาพ 5 ประการมิได้บัญญัติไว้ในกฎหมายของรัฐใดเลยนอกจากรัฐควีนส์แลนด์ แต่ก็กำหนดเพียงแค่ว่าเจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์มีหน้าที่จัดหาอาหารและน้ำ ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และจัดให้สัตว์ได้แสดงพฤติกรรมตามปกติ โดยมีได้กำหนดหน้าที่ที่จะต้องไม่ทำให้สัตว์กลัวหรือเครียดด้วย²⁴⁵ ซึ่งทำให้สัตว์ฟาร์มมีอีสรภาพไม่ครบ 5 ประการตามหลักสากล

²⁴² Ibid., 373.

²⁴³ Peter Thornber, Deb Kelly, and Allison Crook, "Australia's Animal Welfare Arrangements and Capacity."

²⁴⁴ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review*: 373.

²⁴⁵ Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 17(3).

ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติ หลักอภิสภาพ 5 ประการจึงมักใช้ในฐานะหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าของหรือผู้ดูแลสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นเพื่อนและสัตว์ประเภทอื่นที่มีใช้สัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์เพื่อจัดสวัสดิภาพสัตว์ดังกล่าวโดยอยู่ภายใต้การตรวจตราและบังคับใช้โดยราชสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์หรือ RSPCA (The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals)²⁴⁶ แยกจากการจัดสวัสดิภาพสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์อันอยู่ภายใต้หลักประมวลมาตรฐานการปฏิบัติซึ่งตรวจตราและบังคับใช้โดยกรมโรงงานอุตสาหกรรม²⁴⁷

ง. หลักสามอาร์ (The 3Rs)

หลักเกณฑ์นี้ใช้สำหรับการศึกษา วิจัย และทดลองทางวิทยาศาสตร์โดยมีที่มาจากรายงานเทคนิคการทดลองทางวิทยาศาสตร์อย่างมีมนุษยธรรม (Principles of Humane Experimental Techniques) ของชาวอังกฤษ ได้แก่ วิลเลียม รัสเซล (William Russell) นักสัตววิทยา และเร็กซ์ เบิร์ช (Rex Burch) นักจุลชีววิทยาซึ่งเสนอแนวทางการใช้สัตว์ทดลองตามหลัก 3 ประการ ได้แก่ ใช้สิ่งอื่นแทนสัตว์ทดลองเท่าที่ทำได้ (Replacement) ใช้สัตว์ทดลองจำนวนน้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ (Reduction) และใช้วิธีที่นุ่มนวล คือ ทำให้สัตว์ทดลองเจ็บปวดและเครียดน้อยที่สุด (Refinement)²⁴⁸

ประเทศออสเตรเลียรับหลักดังกล่าวมาจากประเทศอังกฤษโดยกำหนดในรูปของประมวลมาตรฐานการใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ (Australian Code for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes) อันเป็นมาตรฐานการใช้สัตว์ทดลองที่บังคับใช้ครอบคลุมรัฐทุกรัฐเพื่อรักษาสวัสดิภาพสัตว์ที่ใช้ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์²⁴⁹ ได้แก่²⁵⁰

²⁴⁶ Peter Thornber, Deb Kelly, and Allison Crook, "Australia's Animal Welfare Arrangements and Capacity."

²⁴⁷ David Glasgow, "The Law of the Jungle: Advocating for Animals in Australia," *Deakin Law Review*: 197.

²⁴⁸ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

²⁴⁹ Steven White, "Legislating for Animal Welfare: Making the Interests of Animals Count," *Alternative Law Journal*: 279.

๑. ใช้สิ่งอื่นแทนสัตว์ทดลองเท่าที่ทำได้ (Replacement) ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนโดยพิจารณาจุดประสงค์ของการทดลองและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับชนิด สายพันธุ์ และพฤติกรรมของสัตว์ทั้งทางกายภาพและชีวภาพเพื่อพิจารณาหาสิ่งที่เหมาะสมแก่การทดลองแทนสัตว์นั้น เช่น หุ่นจำลองจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เนื้อเยื่อที่เพาะเลี้ยงในห้องทดลอง ซากสัตว์หรือสัตว์ที่เข้ารับการรักษาพยาบาลอยู่แล้ว

๒. ใช้สัตว์ทดลองจำนวนน้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ (Reduction) สัตว์ทดลองที่ถูกนำมาใช้ควรมีจำนวนน้อยที่สุดแต่สามารถให้ผลได้ตรงตามจุดประสงค์ของการทดลอง ผู้ทดลองต้องบันทึกจำนวนเฉลี่ยของสัตว์ทดลองไว้เสมอ การนำสัตว์ตัวเดิมมาทดลองซ้ำต้องมีความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของสัตว์นั้นที่จะไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดในระดับที่สูงและเวลาที่นานเกินสมควรกับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของสัตว์นั้นและห้ามใช้สัตว์ทดลองซ้ำในการทดลองที่ต่างจุดประสงค์กัน ทั้งนี้ การลดจำนวนสัตว์ทดลองต้องไม่ทำให้สัตว์ทดลองที่เหลือเจ็บปวดหรือเครียดเกินระดับปกติและลดเหตุปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องหรืออาจทำให้ผลการทดลองแปรปรวน นอกจากนี้ การเก็บรักษาเนื้อเยื่อหรือเศษชิ้นส่วนของสัตว์ทดลองที่ตายไว้ในธนาคารเนื้อเยื่อ (Tissue Bank) เพื่อนำกลับมาใช้ในการทดลองครั้งต่อไปก็เป็นแนวทางการลดจำนวนสัตว์ทดลองได้

๓. ใช้วิธีที่นุ่มนวล คือ ทำให้สัตว์ทดลองเจ็บปวดและเครียดน้อยที่สุด (Refinement) ดูแลและบรรเทาความเจ็บปวดที่สัตว์ทดลองได้รับทุกขั้นตอนการทดลองเพื่อให้ภาวะร่างกายและจิตใจของสัตว์นั้นอยู่ในระดับปกติโดยระยะเวลาเตรียมการทดลองหรือทดลองต้องไม่นานเกินความจำเป็นในการบรรลุผลของการทดลองหรือโครงการนั้น

การใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ตามหลักสามอาร์อยู่ภายใต้การตรวจสอบและควบคุมโดยคณะกรรมการจริยธรรมสัตว์หรือ AEC (Animal Ethics Committee) ซึ่งอาจประกอบด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น สัตวแพทย์หรือนักวิจัยผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการใช้สัตว์ทดลองสัตว์เพื่อจุดประสงค์เดียวกับสถาบันหรือองค์กรที่ถูกรตรวจสอบ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดสวัสดิภาพสัตว์ซึ่งไม่มีส่วนได้เสียกับสถาบันหรือองค์กรที่ถูกรตรวจสอบ เป็นต้น จากนั้นจึงนำผลการตรวจสอบเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อพิจารณามาตรฐานของสถาบันหรือองค์กรที่ถูกรตรวจสอบนั้น²⁵¹

²⁵⁰ Australian Government, National Health and Medical Research Council, and Australian Research Council, *Australian Code for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes*, 8th ed. (Canberra: National Health and Medical Research Council, 2013), pp. 11 - 12.

²⁵¹ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

3.3.2.2 วิธีการของช้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

วิธีการของช้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์บางอย่างอาจกำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะ แต่บางอย่างก็ไม่สามารถกำหนดให้แน่นอนได้เพราะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น

ก. การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร

รัฐบาลกลางแห่งประเทศออสเตรเลียได้จัดทำประมวลและมาตรฐานการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ ได้แก่ มาตรฐานสุขอนามัยในการผลิตและขนส่งเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์เพื่อการบริโภคแห่งองค์การวิจัยทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมแห่งเครือจักรภพหรือ CSIRO (The CSIRO (Commonwealth Scientific and Industries Research Organisation)'s Australian Standard for the Hygienic Production & Transportation of Meat and Meat Products for Human Consumption) และประมวลต้นแบบมาตรฐานการจัดสวัสดิภาพสัตว์ว่าด้วยการฆ่าปศุสัตว์ ณ โรงฆ่าสัตว์โดยคณะกรรมการการจัดการการเกษตรและทรัพยากรหรือ SCARM (SCARM (Standing Committee on Agriculture and Resource Management)'s Model Code of Practice for the Welfare of Animals: Livestock at Slaughtering Establishments)²⁵² ซึ่งกำหนดแนวทางการฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ว่าต้องทำให้สัตว์สลบก่อนโดยแน่ใจว่าสัตว์จะไม่ฟื้นระหว่างการฆ่าและฆ่าด้วยวิธีแทงหรือเชือด (Sticking) คือ ตัดเส้นเลือดใหญ่บริเวณลำคอเพื่อเอาเลือดออก²⁵³

ส่วนการทำให้สลบนั้นกำหนดในมาตรฐานสภาอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์แห่งออสเตรเลียว่าด้วยการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อการผลิตเนื้อสัตว์เพื่อการบริโภคหรือ AMIC (The Australian Meat Industry Council's Industry Animal Welfare Standards for Livestock Processing Establishments Preparing Meat for Human Consumption) เพื่อให้การฆ่าสัตว์เป็นไปอย่างมีมนุษยธรรมได้มาตรฐานตามองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศหรือ OIE ได้แก่²⁵⁴

๑. ใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า Cartridge Driven Captive Bolt Gun ซึ่งเป็นปืนลักษณะคล้าย Captive Bolt (ดังที่อธิบายในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาและมาเลเซีย) โดยยิงปลอกกระสุนขนาด .22 หรือ .25 ซึ่งบรรจุดินปืนเจาะกะโหลกศีรษะเพื่อทำลายเปลือกสมอง

²⁵² Ven. Alex Bruce, "Do Scared Cows Make the Best Hamburgers? The Legal Regulation of Religious Slaughter of Animals," *UNSW Law Journal* 34, 1 (2011): 359.

²⁵³ CSIRO Standard (2007) Clause 3.1, 7.10.; SCARM Code (2002) Clause 2.6.

²⁵⁴ AMIC Standard (2009) Sec. 2.6.

สมองส่วนกลาง และก้านสมองที่ควบคุมการหายใจ หรือใช้ Pneumatic Captive Bolt Gun ซึ่งเป็น การอัดอากาศแทนการใช้กระสุนเพื่อเปลี่ยนแปลงความดันภายในสมองอย่างรวดเร็ว อุปกรณ์ดังกล่าว ราคาไม่สูงมาก ใช้และเก็บรักษาง่าย ใช้ได้กับสัตว์หลายชนิด เช่น ยิงโคหรือกระบือบริเวณกลาง หน้าผาก ณ จุดตัดระหว่างเส้น 2 เส้นที่ลากจากหัวตาแต่ละข้างมายังฐานเขาที่อยู่ด้านตรงข้าม ยิงแกะ ไม่มีเขาบริเวณจุดกึ่งกลางที่อยู่บนสุดของศีรษะในแนวเดียวกับกระดูกสันหลัง และยิงแกะมีเขาหรือ แพะด้านหลังปุ่มเขาทั้งสองข้างในแนวเดียวกับขากรรไกรล่าง²⁵⁵

๒. ใช้กระแสไฟฟ้าด้วยอุปกรณ์ลักษณะเป็นแท่งมี 2 ขั้วหนีบศีรษะ หรือคอเพื่อให้กระแสไฟฟ้าไหลผ่านสมองในระดับและความถี่ที่เพียงพอสำหรับสัตว์แต่ละชนิดเพื่อให้ สลบ ได้แก่ กระแสไฟฟ้า 1.5 แอมแปร์สำหรับโคและกระบือ กระแสไฟฟ้า 1.0 แอมแปร์สำหรับลูกโค ลูกกระบือ แพะ แกะ และลูกแกะ และกระแสไฟฟ้า 1.3 แอมแปร์สำหรับสุกร

๓. ใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ระดับความเข้มข้น 80% ถึง 90% ของอากาศทั้งหมดโดยปล่อยก๊าซดังกล่าวอย่างรวดเร็วขณะลำเลียงสัตว์เข้าสู่อุโมงค์หรือห้องปิด

ข. การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารด้วยวิธีทางศาสนา

มาตรฐาน CSIRO อนุญาตให้ฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารด้วยวิธีทางศาสนา อิสลามหรือฮาลาล (Halal) และวิธีทางศาสนายิวหรือโคเชอร์ (Kosher) โดยเป็นแบบอย่างแก่ กฎหมายว่าด้วยการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ของรัฐต่าง ๆ เช่น กฎระเบียบว่าด้วยอาหาร ค.ศ. 2010 (The Food Regulation 2010) ของรัฐนิวเซาท์เวลส์ซึ่งกำหนดให้โรงฆ่าสัตว์ต้องดำเนินการตาม มาตรฐาน CSIRO ในการฆ่าและผลิตเนื้อสัตว์²⁵⁶ ซึ่งต้องกระทำโดยผู้ที่นับถือศาสนานั้น ๆ ที่ได้รับการ ฝึกฝนมาอย่างดีด้วยการใช้มีดคมตัดหลอดลม หลอดอาหาร และหลอดเลือดแดงและดำข้างลำคอให้ ขาดโดยไม่ทำให้สัตว์สลบก่อน²⁵⁷

²⁵⁵ "Review of Stunning and Halal Slaughter," [Online] Accessed: 2015, December 18. Available from: <http://www.livecorp.com.au/LC/files/98/98780c7e-2e95-4e45-98d9-74ff85c50281.pdf>

²⁵⁶ Ven. Alex Bruce, "Do Scared Cows Make the Best Hamburgers? The Legal Regulation of Religious Slaughter of Animals," *UNSW Law Journal*: 359.

²⁵⁷ *Ibid.*, 356.

ค. การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาด

ประเทศออสเตรเลียยึดหลักเกณฑ์ตามประมวลองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE Terrestrial Code) กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ต้องฆ่าสัตว์ด้วยวิธีที่มีมนุษยธรรมด้วยทักษะที่ได้รับการอบรมและฝึกฝนมาโดยปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และค่านิยมประมาณ ความปลอดภัย และสุขอนามัย ใช้วิธีที่รวดเร็วเท่าที่เป็นไปได้และดูแลใกล้ชิดจนกระทั่งสัตว์ตาย เคลื่อนย้ายสัตว์ให้น้อยที่สุด หากต้องพันนาการสัตว์ต้องกระทำอย่างเหมาะสมเพื่อความสะดวกในการฆ่าอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ใช้วิธีที่ทำให้สัตว์ตายหรือหมดสติทันที หากไม่หมดสติทันทีต้องไม่ทำให้สัตว์เครียด เจ็บปวด หรือทรมาน ฆ่าสัตว์ที่อ่อนอายุหรือติดเชื้อมาก่อน และยึดหลักสวัสดิภาพสัตว์โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและสุขอนามัยของเจ้าหน้าที่²⁵⁸ วิธีฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาด ได้แก่²⁵⁹

๑. วิธีทางกล (Mechanical Killing Methods) ได้แก่ การยิงด้วยปืนชนิดต่าง ๆ เช่น Shotgun หรือไรเฟิลจากระยะไกลในสถานที่เปิดโล่งเพื่อให้ตายอย่างรวดเร็วซึ่งเหมาะสมสำหรับฆ่าโค กระบือ แกะ แพะ สุกร และสัตว์ปีก รวมทั้งสัตว์ใหญ่ที่กำลังอาละวาด ยิงด้วยปืน Penetrating Captive Bolt บริเวณศีรษะเพื่อให้แทงเหล็กเจาะผ่านกะโหลกกระแทกสมองส่วนกลางเพื่อให้สลบแล้วจึงแทงคอให้ตาย เหมาะสำหรับโค กระบือ แกะ แพะ และสุกร ยิงด้วยปืน Non - Penetrating Captive Bolt บริเวณศีรษะเพื่ออึดอากาศให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความดันอากาศภายในกะโหลกศีรษะเป็นผลให้สลบแล้วจึงแทงคอให้ตาย เหมาะสำหรับโคและกระบือตัวเต็มวัย ลูกแกะ ลูกแพะ ลูกสุกร และสัตว์ปีก และการหักหรือตัดคอซึ่งใช้ในการฆ่าสัตว์ปีกจำนวนไม่มาก

๒. วิธีทางไฟฟ้า (Electrical Killing Methods) เพื่อกดระบบประสาทส่วนกลางและทำให้หัวใจหยุดเต้นส่งผลให้สลบหรือตาย ได้แก่ การใช้แท่งไฟฟ้า 2 ขั้ว (Two - Stage Application) มีลักษณะคล้ายกรรไกรมีเป็นแท่งขั้วไฟฟ้า 2 ขั้วหนีบบริเวณศีรษะหรือคอและการใช้แท่งไฟฟ้าขั้วเดียว (Single Application) มีลักษณะเป็นแท่งยาวปล่อยกระแสไฟฟ้าตรงปลายจับบริเวณศีรษะ ทั้งสองวิธีเป็นการทำให้กระแสไฟฟ้าแล่นเข้าสู่สมองและหัวใจส่งผลให้สัตว์สลบและการรับรู้ความเจ็บปวดลดลง เหมาะสำหรับลูกโคและกระบือ แกะ แพะ และสุกรอายุมากกว่า 1 สัปดาห์ และการใช้อ่างน้ำกระแสไฟฟ้า (Electrified Water Bath Stunner) กับสัตว์ปีกโดยผูกขาให้ศีรษะห้อยลงแล้วลำเลียงผ่านน้ำที่ปล่อยกระแสไฟฟ้าไหลผ่านเพื่อให้สลบแล้วจึงตัดคอ

²⁵⁸ OIE Terrestrial Code. Article. 7.6.1.

²⁵⁹ J.W. Galvin et al., "Killing of Animals for Disease Control Purposes," Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties: 714 - 720.

๓. การใช้ก๊าซ (Gaseous Killing Methods) เป็นการสร้างอากาศที่เป็นพิษจากการผสมผสานของก๊าซหลายชนิดปล่อยออกมาอย่างรวดเร็วให้สัตว์สุดคมภายในอุโมงค์หรือห้องปิดขนาดใหญ่ ได้แก่ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ระดับเข้มข้นมากกว่า 40% ของอากาศซึ่งทำให้สลบและตายโดยไม่รู้ตัว ก๊าซไนโตรเจนหรือก๊าซเฉื่อยผสมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งทำให้สลบได้เร็วกว่าการใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์อย่างเดียวและทำให้ตายเมื่อระดับก๊าซออกซิเจนลดต่ำลงในระดับไม่เกิน 2% ของอากาศ ก๊าซไนโตรเจนหรือก๊าซเฉื่อย เช่น ซีนอน (Xenon) ภายใต้ความกดอากาศปกติ คริปทอน (Krypton) และอาร์กอน (Argon) ภายใต้ความกดอากาศสูงเพื่อทำให้สลบและตายจากการขาดก๊าซออกซิเจนโดยใช้ความเข้มข้นระดับ 100% วิธีดังกล่าวมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ซึ่งทำให้ฮีโมโกลบิน (Hemoglobin) อันเป็นสารที่เป็นส่วนประกอบหลักของเม็ดเลือดแดงซึ่งทำหน้าที่นำก๊าซออกซิเจนไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย²⁶⁰ ไปจับกับก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์จนเกิดภาวะ Carboxyhemoglobin ทำให้การลำเลียงก๊าซออกซิเจนผิดปกติทำให้สลบและตายเนื่องจากสมองขาดออกซิเจน การใช้ก๊าซต่าง ๆ ที่กล่าวมาเหมาะสำหรับฆ่าลูกแกะ ลูกแพะ ลูกสุกรแรกเกิดหรืออายุไม่ถึง 4 สัปดาห์ และสัตว์ปีกเป็นฝูง

๔. การฉีดยา (Injectable Killing Methods) เป็นการการุณยฆาตสัตว์และเป็นการกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ด้วยโดยใช้สารเคมีประเภทบาร์บิทูเรต (Barbiturate) ซึ่งมีฤทธิ์กดการทำงานของสมองและช่วยให้นอนหลับหรือใช้เป็นยาสลบได้²⁶¹ เช่น สารโซเดียมเพนโทบาร์บิทัล (Sodium Pentobarbital) ซึ่งเป็นยาสลบขนานแรง²⁶² โดยนำมาผสมกับตัวยาอื่น ๆ แล้วฉีดเข้าสู่ร่างกายเพื่อให้สลบและตายอย่างไม่ทรมาน เหมาะสำหรับฆ่าสัตว์ขนาดเล็กหรือสัตว์ขนาดใหญ่จำนวนไม่มาก ใช้ได้กับทั้งโค กระบือ แกะ แพะ สุกร และสัตว์ปีก

๕. การกิน (Oral Killing Methods) เป็นการกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยให้สัตว์กินอาหารหรือน้ำที่ผสมสารเคมีหรือยาพิษเพื่อให้ตายซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงและอาจทำให้อาหารและน้ำมีรสชาติหรือกลิ่นไม่พึงประสงค์จนทำให้สัตว์ไม่ยอมกิน วิธีนี้เหมาะสำหรับฆ่าสัตว์ปีกกลุ่มใหญ่ แต่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการไม่รักษาสวัสดิภาพสัตว์เพราะทำให้

²⁶⁰ กิตติ ต่อจรัส, "ฮีโมโกลบินเอฟ (Hemoglobin F)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.thalassemia.or.th/magazine/22-1/tf-magazine-24-04.pdf>

²⁶¹ อภัย ราชภูริจิตร, "บาร์บิทูเรต (Barbiturate)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://haamor.com/th/บาร์บิทูเรต>

²⁶² อานภาพ เงินกระแซง, "คนหรือหนูทดลอง."

สัตว์ตายอย่างทรมาน นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสัตว์อื่นที่มีได้ต้องการฆ่าด้วย เพราะเกิดการปนเปื้อนในแหล่งอาหารและน้ำตามธรรมชาติ

การกระทำที่กล่าวมาหากส่งผลให้สัตว์เพียงแค่อสลบก็ต้องรีบทำให้สัตว์นั้นตายโดยเร็วที่สุดโดยผู้ที่ได้รับการฝึกทักษะและมีประสบการณ์ซึ่งแบ่งเป็น 3 วิธี ได้แก่ การตัดศีรษะ (Decapitation) เหมาะสำหรับฆ่าสัตว์ปีกเท่านั้นโดยใช้ของมีคมตัดคอให้ขาดจากตัว การแทง (Pithing) เป็นการฆ่าสัตว์ที่สลบจากการยิงด้วยปืน Penetrating Captive Bolt โดยใช้เข็มแทงด้านหลังระหว่างศีรษะกับต้นคอเพื่อทำลายสมองและเส้นประสาทไขสันหลัง และการเอาเลือดออก (Bleeding) โดยตัดเส้นเลือดใหญ่ที่ลำคอหรืออกเพื่อให้ตายจากการเสียเลือดมาก²⁶³

ง. การควบคุมและกำจัดสัตว์รบกวน (Pest)

สัตว์รบกวน เช่น หนู กระจง ทราย กระจอก หรือแมลงต่าง ๆ ซึ่งแพร่กระจายอยู่ทั่วไปและสร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมและผลผลิตทางการเกษตร วิธีควบคุมและกำจัดสัตว์รบกวนที่นิยมใช้ในประเทศออสเตรเลียคือการฆ่า เช่น นำไปเป็นเหยื่อแก่สัตว์อื่น ใช้แก๊สคลอโรพิกริน (Chloropicrin) รมรังหรือที่อยู่ทำให้ระคายเคืองตาและหายใจติดขัดจนตายซึ่งสัตว์บางตัวตายหลังจากได้รับแก๊สนานกว่า 1 สัปดาห์ ใช้ฟอสฟอรัสเหลือง (Yellow Phosphorus) ทำลายระบบทางเดินอาหารและตับทำให้เชื่องซึมและตายภายใน 2 ถึง 4 วัน²⁶⁴ หรือสารโซเดียมโมโนฟลูออโรอะซิเตต (Sodium Monofluoroacetate or 1080) ทำให้เชื่องซึม อาเจียน เสียแรงรังผิดปกติ น้ำลายไหล กล้ามเนื้ออ่อนแรง และหายใจติดขัดจนตายซึ่งใช้เวลาหลายชั่วโมง²⁶⁵

อย่างไรก็ตาม วิธีที่กล่าวมาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรมเพราะทำให้สัตว์รบกวนได้รับความเจ็บปวดทรมานเป็นเวลานานจนตายซึ่งขัดกับหลักสวัสดิภาพสัตว์อย่างเห็นได้ชัด นักวิชาการบางท่านยังกล่าวด้วยว่าแม้กฎหมายอนุญาตให้กำจัดสัตว์รบกวนได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าสวัสดิภาพของสัตว์ดังกล่าวไม่สำคัญ ดังนั้น การควบคุมและ

²⁶³ J.W. Galvin *et al.*, "Killing of Animals for Disease Control Purposes," Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties: 720.

²⁶⁴ Maiké Dorn, "Hidden Victims: Lack of Welfare Protection of Invasive Animals in Australia," Alternative Law Journal (2009): 4.

²⁶⁵ M. Sherley, "Is Sodium Mono Fluoro Acetate (1080) a Humane Poison?," Animal Welfare 16(2007): 449 - 450.

กำจัดสัตว์รบกวนจึงควรกระทำอย่างมีมนุษยธรรมด้วยการพัฒนาสารเคมีที่ทำให้สัตว์สลบตันที่ที่สารดังกล่าวเข้าสู่ร่างกายหรือแก้ปัญหาที่ต้นเหตุโดยการลดอัตราการเกิดของสัตว์เหล่านั้นแทนการเพิ่มอัตราการตายด้วยการฆ่า เช่น ยับยั้งการขยายพันธุ์หรือกำจัดแหล่งอาหารซึ่งต้องอาศัยการค้นคว้าวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อหาวิธีที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับการรักษาสวัสดิภาพสัตว์ด้วย²⁶⁶

จ. การล่า ดัก และจับสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐบางรัฐ เช่น รัฐออสเตรเลียตะวันตกมิได้กำหนดวิธีการล่า ดัก และจับสัตว์ไว้ แต่กำหนดว่าการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ไร้มนุษยธรรมกับสัตว์เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์²⁶⁷ ซึ่งใช้เป็นหลักเกณฑ์ของการกระทำดังกล่าวได้ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ไร้มนุษยธรรม เช่น กีบดักขากรรไกรเหล็ก (Steel Jaw Traps)²⁶⁸ ซึ่งถูกห้ามใช้ในการล่า ดัก และจับสัตว์โดยเด็ดขาดแล้วในกว่า 80 ประเทศในทวีปยุโรปและอเมริกาเพราะเป็นการทารุณกรรมสัตว์อย่างร้ายแรงและขัดกับหลักสวัสดิภาพสัตว์²⁶⁹ นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่ห้ามใช้ เช่น กีบดักขา กีบดักกวาง บ่วง เป็นต้น แต่อนุญาตให้ใช้กับดักกล่อง กีบดักกรง แหหรือตาข่ายตามกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าหรือสัตว์น้ำแทน²⁷⁰

นอกจากการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานอย่างกับดักกล่อง กีบดักกรง แหหรือตาข่ายแล้ว นักวิชาการบางท่านยังเสนอให้พัฒนาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการล่า ดัก และจับสัตว์โดยเน้นความมีมนุษยธรรมยิ่งขึ้น เช่น กีบดักขาที่ใส่เบาะลงไปซึ่งจากการวิจัยพบว่าทำให้สัตว์ได้รับบาดเจ็บน้อยกว่าเดิม²⁷¹

²⁶⁶ Maïke Dorn, "Hidden Victims: Lack of Welfare Protection of Invasive Animals in Australia," *Alternative Law Journal*: 9.

²⁶⁷ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 19(2).

²⁶⁸ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 23(2).

²⁶⁹ G. Iossa, C.D. Soulsbury, and S. Harris, "Mammal Trapping: A Review of Animal Welfare Standards of Killing and Restraining Traps," *Animal Welfare* 16, 3 (2007): 335.

²⁷⁰ Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 12(1), (4).

²⁷¹ G. Iossa, C.D. Soulsbury, and S. Harris, "Mammal Trapping: A Review of Animal Welfare Standards of Killing and Restraining Traps," *Animal Welfare*: 345.

นอกจากนี้ ระยะเวลาในการติดกับดักก็แปรผันโดยตรงกับความเจ็บปวดของสัตว์²⁷² ตามมาตรฐานของกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าในทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือ ผู้ล่าสัตว์ต้องตรวจสอบกับดักของตนว่ามีสัตว์เข้าไปติดกับดักแล้วหรือไม่อย่างน้อยทุก 36 ชั่วโมงเพื่อให้สัตว์นั้นต้องทนเจ็บปวดหรือขาดอาหารและน้ำจากการติดกับดักนานเกินสมควร²⁷³ ซึ่งตามกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย เช่น ระเบียบว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 2008 (Prevention of Cruelty to Animals Regulations 2008) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1986 (Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC)) ของรัฐวิกตอเรีย กำหนดให้ผู้ล่าสัตว์ต้องตรวจสอบกับดักของตนว่ามีสัตว์เข้าไปติดกับดักแล้วหรือไม่อย่างน้อยทุก 24 ชั่วโมง²⁷⁴ ซึ่งถือว่าได้มาตรฐานสากลและไม่ทำให้สัตว์เจ็บปวดจากการติดกับดักนานเกินไป

ฉ. การป้องกันตนเอง ผู้อื่น หรือสัตว์อื่นให้พ้นอันตรายจากสัตว์

การป้องกันดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีการป้องกันตนเอง คือ มนุษย์ทุกคนมีสิทธิแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นอันตรายแก่กายหรือชีวิตของตน หากเป็นการป้องกันบุคคลที่สาม ผู้ป้องกันก็สามารถสวมสิทธิเสมือนเป็นบุคคลที่สามนั้นเพื่อป้องกันอันตรายอันเกิดจากการกระทำที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่มีเหตุอันสมควรซึ่งเป็นสิทธิทางศีลธรรมและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย²⁷⁵

ในความเป็นจริง มนุษย์เท่านั้นที่มีสิทธิ (Rights) ขณะที่สัตว์ไม่มีสิทธิใด ๆ ตามกฎหมายแม้กระทั่งสิทธิในการป้องกันตัวเอง ดังนั้น เมื่อมีอันตรายเกิดแก่สัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ มนุษย์ก็ไม่สามารถกระทำการใด ๆ เพื่อป้องกันอันตรายนั้นได้จึงเป็นความบกพร่องประการหนึ่งใน

²⁷² Powell R.A. and Proulx G., "Trapping and Marking Terrestrial Mammals for Research: Integrating Ethics, Performance Criteria, Techniques, and Common Sense," *Institute for Laboratory Animal Research (ILAR) Journal* 44(2003): 259.

²⁷³ G. Iossa, C.D. Soulsbury, and S. Harris, "Mammal Trapping: A Review of Animal Welfare Standards of Killing and Restraining Traps," *Animal Welfare*: 346.

²⁷⁴ Prevention of Cruelty to Animals Regulations 2008 (Vic) Sec. 32(2).

²⁷⁵ John Hadley, "Animal Rights and Self – Defense Theory," *The Journal of Value Inquiry* 43(2009): 165.

การคุ้มครองสัตว์²⁷⁶ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2002 (Animal Welfare Act 2002 (WA)) ของรัฐออสเตรเลียตะวันตกกำหนดให้การป้องกันอันตรายจากสัตว์ที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์นั้นมิใช่แค่เพียงป้องกันตนเองหรือบุคคลที่สามเท่านั้น แต่รวมการป้องกันสัตว์อื่นให้พ้นอันตรายนั้นด้วย²⁷⁷ ซึ่งถือเป็นมาตรการคุ้มครองสัตว์ที่พัฒนาไปอีกขั้นและแสดงถึงการให้ความสำคัญกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่มองว่ามนุษย์และสัตว์มีสิทธิทางศีลธรรมเท่าเทียมกันด้วย²⁷⁸

ส่วนวิธีป้องกันตนเอง ผู้อื่น หรือสัตว์อื่นจากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์ไม่สามารถกำหนดให้แน่นอนได้เพราะต้องขึ้นกับสถานการณ์ แต่มีหลักเกณฑ์ว่าอันตรายดังกล่าวต้องมีได้เกิดจากการที่ผู้กระทำไปยั่วหรือเร้าสัตว์นั้นและกระทำเท่าที่จำเป็นและพอสมควรแก่เหตุ²⁷⁹ นักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของการป้องกันดังกล่าว เช่น

๑. ทอม เรแกน (Tom Regan) เห็นว่าการป้องกันดังกล่าวต้องอยู่บนเงื่อนไขที่ว่าตราบใดที่แม้ไม่ใช้ความรุนแรงก็สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ตราบนั้นก็ไม่มีเหตุอันสมควรและไม่ใช้เหตุผลทางศีลธรรมที่จะนำมาอ้างเพื่อใช้ความรุนแรงต่อสัตว์²⁸⁰

๒. มาร์ค โรวแลนด์ส (Mark Rowlands) เห็นว่าการป้องกันดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้องค์ประกอบ 3 อย่าง คือ ประสิทธิภาพ (Efficacy) ความจำเป็น (Necessary) และความได้สัดส่วน (Proportionality) หากครบองค์ประกอบทั้งสามอย่างแล้ว แม้ต้องใช้ความรุนแรงต่อสัตว์ก็ถือว่าไม่มีเหตุอันสมควรที่จะเลือกวิธีนั้น²⁸¹

²⁷⁶ Amber Hall, "When Cruelty Is Not Cruelty," in *The Agitator*, ed. Southern Cross University Student Law Society (2010), p. 21.

²⁷⁷ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 20.

²⁷⁸ Tom Regan, *The Case for Animal Rights*, p. 81.

²⁷⁹ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 20.; Prevention of Cruelty to Animals Regulations 2008 (VIC) Sec. 11.

²⁸⁰ Tom Regan, *Empty Cages: Facing the Challenge of Animal Rights* (Lanham, Md.: Rowman and Littlefield, 2004), p. 191.

²⁸¹ Mark Rowlands, *Animals Like Us*, pp. 184 - 193.

จากความเห็นของนักวิชาการดังกล่าว การกระทำเพื่อป้องกันตนเอง ผู้อื่น หรือสัตว์อื่นจากการคุกคามหรือโจมตีของสัตว์ต้องสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยง หรือขัดขึ้นได้ซึ่งก่อให้เกิดความจำเป็น (Necessary) ในการตอบโต้การคุกคามหรือโจมตีนั้น ทั้งนี้ การตอบโต้เพื่อแก้ไขสถานการณ์นั้นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพ (Efficacy) อันเป็นส่วนประกอบของความ ได้สัดส่วน (Proportionality) และความได้สัดส่วนนี้เองเป็นสิ่งที่คอยห้ามมิให้ใช้ความรุนแรงเพราะ การใช้ความรุนแรงมักเกินสัดส่วนหรือเกินสมควรแก่เหตุในการป้องกัน ดังนั้น ประสิทธิภาพและความ ได้สัดส่วนจึงแยกจากกันได้เพื่อให้การป้องกันนั้นไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์และเป็นวิถีทางที่สังคม ยอมรับ (Socially Accepted Practices)²⁸²

ข. การกระทำทางวิชาชีพการสัตวแพทย์

รัฐทุกรัฐในประเทศออสเตรเลียล้วนมีพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ ซึ่งกำหนดภาระหน้าที่ของสัตวแพทย์เพื่อการปฏิบัติวิชาชีพที่ได้มาตรฐานตามประมวลสัตวแพทย์ สมาคมแห่งออสเตรเลียว่าด้วยการปฏิบัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ (The Australian Veterinary Association Code of Professional Conduct) ในฐานะหน้าที่ทางจริยธรรมที่ต้องอุทิศตนเพื่อสัตว์ ผู้รับบริการ และสังคม²⁸³ เช่น บรรเทาเยียวความเจ็บปวดและโรคร้ายแก่สัตว์ควบคู่กับการรักษา สวัสดิภาพสัตว์ ปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมเท่าเทียมกัน ศึกษาหาความรู้และพัฒนาทักษะ วิชาชีพ มีปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้รับบริการและผู้ช่วย เป็นต้น²⁸⁴

กรณีสัตวแพทย์ปฏิบัติวิชาชีพโดยมิชอบ ผู้เสียหายสามารถร้องเรียนต่อ คณะกรรมการวิชาชีพการสัตวแพทย์ประจำรัฐแต่ละรัฐเพื่อสอบสวนทางวินัยและหากสัตวแพทย์ผู้นั้น

²⁸² John Hadley, "Animal Rights and Self – Defense Theory," *The Journal of Value Inquiry*: 174 - 175.

²⁸³ Australian Veterinary Association, "Code of Professional Conduct," [Online] Accessed: 2015, December 21. Available from: <http://www.ava.com.au/conduct>

²⁸⁴ P. Economides, "The Role of Veterinary Statutory Bodies and Associations in the Promotion of the Veterinary Profession and Upgrading of Veterinary Services," 9TH Conference of the OIE Regional Commission for the Middle East, Damascus (Syria).

กระทำผิดจริงก็อาจได้รับการลงโทษ เช่น ตักเตือน ปรับ จำกัตสิทธิการประกอบวิชาชีพ หรือพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ²⁸⁵

หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ในประเทศออสเตรเลีย บางอย่างอาจยังมีช่องโหว่ให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ได้ซึ่งต้องใช้มาตรการทางสังคมเข้ามากดดันให้ผู้กระทำต้องปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม ขณะที่หลักเกณฑ์และวิธีการหลายอย่างก็สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าวได้ดี โดยภาพรวม ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายและมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่มีประสิทธิภาพ แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ออกกฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมาย ผู้ประกอบการ ตลอดจนประชาชนในสังคมจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.3.3 การบังคับใช้กฎหมาย

ผู้มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในรัฐแต่ละรัฐของประเทศออสเตรเลียแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ กรมโรงงานอุตสาหกรรมหรือ DPI (Department of Primary Industries) และองค์กรการกุศลหรือ ACOs (Approved Charitable Organisation) ได้แก่ ราชสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์หรือ RSPCA (The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals) และสมาคมสวัสดิภาพสัตว์หรือ AWL (Animal Welfare League)²⁸⁶

ในทางปฏิบัติ หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว คือ กรมโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) ตลอดจนตรวจตราและฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ และราชสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ทำหน้าที่เดียวกันแต่จำกัดอยู่ที่สัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นเพื่อน²⁸⁷ โดยมักเริ่มจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ราชสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ หรือสมาคมสวัสดิภาพสัตว์ได้รับการร้องเรียนจากประชาชนว่าเกิดการทารุณกรรมสัตว์ขึ้น ณ ที่ใดที่หนึ่งเพื่อให้ไปตรวจสอบและช่วยเหลือสัตว์ดังกล่าว²⁸⁸

²⁸⁵ Veterinary Practice Act 2003 (SA) Sec. 62(4); Veterinary Practice Act 1997 (VIC) Sec. 50A; Veterinary Surgeons Act 1936 (QLD) Sec. 37.

²⁸⁶ Elizabeth Ellis, "Animal Law," in *Hot Topics: Legal Issues in Plain Language*, p. 15.

²⁸⁷ Ibid.

²⁸⁸ Ibid., 15 - 16.

การทารุณกรรมสัตว์มักเกิดในที่ส่วนบุคคล ดังนั้น สิ่งสำคัญในการตรวจสอบว่าการทารุณกรรมสัตว์เกิดขึ้นจริงหรือไม่คืออำนาจโดยชอบด้วยกฎหมายในการเข้าไปในสถานที่ต้องสงสัย การเข้าไปในสถานที่ดังกล่าวโดยปราศจากอำนาจย่อมทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ค้นหรือยึดได้เป็นพยานหลักฐานที่มีชอบด้วยกฎหมายและไม่สามารถนำสืบในชั้นศาลได้²⁸⁹ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐแต่ละรัฐจึงกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องขอออกหมายค้นเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อ (Believe on Reasonable Grounds) ว่าการทารุณกรรมสัตว์ได้เกิดหรือกำลังเกิดในสถานที่นั้นหรือพบพยานหลักฐานที่เชื่อได้เช่นนั้นเพื่อช่วยเหลือสัตว์ ค้น ยึด และถ่ายภาพนิ่งหรือบันทึกภาพเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสิ่งที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้²⁹⁰

อย่างไรก็ตาม การเข้าไปในสถานที่ส่วนบุคคลโดยไม่มีหมายค้นก็สามารถกระทำได้ กรณีเจ้าพนักงานมีเหตุอันควรเชื่อว่ามีสัตว์ที่อยู่ในภาวะที่อาจเป็นอันตรายถึงชีวิตหรือมีเหตุที่ต้องป้องกันมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานมากกว่าที่เป็นอยู่ขณะนั้นเพื่อช่วยให้สัตว์นั้นได้รับการรักษาพยาบาลอย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ ยังมีอำนาจสั่งให้หยุดยานพาหนะเพื่อตรวจสอบว่ามีสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมอยู่ในนั้นหรือไม่ด้วย²⁹¹ เมื่อยึดสัตว์และพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้แล้ว เจ้าพนักงานต้องแจ้งให้เจ้าของสัตว์ทราบ หากแจ้งด้วยวาจาไม่ได้ต้องแจ้งเป็นเอกสารโดยปิดประกาศ ณ สถานที่นั้นหรือส่งเป็นจดหมายถึงเจ้าของสัตว์²⁹²

ในการพิจารณาคดี จำเลยคือผู้ที่รับภาระพิสูจน์ว่าตนกระทำการที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์โดยปฏิบัติตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) กรณีที่กระทำต่อสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์หรือพิสูจน์ว่าความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจากการกระทำของตนนั้นมิใช่ความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผลกรณีที่กระทำต่อสัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนหรือ

²⁸⁹ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

²⁹⁰ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 24F.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 24K; Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 127.

²⁹¹ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 24E, 24H.

²⁹² Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 24S(4).

สัตว์ประเภทอื่น²⁹³ ในการนี้ ศาลสามารถแต่งตั้งพยานผู้เชี่ยวชาญหรือคู่ความสามารถอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญ เช่น สัตวแพทย์มาพิสูจน์หรือให้ความเห็นเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีได้²⁹⁴

3.3.3.1 บทลงโทษ

เมื่อความปรากฏแก่ศาลว่าจำเลยทารุณกรรมสัตว์จริงไม่ว่าเป็นกรณีที่ไม่มีเหตุอันสมควรหรือกรณีกระทำการที่เข้าช้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์แต่ไม่เป็นไปตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติหรือทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผล²⁹⁵ อันขัดกับหลักเกณฑ์ของช้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์และศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยกระทำความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ศาลมีอำนาจสั่งลงโทษจำเลยตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

ก. ระวังโทษจำคุกปรับ 2,000 ดอลลาร์ และระวังโทษสูงสุดจำคุก 5 ปี และปรับ 50,000 ดอลลาร์ หากครอบครองเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่เจตนาจะใช้เพื่อทารุณกรรมสัตว์มี ระวังโทษจำคุก 1 ปี และปรับ 20,000 ดอลลาร์ตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 2002 (Animal Welfare Act 2002 (WA)) ของรัฐออสเตรเลียตะวันตก²⁹⁶

ข. ระวังโทษสูงสุดจำคุก 3 ปี หรือปรับ 2,000 ยูนิตตามพระราชบัญญัติดูแลและคุ้มครองสัตว์ ค.ศ. 2001 (Queensland Animal Care and Protection Act 2001 (QLD)) ของรัฐควีนส์แลนด์²⁹⁷

ค. ระวังโทษสูงสุดจำคุก 6 เดือน หรือปรับ 50 ยูนิต หรือทั้งจำทั้งปรับ สำหรับบุคคลธรรมดา และปรับ 250 ยูนิตสำหรับนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณ

²⁹³ Steven White, "Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform?," *Federal Law Review*: 355.

²⁹⁴ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

²⁹⁵ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 19(2); Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18(2); Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 4(2); Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9(1); Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13(3); Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 8(1).

²⁹⁶ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 19(1).

²⁹⁷ Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18(1).

กรรมสัตว์ ค.ศ. 1979 (Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW)) ของรัฐนิวเซาท์เวลส์²⁹⁸

ง. ระวังโทษจำคุก 12 เดือน หรือปรับไม่เกิน 246 ยูนิตสำหรับบุคคลธรรมดา และปรับ 600 ยูนิตสำหรับนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ค.ศ. 1986 (Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC)) ของรัฐวิกตอเรีย²⁹⁹

จ. ระวังโทษสูงสุดจำคุก 2 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์สำหรับกรรมการกระทำนั้นเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับอันตรายแก่กาย และระวังโทษสูงสุดจำคุก 4 ปี หรือปรับ 50,000 ดอลลาร์สำหรับกรณีที่ถูกกระทำมีเจตนาโหดร้ายและการกระทำนั้นเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับอันตรายสาหัสหรือตายตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 1985 (Animal Welfare Act 1985 (SA)) ของรัฐออสเตรเลียใต้³⁰⁰

ฉ. ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือปรับไม่เกิน 100 ยูนิต หรือทั้งจำทั้งปรับสำหรับบุคคลธรรมดา และปรับ 500 ยูนิตสำหรับนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติสวัสดิภาพสัตว์ ค.ศ. 1993 (Animal Welfare Act 1993 (TAS)) ของรัฐแทสเมเนีย³⁰¹

แม้กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์กำหนดช้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้ให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่หากการกระทำดังกล่าวไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่สมควรหรือทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผลก็ยังคงเป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อันเป็นความผิดอาญา ผู้กระทำย่อมต้องรับโทษตามกฎหมาย

3.3.3.2 มาตรการเสริม

นอกจากโทษทางอาญาแล้ว กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐแต่ละรัฐยังกำหนดมาตรการเสริมอื่น ๆ ที่ศาลมีอำนาจสั่งเพื่อบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดด้วย เช่น สั่งห้ามครอบครองสัตว์ที่ถูกทารุณกรรมนั้น ตลอดจนสัตว์ชนิดหรือสายพันธุ์เดียวกันโดยอาจกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ หากสัตว์นั้นอยู่ในภาวะเจ็บปวดทรมานจากการถูกทารุณกรรมก็มีอำนาจสั่งให้ทำลายสัตว์

²⁹⁸ Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 5(3).

²⁹⁹ Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9(1).

³⁰⁰ Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13.

³⁰¹ Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 8(1).

นั้นอย่างมีมนุษยธรรม หากยังมีทางเยียวยารักษาที่ส่งให้นำสัตว์นั้นไปรักษาพยาบาลโดยให้ผู้กระทำความผิดเสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด หากผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของสัตว์และมีแนวโน้มจะกระทำผิดซ้ำก็สั่งเพิกถอนอำนาจการเป็นเจ้าของสัตว์นั้นได้ และหากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ประกอบกิจการเกี่ยวกับสัตว์ที่มีใบอนุญาตก็สั่งเพิกถอนใบอนุญาตนั้นได้³⁰² นอกจากนี้ ศาลยังมีอำนาจสั่งให้ริบสัตว์ (Forfeiture) ที่ถูกทารุณกรรมซึ่งเป็นการตัดกรรมสิทธิ์ในสัตว์นั้นจากผู้ที่เคยเป็นเจ้าของได้ด้วย³⁰³

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของรัฐทุกรัฐในประเทศออสเตรเลียกำหนดลักษณะและข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้หลากหลาย หลักเกณฑ์และวิธีการของข้อยกเว้นดังกล่าวแบ่งตามประเภทของสัตว์ ได้แก่ หลักเกณฑ์และวิธีตามประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) ที่นำมาใช้กับสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ซึ่งยังมีข้อบกพร่องให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ได้ แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยมาตรการทางสังคม และหลักความเจ็บปวดอันไม่มีเหตุอันสมควร ไม่จำเป็น หรือไร้เหตุผล (Unjustifiable, Unnecessary or Unreasonable Pain or Suffering) ที่นำมาใช้กับสัตว์ที่เลี้ยงไว้เพื่อเป็นเพื่อนและสัตว์ประเภทอื่นที่มีใช้สัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์และเพื่อการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่ดี โดยภาพรวม กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศออสเตรเลียเหมาะแก่การศึกษาเพื่อนำมาปรับใช้และพัฒนากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย

3.4 เปรียบเทียบกฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียกับการกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศไทย

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการที่เป็นจุดเด่นร่วมกันอันแสดงว่าตระหนักว่าสัตว์มีความรู้สึก รับรู้ความสุขและความทุกข์ได้ตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และให้ชองเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ เฉพาะกรณีจำเป็นอย่างมีมนุษยธรรมตามแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ ได้แก่

³⁰² Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 54 – 58.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 30 – 31.

³⁰³ Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 55(2)(c); Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 182.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 24ZD.

3.4.1 การกระทำที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียที่มีข้อดีร่วมกันอันเหมาะที่จะเป็นแบบอย่างแก่การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้แก่

3.4.1.1 การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร

การฆ่าสัตว์กรณีนี้สอดคล้องกับวิถีการบริโภคของประชาชนทั่วไปและกำหนดวิธีการไว้ ได้แก่ วิธีทางกล ทางไฟฟ้า และทางเคมีเพื่อให้สัตว์สลบก่อนฆ่าเพื่อมิให้ตายอย่างทรมาน³⁰⁴ และกำหนดการฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาเพื่อเป็นอาหารเท่านั้น มิใช่เพื่อการอื่น ได้แก่ โคเชอร์ตามหลักศาสนายิวและฮาลาลตามหลักศาสนาอิสลามโดยใช้มีดคมตัดหลอดลม หลอดอาหาร และหลอดเลือดแดงและดำข้างลำคอให้ขาดโดยไม่ทำให้สัตว์สลบก่อน³⁰⁵ หรืออนุโลมให้ทำให้สัตว์สลบก่อนฆ่าได้ตามประมวลข้อแนะนำการผลิต จัดเตรียม จัดการ และเก็บรักษาอาหารฮาลาลของประเทศมาเลเซีย³⁰⁶

การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามหลักศาสนาที่ว่าเป็นวัฒนธรรมการบริโภค มิใช่การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาที่มีลักษณะเป็นการบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งต้องห้ามตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและรัฐบางรัฐของประเทศออสเตรเลีย³⁰⁷ มีข้อดีคือทำให้สัตว์ไม่ต้องตายจากการฆ่าที่ไม่เกิดประโยชน์และเหมาะกับสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติที่มีหลักธรรมคำสอนเรื่องความเมตตากรุณาและการไม่ล่วงศีลไปเบียดเบียนชีวิตสัตว์ อีกทั้งป้องกันผลกระทบต่อจิตใจของเยาวชนจากการสัมผัสพฤติกรรมความรุนแรงอันส่งผลต่อสุขภาพจิตและก่อให้เกิดพฤติกรรมอันตรายต่อสังคมในอนาคต³⁰⁸ ขณะที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรม

³⁰⁴ 9 C.F.R. § 313.1, 313.2, 313.15, 313.16, 313.30.; AMIC Standard (2009) Sec. 2.6.

³⁰⁵ Ven. Alex Bruce, "Do Scared Cows Make the Best Hamburgers? The Legal Regulation of Religious Slaughter of Animals," *UNSW Law Journal*: 359.

³⁰⁶ MS 1500:2009 Halal Food - Production, Preparation, Handling, and Storage - General Guidelines (2nd Revision) Annex A.

³⁰⁷ 7 U.S.C. § 1902(b).; Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 45.

³⁰⁸ "Church of the Lukumi Babalu Aye V. City of Hialeah."

สัตว์โดยอนุญาตให้ฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารได้ตามมาตรา 21(1) ซึ่งรวมการฆ่าเพื่อเป็นอาหารตามหลักศาสนาไว้แล้ว และยังอนุญาตให้ฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) ได้อีกอันเปิดช่องทางให้ฆ่าสัตว์เป็นพิธีกรรมได้ซึ่งอาจทำให้ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์รุนแรงยิ่งขึ้น

3.4.1.2 การป้องกันอันตรายจากสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียล้วนกำหนดให้การป้องกันอันตรายจากสัตว์เพื่อคุ้มครองชีวิตและร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือทรัพย์สินเป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์โดยมิได้กำหนดว่าต้องป้องกันด้วยวิธีใด กล่าวคือ ใช้วิธีฆ่า ทำร้าย หรือวิธีใดก็ได้แต่ต้องไม่ทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น³⁰⁹ ขณะที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดว่าการ “ฆ่า” สัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินตามมาตรา 21(6) เป็นการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ คือ จำกัดแค่การ “ฆ่า” เท่านั้นทั้งที่บางครั้งการป้องกันอันตรายจากสัตว์อาจไม่จำเป็นต้อง “ฆ่า” ก็ได้ อาจทำร้ายหรือไล่ไปก็ได้ ดังนั้น จึงเป็นช่องทางให้เกิดการฆ่าสัตว์โดยใช่เหตุ

3.4.1.3 การสัตว์บาลในทางปกติสมควร

กรณีนี้เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจโดยมีจุดประสงค์เพื่อนำสัตว์ประเภทดังกล่าวมาสร้างผลประโยชน์ด้านเกษตรกรรมและกสิกรรม การสัตว์บาลรวมกระบวนการทุกอย่างตั้งแต่การเลี้ยงดู ให้อาหารและน้ำ จัดที่อยู่อาศัย ให้การรักษาพยาบาล ตลอดจนการกระทำบางอย่างสำหรับสัตว์ประเภทนี้โดยเฉพาะ เช่น ตัดหู หาง ขน หรือเขา เจาะหู สุน ตะพาย ทำหมัน เป็นต้น จนกระทั่งขนส่งและฆ่าตามกฎหมายรัฐบาลกลางหรือประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice)³¹⁰ ซึ่งมีหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted Practices)

³⁰⁹ Big Cat Rescue (BCR), "State Animal Cruelty Laws."; Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 137.; John Hadley, "Animal Rights and Self – Defense Theory," *The Journal of Value Inquiry*: 174 - 175.

³¹⁰ American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA), "Legal Protections for Farm Animals."; Animal Welfare Bill 2015 Sec. 29(1)(h); Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 23.; Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 40.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 24.; Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 6.

คอยรองรับเพื่อให้ดำเนินไปในทางปกติสมควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน มิให้เกินขอบเขตที่เหมาะสมจนเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ขณะที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดการกระทำอันเป็นการสืบทอดไว้ในมาตรา 21(8) คือ การตัดหู หาง ขน เขา และงาโดยมิได้อยู่ภายใต้กฎหมายใดและไม่มีหลักเกณฑ์ใดมารองรับเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

3.4.1.4 ไม่อนุญาตการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลีย มิได้เพิกขำหนดให้การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เท่านั้น แต่รวมการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น สมรู้ร่วมคิด จัดสถานที่ ชักชวน เข้าชม บันทึกรหรือเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าวในลักษณะที่มีใช้การนำเสนอข่าวหรือสารคดี เป็นต้น³¹¹ ซึ่งมีข้อดี คือ ไม่เกิดปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ เพราะป้องกันมิให้คนมองสัตว์เป็นวัตถุเพื่อสนองความบันเทิงและเห็นการบาดเจ็บหรือตายของสัตว์เป็นเรื่องสนุกสนานอันเป็นการปลุกฝังความรุนแรงจนนำไปสู่การทารุณกรรมสัตว์รูปแบบอื่นต่อไป และหันไปทารุณกรรมมนุษย์ด้วยตนเอง³¹² ขณะที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 อนุญาตให้จัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นได้ตามมาตรา 21(9) เพราะกระทำสืบต่อกันมานานจนเหมือนเป็นวิถีชีวิตของคนบางกลุ่มไปแล้ว

ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์สามอย่างแรกตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียเป็นจุดเด่นหรือข้อดีร่วมกันที่ควรนำมาเป็นแนวทางแก่การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของประเทศไทยที่ยังบกพร่อง ส่วนข้อยกเว้นอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ผู้เขียนเห็นว่าทั้งที่ต่างประเทศเหมือนกับประเทศไทยและต่างไปแต่ไม่จำเป็นต้องนำมาใช้เป็นแบบอย่าง ผู้เขียนจึงไม่ขอกล่าวถึง

3.4.2 หลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายของประเทศทั้งสามประเทศดังกล่าวมีหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่ใช้ร่วมกันและสามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดี ได้แก่

³¹¹ อินวรัตน์ โรจนโรวรรณ, "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์," หน้า 267.

³¹² Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, and John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to Animals and Human Violence," *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*: 363 - 364.

3.4.2.1 หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)

หลักนี้มุ่งลดกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ เพื่อลดความเจ็บปวดทางกายและความกดดันทางใจของสัตว์ลงให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดโดยยังคงบรรลุจุดประสงค์ของการกระทำได้เช่นเดิม³¹³ โดยพิจารณาเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้³¹⁴

ก. จุดมุ่งหมายของการกระทำ หากจุดมุ่งหมายมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น กระทำโดยไร้เหตุผล เพื่อความสนุกสนานหรือระบายนอารมณ์ ถือว่าสัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นเพราะการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายอันมิชอบด้วยกฎหมายย่อมไม่สร้างคุณค่าหรือผลประโยชน์อันใดที่สังคมจะยอมรับได้³¹⁵ หากจุดมุ่งหมายชอบด้วยกฎหมายก็ต้องประเมินความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องเจ็บปวดเกินสมควร

ข. หากเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายชอบด้วยกฎหมาย คือ มีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ ต้องพิจารณาความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นเพื่อประเมินความสมดุลตามข้อ ก. ของการกระทำนั้นโดยถือว่าสัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นต่อเมื่อครบองค์ประกอบดังต่อไปนี้³¹⁶

๑. ความเจ็บปวดนั้นมีใช้สาระสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

๒. ผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นได้โดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของข้อยกเว้นนั้นได้เหมือนกัน และ

๓. การใช้วิธีอื่นนั้นมีได้เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของผู้กระทำเกินสมควร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

³¹³ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 177 - 178.

³¹⁴ Alvin W.L. SEE, "Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia," *Singapore Journal of Legal Studies*: 137.

³¹⁵ Peter Sankoff, "The Welfare Paradigm: Making the World a Better Place for Animals?," in *Animal Law in Australasia*, p. 23.

³¹⁶ Frank Hurnik and Hugh Lehman, "Unnecessary Suffering: Definition and Evidence," *International Journal for the Study of Animal Problems*: 134.

ความเจ็บปวดของสัตว์ที่เกิดจากการกระทำสิ่งที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่ประกอบด้วยคุณสมบัติทั้งสามประการข้างต้นคือความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นที่ทำให้การกระทำดังกล่าวเป็นการทารุณกรรมสัตว์

3.4.2.2 หลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted Practices)

หลักนี้มุ่งเปรียบเทียบระหว่างการกระทำต่อสัตว์ของบุคคลหนึ่งกับผู้ที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกันประกอบกับความเหมาะสมระหว่างวิธีการกับจุดมุ่งหมายของการกระทำ กล่าวคือเมื่อบุคคลหนึ่งกระทำสิ่งที่เข้าข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง หากผู้ที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกันต้องกระทำเหมือนกันและผู้กระทำไม่สามารถหาวิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการกระทำดังกล่าวได้ วิธีที่ผู้กระทำใช้จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับและไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์³¹⁷

3.4.3 การบังคับใช้กฎหมาย

ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียมีหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งมีอำนาจจับกุม คั่นและยึดพยานหลักฐาน สืบสวน ร้องทุกข์ และฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ได้³¹⁸ มีข้อดี คือ สมาคมดังกล่าวมีหน้าที่สอดส่องสถานการณ์การทารุณกรรมสัตว์ สงเคราะห์สัตว์ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์มากกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและพนักงานอัยการจึงสามารถดำเนินคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประเทศไทยก็มีสมาคมนี้เช่นกันแต่ไม่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายเหมือนพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

³¹⁷ David J. Wolfson, "Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production," *Lewis and Clark Animal Law Review*: 138.

³¹⁸ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in *Special Topics Series of National District Attorneys Association*, p. 7.; The Society for the Protection of Cruelty to Animals (SPCA), "Critical Review of Society for the Protection of Cruelty to Animals.," Elizabeth Ellis, "Animal Law," in *Hot Topics: Legal Issues in Plain Language*, p. 15.

สรุปตารางเปรียบเทียบกฎหมายและมาตรการของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียเกี่ยวกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นข้อดีร่วมกันในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าวกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์และมาตรการตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้ดังนี้

การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์		กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์			
		สหรัฐอเมริกา	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	ไทย
หลัก เกณฑ์	หลักความเจ็บปวด อันไม่จำเป็น	มี	มี	มี	ไม่มี
	หลักการกระทำ ที่สังคมยอมรับ	มี	มี	มี	ไม่มี
ข้อยกเว้น หรือการ กระทำที่ ไม่ถือว่าเป็น การทารุณ กรรมสัตว์	ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ด้วยวิธีทั่วไป	มี	มี	มี	มี (ม.21(1))
	ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ด้วยวิธีทางศาสนา				
	ฆ่าสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ในโรงฆ่าสัตว์	มี	มี	มี	มี (ม.21(2))
	ฆ่าสัตว์เพื่อควบคุม โรคระบาด	มี	มี	มี	มี (ม.21(3))
	ฆ่าสัตว์ที่บาดเจ็บ พิการ หรือ เจ็บป่วยเกินเยียวยา	มี	มี	มี	มี (ม.21(4))
	ฆ่าสัตว์ลักษณะเป็น พิธีกรรมหรือ ความเชื่อทางศาสนา	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี (ม.21(5))
	ป้องกันอันตราย จากสัตว์	มี (ทุกการ กระทำ)	มี (ทุกการ กระทำ)	มี (ทุกการ กระทำ)	มี (ม.21(6)) ฆ่าเท่านั้น
	การกระทำทางวิชาชีพ การสัตวแพทย์	มี	มี	มี	มี (ม.21(7))

การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์		กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์			
		สหรัฐอเมริกา	มาเลเซีย	ออสเตรเลีย	ไทย
ข้อยกเว้น หรือการ กระทำที่ ไม่ถือว่าเป็น เป็น การทารุณ กรรมสัตว์	การสัตว์บาล (กระบวนการเลี้ยง ดูแล ขนส่ง และฆ่า สัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์)	มี (ในกฎหมาย รัฐบาลกลาง)	มี (Code of Practice)	มี (Code of Practice)	มี (ม.21(8)) เฉพาะตัดหู หาง ขน เขา หรืองา)
	จัดให้มีการต่อสู้สัตว์	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี	มี (ม.21(9))
หน่วยงาน บังคับใช้ กฎหมาย	ตำรวจและอัยการ	มี	มี	มี	มี
	หน่วยงานอื่น เช่น สมาคมป้องกันการ ทารุณกรรมสัตว์	มี	มี	มี	รอตแต่งตั้ง

ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียมีหลักเกณฑ์ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่โดดเด่น ได้แก่ หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับที่ป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดี มีข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่ต่างจากประเทศไทย คือ กำหนดให้ฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาได้เฉพาะเพื่อนำสัตว์มาเป็นอาหารเท่านั้น มิใช่ฆ่าในลักษณะเป็นพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาอย่างการบูชายัญ ไม่จำกัดการป้องกันอันตรายจากสัตว์แค่การฆ่า การสัตว์บาลอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐบาลกลางหรือประมวลมาตรฐานการปฏิบัติที่ให้ดำเนินการในทางปกติสมควรที่สังคมยอมรับได้โดยถูกควบคุมด้วยหลักการกระทำที่สังคมยอมรับอีกชั้นเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์และประกันการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสม อีกทั้งไม่อนุญาตให้จัดให้มีการต่อสู้สัตว์ นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรงเข้ามามีบทบาทในการบังคับใช้กฎหมายด้วย

ดังนั้นแล้ว กฎหมายและมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียจึงเหมาะแก่การศึกษาและเป็นแบบอย่างแก่การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ของประเทศไทย

บทที่ 4

วิเคราะห์กฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศต่าง ๆ อาจกำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์เหมือนหรือต่างกันไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม แต่สิ่งสำคัญที่ทำให้การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นดังกล่าวมีประสิทธิภาพ คือ หลักเกณฑ์และวิธีการอันคำนึงถึงความรู้สึกของสัตว์ตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights) โดยไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็นตามแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ซึ่งจะช่วยสนองเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ได้โดยดีโดยไม่ทำให้สัตว์ตายหรือเจ็บปวดทรมานเกินสมควร

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้จึงเป็นช่องทางให้เกิดการกระทำที่ทารุณโหดร้ายได้และจากการศึกษายังพบว่าอาจนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้อีกจำนวนมาก ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรมเพราะการทารุณกรรมสัตว์เป็นพฤติกรรมรุนแรงที่ผู้กระทำสามารถซึมซับได้และอาจต่อยอดจากการรังแกไปสู่การทำร้ายหรือฆ่าและจากสัตว์เล็กไปสู่สัตว์ใหญ่จนมีจิตใจโหดร้ายมากพอที่จะก่ออาชญากรรมต่อมนุษย์ด้วยกัน¹ ปัญหาสุขภาพ เช่น เนื้อที่ได้จากสัตว์ที่เครียดหรือทรมานจากการฆ่าอย่างทารุณโหดร้ายจะมีน้ำเยิ้ม สีซีด กลิ่นและรสชาติผิดปกติ² ปัญหาสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการทารุณกรรมสัตว์มักละเลยเรื่องสุขอนามัย อาจทิ้งซากสัตว์ คราบเลือด และเครื่องมือต่าง ๆ ไว้ หากกระทำใกล้แหล่งน้ำหรือสนามหญ้าก็อาจเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และแพร่เชื้อโรคสู่มนุษย์และสัตว์อื่น³ และปัญหาภาพลักษณ์ของประเทศชาติที่นานาอารยประเทศอาจมองว่าประชาชนในประเทศนั้นมีจิตใจโหดร้ายและมีปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงไม่ปลอดภัยต่อการเดินทางเข้ามา

¹ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, and John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to Animals and Human Violence," *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*: 363 - 364.

² พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนานพนธ์, "การเปลี่ยนแปลงของเนื้อสัตว์หลังการฆ่า" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/3132/การเปลี่ยนแปลงของเนื้อสัตว์หลังการฆ่า>

³ Tali H. Shaddow, "Religious Ritual Exemptions: Sacrificing Animal Rights for Ideology," *Loyola of Los Angeles Law Review*: 1389.

ส่งผลกระทบต่อนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ด้อยคุณภาพและไร้มนุษยธรรมจนนำไปเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้าจนส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ⁴

การกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์จะช่วยป้องกันปัญหาดังกล่าวได้ จากการศึกษากฎหมายและมาตรการในเรื่องนี้ของต่างประเทศพบว่า มีหลักเกณฑ์ที่มุ่งลดความเจ็บปวดทรมานของสัตว์จากกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นลงเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมมิให้แสดงความโหดร้ายต่อสัตว์ภายใต้การกระทำที่กฎหมายอนุญาตโดยผลประโยชน์ที่ได้จากสัตว์ก็ยังคงคุณภาพ แม้บางครั้งอาจมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวก็ยังคำนึงเรื่องงบประมาณของผู้กระทำที่ต้องไม่สิ้นเปลืองเกินสมควรด้วยเพื่อความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักเกณฑ์นี้มุ่งคุ้มครองสัตว์ตามสมควรโดยมิได้ทำให้ผลประโยชน์ของมนุษย์เสียไป

นอกจากนี้ หากมองในแง่สถานภาพด้านสติปัญญาและพลังกำลังก็จะพบว่ามนุษย์อยู่ในสถานะผู้กระทำซึ่งสามารถคิดค้นและพัฒนาเครื่องมือเพื่อแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ซึ่งอยู่ในสถานะสิ่งที่ถูกกระทำโดยไร้ทางสู้อยู่ฝ่ายเดียว หรือหากมองในแง่สถานภาพทางกฎหมาย มนุษย์เมื่อถูกละเมิดสิทธิก็ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายโดยมีสิทธิร้องทุกข์กล่าวโทษและฟ้องร้องคดีเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ตนเองได้ด้วยตนเอง ขณะที่สัตว์ไม่ถือเป็นประธานแห่งสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในชีวิตและร่างกายที่ห้ามมิให้ผู้ใดประทุษร้ายเหมือนมนุษย์⁵ จึงมีอาจเรียกร้องความเป็นธรรมแก่ตัวเองได้เลย เห็นได้ชัดว่าสัตว์อยู่ในสถานะเสียเปรียบทุกด้านและยังต้องถูกทำร้ายหรือฆ่าเพื่อให้นักชื้ออยู่รอด อีกทั้งไม่ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองสัตว์หรือมีการเรียกร้องสิทธิสัตว์มากเพียงใดก็ไม่สามารถลดความจำเป็นที่มนุษย์ต้องแสวงหาประโยชน์หรือเข้าไปข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ซึ่งถูกมองว่าเป็นกฎของธรรมชาติได้ การกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ก็จะเป็นการแสดงถึงความเมตตากรุณาต่อสัตว์ในฐานะเพื่อนร่วมโลกให้มีความเป็นอยู่ที่ดีตอบแทนผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับมาอันเป็นคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้คนในสังคมตระหนักและปฏิบัติตาม

⁴ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย, "กรม. พิจารณานุมัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์" [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: http://www.thaispca.org/civil-new.php?id_act=106

⁵ จันตรี สินศุภฤกษ์, "ความหมายและลักษณะของสิทธิ," ใน ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย, มานิตย์ จุมปา, บรรณาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555), หน้า 146.

4.1 ความหมายของข้อยกเว้นและการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศต่าง ๆ กำหนดให้การกระทำบางอย่างที่มีผลให้สัตว์ตายหรือได้รับความเจ็บปวดไม่มีความผิด แต่ให้คุณค่าของการกระทำนั้นต่างกัน บางประเทศกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็น “ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์” ขณะที่บางประเทศกำหนดว่าการกระทำนั้นเป็น “การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “ข้อยกเว้น” ว่าหมายถึงข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขหรือกฎเกณฑ์เป็นต้นที่กำหนดไว้ และ “ยกเว้น” หมายถึงไม่เกี่ยวข้อง กันเอาออก ยอมให้เป็นพิเศษ นอกจาก เว้นแต่ เว้นเสียแต่ ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษคือ exception หรือ exemption ดังนั้น “ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์” จึงหมายความว่า การกระทำที่โดยปกติเป็นการทารุณกรรมสัตว์ แต่กั้นการกระทำดังกล่าวออกไปและยอมให้กระทำได้เป็นพิเศษ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่กำหนดการกระทำเหล่านี้ในฐานะ “ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์” เช่น กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาและมาเลเซีย⁶

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “ถือว่า” ว่าหมายถึงจัดว่า นับว่า ยอมรับว่า ตรงกับคำภาษาอังกฤษคือ be regarded as “ไม่ถือว่า” จึงหมายความว่าไม่จัดว่า ไม่เป็นนับว่า หรือไม่ยอมรับว่า ดังนั้น “การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์” จึงหมายความว่า การกระทำที่ไม่จัดว่าหรือไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ กล่าวคือ ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์มาแต่แรกหรือไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์เลย กฎหมายที่กำหนดการกระทำเหล่านี้ในฐานะ “การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์” คือ พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ของประเทศไทยตาม มาตรา 21 นอกจากนี้ ในทางนิติศาสตร์ คำว่า “ถือว่า” ยังเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดที่ห้ามพิสูจน์หักล้างเป็นอื่น⁷ จึงส่งผลให้การกระทำตามมาตรา 21 ย่อมไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์เลย แม้ผู้กระทำจะกระทำด้วยวิธีทารุณโหดร้ายเพียงใดก็ตาม

แม้ใช้คำต่างกัน แต่ทั้ง “ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์” และ “การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์” ก็มีผลทางกฎหมายเหมือนกัน คือ เป็นเหตุยกเว้นความผิดที่ทำให้การ

⁶ Animal Legal Defense Fund, "Animal Protection Laws of the United States of America and Canada," [Online] Accessed: 2015, December 29. Available from: <http://aldf.org/resources/advocating-for-animals/animal-protection-laws-of-the-united-states-of-america-and-canada>; Animal Welfare Bill 2015 Sec. 30.

⁷ Natjar2001law, "การกำหนดประเด็นข้อพิพาทและภาระการพิสูจน์ (หน้าที่น่าสนใจ) 2/2" [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://natjar2001law.blogspot.com/2011/01/22.html>

กระทำอันครบองค์ประกอบความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ไม่มีความผิด กล่าวคือ ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย⁸

4.2 การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลีย พบว่ามีแนวทางในการแก้ไขมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 เพื่อให้สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ได้

4.2.1 หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

ผู้เขียนเห็นว่าหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 21 มี 2 หลัก ได้แก่

4.2.1.1 หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)

หลักนี้มุ่งลดความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจากการกระทำของมนุษย์ในกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นลงเพื่อให้เกิดความสมดุลหรือความได้สัดส่วนระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับจากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร⁹ ความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจะเป็นความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นซึ่งเป็นการทารุณกรรมสัตว์ต่อเมื่อครบองค์ประกอบดังต่อไปนี้¹⁰

- ก. ความเจ็บปวดนั้นมีใช่สาระสำคัญในการบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม
- ข. ผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นได้โดยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้นได้เหมือนกัน และ

⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 79.

⁹ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 177 - 178.

¹⁰ Frank Hurnik and Hugh Lehman, "Unnecessary Suffering: Definition and Evidence," *International Journal for the Study of Animal Problems*: 134.

ค. การใช้วิธีอื่นนั้นไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณของสังคมหรือชุมชน
เกินสมควร

4.2.1.2 หลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted, Common, Customary or Normal Practices)

หลักนี้มุ่งพิสูจน์ว่าวิธีการกระทำสิ่งที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่บุคคลหนึ่งใช้นั้น “บุคคลทั่วไปที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกันก็ต้องกระทำเหมือนกัน” และ “ผู้กระทำไม่สามารถหาวิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการกระทำดังกล่าวได้” วิธีที่ผู้กระทำใช้จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับและไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์¹¹

4.2.2 การนำหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์มาใช้

ผู้เขียนพบว่าความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 381 ภาคความผิดลหุโทษมีถ้อยคำที่สอดคล้องกับหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น คือ

“มาตรา 381 ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้
ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษ ...”

คำว่า “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” มีความหมายเดียวกับคำว่า “ความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น” ตามหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น คือ ความไม่สบายกายหรือใจหรือความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ที่เกิดจากการกระทำที่เกินความจำเป็น กล่าวอีกนัยหนึ่ง วิธีหรือขั้นตอนของการกระทำนั้นมีได้เป็นไปเพื่อสนองความมุ่งหมายที่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้โดยชอบ¹²

ผู้เขียนเสนอแนะให้นำหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับมาใช้ในการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 โดยแก้ไขมาตรา 21 วรรคแรกจากเดิมที่ว่า “การกระทำดังต่อไปนี้ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 20” ดังนี้

4.2.2.1 ตัดคำว่า “ถือว่า” อันแสดงถึงข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดซึ่งห้ามการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอื่นออกเพราะหลักเกณฑ์ทั้งสองหลักที่ผู้เขียนจะนำมาใช้จำเป็นต้องการการพิสูจน์

¹¹ David J. Wolfson, "Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production," *Lewis and Clark Animal Law Review*: 138.

¹² คณิต ฌ นคร, *กฎหมายอาญาภาคความผิด*, หน้า 471 - 472.

4.2.2.2 ตัดคำว่า “ตามมาตรา 20” ออกเพราะมาตรา 20 ที่ว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร” เป็นมาตราเดียวในพระราชบัญญัตินี้ที่ห้ามมิให้ทารุณกรรมสัตว์จึงเป็นที่เข้าใจได้อยู่แล้วว่ามาตรา 21 เป็นเหตุยกเว้นความผิดตามมาตรา 20

4.2.2.3 นำหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับมาเป็นเงื่อนไขโดยเพิ่มคำว่า “เว้นแต่ทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” ไว้ตอนท้าย

ขณะนี้ก็จะได้มาตรา 21 วรรคแรกที่ผู้เขียนเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น “การกระทำดังต่อไปนี้ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ เว้นแต่ทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น”

4.2.2.4 เพิ่มวรรคสองของมาตรา 21 เพื่อนิยามความหมายของ “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” ให้สอดคล้องกับหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ คือ “ความไม่สบายกายหรือใจหรือความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ที่มีไขสาระสำคัญเพื่อสนองจุดมุ่งหมายของการกระทำตามมาตรา 21 ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้ตามวิสัยและพฤติการณ์”

ผู้เขียนเห็นว่าการนิยามความหมายของคำว่า “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” เช่นนี้จะสะท้อนหลักเกณฑ์ที่ผู้เขียนเสนอให้นำมาใช้ในการกระทำตามมาตรา 21 ได้ ดังนี้

ก. สะท้อนหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) คือ

๑. “มิใช่สาระสำคัญเพื่อสนองจุดมุ่งหมายของการกระทำ” หมายความว่าความเจ็บปวดของสัตว์เกิดจากขั้นตอนหรือวิธีการกระทำที่เกินความจำเป็นโดยมิได้เป็นไปเพื่อสนองความมุ่งหมายที่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นสิ่งที่พึงกระทำได้โดยชอบ

๒. “สามารถหลีกเลี่ยงได้” คือ ผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นซึ่งสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำตามมาตรา 21 ได้เช่นกัน และ

๓. “บุคคล” ในที่นี้หมายถึงคุณสมบัติของผู้กระทำ เช่น อายุ เพศ การศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจ งบประมาณ ความพร้อมของบุคลากรและเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่งนำมาพิจารณาความสามารถของผู้กระทำในการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดของสัตว์

ส่วนคำว่า “ภาวะ” หมายถึง สภาวะขณะกระทำการตามมาตรา 21 “วิสัย” หมายถึง สภาพภายในตัวผู้กระทำ เช่น วิสัยคนทั่วไป วิสัยสัตวแพทย์ วิสัยพนักงานโรงฆ่าสัตว์ เป็นต้น ซึ่งเป็นความรู้ความสามารถเฉพาะตัวผู้กระทำในการจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่ต่างกัน และ “พฤติการณ์” หมายถึง สภาพภายนอกตัวผู้กระทำที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ต่างกัน เช่น กลางวัน กลางคืน สภาพอากาศ สิ่งแวดล้อม กรณีจำเป็นเร่งด่วน หรือสภาพเหตุการณ์ขณะนั้นที่ส่งผลต่ออารมณ์ของผู้กระทำ เช่น ตื่นเต้น ตกใจ กลัว เป็นต้น¹³

¹³ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 254.

ข. สะท้อนหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted, Common, Customary or Normal Practices) ดังนี้

๑. “บุคคลในภาวะเช่นนั้น” นำมาพิจารณาว่าบุคคลทั่วไปที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกับผู้กระทำได้กระทำเหมือนกันหรือไม่

๒. “สามารถหลีกเลี่ยงได้” นำมาพิจารณาความสามารถของผู้กระทำในการใช้วิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำตามมาตรา 21

หากบุคคลทั่วไปที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกับผู้กระทำไม่จำเป็นต้องกระทำเหมือนผู้กระทำหรือผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำตามมาตรา 21 ได้ก็มิใช่เป็นการกระทำที่สังคมยอมรับและถือว่าการกระทำนั้นทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นซึ่งเป็นการทารุณกรรมสัตว์

จากที่กล่าวมา ผู้เขียนจึงเห็นว่าการนำหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ของการกระทำตามมาตรา 21 ผ่านคำว่า “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” จะสามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำตามมาตราดังกล่าวได้

ต่อไปนี หากผู้เขียนกล่าวว่า “หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” ขอให้ผู้อ่านเข้าใจตรงกันว่าหมายถึงหลักเกณฑ์ที่เป็นเงื่อนไขของมาตรา 21 ที่ผู้เขียนเสนอซึ่งประกอบด้วยหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) และหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted, Common, Customary or Normal Practices) ทั้งสองหลัก

4.3 การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดการกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์อันเป็นเหตุยกเว้นความผิดไว้ 11 อย่างตามมาตรา 21 แต่ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำทั้งสิบเอ็ดอย่างนั้นไว้จึงเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำดังกล่าวได้ หัวข้อนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 21 ทางแก้ไขปัญหา และข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นเรียงตามอนุมาตราเพื่อแสดงให้เห็นว่าหลักดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ได้จริง

4.3.1 การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้ เฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1)

การบริโภคสัตว์เป็นพฤติกรรมโดยปกติในการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งเป็นไปตามห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศ¹⁴ การฆ่าสัตว์ตามมาตรานี้สัตว์นั้นต้องเป็น “สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร” หมายถึง สัตว์ประเภทที่โดยปกติมนุษย์นิยมเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร เช่น โค กระบือ ไก่ เป็ด ห่าน สุกร เป็นต้น พิจารณาจากค่านิยมในการบริโภคของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย ดังนั้น การฆ่าสัตว์ที่โดยปกติมนุษย์มิได้นิยมเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร เช่น ฆ่าสุนัขและแมวเพื่อใช้เป็นอาหารก็เป็นการทารุณกรรมสัตว์เนื่องจากสุนัขและแมวเป็นสัตว์ที่โดยปกติมนุษย์เลี้ยงเพื่อเป็นเพื่อน¹⁵

จากนิยามของคำว่า “สัตว์” ตามมาตรา 3

“สัตว์” หมายความว่า สัตว์ที่โดยปกติเลี้ยงไว้เพื่อเป็นสัตว์บ้าน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้งาน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นพาหนะ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นเพื่อน สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการแสดงหรือสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้ในการอื่นใด ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ...”

สัตว์ตามมาตรา 21(1) คือ สัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร เมื่อมีคำว่า “เลี้ยง” ก็น่าจะหมายความว่าสัตว์นั้น “ต้องมีเจ้าของ” แต่จากคำว่า “ไม่ว่าจะมีเจ้าของหรือไม่ก็ตาม” ตามมาตรา 3 จึงสรุปได้ว่าการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1) นี้พิจารณาที่ประเภทของสัตว์ มิใช่ตัวสัตว์ กล่าวคือ เพียงแค่เป็นสัตว์ “ประเภท” ที่โดยปกติมนุษย์นิยมเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารก็ฆ่าเพื่อใช้เป็นอาหารได้โดยไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ ไม่ว่าในความเป็นจริง สัตว์ประเภทนั้น “ตัว” ที่นำมาเป็นอาหารจะมีเจ้าของหรือผู้เลี้ยงหรือไม่ก็ตาม เช่น เราเห็นไก่จรจัดตัวหนึ่งเดินผ่านมา ไก่เป็นสัตว์ “ประเภท” ที่คนนิยมเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร แม้ไก่ “ตัวที่เดินผ่านมานั้น” จะไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของหรือเลี้ยงไว้เลย การฆ่าไก่ “ตัวนั้น” เพื่อเป็นอาหารก็ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

นอกจากนี้ มาตรา 21(1) มิได้พิจารณาเจตนาของการเลี้ยงสัตว์ด้วย เช่น หากเราเจตนาเลี้ยงสุนัขตัวหนึ่งเพื่อเป็นอาหาร แต่สุนัขมิใช่สัตว์ “ประเภท” ที่โดยปกติมนุษย์นิยมเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร การฆ่าสุนัขไม่ว่า “ตัวนั้น” ที่เจตนาเลี้ยงเพื่อเป็นอาหารหรือตัวใดก็ตามก็เป็นการทารุณ

¹⁴ โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, "ห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศ (Food chain)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=17&chap=3&page=t17-3-infodetail04.html>

¹⁵ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, หนังสือที่ สว(สนช) 0007/4917 ข้อเสนอของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. (14 พฤศจิกายน 2557), หน้า 3.

กรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัตินี้ ตรงข้าม หากเรามีเจตนาแต่แรกที่จะเลี้ยงห่านไว้เฝ้าบ้าน¹⁶ แต่ห่านเป็นสัตว์ “ประเภท” หนึ่งที่โดยปกติมนุษย์นิยมเลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหาร ดังนั้น การฆ่าห่าน “ตัวนั้น” หรือตัวใดก็ตามเพื่อใช้เป็นอาหารก็ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

การฆ่าสัตว์ที่เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารมีหลายวิธีและอาจเป็นวิธีที่ทารุณโหดร้าย อาจฆ่าในร้านอาหาร ภัตตาคาร ฟาร์ม หรือโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ได้มาตรฐานโดยมิได้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมายใด ๆ เช่น โรงฆ่าสุกรที่ไม่ได้มาตรฐานใช้คอนทุบหรือตีที่หน้าผากสุกรเพื่อให้สลบแล้วแทงให้ตายหรือจับห้อยหัวแล้วแทงที่คอโดยไม่ทำให้สลบก่อน¹⁷ เนื้อมันสัตว์ขณะที่สัตว์ยังมีชีวิตอยู่โดยไม่ได้ทำให้สลบ¹⁸ ทำไก่กะทิโดยนำไก่ที่ยังมีชีวิตมาฝังให้ศีรษะโผล่พ้นดินแล้วรอกน้ำกะทิวันละ 3 ครั้งติดต่อกันประมาณครึ่งเดือนแล้วนำไก่ซึ่งตัวมันด้วยกะทิและขนหลุดทั่วร่างกายเนื่องจากได้รับความร้อนตลอดเวลาที่ถูกฝังขึ้นมาฆ่าเพื่อประกอบอาหาร¹⁹ นำปลาที่ยังมีชีวิตมาขอดเกล็ดแล้วบั้งตั้งแต่หางขึ้นมาถึงกลางลำตัวแล้วจุ่มส่วนนั้นลงไปทอดในน้ำมันเดือดแล้วรับประทานปลาตัวนั้นซึ่งยังไม่ตาย²⁰ หรือยึดเย็บให้ห่านกินอาหารปริมาณมากโดยจับกรอกปากด้วยวิธีสวบหลอดอาหารเพื่อขุนให้อ้วนเหมาะแก่การทำตับห่าน (Foie Gras)²¹

การที่พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ไม่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำดังกล่าวยอมทำให้สัตว์ที่เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารได้รับความทุกข์ทรมานจากการฆ่าอย่างไร้มนุษยธรรมเพราะการฆ่าสัตว์เพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวสามารถกระทำได้ทุกวิธีไม่ว่าทารุณโหดร้ายเพียงใดก็ตามและทำให้เจตนาของกฎหมายนี้ที่ต้องการคุ้มครองสัตว์เสียไป อีกทั้งเสี่ยงต่อการปลุกฝังความเชื่อและค่านิยมการบริโภคที่ผิด โดยเฉพาะการฆ่าสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายเพื่อใช้เป็นอาหารที่เรียกว่าเปิบพิสดาร เช่น เชื่อว่าการรับประทานสมองโค

¹⁶ "ฟัง! สุโขทัยเลี้ยงห่านแสนรู้คอยเฝ้าบ้านแทนสุนัข," ไทยรัฐ, (15 มีนาคม 2557).

¹⁷ จริญญา ใจอุ่น, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์," หน้า 23.

¹⁸ "จับโรงเชือดโหด ขำแหละหมูเป็น," ข่าวสด, (22 สิงหาคม 2555).

¹⁹ สุนทร มณีสวัสดิ์, "การทารุณสัตว์" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://law.nida.ac.th/main/images/Film-Kittinun/Tarunsat.pdf>

²⁰ เรื่องเดียวกัน

²¹ "พีต้า" ประท้วงทำเมนูตับห่าน เปลือยอกหน้าห้างดัง," มติชน, (13 กุมภาพันธ์ 2552).

หรือกระป๋องสด ๆ จะช่วยให้ร่างกายอบอุ่นและเป็นยาบำรุงกำลังซึ่งความจริงแล้วอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจากการได้รับเชื้อโรค เช่น โรคพิษสุนัขบ้า โรคพยาธิ จนอาจทำให้เสียชีวิตได้²²

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(1)

การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1) มิได้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดใดที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีฆ่าที่ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ที่มีกฎกระทรวงออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดขั้นตอนและวิธีฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมโดยทำให้สัตว์สลบก่อน ดังนั้น ผู้ฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(1) จึงมีอิสระในการตัดสินใจเลือกวิธีฆ่าสัตว์ การทารุณกรรมสัตว์จึงเกิดขึ้นได้ง่าย

อนึ่ง ผู้ฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(1) มักไม่มีความรู้ความชำนาญหรือกำลังทรัพย์มากพอที่จะหาซื้ออุปกรณ์เพื่อฆ่าสัตว์โดยเร็วและไม่เจ็บปวดทรมานเหมือนโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน ผู้เขียนขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น คือ รัฐบาลควรจัดโครงการให้ความรู้และฝึกอบรมวิธีและเทคนิคการฆ่าสัตว์โดยเร็วและไม่เจ็บปวดทรมาน เช่น ฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็กโดยใช้มือหนึ่งรวบขาทั้งสองข้างให้หัวหย่อนลง แบนมือข้างนั้นติดสะโพกของผู้ฆ่า มืออีกข้างจับบริเวณที่กะโหลกต่อกับกระดูกคอโดยให้นิ้วชี้อยู่ด้านบน นิ้วหัวแม่มืออยู่ใต้จะงอยปากด้านล่าง ดึงคอยืดลงพื้นแล้วดึงหัวกลับมาข้างหลังอย่างรวดเร็วให้ข้อต่อระหว่างกะโหลกกับกระดูกคอเคลื่อนเป็นการหักคอ หรือตัดหัวโดยคนหนึ่งจับปีกรวบติดกันอย่างเบามือแล้วเอาหัวกับคอวางตะแคงข้างบนเฉียงหรือทอนไม้ จากนั้นอีกคนหนึ่งใช้เครื่องมือที่ค่อนข้างหนักและคมตัดหัวจากทางด้านหลังโดยมิให้สัตว์รู้สึกตัว²³ ฆ่าปลาขนาดเล็กโดยใช้มือข้างหนึ่งจับปลา ใช้นิ้วหัวแม่มือของมืออีกข้างสอดเข้าไปในปากและนิ้วชี้วางบนหัวบริเวณที่ต่อกับคอ จากนั้นใช้ทั้งสองนิ้วหักขึ้นจนได้ยินเสียงหัก²⁴ ทวบหัวปลาอย่างแรงและแม่นยำด้วยวัตถุแข็งบริเวณเหนือตาขึ้นมาก่อนถึงสมองเรียกว่าการน็อคปลา หรือใช้ของมีคม เช่น

²² ศูนย์ข่าวเฉพาะกิจช่อง 7, "เจาะประเด็น เมฆพิศดาร เปิบสมองสุนัข" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 18 สิงหาคม 2558.

แหล่งที่มา: http://news.ch7.com/detail/51166/เจาะประเด็น_เมฆพิศดาร_เปิบสมองสุนัข.html

²³ สมบูรณ์ สรุบบุณมี, การฆ่าสัตว์แบบไม่ทรมาน, หน้า 18 - 19.

²⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 23.

เหล็กแช่น้ำแข็ง (Ice Pick) หรือไขควงแทงกะโหลกทะเลสมุทรจะทำให้สลบทันที จากนั้นตัดเหงือก (หรือหลอดเลือดแดงสำหรับปลาขนาดใหญ่) เพื่อให้ตายจากการเสียเลือด²⁵ เป็นต้น

การใช้วิธีดังกล่าวจะช่วยลดขั้นตอนหรือกระบวนการที่เกินจำเป็นในการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารทำให้สัตว์ไม่เจ็บปวดทรมานเกินสมควรและสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเพื่อใช้สัตว์เป็นอาหารได้โดยไม่เปลืองงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายของผู้กระทำด้วย

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทย คนส่วนใหญ่ก็ยังฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารโดยไม่สนใจวิธีการ มักใช้วิธีที่สะดวกและรวดเร็วไว้ก่อนซึ่งอาจทารุณโหดร้าย ข้าราชการอาจไม่มีงบประมาณมากพอที่จะตั้งโครงการอบรมวิธีและเทคนิคการฆ่าสัตว์โดยเร็วและไม่ทรมานหรืออบรมได้ไม่ทั่วทุกท้องที่ในประเทศ วิธีที่ดีที่สุดจึงเป็นการเผยแพร่ความรู้และรณรงค์ให้ประชาชนทราบผลเสียของการบริโภคอาหารที่ได้มาด้วยกรรมวิธีที่ทารุณโหดร้ายต่อสัตว์เพื่อเปลี่ยนความเชื่อและพฤติกรรมการบริโภคผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เท่าที่จะกระทำได้เพื่อให้เห็นว่าสัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานมากเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักในความรู้สึกของสัตว์และปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรับทราบเนื้อสัตว์อย่างรู้คุณค่าและไม่ทิ้งขว้างอันจะทำให้ต้องฆ่าสัตว์จำนวนมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้ใหญ่ต้องปฏิบัติเป็นแบบอย่างด้วย

4.3.2 การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ตามมาตรา 21(2)

การฆ่าสัตว์กรณีนี้เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารเช่นเดียวกับมาตรา 21(1) แต่ผู้ฆ่าต้องเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตและดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ประเภทของสัตว์ถูกจำกัด ได้แก่ โค กระบือ แพะ แกะ สุกร และสัตว์อื่นที่กำหนดในกฎกระทรวงแต่ต้องมีชื่อสัตว์ว่าเป็นสัตว์ที่คนในสังคมไทยนิยมเลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นอาหารเช่นเดียวกับสัตว์ตามมาตรา 21(1) แต่มาตรา 21(1) มิได้กำหนดประเภทของสัตว์ไว้ชัดเจน ต้องพิจารณาค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยว่านิยมเลี้ยงสัตว์ประเภทนั้นไว้เพื่อเป็นอาหารหรือไม่

นอกจากนี้ ผู้ฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(2) ต้องได้รับใบอนุญาตให้ตั้งโรงฆ่าสัตว์จากอธิบดีกรมปศุสัตว์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายและการฆ่าสัตว์แต่ละครั้งต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 เช่น แจ่งชื่อโรงฆ่าสัตว์ วัน เวลา จำนวนสัตว์ที่จะฆ่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ต่างจากการฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(1) ที่มีได้เป็นไปตาม

²⁵ "What Is the Most Humane Way to Kill a Fish Intended for Eating?," [Online] Accessed: 2015, August 30. Available from: http://kb.rspca.org.au/What-is-the-most-humane-way-to-kill-a-fish-intended-for-eating_451.html

ข้อกำหนดของกฎหมายดังกล่าว เช่น ผู้ฆ่าสัตว์มิได้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์โดยตรงหรือไม่ ได้รับใบอนุญาตให้ตั้งโรงฆ่าสัตว์หรือได้รับแต่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว เป็นต้น

พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 มีสาระสำคัญอยู่ที่การดำเนินกิจการโรงฆ่าสัตว์ เช่น การขอและออกใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ การกำหนดที่ตั้ง เวลา เปิดและปิด การรักษาความสะอาด การตรวจโรคสัตว์ การจำหน่ายเนื้อสัตว์ เป็นต้น มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีฆ่าสัตว์ไว้ ดังนั้น จึงเป็นช่องทางให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ในการฆ่าสัตว์ภายใต้กฎหมายนี้ เช่น พนักงานโรงฆ่าสัตว์ใช้ไม้เบสบอลทุบตี เอาบุหรี่ปั่นหัว และกระชากหูสุกรเพื่อต้อนเข้าสู่โรงเชือด²⁶ ต้อนโคเข้าสู่โรงเชือดโดยช็อตไฟฟ้าและใช้ท่อนเหล็กทุบตีจนสลบ²⁷ ฆ่าไก่โดยการกระแทบ จับพาดกับผนัง กระชากจะงอยปาก²⁸ เป็นต้น ตัวอย่างที่ยกมาเป็นการทารุณกรรมสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ที่ถูกกฎหมายซึ่งไม่ปรากฏในประเทศไทยมากนักเพราะโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 มีน้อย เช่น ซีพี สหฟาร์ม เบทาโกร การทารุณกรรมสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์จึงมักเกิดในโรงฆ่าสัตว์เถื่อนที่ไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้เป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะเข้ามาตรา 21(1) แทน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดขั้นตอนและวิธีฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมโดยทำให้สัตว์สลบก่อนซึ่งอาจเป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(2) ได้ ได้แก่

4.3.2.1 พระราชกฤษฎีกาให้ใช้พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 บังคับกับไก่ เป็ด และห่านในทุกท้องที่ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2549 ที่ขยายประเภทสัตว์ตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 จากโค กระบือ แพะ แกะ สุกรให้ครอบคลุมถึงไก่ เป็ด และห่านซึ่งเป็นสัตว์ที่คนไทยนิยมบริโภคด้วย

4.3.2.2 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2555 ซึ่งกำหนดขั้นตอนการทำให้สัตว์สลบโดยปราศจาก

²⁶ "นักเคลื่อนไหวแพร์คลิปปะเทือนใจ 'หมูถูกทำทารุณ'!!", ผู้จัดการ, (30 กรกฎาคม 2554).

²⁷ TNA, "ออสเตรเลียสั่งปิดโรงฆ่าสัตว์กระทำทารุณ" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 2 ธันวาคม 2557. แหล่งที่มา: <http://www.mcot.net/site/content?id=4ff674d80b01dabf3c03f667#.Vx9Fz9SLQ11>

²⁸ "ซัปปลายเออร์ Kfc ถูกหาฆ่าไก่สุดทารุณ," ผู้จัดการ, (20 กรกฎาคม 2547).

ความทุกข์ทรมานหรือความเจ็บปวดทางกายก่อนฆ่าและเลือกใช้วิธีฆ่าสัตว์ที่เหมาะสมกับชนิดของสัตว์อันเป็นการฆ่าอย่างมีมนุษยธรรม ดังนี้

“ข้อ 14 การฆ่าสัตว์ในโรงฆ่าสัตว์ ผู้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- (1) จัดให้มีการพักสัตว์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม
- (2) งดให้อาหารสัตว์ก่อนทำการฆ่าสัตว์
- (3) มีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบโดยปราศจากความทุกข์

ทรมานหรือความเจ็บปวดทางกายก่อนทำการฆ่า และเลือกใช้วิธีการฆ่าสัตว์ที่เหมาะสมกับชนิดของสัตว์ ยกเว้นการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือข้อบัญญัติทางศาสนา

...”

วิธีทำให้สัตว์สลบที่มักใช้ในโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานมีหลายวิธีและขึ้นอยู่กับประเภทของสัตว์ เช่น ทำให้สัตว์ปีกสลบโดยลำเลียงผ่านอ่างน้ำที่มีกระแสไฟฟ้าไหลเวียน จากนั้นใช้มีดคมเขี่ยคอโดยตัดเส้นเลือดแดงและดำให้ขาดเพื่อให้อยู่ตาย²⁹ ทำให้สุกรสลบโดยใช้ปืนยิง (Captive Bolt) ใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือช็อตด้วยไฟฟ้าแรงดันประมาณ 300 โวลต์ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมที่สุดของโรงฆ่าสัตว์ในประเทศไทยและทำให้สุกรสลบได้ในเวลาไม่กี่วินาทีแล้วรีบแทงคอให้ตาย³⁰ ทำให้โคสลบโดยด้อนเข้าช่องแล้วใช้ปืนยิง (Captive Bolt Stunner) เข้าหน้าผากบริเวณจุดตัดระหว่างเส้นที่ลากจากฐานหูซ้ายมาตาขวาและจากฐานหูขวามาตาซ้ายให้แทงเหล็กทะลุกะโหลกเข้าสู่สมองทำให้สลบทันที จากนั้นจึงผูกขาหลังด้วยโซ่ ยกร่างขึ้นด้วยรอกไฟฟ้าแล้วแทงบริเวณคอถึงยอดอกให้ตาย³¹

นอกจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว กฎกระทรวงนี้ยังกำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ที่มีอำนาจสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ที่ไม่เป็นไปตามกฎกระทรวงให้ดำเนินการให้ถูกต้องด้วย ดังนี้

²⁹ สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์, โรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็ก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548), หน้า 21 - 22.

³⁰ สำนักงานเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม, คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานฆ่าสุกร, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548), หน้า 14.

³¹ สำนักงานเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม, คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานฆ่าโค, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548), หน้า 10.

“ข้อ 19 ผู้รับใบอนุญาตต้องให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ และต้องปรับปรุงแก้ไขโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ ตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งเป็นหนังสือภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดเพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้”

พระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ยังมีมาตรการลงโทษผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ที่ไม่ดำเนินการตามกฎกระทรวงนี้ด้วย คือ

“มาตรา 16 เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ได้ไม่เกินครึ่งละหนึ่งเดือน”

เมื่อกฎกระทรวงนี้กำหนดหลักเกณฑ์การฆ่าสัตว์โดยให้มีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบก่อน และให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบการดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นหลักประกันว่าขั้นตอนการฆ่าสัตว์จะได้รับการตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการทำให้สัตว์สลบก่อนฆ่าซึ่งเป็นวิธีที่มีมนุษยธรรมและมีมาตรการข่มขู่ผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามโดยมีโทษคือถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ได้ มาตรการดังกล่าวจึงสามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จากการฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 21(2) ได้

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(2)

การฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(2) ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ซึ่งกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2555 ที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าโรงฆ่าสัตว์ต้องมีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบโดยปราศจากความทุกข์ทรมานหรือความเจ็บปวดทรมานก่อนฆ่าและใช้วิธีฆ่าที่เหมาะสมกับชนิดของสัตว์อันเป็นไปตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น กล่าวคือ ขั้นตอนทำให้สัตว์สลบและฆ่าอย่างรวดเร็วเป็นกระบวนการหรือขั้นตอนที่รวดเร็วที่สุดเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการนำสัตว์มาเป็นอาหารและสามารถลดระดับความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ลงได้จนถึงขั้นไม่เจ็บปวดเลย อีกทั้งงบประมาณที่ใช้ก็อยู่ในระดับมาตรฐานที่ผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ต้องพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองว่าสามารถแบกรับต้นทุนทั้งหลายได้หรือไม่

อนึ่ง แม้กฎกระทรวงดังกล่าวกำหนดให้มีพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์คอยตรวจตราและสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ที่ไม่เป็นไปตามกฎกระทรวงให้ดำเนินการให้ถูกต้อง แต่ผู้เขียนขอเสนอมาตรการเสริมเพื่อป้องกันการฆ่า

สัตว์ในโรงฆ่าสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายตามความเห็นของนักวิชาการชาวอเมริกัน คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ไม่ควรมีแค่พนักงานตรวจคุณภาพ ความสะอาด เชื้อโรค และกระบวนการผลิตเนื้อสัตว์ซึ่งมีความรู้ด้านเคมีและแบคทีเรียเท่านั้น แต่ควรประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านสวัสดิภาพสัตว์ซึ่งไม่มีส่วนได้เสียกับโรงฆ่าสัตว์ด้วยเพื่อตรวจสอบการจัดสวัสดิภาพสัตว์มิให้มีกระบวนการหรือขั้นตอนฆ่าสัตว์ที่ทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็น³²

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทย รัฐบาลอาจไม่มีงบประมาณมากพอที่จะจ้างผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านสวัสดิภาพสัตว์มาตรวจสอบความมีมนุษยธรรมของการฆ่าสัตว์ แต่อย่างน้อยผู้เขียนคิดว่าควรใช้มาตรการกดดันผู้ประกอบการให้ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เหมาะสม คือ เปิดเผยแพร่กระบวนการทุกขั้นตอนตั้งแต่เลี้ยง ดูแล ขนส่ง และฆ่าสัตว์เป็นประจำทุกเดือนโดยอาจเปิดเผยไว้ที่สถานประกอบการและสื่ออินเทอร์เน็ตบนเว็บไซต์ของตนเอง เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายให้ประชาชนเข้าไปเข้าชมได้และให้เจ้าหน้าที่ตรวจโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ที่มีอยู่แล้วเข้าไปตรวจสอบแบบสุ่มเวลา ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวควรได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์และหลักทุกขเวทนามันไม่จำเป็นอย่างละเอียดก่อนปฏิบัติงานด้วย

4.3.3 การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ตามมาตรา 21(3)

การฆ่าสัตว์กรณีนี้เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันและควบคุมโรคระบาดที่เกิดจากสัตว์ซึ่งสามารถติดต่อไปยังคนหรือสัตว์อื่น ผู้ฆ่าต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจและดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 โดยสัตว์ที่ถูกฆ่าแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ สัตว์จำพวกช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ แพะ แกะ กวาง สุกร หมูป่า สุนัข แมว กระจง ลิง ชะนี สัตว์ปีกจำพวกนก ไก่ เป็ด ห่าน และสัตว์ชนิดอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ประกาศกำหนด

โรคระบาดตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 ได้แก่ กาฬโรคเป็ด โรคไข้หวัดนก โรคแชลโมเนลลา โรคทริคิเนลลา โรคนิวคาสเซิล โรคบรูเซลลา โรคปากและเท้าเปื่อย โรคพิษสุนัขบ้า โรครินเดอร์เปสต์ โรคเลปโทสไปรา โรคโลหิตจางติดเชื้อในม้า โรควัวบ้า โรคสมองอักเสบนิปาห์ โรคคหิวาต์สุกร โรคแอนแทรกซ์ โรคเฮโมรายิกเซปติซีเมีย วัณโรค และโรคอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด

³² Jeff Welty, "Humane Slaughter Laws," *Law and Contemporary Problems*: 195 - 197.

สัตว์ที่จะถูกฆ่าต้องได้รับการตรวจวินิจฉัยโดยสัตวแพทย์ ได้แก่ สัตวแพทย์ทั่วไป สัตวแพทย์ของกรมปศุสัตว์ และผู้ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งให้เป็นสัตวแพทย์ และต้องเป็นกรณีที่ตรวจพบแล้วว่าเป็นหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นโรคระบาดหรือเป็นพาหะของโรคระบาดซึ่งหมายความว่าสัตว์นั้นไม่ปรากฏอาการของโรคระบาดแต่มีเชื้อโรคระบาดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้รับเชื้อโรคระบาด นอกจากนี้ สัตวแพทย์เท่านั้นที่มีอำนาจสั่งให้ฆ่าสัตว์ดังกล่าว หากเป็นสัตว์มีเจ้าของ สัตวแพทย์จะออกคำสั่งให้เจ้าของสัตว์นั้นเป็นผู้ฆ่าโดยชดใช้ราคาสัตว์นั้นแก่เจ้าของผู้แจ้งเหตุอันควรสงสัยว่าเกิดโรคระบาดขึ้น หากเป็นสัตว์ไม่มีเจ้าของ สัตวแพทย์จะฆ่าเอง

ประเทศไทยมีระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดและการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. 2547 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 กำหนดวิธีทำลายสัตว์ที่เป็นโรคหรือเป็นพาหะของโรคระบาดไว้ซึ่งอาจใช้เป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จากการฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดได้ ดังนี้

“ข้อ 9 ในการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดหรือสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด ให้ใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ใช้สารเคมีให้สัตว์กินหรือฉีดหรือสูดดมเข้าร่างกายสัตว์ เพื่อให้สัตว์นั้นตายโดยไม่ทรมาน
- (2) ทำลายสัตว์ด้วยปืนชนิดยิงสัตว์โดยเฉพาะ ยิงสัตว์นั้นให้ตาย
- (3) ทำลายสัตว์ด้วยอาวุธปืนตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และสิ่งเทียมอาวุธปืน
- (4) ทำลายสัตว์ด้วยวิธีอื่นตามที่อธิบดีกรมปศุสัตว์กำหนด”

แม้พระราชบัญญัติควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 แต่พระราชบัญญัติควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 กำหนดให้กฎกระทรวง ประกาศ หรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ยังคงใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น ระเบียบกรมปศุสัตว์นี้จึงยังคงใช้ได้เป็นหลักเกณฑ์และวิธีฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดที่ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์

แม้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดไว้ แต่ระเบียบกรมปศุสัตว์ดังกล่าว กำหนดวิธีข้างต้นในการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคหรือเป็นพาหะของโรคระบาดไว้ซึ่งพิจารณาแล้วก็เป็นวิธีที่ทำให้สัตว์ตายได้อย่างรวดเร็วและไม่ทรมานซึ่งอาจใช้เป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์กรณีนี้ได้ อย่างไรก็ตาม การทารุณกรรมสัตว์ก็อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วนและต้องกำจัดสัตว์ที่มีจำนวนมากจนไม่สามารถใช้วิธีที่ไม่ทำให้เจ็บปวดทรมานได้ เช่น จับไก่และเป็ดจำนวนมากที่เป็นหรือ

ต้องสงสัยว่าเป็นโรคไข้หวัดนกใส่กระสอบ โยนลงหลุม แล้วเอาดินกลบเพื่อให้ขาดอากาศหายใจจนตาย³³ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของอธิบดีกรมปศุสัตว์ ผู้เขียนก็เห็นว่ากรณีฉุกเฉินเร่งด่วนและสัตว์มีจำนวนมากก็ไม่สามารถใช้วิธีที่มีมนุษยธรรมโดยให้กิน สูดดม หรือฉีดสารเคมี หรือยิงให้ตายโดยไม่ทรมานเพราะต้องใช้งบประมาณมากและอาจล่าช้าจนทำให้เชื้อโรคแพร่กระจาย

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(3)

เมื่อพิจารณาวิธีฆ่าสัตว์ที่ไม่เป็นการทรมานสัตว์ตามระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดและการทำลายสัตว์หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. 2547 แล้ว พบว่าวิธีดังกล่าวมักจะใช้ได้กรณีเป็นสัตว์รายตัวที่มีจำนวนไม่มาก ได้แก่ การกิน สูดดม ฉีดสารเคมี หรือยิงด้วยปืนชนิดยิงสัตว์โดยเฉพาะซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น คือ เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนที่รวดเร็วและไม่เกินจำเป็น สามารถลดระดับความเจ็บปวดของสัตว์จากการถูกฆ่าได้และสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเพื่อการควบคุมโรคระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีอธิบดีกรมปศุสัตว์เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมของงบประมาณและบุคลากรที่ใช้

อย่างไรก็ตาม กรณีสัตว์รายกลุ่มหรือมีจำนวนมากอาจใช้วิธีดังกล่าวไม่ได้เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องเวลา งบประมาณ และบุคลากร ผู้เขียนจึงเสนอให้นำหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นมาใช้เช่นกัน คือ กระทั่งเวชกรและสหกรณ์ควรมีกองทุนวิจัยและพัฒนาเครื่องมือกำจัดสัตว์ที่เป็นโรคระบาดจำนวนมากในกรณีฉุกเฉินโดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนเท่าที่จำเป็นเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการควบคุมโรคระบาดโดยลดระดับความเจ็บปวดของสัตว์ลงเท่าที่ทำได้เพื่อมิให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น อาจศึกษาแบบอย่างจากต่างประเทศ เช่น กระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ USDA (The United States Department of Agriculture) มีกองทุนวิจัยและพัฒนาเครื่องมือกรรมกำจัดคาร์บอนไดออกไซด์ชื่อ MAK (Modified Atmosphere Killing) เพื่อควบคุมโรคไข้หวัดนกซึ่งทำให้สัตว์ปีกหมดสติภายใน 20 วินาทีและตายภายใน 4 นาที หรือเครื่องฉีดโฟมน้ำ (Water - Based Foam) ที่ทำให้สัตว์ปีกค่อย ๆ ตายจากการขาดออกซิเจนซึ่งเป็นวิธีที่ใช้บุคลากรไม่มากและกระทำได้อย่างรวดเร็ว³⁴ ประเทศไทยก็ควรศึกษาเป็นแบบอย่างและปรับปรุงพัฒนาไปเรื่อย ๆ เพื่อหาวิธีที่ลดระดับความเจ็บปวดของสัตว์ได้มากที่สุดและไม่สิ้นเปลืองงบประมาณและบุคลากรเกินสมควร

³³ สัตวแพทยสภา มูลนิธิสัตวแพทย์, "รายงานพิเศษจากเทคโนโลยีชาวบ้าน ใช้หวัดนกในสัตว์ปีกป้องกันและกำจัดได้หรือไม่," เทคโนโลยีชาวบ้าน ปีที่ 16, ฉบับที่ 329 (15 กุมภาพันธ์ 2547): 40.

³⁴ P.M. Thornber, R.J. Rubira, and D. K. Styles, "Humane Killing of Animals for Disease Control Purpose," *Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties*: 305 - 307.

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทย รัฐบาลอาจไม่มีงบประมาณมากพอที่จะจัดตั้งกองทุนวิจัยดังกล่าว วิธีที่ดีที่สุดจึงเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุให้เร็วที่สุด คือ ประชาชนต้องคอยเป็นหูเป็นตาแจ้งต่อเจ้าหน้าที่กรณีพบสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคระบาด เจ้าหน้าที่ต้องไม่นิ่งดูตายและรีบดำเนินการตามความเหมาะสมตั้งแต่ตอนที่สัตว์ที่เป็นโรคระบาดนั้นยังมีจำนวนไม่มากเพื่อที่จะได้ฆ่าด้วยวิธีกิน นิด หรือสูดดมสารเคมีหรือยิงด้วยปืนชนิดยิงสัตว์ โดยเฉพาะซึ่งไม่ทำให้ทรมาณก่อนที่เชื้อโรคจะแพร่กระจายสู่สัตว์จำนวนมากขึ้นจนใช้วิธีดังกล่าวไม่ได้ แล้วต้องใช้วิธีที่ทารุณโหดร้ายอย่างเสียมิได้ แต่หากกรณีฉุกเฉินที่ต้องกำจัดสัตว์จำนวนมากได้เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ จำเป็นต้องกระทำให้สัตว์ตายอย่างทรมาณจริง ๆ ก็คงห้ามมิได้ ต้องขึ้นกับความเห็นของอธิบดีกรมปศุสัตว์ เช่น ต้อนสัตว์ปีกลงหลุมแล้วกลบดินเพื่อฝังทิ้งเป็นเพื่อควบคุมโรคไข้หวัดนก

4.3.4 การฆ่าสัตว์ในกรณีที่สัตว์แพทย์เห็นว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมาณตามมาตรา 21(4)

การฆ่าสัตว์กรณีนี้เป็นการแสดงความกรุณาตามหลักเบญจธรรม คือ ความปรารถนาที่จะช่วยให้สัตว์พ้นจากสภาพที่เป็นทุกข์³⁵ โดยต้องเป็นกรณีที่สัตว์แพทย์เห็นว่าสัตว์นั้นมีอาการป่วย พิการ หรือบาดเจ็บ และต้องมีอาการร้ายแรงถึงขนาดไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้หายได้และการปล่อยให้มีชีวิตต่อไปมีแต่จะทำให้ทุกข์ทรมาณ ทั้งนี้ คำว่า “ป่วย” “พิการ” และ “บาดเจ็บ” ไม่มีบทนิยามในพระราชบัญญัตินี้จึงต้องแปลความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 โดย “ป่วย” หมายถึงรู้สึกไม่สบายเพราะโรคหรือความไข้หรือเหตุอื่นที่ทำให้รู้สึกเช่นนั้น “พิการ” หมายถึงเสียอวัยวะมีแขนขาเป็นต้น เสียไปจากสภาพเดิม และ “บาดเจ็บ” หมายถึงมีบาดแผลหรือรอยฟกช้ำทำให้เจ็บปวด

นอกจากนี้ สัตว์ที่จะถูกฆ่าตามมาตรานี้ต้องได้รับการตรวจวินิจฉัยแล้วว่าปรากฏอาการดังกล่าวและได้รับความเห็นชอบให้ฆ่าจากผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์แล้วเท่านั้นและผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์เท่านั้นที่มีสิทธิฆ่าสัตว์ดังกล่าว ทั้งนี้ หากสัตว์นั้นมีเจ้าของ เจ้าของต้องยินยอมเสียก่อนจึงจะฆ่าสัตว์นั้นได้ตามมาตรา 27

“มาตรา 27 ในกรณีที่พบสัตว์ตกอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมาณจากการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บสาหัสและสัตวแพทย์เห็นว่าการให้สัตว์มีชีวิต

³⁵ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, เบญจศีลและเบญจธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี, หน้า

อยู่ต่อไปจะได้รับความทุกข์ทรมานจนเกินสมควร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ฆ่าสัตว์นั้นได้

การฆ่าสัตว์ตามวรรคหนึ่ง จะต้องดำเนินการโดยสัตวแพทย์ และในกรณีที่สัตว์นั้นมีเจ้าของ ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของสัตว์”

ประเทศไทยได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาลักษณะอาการของสัตว์ที่ป่วย พิการ หรือ บาดเจ็บที่ร้ายแรงถึงขนาดไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมานจากสัตวแพทย์สมาคมแห่งสหรัฐอเมริกาหรือ AVMA (The American Veterinary Medical Association) เช่น สูญเสียน้ำหนักมาก ไม่อยากอาหารหรืออ่อนแอมากจนไม่สามารถรับอาหารและ น้ำได้ มีอาการติดเชื้อ อวัยวะทำงานผิดปกติหรือล้มเหลว เป็นต้น³⁶ และมีข้อบังคับสัตวแพทย์สภาว่า ด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2546 ที่ว่า

“ข้อ 8 ให้ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องรับผิดชอบและ รับผิดชอบในการใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานของการประกอบ วิชาชีพการสัตวแพทย์เพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อสัตว์และผู้บริโภค”

ข้อบังคับสัตวแพทย์สภาข้อนี้เป็นเสมือนหลักเกณฑ์ของการกระทำตามมาตรา 21(4) ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องฆ่าสัตว์นั้นด้วยวิธีที่ได้มาตรฐานวิชาชีพของตน คือ การุณยฆาตหรือเมตตาฆาต (Animal Euthanasia) อันเป็นการกระทำหรืองดเว้นการกระทำให้สัตว์หมด ความรู้สึกและตายอย่างสงบ ปราศจากความเจ็บปวดทรมานโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นการรักษารายบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนในคณะ สัตวแพทย์ศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ³⁷ ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีขึ้นกับชนิดของสัตว์ เช่น ฉีดยาหรือสูดดมยาเพื่อให้หลับแล้วฉีดยาพิษให้ตายอย่างสงบ (Put to Sleep)³⁸ อันเป็นวิธีที่ได้มาตรฐานตามหลัก วิชาการและเหมาะสมแก่การป้องกันมิให้สัตว์ได้รับทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็นได้อย่างดี

³⁶ บุญฤทธิ์ ทองทรง, "หลักการและวิธีการฆ่าทำลายปศุสัตว์ให้ตายอย่างไม่ทรมาน ข้อที่ควรเรียนรู้หรือคิดจากโรค ระบาดใช้หวัดนกและโรควัวบ้า," สัตวแพทย์สาร: 39 - 40.

³⁷ MGR Online, "สัตวแพทย์ Next - Gen ใช้เป็นแคตหมอ " [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9520000096504>

³⁸ ธีรภาพ มุสิกานนท์, "เหตุผลที่น้องหมาถูกฉีดยาให้หลับไปตลอดกาล" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2557. แหล่งที่มา: <http://www.dogilike.com/content/vettak/2127>

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(4)

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มาตรา 27 กำหนดว่าสัตว์แพทย์เท่านั้นที่มีอำนาจฆ่าสัตว์ที่ตกอยู่ในสภาพที่ทุกข์ทรมานจากการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บสาหัสและหากปล่อยให้มีชีวิตต่อไปจะได้รับความทุกข์ทรมานเกินสมควรซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(4) อันเป็นไปตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น กล่าวคือ การกระทำดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับสัตว์แพทย์สภาว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ การฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(4) จึงต้องใช้วิธีที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมตามวิสัยของสัตวแพทย์เพื่อจุดมุ่งหมายในการทำให้สัตว์นั้นตายโดยไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมานที่ไม่จำเป็นด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และงบประมาณที่เหมาะสมตามที่สัตวแพทย์สภากำหนดและควบคุม ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรา 21(4) มีหลักเกณฑ์และวิธีที่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดีแล้วจึงไม่มีข้อเสนอแนะ

4.3.5 การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5)

ศาสนามีอิทธิพลต่อผู้นับถือในฐานะสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต³⁹ ศาสนาบางศาสนาสอนให้ผู้นับถือเชื่อฟังคำสั่งสอนอย่างสนิทใจ ห้ามมีข้อสงสัยเด็ดขาด หากศาสนาใดสอนว่าการฆ่าหรือวิธีฆ่าสัตว์อย่างใดเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นับถือก็มีแนวโน้มที่จะคล้อยตามและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องจริง ๆ

การฆ่าสัตว์ตามมาตรานี้ต้องมีพื้นฐานมาจากศาสนา ความหมายของศาสนาในทางตะวันตก เช่น ศาสนาคริสต์และอิสลาม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าผู้สร้างทุกสรรพสิ่งรวมทั้งมนุษย์กับมนุษย์ผู้รับใช้ที่ต้องปฏิบัติตามคำสอนและทำให้พระเจ้าพอใจ ส่วนความหมายของศาสนาในทางตะวันออก เช่น ศาสนาพุทธ พราหมณ์ และฮินดู คือ หลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ถูกต้องและสอดคล้องกับกฎของธรรมชาติทั่วทั้งจักรวาลที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและบรรลุโลกุตระธรรมอันพ้นวิสัยโลกและเป็นบรมสุข⁴⁰

³⁹ ปรีชา ช่างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา, หน้า 173 - 174.

⁴⁰ แสง จันทร์งาม, ศาสนศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2534), หน้า 2 - 13.

นอกจากนี้ การข่านั้นต้องมีลักษณะเป็นพิธีกรรม คือ มีแบบแผน ขั้นตอน หรือ กระบวนการที่คนสมมติขึ้นมาซึ่งสื่อถึงหนทางที่จะนำไปสู่ความสมปรารถนาและทำให้รู้สึกสบายใจ ตามความเชื่อหรือศรัทธาในศาสนาที่ผู้กระทำนับถือ⁴¹ หรือฆ่าตามความเชื่อ คือ เคารพ เกรงกลัว และยอมรับด้วยจิตใต้สำนึกต่ออำนาจเหนือธรรมชาติว่าการฆ่าเช่นนั้นจะดับบันดาลความผาสุกหรือ หายนะแก่คนหรือสังคมได้ อีกทั้งปฏิเสธการพิสูจน์ด้วยเหตุผลถึงความมีอยู่จริงของสิ่งนั้น⁴²

ศาสนาอาจแยกเป็นนิกาย เช่น ศาสนาพุทธมีนิกายเถรวาท (หินยาน) มหายาน และ วัชรยาน⁴³ ศาสนาฮินดูมีนิกายศักดาหรือลัทธิศักติซึ่งนับถือพระนางอุมาทวีหรือเจ้าแม่กาลีและมีการประกอบพิธีกรรมฆ่าสัตว์เพื่อบูชาขัณฑ์ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนการฆ่าสัตว์ที่มีลักษณะเป็น พิธีกรรมด้วยความเชื่อว่าจะนำความสุขมาให้แก่ผู้กระทำ⁴⁴ นิกายหรือลัทธิจึงเป็นส่วนหนึ่งของศาสนา ดังนั้น การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางนิกายหรือลัทธิจึงเป็นการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือ ความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) เช่นกัน แต่หากเป็นการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อของ คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีได้อยู่ภายใต้ข้อบัญญัติของศาสนาใดเลยย่อมเป็นการทารุณกรรมสัตว์ เช่น ประเพณีเลี้ยงดงที่จังหวัดเชียงใหม่ที่ร่างทรงฆ่า รับประทานเนื้อและดื่มเลือดกระบือสด ๆ โดยเชื่อว่า จะทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลและป่าไม้อุดมสมบูรณ์⁴⁵

อนึ่ง บางศาสนา เช่น ศาสนาอิสลามก็มีวิธีฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารในแบบเฉพาะตัว ด้วยวิธีใช้ของมีคมเขี่ยคอสัตว์โดยตัดเส้นเลือดใหญ่ หลอดอาหาร และหลอดเลือดข้างลำคอทั้งสอง

⁴¹ กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา, *พิธีกรรมและประเพณี* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552), หน้า 1.

⁴² ธวัช ปุณโณทก, *วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 350.

⁴³ ธรรมะไทย, "นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนา" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2558. แหล่งที่มา: <http://www.dhammadharmathai.org/buddhism/nikaya.php>

⁴⁴ Whatami, "ศาสนาฮินดู (พราหมณ์)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2558. แหล่งที่มา: <http://www.whatami.net/tri/rel13.html>; Silpathai, "ไสวอนิกาย" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2558. แหล่งที่มา: <http://www.silpathai.net/ไสวอนิกาย>

⁴⁵ "นักท่องเที่ยวเยือนเชียงใหม่ ชมประเพณีเลี้ยงดง เปิบควายดิบ ขอฟน," *ไทยรัฐ*, (29 มิถุนายน 2558).

ข้างให้ขาดจากกันในคราวเดียวด้วยความเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้⁴⁶ อันเป็นวิธีฆ่าสัตว์เพื่อผลิตอาหารฮาลาล (Halal) หรืออาหารที่ได้รับการอนุมัติให้บริโภคได้ตามหลักศาสนาอิสลาม⁴⁷ ซึ่งมีได้ปรากฏลักษณะของพิธีกรรมหรือความเชื่อที่เชื่อว่าการฆ่าสัตว์ด้วยวิธีดังกล่าวจะลบขจัดความทุกข์มาให้ แต่เป็นหลักการบริโภคตามหลักศาสนาเท่านั้นจึงมิใช่การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) แต่เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1)

อีกกรณีหนึ่ง คือ การไหว้เจ้าซึ่งต้องนำเนื้อสัตว์มาไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษตามความเชื่อและเป็นวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนซึ่งกำหนดว่าเนื้อสัตว์ที่นำมาไหว้นั้นมีอะไรบ้าง เช่น สุกกร เป็ด ไก่⁴⁸ และสุดท้ายก็นำของไหว้นั้นมาเป็นอาหารแก่ผู้ไหว้ แต่ไม่ได้กำหนดว่าต้องฆ่าสัตว์ดังกล่าวด้วยวิธีใด ดังนั้น การฆ่าสัตว์เพื่อไหว้เจ้าจึงมิใช่การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) แต่เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1) เช่นกัน

สรุป การพิจารณาว่าการฆ่าสัตว์แบบใดเป็นการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) ต้องพิจารณา “ขณะฆ่า” ซึ่งต้อง “เป็นพิธีกรรมการฆ่า” การฆ่าสัตว์แบบฮาลาลเป็นการฆ่าแบบที่เป็นข้อกำหนดของศาสนาว่าให้รับประทานเนื้อของสัตว์ที่ถูกฆ่าด้วยวิธีใด มิใช่บอกว่าฆ่าด้วยวิธีนั้นแล้วจะโชคดีหรือมีความสุข อีกทั้งมิได้มีลักษณะเป็นพิธีกรรมของการฆ่า กล่าวคือ เป็นการฆ่าสัตว์เพื่อบริโภคตามหลักศาสนา (Ritual Slaughter)⁴⁹ ส่วนการฆ่าสัตว์เพื่อไหว้เจ้านั้นพิธีกรรมอยู่ที่การไหว้ มิได้อยู่ที่การฆ่า ต่างจากการบูชาสัตว (Animal Sacrifice) ที่เคยเป็นคดีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา กรณีนั้นเป็นการฆ่าที่มีลักษณะเป็นพิธีกรรมหรือพิธีกรรมอยู่ที่การฆ่า มีการตกแต่งสถานที่ด้วยสัญลักษณ์ มีการสวดอ้อนวอนขอให้สิ่งเหนือธรรมชาติบันดาลความสุขแก่ตนแล้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁴⁶ วิวัฒน์ หวังเจริญ, "บทที่ 2 บทบัญญัติของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาล" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://lms.mju.ac.th/courses/111/locker/content/ExLMS/02/022.htm>

⁴⁷ อัสมัน แดอาลี, อาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลาม (เอกสารประกอบการบรรยาย ณ ห้องประชุมราชวัติโรงพยาบาลปัตตานี: 14 มกราคม 2552), หน้า 1 - 2.

⁴⁸ "ไหว้ 'ตรุษจีน' อย่างถูกต้อง รวม 'เคล็ด-ของ' ทำพิธีไหว้เจ้า!!," ไทยรัฐ, (30 มกราคม 2557).

⁴⁹ Cole Ward, "What Is Ritual Slaughter?," [Online] Accessed: 2016, May 27. Available from: <http://www.motherearthnews.com/real-food/what-is-ritual-slaughter-zbcz1308.aspx>

ฆ่าสัตว์อย่างโหดเหี้ยม มิใช่เพื่อนำสัตว์นั้นมาบริโภค ศาลมองว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์และไม่เกิดประโยชน์ ซ้ำยังเกิดโทษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนจึงห้ามโดยเด็ดขาด⁵⁰

การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาอาจเป็นความเชื่อแบบศาสนาแบบดั้งเดิมที่เชื่อในอำนาจแห่งธรรมชาติหรือเหนือธรรมชาติว่ามีวิญญาณสถิตอยู่ในสิ่งต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ พืช หรือสิ่งของ และสามารถดลบันดาลความสุขหรือความทุกข์แก่มนุษย์ได้ จึงเกิดพิธีกรรมฆ่าสัตว์เพื่อเช่นไหว้วิญญาณเพื่อให้ดลบันดาลความสุขแก่ผู้เชื่อเช่นนั้น⁵¹ ซึ่งอาจสะท้อนออกมาในรูปของความรุนแรง เช่น พิธีบูชายัญของชาวฮินดูที่ประเทศเนปาลที่ประชาชนฟันคอแพะ หนู ไก่ สุกร โค กระบือ และนกพิราบรวมหลายแสนตัวพร้อมขอพรโดยเชื่อว่าจะนำโชคดีมาให้ (ปัจจุบันพิธีกรรมนี้ถูกยกเลิกแล้ว)⁵² ลัทธิฆ่าสัตว์เพื่อบูชาเจ้าแม่กาลีในประเทศอินเดียสมัยโบราณโดยการตัดคอตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และฮินดู⁵³ หรือการฆ่าสัตว์ในพิธีบูชายัญตามความเชื่อของบางศาสนาที่ใช้วิธีที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานอย่างรุนแรงและเป็นเวลานาน เช่น ใช้มีดแทงและเชือดรอบคอ บิดคอจนหักหรือใช้ฟันกัดจนคอขาด เป็นต้น⁵⁴

หากความเชื่อที่ว่า การฆ่าสัตว์จะนำความสุขมาให้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยและชักจูงให้ประชาชนไทยปฏิบัติตามได้อาจเกิดปัญหาสังคม เช่น การนำความเชื่อทางศาสนาเหล่านั้นมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดอันตรายอย่างกรณีกลุ่มคนเสื้อแดงและพราหมณ์นำความเชื่อตามลัทธิฆ่าสัตว์เพื่อบูชาเจ้าแม่กาลีในประเทศอินเดียสมัยโบราณตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และฮินดูมาใช้ในเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองโดยนำเลือดคนหรือสัตว์มาไหว้พระแม่ธรณีเพราะเชื่อว่าเป็นเจ้าแม่กาลีและสามารถดลบันดาลให้เกิดหายนะแก่ฝ่ายตรงข้ามได้⁵⁵ ซึ่งผิดหลักสุขอนามัย เป็น

⁵⁰ "Church of the Lukumi Babalu Aye V. City of Hialeah."

⁵¹ ปรีชา ช่างขวัญเย็น และสมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา, หน้า 45.

⁵² "ชาวฮินดูนับล้านฆ่าสัตว์บูชายัญหลายแสนตัวในเนปาล," เดลินิวส์, (29 พฤศจิกายน 2557).

⁵³ ปฐมพงษ์ โธ่ประสิทธิ์นันท์, "พิธีกรรมเทเลือดของมีดเสือดวง: อิทธิพลลัทธิกาฬิบูชาจากอินเดีย (จบ)," ผู้จัดการ, (5 เมษายน 2553).

⁵⁴ Tali H. Shaddow, "Religious Ritual Exemptions: Sacrificing Animal Rights for Ideology," Loyola of Los Angeles Law Review: 1387.

⁵⁵ ปฐมพงษ์ โธ่ประสิทธิ์นันท์, "พิธีกรรมเทเลือดของมีดเสือดวง: อิทธิพลลัทธิกาฬิบูชาจากอินเดีย (จบ)."

อันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเพราะเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรค⁵⁶ อีกทั้งเสี่ยงต่อการเกิดลัทธิต่าง ๆ ที่เชื่อว่าการฆ่าสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายเป็นสิ่งที่ดีงามโดยอ้างว่ามาจากศาสนาต่าง ๆ และทำให้ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์รุนแรงยิ่งขึ้นซึ่งขัดกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยที่สอนให้คนไม่ล่วงศีลไปเบียดเบียนชีวิตสัตว์เพราะเป็นอกุศลกรรมที่จะส่งผลร้ายย้อนคืนสู่ผู้กระทำในภายภาคหน้า ไม่ได้นำโชคดีมาให้ อีกทั้งการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาอย่างทารุณโหดร้ายย่อมส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศชาติด้วย

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(5)

การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนามักเป็นไปด้วยความรุนแรงและเป็นการทารุณกรรมสัตว์อย่างเห็นได้ชัด เช่น พิธีบูชาโยนผู้ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานอย่างมากและเป็นเวลานาน ผู้เขียนเห็นว่าการฆ่าสัตว์กรณีดังกล่าวไม่มีความจำเป็นด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

4.3.5.1 การฆ่าสัตว์กรณีนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สิ่งเหนือธรรมชาติพอใจและลดบันดาลความสุขแก่ผู้กระทำอันเป็นเพียงความรู้สึกสบายใจเท่านั้นซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้จากสัตว์ที่ไม่สมดุลหรือไม่ได้สัดส่วนกับความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจากกระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีการของพิธีกรรมดังกล่าว เช่น การฟันหรือกัดคอจนขาด หรือบิดให้คอหักตามแนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)⁵⁷

4.3.5.2 เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยกระบวนการฆ่าปศุสัตว์อย่างมีมนุษยธรรม (HMLSA) ของประเทศสหรัฐอเมริกาและพระราชบัญญัติดูแลและคุ้มครองสัตว์ ค.ศ. 2001 (Animal Care and Protection Act 2001 (QLD)) ของรัฐควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย การฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาที่เป็นข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ต้องฆ่าเพื่อใช้สัตว์เป็นอาหารเท่านั้นมิใช่เพื่อการอื่น เช่น บูชายัญ⁵⁸ ซึ่งการฆ่าสัตว์ด้วยวิธีทางศาสนาในประเทศไทยอย่างฮาลาลตามหลักศาสนาอิสลามก็สามารถกระทำได้ในฐานะการฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1) อยู่แล้ว

4.3.5.3 การอนุญาตให้ฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาได้มีแต่จะสร้างปัญหาสังคม ผู้เขียนเห็นด้วยกับมุมมองของศาลและนักวิชาการชาวอเมริกันที่ว่า

⁵⁶ สำนักข่าวทีนิวส์, "กลุ่มพี่น้องมทิดเผยผลเลือดแดงเทมไวรัส B, C, HIV" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2558.

แหล่งที่มา: <http://social.tnews.co.th/content/10086>

⁵⁷ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 177 - 178.

⁵⁸ 7 U.S.C. § 1902(b); Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 45.

กระทำดังกล่าวไว้มนุษยธรรมและเป็นการทารุณกรรมสัตว์อย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์มีแต่จะเพิ่มความรุนแรงยิ่งกว่าเดิม อีกทั้งพิธีกรรมดังกล่าวยังส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยกรณีประกอบพิธีใกล้แหล่งน้ำหรือทรัพยากรธรรมชาติและทิ้งซากสัตว์ไว้จนเป็นแหล่งเพาะและแพร่เชื้อโรคสู่มนุษย์และสัตว์อื่น นอกจากนี้ ยังปลูกฝังค่านิยมให้มนุษย์มองว่าการฆ่าสัตว์เป็นสิ่งดีงามและเสริมสร้างนิสัยชอบใช้ความรุนแรงจนกระทั่งสามารถฆ่าหรือทำร้ายสัตว์อื่นหรือมนุษย์ด้วยกันได้จนเกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา⁵⁹

4.3.5.4 ผู้เขียนเห็นด้วยกับมุมมองของนักวิชาการชาวอเมริกันที่ว่ากฎหมายมีไว้เพื่อพัฒนาสังคม การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนาซึ่งมีแต่จะทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมายตามข้อ 3. และคอยบั่นทอนการพัฒนาประเทศชาติจึงไม่ควรได้รับอนุญาตให้กระทำได้อีกต่อไป กฎหมายต้องให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ด้านสุขอนามัย ความปลอดภัยของสาธารณชน สวัสดิภาพสัตว์ ตลอดจนศีลธรรมอันดีที่จะช่วยพัฒนาประเทศไปข้างหน้ามากกว่าความเชื่อของคนบางกลุ่มที่มีแต่จะส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของประเทศให้ไม่หลุดพ้นจากความด้อยพัฒนา⁶⁰

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงเสนอให้ยกเลิกมาตรา 21(5) และใช้มาตรการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนที่ยังจัดพิธีกรรมฆ่าสัตว์เพื่อชูชายัญอยู่ให้เข้าใจถึงเหตุแท้จริงของปรากฏการณ์หรือภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้งเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า มิใช่เพราะเทพเจ้าดลบันดาล การแก้ไขต้องแก้ที่พฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ปลูกป่าทดแทนและลดการตัดไม้ทำลายป่า จนกระทั่งโน้มน้าวให้ยกเลิกการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาที่ไม่ก่อประโยชน์เหล่านี้ได้เช่นเดียวกับประเทศเนปาลที่นักสิทธิสัตว์ได้ต่อสู้และโน้มน้าวจนรัฐบาลประกาศยกเลิกพิธีกรรมฆ่าสัตว์หลายแสนตัวเพื่อบูชาเทพเจ้าที่ดำเนินมานานกว่า 400 ปีได้สำเร็จ⁶¹ นอกจากนี้ ควรเผยแพร่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อให้เห็นว่าการฆ่าสัตว์เป็นอกุศลกรรมที่จะสนองคืนแก่ผู้กระทำ ให้ได้รับความทุกข์ในภายหน้า มิได้นำความสุขมาให้

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทยอาจยังมีผู้นับถือศาสนาที่มีคำสอนให้ฆ่าสัตว์ในลักษณะที่เป็นพิธีกรรมหรือเป็นความเชื่อซึ่งหากจะห้ามโดยเด็ดขาดทันทีย่อมกระทบความเป็นอยู่ของคนกลุ่มดังกล่าว สิ่งที่ได้จึงควรเริ่มจากห้ามมิให้กระทำสิ่ง

⁵⁹ "Church of the Lukumi Babalu Aye V. City of Hialeah."

⁶⁰ Tali H. Shaddow, "Religious Ritual Exemptions: Sacrificing Animal Rights for Ideology," *Loyola of Los Angeles Law Review*: 1395.

⁶¹ "เนปาล" ยกเลิกแล้ว!! เทศกาลฆ่า "ควาย-แพะ" 5 แสนตัวบูชาญเจ้าแม่คณิมาอี, *ข่าวสด*, (29 กรกฎาคม 2558).

ใดที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายที่เกี่ยวข้องกับการฆ่า เช่น พันธนาการ ดึงหรือลากสัตว์อย่างรุนแรง และขอความร่วมมือมิให้อนุญาตให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าวเพื่อมิให้ซึมซับความรุนแรงจนต่อยอดไปสู่การทำร้ายคนหรือสัตว์อื่นและเพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบต่อจิตใจ

ขั้นตอนต่อมา คือ อธิบายเหตุและผลของปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือความเป็นไปของชีวิตตามหลักวิทยาศาสตร์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา และให้โอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้และมุมมองของแต่ละศาสนามีคำสอนหรือความคิดเห็นต่อการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่ออย่างไรบ้าง เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ อย่างไร เป็นบุญหรือเป็นบาป และคอยติดตามการดำเนินชีวิตระหว่างคนกลุ่มนี้ที่ฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนากับคนอีกกลุ่มที่มีได้ฆ่าสัตว์เช่นนั้นเพื่อพิสูจน์ให้ประจักษ์ว่าคนทั้งสองกลุ่มสามารถดำเนินชีวิตอย่างผาสุกได้เท่ากันเพื่อให้คนกลุ่มนี้ค่อย ๆ คิดไตร่ตรองด้วยสติปัญญาของตนเอง แม้จะต้องใช้เวลานาน แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งที่คนกลุ่มนี้เริ่มตรึกตรองตามเหตุและผลจนกระทั่งความเชื่อของพวกเขาได้เปลี่ยนไปแล้วลดการประกอบพิธีกรรมลงเรื่อย ๆ จนหายไปจึงยกเลิกมาตรา 21(5) นี้

4.3.6 การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่น หรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินตามมาตรา 21(6)

ในสถานการณ์ที่สัตว์จะมาทำร้ายมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือจะมาสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สิน มนุษย์อาจจำต้องฆ่าสัตว์นั้นเพื่อให้ชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือทรัพย์สินนั้นปลอดภัยอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ การฆ่าสัตว์ตามมาตรานี้ต้องกระทำโดยเจตนาและมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันอันตรายจากสัตว์ที่อาจเกิดแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือทรัพย์สินโดยที่อันตรายดังกล่าวจะเกิดจากสัตว์นั่นเอง เช่น สัตว์จะเข้ามาทำร้ายคนหรือสัตว์อื่นหรือจะสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินเอง หรือเป็นกรณีที่เกิดจากผู้อื่นก็ได้ เช่น มีผู้ใช้สัตว์เป็นเครื่องมือเพื่อทำร้ายคนหรือสัตว์อื่นหรือเพื่อสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

การฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันอันตรายไม่มีวิธีการที่แน่นอนเพราะสถานการณ์ที่ต่างกันก็ต้องใช้วิธีที่ต่างกัน เช่น ผู้เข้าร่วมเทศกาลสู้กระทิงร่วมกันใช้หอกและเหล็กแหลมแทงกระทิงที่จะเข้ามาทำร้ายจนตาย⁶² ขับรถยนต์พุ่งชนกระบือที่อาละวาดทำร้ายผู้คนและทรัพย์สินอัดกับต้นไม้ใหญ่จนตาย⁶³ เป็นต้น แต่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมได้ เช่น กระทำพอสมควรแก่เหตุหรือไม่ทำให้

⁶² "สเปนทั้งหมูป่าบ้านรุมไล่ฆ่ากระทิง," *ข่าวสด*, (14 กันยายน 2554).

⁶³ "ควายคลั่งชีวิตเจ้าของ ทำร้ายผู้คนกลางเมืองเฉิงตู สูดท้าย ตร. ต้องใช้รถพุ่งชน," *ผู้จัดการ*, (2 กุมภาพันธ์ 2558).

สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น แต่ในเมื่อพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(6) ไว้จึงอาจเป็นช่องทางให้ผู้กระทำฆ่าสัตว์ได้โดยไม่มีขอบเขต เช่น ขับรถยนต์พุ่งชนกระบือที่อาละวาดทำร้ายผู้คนและทรัพย์สินจนตายทั้งที่สามารถยิงยาสลบแล้วเข้าไปจับซึ่งไม่สร้างความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นได้⁶⁴ ใช้อาวุธปืนยิงสุนัขที่เข้ามาในบริเวณบ้าน⁶⁵ หรือใช้ธนูยิงเข้าที่กลางลำตัวและขาหน้าของสุนัขชรา ตาบอด และป่วยเป็นโรคขาดสารอาหารอย่างรุนแรงที่เข้ามาในเคหสถานรวม 2 ดอกจนถึงแก่ความตาย โดยอ้างว่าเพื่อป้องกันอันตรายที่สุนัขนั้นจะก่อให้เกิดแก่ทรัพย์สิน⁶⁶

แม้การไม่กำหนดหลักเกณฑ์ของการฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(6) จะเป็นช่องทางให้เกิดวิธีป้องกันอันตรายที่ไม่สมคูลและไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการกระทำดังกล่าว แต่ประเทศไทยก็มีประมวลกฎหมายอาญาที่มีบทบัญญัติว่าด้วยการกระทำโดยจำเป็นและป้องกันที่สามารถนำมาใช้เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(6) โดยไร้ขอบเขต ได้แก่⁶⁷

4.3.6.1 การกระทำโดยจำเป็น⁶⁸ ใช้กับการป้องกันอันตรายจากสัตว์ที่ไม่มีเจ้าของ คือ ผู้กระทำจำต้องฆ่าสัตว์นั้นเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นอันตรายโดยที่ผู้กระทำอยู่ในที่บังคับซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ มิได้มีส่วนก่อให้เกิดเหตุการณ์นั้น และกระทำไปไม่เกินสมควรแก่เหตุ คือ กระทำไม่เกินวิถีทางอันเป็นขั้นต่ำที่สุดและได้สัดส่วนกับอันตรายนั้น เช่น ใช้อาวุธปืนยิงข้างที่พบโดยกะทันหันซึ่งอยู่ห่างประมาณ 4 วาและกำลังเดินเข้ามาหาจำนวน 2 นัดแล้ววิ่งหนีโดยเข้าใจว่า

⁶⁴ "ควายอาละวาดไล่ชีวิตคน ขนรถ กลางเมืองพิษณุโลก," มติชน, (16 กุมภาพันธ์ 2558).

⁶⁵ "Barnard V. Evans."

⁶⁶ Alvin See, "Dog Shot with Arrows – the Law," [Online] Accessed: 2016, January 25. Available from: <http://www.loyarburok.com/2014/05/26/dog-shot-arrows-%E2%80%94-law>

⁶⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 338, 367 และ 397 - 408.

⁶⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 67

“มาตรา 67 ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเป็น

(1) เพราะอยู่ในที่บังคับ หรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(2) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อ

ภัยอันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะความผิดของตน

ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

เป็นช่างป่าซึ่งยังมีอยู่ในบริเวณไร่ของตนเป็นการกระทำด้วยความจำเป็นเพื่อให้ตนพ้นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงด้วยวิธีอื่นได้จึงเป็นการกระทำที่ไม่เกินสมควรแก่เหตุ⁶⁹

4.3.6.2 การกระทำโดยป้องกัน⁷⁰ ใช้กับการป้องกันอันตรายจากสัตว์ที่มีเจ้าของหรือมีผู้ใช้สัตว์เป็นเครื่องมือในการก่ออันตรายนั้น คือ ผู้กระทำจำต้องฆ่าสัตว์นั้นเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและใกล้จะถึงโดยที่ตนต้องไม่มีส่วนก่อให้เกิดภัยอันตรายนั้นและกระทำพอสมควรแก่เหตุ คือ ป้องกันสิทธิด้วยวิธีทางน้อยที่สุดเท่าที่จำต้องกระทำและได้สัดส่วนกับภัยอันตรายนั้นด้วย

เมื่อมีหลักการกระทำโดยจำเป็นและป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถนำมาเป็นกรอบของการป้องกันอันตรายจากสัตว์ตามมาตรา 21(6) ให้ไม่เกินสัดส่วนกับอันตรายนั้นได้แล้ว มาตรานี้จึงไม่มีปัญหาการทารุณกรรมสัตว์

อย่างไรก็ตาม การที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้การ “ฆ่า” สัตว์ตามมาตรา 21(6) ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์จะเกิดปัญหาว่าการ “ทำร้าย” สัตว์เพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดจากสัตว์นั้นจะได้รับการยกเว้นความผิดด้วยหรือไม่เพราะการป้องกันอันตรายบางกรณีอาจเพียงแค่ “ทำร้าย” โดยไม่จำเป็นต้อง “ฆ่า” สัตว์นั้นก็ได้ การบัญญัติเฉพาะการฆ่าอาจทำให้สับสนในการตีความเพราะกฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด เมื่อพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดว่าการฆ่ากรณีนี้ไม่เป็นความผิดอาญาแล้วก็จะตีความรวมถึงการทำร้ายด้วยมิได้

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(6)

ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่มาตรา 21(6) จำกัดการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ให้อยู่ที่เฉพาะการ “ฆ่า” เท่านั้นไม่เหมาะสมเพราะการป้องกันอันตรายจากสัตว์บางสถานการณ์อาจไม่ถึงกับต้อง “ฆ่า” สัตว์ก็ได้ เพียงแค่ “ทำร้าย” ก็อาจป้องกันอันตรายได้เช่นกัน เช่น ขว้างสิ่งของหรือยิงยาสลบซึ่งไม่ทำให้สัตว์ตายโดยใช่เหตุซึ่งเป็นไปตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นเพราะการฆ่าอาจเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดที่เกินสมควรก่อนตาย การทำร้ายอาจเป็นวิธีที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับอันตรายยิ่งกว่าและบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำคือเพื่อป้องกันอันตรายได้เช่นกันและอาจไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณเท่าการฆ่า เช่น ขว้างสิ่งของใส่อาจใช้

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1660/2511.

⁷⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

“มาตรา 68 ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด”

ขั้นตอนและงบประมาณน้อยกว่าการใช้อาวุธปืน ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้แก้ไขมาตรา 21(6) จาก “ฆ่าสัตว์” เป็น “การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์”

การแก้ไขมาตรา 21(6) จากการฆ่าสัตว์เป็น “การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์” ประกอบกับหลักการกระทำโดยจำเป็นและป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญาที่นำมาเป็นกรอบของการกระทำตามมาตรานี้ให้ไม่เกินสัดส่วนกับอันตรายก็จะเป็นการสอดคล้องกับหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น กล่าวคือ ผู้กระทำต้องเลือกใช้วิธีป้องกันอันตรายที่ไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นจนก่อให้เกิดความเจ็บปวดที่ไม่เป็นสาระสำคัญในการป้องกันอันตรายนั้นและต้องใช้วิธีที่ไม่เกินหรือพอสมควรแก่เหตุบนความเหมาะสมของสถานการณ์และงบประมาณด้วย นอกจากนี้ ยังเข้ากับบริบทของสังคมไทยที่มีสัตว์จรจัด เช่น สุนัขและแมวจรจัดอาศัยอยู่ในละแวกที่อยู่อาศัยของคนซึ่งอาจก่ออันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของคนหรือสัตว์อื่นหรือทรัพย์สินได้ การฆ่าหรือทำร้ายสัตว์เพื่อป้องกันอันตรายจึงจำเป็นต่อสังคมไทย

4.3.7 การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์ซึ่งเข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือผู้ซึ่งได้รับยกเว้นให้กระทำได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภาตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามมาตรา 21(7)

การกระทำตามมาตรา 21(7) ต้องกระทำโดยบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้และดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 ซึ่งอาจทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดบ้างแต่โดยรวมแล้วส่งผลดีต่อสุขภาพของสัตว์ คุณสมบัติของผู้กระทำแบ่งเป็น 2 ประเภทตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ประเภทแรก คือ ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ หมายถึง ผู้ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภาตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ได้แก่ ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่งและและผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นสอง⁷¹

ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง คือ ผู้ที่ได้รับปริญญาสัตวแพทยศาสตรบัณฑิตจากสถานศึกษาในประเทศไทยที่ทบวงมหาวิทยาลัยหรือสัตวแพทย์สภารับรองหรือได้รับปริญญาในสาขาวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสถานศึกษาในต่างประเทศและได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ในประเทศที่ตนได้รับปริญญา เว้นแต่ผู้มีสัญชาติไทยอาจไม่ต้องเป็นผู้

⁷¹ รายงานการประชุมสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา การประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 7) ครั้งที่ 2 (18/2553) 111/2552, (20 พฤศจิกายน 2552), หน้า 4.

ได้รับอนุญาตให้เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ในประเทศที่ผู้นั้นได้รับปริญญาก็ได้ แต่ต้องผ่านการทดสอบความรู้ตามข้อบังคับสัตวแพทย์สภา ส่วนผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นสอง คือ ผู้ที่มีความรู้ในวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยได้รับปริญญาสาขาอื่นที่มีใช้สัตวแพทยศาสตรบัณฑิตหรือประกาศนียบัตรจากสถานศึกษาที่สัตวแพทย์สภารับรองและผ่านการทดสอบความรู้ตามข้อบังคับสัตวแพทย์สภา⁷²

ผู้กระทำตามมาตรานี้ประเภทต่อมา คือ ผู้ที่ได้รับยกเว้นให้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนและไม่ต้องได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภา เช่น ผู้ที่รักษาพยาบาลสัตว์ของตนเองหรือผู้อื่นที่มีใช้เพื่อการพาณิชย์ การศึกษา วิชาชีพการสัตวแพทย์ของอาจารย์ นิสิต หรือนักศึกษาสัตวแพทย์ในสถาบันอุดมศึกษา เป็นต้น

ทั้งนี้ทั้งนั้น การกระทำตามมาตรานี้เป็นการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545⁷³ ได้แก่ การตรวจ วินิจฉัย ป้องกัน บำบัดรักษา หรือกำจัดโรคที่เกิดกับสัตว์และการกระทำอื่น ๆ ซึ่งอาจทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวด บ้างแต่ส่งผลดีต่อสุขภาพของสัตว์ เช่น ฉีดสารเข้าไปในร่างกาย ผ่าตัด เป็นต้น

ทั้งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีของการกระทำที่เข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามมาตรา 21(7) ไว้และเมื่อพิจารณาถ้อยคำตามมาตรา 21(7) คำว่า “ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์” เป็นคำที่ขยายคำว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์” ที่เป็นตัวบุคคล มิได้ขยายคำว่า “การประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์” ที่เป็นการกระทำ ดังนั้น การกระทำตามมาตรานี้หากเป็นการตรวจ วินิจฉัย ป้องกัน บำบัดรักษา หรือกำจัดโรคที่เกิดกับสัตว์หรือการกระทำอื่น ๆ ของ “ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์” ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์อันเป็นเรื่องของการขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตแล้วก็ไม่เป็นการทารุณ

⁷² เรื่องเดียวกัน.

⁷³ พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 มาตรา 4

“มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“วิชาชีพการสัตวแพทย์” หมายความว่า วิชาชีพเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์เพื่อการตรวจโรค การวินิจฉัยโรค การป้องกันโรค การบำบัดรักษา หรือการกำจัดโรคสัตว์ และการกระทำโดยตรงต่อร่างกายสัตว์ด้วยการฉีดสารหรือการสอดใส่วัตถุใด ๆ เข้าไปในร่างกายสัตว์เพื่อการตกแต่งหรือการบำรุงร่างกายสัตว์ การตอนหรือการขยายพันธุ์สัตว์ด้วยเทคนิคที่สามารถป้องกันการแพร่โรคทางการสืบพันธุ์ และให้หมายความรวมถึงโรคติดต่อระหว่างสัตว์และมนุษย์ และการโภชนาภิบาลด้านสุขศาสตร์การอาหารและการปนเปื้อนในอาหารที่มีต้นกำเนิดมาจากสัตว์”

กรรมสัตว์เลย แม้ “การประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์” นั้นจะกระทำโดยประมาทหรือต่ำกว่ามาตรฐานวิชาชีพจนเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นหรือตายก็ตาม

การประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานกรณีแพทยรักษามนุษย์ เรียกว่าทฤษฎีปฏิบัติ (Malpractice)⁷⁴ เมื่อนำมาใช้กับสัตวแพทย์จึงเรียกว่าทฤษฎีปฏิบัติทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ (Veterinary Malpractice) คือ การที่สัตวแพทย์ตกลงรับสัตว์ไว้รักษาพยาบาลแต่ปฏิบัติต่อสัตว์นั้นต่ำกว่ามาตรฐานการประกอบวิชาชีพของตน⁷⁵ เช่น ให้การรักษาพยาบาลที่ไม่จำเป็นและกระทำโดยประมาทจนเป็นเหตุให้สุนัขตายด้วยอาการตับวายเฉียบพลัน⁷⁶ หรือถ่ายโลหิตแก่สุนัขที่เป็นโรคโลหิตจางถึง 3 ครั้งโดยเรียกค่ารักษาพยาบาลจากเจ้าของ 7,000 ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 230,000 บาท) สุดท้ายสุนัขนั้นอาการกำเริบโดยอาเจียนเป็นเลือดและตายในเวลาต่อมา⁷⁷

อย่างไรก็ตาม แม้ทั้งพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีของการกระทำที่เข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ไว้ แต่ประเทศไทยมีข้อบังคับสัตวแพทย์สภาว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2546 ที่กำหนดหลักเกณฑ์การประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ไว้ ดังนี้

“ข้อ 8 ให้ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์เพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อสัตว์และผู้บริโภค”

⁷⁴ หน่วยการศึกษาหลังปริญญา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, "คู่มือแพทย์ใช้ทุน/แพทย์ประจำบ้าน ปีการศึกษา 2557" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2557. แหล่งที่มา: http://medinfo2.psu.ac.th/pg/file/med/handbook_2552.pdf

⁷⁵ Rebecca F. Wisch, "Brief Summary of Veterinary Malpractice," [Online] Accessed: 2014, December 3. Available from: <https://www.animallaw.info/article/brief-summary-veterinary-malpractice>

⁷⁶ R. Scott Nolen, "California Dog Owner Awarded \$39,000 in Veterinary Malpractice Suit," *JAVMAnews*, (2004, April 15).

⁷⁷ Sarah Pusateri, "Dead Dog and 'Parents' Sue Vet for Malpractice," *Health News Florida*, (2013, January 16).

ข้อบังคับส้วตพพสภานี้มีอิทธิพลอย่างมากในการบังคับให้ผู้ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพต้งรักษามาตรฐานวิชาชีพของตน การรักษาพยาบาลและการกระทำใด ๆ ต่อสัตว์จึงต้ง ได้มาตรฐานเพื่อรักษาจรรยาบรรณในวิชาชีพอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ พระราชบัญญัติวิชาชีพการ ส้วตพพ พ.ศ. 2545 ก็กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพต้งปฏิบัติตามข้อบังคับดังกล่าวด้วย คือ

“มาตรา 35 ผู้ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพต้งประกอบ วิชาชีพภายใต้บังคับแห่งข้อจำกัดและเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ใน ข้อบังคับส้วตพพสภานี้”

“มาตรา 36 ผู้ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพต้งรักษา จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการ ส้วตพพตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับส้ว ตพพสภานี้”

จากทั้งสองมาตราข้างต้น ผู้ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพต้งรักษาพยาบาลและ กระทำการใด ๆ ต่อสัตว์อย่างได้มาตรฐานวิชาชีพ ไม่ทำให้สัตว์ตายหรือได้รับความเจ็บปวดอันไม่ จำเป็น นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวิชาชีพการ ส้วตพพ พ.ศ. 2545 ยังมีมาตรการลงโทษผู้ประกอบ วิชาชีพการ ส้วตพพที่ไม่รักษามาตรฐานหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพไว้ด้วย ดังนี้

“มาตรา 37 บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเพราะผู้ประกอบ วิชาชีพการ ส้วตพพผู้ใดประพฤตผิดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขการประกอบ วิชาชีพการ ส้วตพพตามมาตรา 35 หรือประพฤตผิดจรรยาบรรณแห่ง วิชาชีพตามมาตรา 36 มีสิทธิกล่าวหาผู้ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพผู้นั้น โดยทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือยื่นตอส้วตพพสภานี้ ...”

“มาตรา 45 ...

... คณะกรรมการมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ...

... (2) ลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ในกรณีที่เห็นว่าผู้ ประกอบวิชาชีพการ ส้วตพพได้กระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหาหรือข้อ กล่าวโทษ

(ก) ว่ากล่าวตักเตือน

(ข) ภาคทัณฑ์

(ค) พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร

แต่ไม่เกินสองปี

(ง) เพิกถอนใบอนุญาต ...”

สรุป ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ที่ไม่รักษามาตรฐานหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอาจถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษต่อสัตวแพทย์สภาและอาจได้รับโทษว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพอันเป็นบทลงโทษที่รุนแรงส่งผลต่อโอกาสในการประกอบวิชาชีพซึ่งเป็นมาตรการที่ทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ยำเกรงและต้องรักษามาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของตนให้ดีที่สุด การกระทำที่เข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จึงต้องมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ไม่ทำให้สัตว์ตายหรือได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น ข้อบังคับสัตวแพทย์สภานี้จึงเสมือนหลักเกณฑ์ของการกระทำตามมาตรา 21(7) ที่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ได้อย่างดี

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(7)

การกระทำตามมาตรา 21(7) ต้องอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และข้อบังคับสัตวแพทย์สภาว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2546 โดยผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานวิชาชีพของตนเพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อสัตว์และผู้บริโภคเป็นไปตามหลักทุกขเวทนามันไม่จำเป็น กล่าวคือ ผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ต้องใช้วิธีที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมตามวิสัยของสัตวแพทย์เพื่อจุดมุ่งหมายในการตรวจ วินิจฉัย ป้องกัน บำบัดรักษา หรือกำจัดโรคที่เกิดกับสัตว์โดยไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมานที่ไม่จำเป็นด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และงบประมาณที่เหมาะสมตามที่สัตวแพทย์สภากำหนดและควบคุมด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรา 21(7) มีหลักเกณฑ์ในการยับยั้งทรมานปฏิบัติทางวิชาชีพการสัตวแพทย์อันเป็นการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดีแล้วจึงไม่มีข้อเสนอแนะ

CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.3.8 การตัดหู หาง ขน เขา หรืองาโดยมีเหตุอันสมควรและไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์หรือการดำรงชีวิตของสัตว์ตามมาตรา 21(8)

การกระทำตามมาตรานี้มักกระทำเพื่อให้สัตว์เลี้ยงสวยงามหรือเพื่อการพาณิชย์ เช่น ตัดและตามหูสุนัขพันธุ์ชิวว่าให้ตั้งตรงสวยงาม ตัดหางสุนัขพันธุ์พุดเดิ้ล มินิเจอร์ หรือยอร์กเชียร์ เพราะลักษณะทางไม่สมดุลกับตัวทำให้ลักษณะทางกายภาพไม่สง่าและไม่เหมาะแก่การเพาะพันธุ์เพื่อ

จำหน่าย⁷⁸ ตัดขนสุนัขเพื่อความสวยงามหรือตัดขนแกะพันธุ์ขนเพื่อส่งขายและผลิตสินค้า เช่น ด้าย ขนแกะ ไหมพรม เสื้อ หมอน พรม เป็นต้น⁷⁹ หรือตัดเขาหรืองาเพื่อค้าขายหรือทำเครื่องประดับ

การกระทำตามมาตรานี้ คือ การตัดซึ่งหมายถึงทำให้ขาดด้วยของมีคมต่ออวัยวะ 5 อย่าง ได้แก่ หู หาง ขน เขา และงาโดยต้องปรากฏเหตุอันสมควรหรือ Reasonable ซึ่งพจนานุกรม Black's Law Dictionary ให้ความหมายไว้ว่าสอดคล้อง เหมาะสม สมเหตุสมผล ตามปกติสมควร ดังนั้น การตัดหู หาง ขน เขา หรืองาสัตว์ต้องสมเหตุสมผลหรือเหมาะสมแก่สถานการณ์

ทั้งนี้ การตัดหู หาง ขน เขา หรืองานั้นต้องไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “อันตราย” ว่าหมายถึงเหตุที่อาจทำให้ถึงแก่ความตายหรือพินาศ และ “พินาศ” หมายถึงความเสียหายสิ้นเชิง ความเสียหายย่อยยับ ดังนั้น การตัดหู หาง ขน เขา หรืองาอาจทำให้สัตว์เจ็บปวดได้ แต่ต้องไม่เสี่ยงที่จะทำให้สัตว์นั้นตาย

นอกจากนี้ ยังต้องไม่เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 ให้ความหมายของคำว่า “ดำรง” ว่าหมายถึง ทรงไว้ ชูไว้ ทำให้คงอยู่ และ “ชีวิต” หมายถึง ความเป็นตรงข้ามกับความตาย “ดำรงชีวิต” จึงหมายถึงการทำให้ชีวิตยังคงอยู่ได้ ดังนั้น การตัดหู หาง ขน เขา หรืองาจึงต้องไม่ส่งผลเสียต่อการที่สัตว์จะมีชีวิตอยู่รอดต่อไป เช่น สุนัขพันธุ์ไซบีเรียน ฮัสกี้ มีขน 2 ชั้นทำให้ทนต่อสภาพอากาศหนาวได้ดี⁸⁰ การตัดขนสุนัขพันธุ์นี้ในช่วงฤดูหนาว แม้ไม่เป็นอันตราย คือ ไม่ได้ทำให้สุนัขเสี่ยงที่จะตาย แต่เป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิต เพราะทำให้ไม่มีขนปกคลุมร่างกายที่จะป้องกันความหนาวจึงอาจเจ็บป่วยได้

สรุปคือการตัดหู หาง ขน เขา และงาตามมาตรานี้ต้องสมเหตุสมผลหรือเหมาะสมแก่สถานการณ์และไม่เสี่ยงที่จะทำให้สัตว์นั้นตายหรือไม่ส่งผลเสียต่อการที่สัตว์จะมีชีวิตอยู่รอดต่อไป

จากคำอธิบายข้างต้นก็จะได้หลักเกณฑ์ของการตัดหู หาง ขน เขาหรืองาสัตว์ตาม มาตรา 21(8) ว่าต้องสมเหตุสมผลและไม่เสี่ยงที่จะทำให้สัตว์นั้นตายหรือไม่ส่งผลเสียต่อการที่สัตว์จะมีชีวิตอยู่รอด อย่างไรก็ตาม หลักเกณฑ์ที่ได้ก็ยังไม่ชัดเจนต่อการนำมาใช้กับวิธีการตัดอวัยวะทั้งห้า อย่างนั้น กล่าวคือ ได้หลักเกณฑ์เพียงว่าการตัดอวัยวะนั้นต้องสมเหตุสมผล แต่ไม่ได้หลักเกณฑ์ว่าตัดอย่างไรและด้วยวิธีใดที่จะป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำดังกล่าวได้ ดังนั้น มนุษย์

⁷⁸ DogThailand, "ทำไมถึงต้องตัดหาง ตามสุนัข?" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://www.dogthailand.net/forum/forum.php?mod=viewthread&tid=1274>

⁷⁹ สภาวรัตน์ ศิริมา, "เที่ยวครบวงจรที่ฟาร์มแกะเมืองปาย," *คมชัดลึก*, (2 มกราคม 2556).

⁸⁰ "10 อันดับสุนัขที่นิยมเลี้ยงมากที่สุด," *คมชัดลึก*, (25 ตุลาคม 2555).

สามารถอ้างเหตุอันสมควรเพื่อตัดอวัยวะดังกล่าวของสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายได้ เช่น ใช้เลื่อยตัดงา และใช้กรรไกรตัดขนทางข้างโดยอ้างว่าเพื่อค้าขายและสร้างรายได้แก่ครอบครัว⁸¹ และอาจอ้างว่าการกระทำดังกล่าวไม่เป็นอันตรายต่อข้างหรือการดำรงชีวิตของข้างด้วย

อนึ่ง คำว่า “เหตุอันสมควร” ตามมาตรา 21(8) เป็นช่องทางให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ได้เพราะไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเป็นเหตุอันสมควรของสัตว์หรือผู้เลี้ยงสัตว์ หากการตัดหู หาง ขน เขา หรืองาเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อสัตว์โดยตรงย่อมเรียกได้ว่ามีเหตุอันสมควร เช่น ตัดอวัยวะดังกล่าวส่วนที่เป็นโรคมาเร็ง เป็นแผลเน่าเรื้อรัง หรือประสบอุบัติเหตุจนไม่สามารถรักษาได้⁸² ตัดหูโคหรือสุกรเพื่อทำเครื่องหมายประจำตัวซึ่งจำเป็นต่อกิจการฟาร์มสัตว์และตัวสัตว์เองเพราะทำให้ผู้เลี้ยงสามารถแยกแยะสัตว์แต่ละตัวได้ชัดเจนเพื่อให้ดูแลสวัสดิภาพสัตว์ได้ทั่วถึงและทำทะเบียนประวัติได้ถูกต้อง⁸³ ตัดงาข้างเพื่อป้องกันอันตรายจากความแหลมคมที่อาจเกิดแก่ผู้อื่นหรือข้างเชือกอื่น⁸⁴ เป็นต้น

ในทางตรงข้าม หากเหตุอันสมควรนั้นหมายถึงเหตุอันสมควรของมนุษย์ก็อาจนำไปสู่การทารุณกรรมสัตว์ภายใต้มาตรานี้เพื่อการพาณิชย์ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เลี้ยงสัตว์ฝ่ายเดียว ไม่เป็นประโยชน์ต่อสัตว์และทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น เช่น ตัดและตามหูสุนัขเพื่อให้หูตั้งตรงหรือตัดหางสุนัขเพื่อให้มีลักษณะทางกายภาพสง่าและเหมาะแก่การเพาะพันธุ์เพื่อจำหน่ายหรือเพื่อประกวดเพราะเชื่อว่าทำให้มีโอกาสชนะสูง⁸⁵ หรือตัดงาข้างโดยอ้างว่ามีเหตุอันสมควรคือเพื่อค้าขายและสร้างรายได้แก่ครอบครัว⁸⁶ แม้มิได้เป็นอันตรายต่อสัตว์เพราะไม่เสี่ยงต่อการตายหรือการดำรงชีวิตของสัตว์เพราะยังมีชีวิตอยู่รอดได้ แต่ก็ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดโดยใช้เหตุ

⁸¹ "สลด! วางยา “ตัดงา-ตัดหาง” ข้างมูลนิธิ 2 เชือก," เดลินิวส์, (4 พฤษภาคม 2557).

⁸² "แพชชั่นทารุณสัตว์ตัดหู-หางสุนัข ‘คนเลี้ยง’ เทอตามกระแสนิยม," ผู้จัดการ, (3 มีนาคม 2556).

⁸³ AF Admin, "การตัดเบอร์หูสุกร" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2557. แหล่งที่มา: <http://www.animals-farm.com/การตัดเบอร์หูสุกร>

⁸⁴ รายงานการประชุมสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา การประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 7) ครั้งที่ 14 (79/2553) 47/2553, (4 พฤษภาคม 2553), หน้า 5.

⁸⁵ DogThailand, "ทำไมถึงต้องตัดหาง ตามหูสุนัข?" [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://www.dogthailand.net/forum/forum.php?mod=viewthread&tid=1274>

⁸⁶ "สลด! วางยา “ตัดงา-ตัดหาง” ข้างมูลนิธิ 2 เชือก."

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(8)

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลีย การตัดหู หาง ขน เขา หรือขาเป็นการกระทำต่อสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ในฐานะการสัตวบาล (Animal Husbandry) อย่างหนึ่ง คือ กระบวนการเลี้ยงและดูแลตามปกติสมควรซึ่งมีหลากหลายนอกจากการกระทำตามมาตรา 21(8) เช่น เลี้ยงสุกรในคอก เลี้ยงไก่ในราง ตอน ทำหมัน ใส่เกือก เป็นต้น แต่มาตรา 21(8) เจาะจงเฉพาะการตัดอวัยวะทั้งห้าอย่างดังกล่าวซึ่งหากกระทำต่อสัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์ก็ถือว่าเป็นการสัตวบาลเช่นกัน ดังนั้น จึงใช้หลักการของประเทศทั้งสามประเทศกับกรณีนี้ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ามีหลักในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ที่สามารถนำมาใช้กับการตัดหู หาง ขน เขา หรือขาสัตว์ตามมาตรา 21(8) ได้ คือ หลักการกระทำในทางปกติสมควรที่สังคมยอมรับได้ (Socially Accepted Practices) ซึ่งมักใช้ในกิจการฟาร์มสัตว์โดยเน้นความสมดุลระหว่างการปฏิบัติต่อสัตว์กับผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์โดยไม่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร⁸⁷ เรียกว่า “การกระทำที่เป็นที่ยอมรับ ตามธรรมดาสามัญ ตามจารีตประเพณี หรือตามปกติสมควร (Accepted, Common, Customary or Normal Farming Practices)”⁸⁸ กล่าวคือ “บุคคลในภาวะและวิสัยเช่นเดียวกับผู้กระทำให้ต้องกระทำแบบเดียวกัน” และ “ผู้กระทำไม่สามารถหาวิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการกระทำดังกล่าว”⁸⁹

ส่วนประเทศมาเลเซียและออสเตรเลียมีประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) ซึ่งอนุญาตให้ตัดหู หาง ขน หรือเขาสัตว์ได้ในฐานะการสัตวบาลตามทางปกติ (Normal Husbandry Practice) แต่ก็เสี่ยงที่จะให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานเกินสมควร⁹⁰ นักวิชาการจึงเสนอให้แต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดสวัสดิภาพสัตว์ซึ่งไม่มีส่วนได้เสียกับผู้ประกอบกิจการฟาร์มสัตว์และองค์กรของรัฐที่เป็นผู้ออกประมวลดังกล่าวให้มีอำนาจตรวจสอบและสั่งให้

⁸⁷ William Darling, "Animal Welfare Law and Utilitarianism."

⁸⁸ David J. Wolfson, "Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production," *Lewis and Clark Animal Law Review*: 133.

⁸⁹ *Ibid.*, 138.

⁹⁰ Noriah Ramli, "Animal Welfare and Good Governance in Halal Slaughtering," *International Journal of Education and Social Science*: 157 - 158.; Glenys Oogjes, "Problems with Current Animal Protection – Sentient Animals Slipping through the Net."

จัดสวัสดิภาพสัตว์ให้ได้มาตรฐานสากลเพื่อให้สัตว์มีความเป็นอยู่ที่ดี⁹¹ และรับรองหรือประกันคุณภาพสินค้าบนฉลากโดยระบุชื่อฟาร์ม ชื่อเจ้าของฟาร์ม กระบวนการเลี้ยงสัตว์และการผลิตสินค้าเพื่อให้ผู้บริโภคทราบคุณภาพชีวิตของสัตว์โดยเชื่อว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าที่ได้จากการปฏิบัติต่อสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมมากกว่าที่ได้จากการทารุณกรรมสัตว์⁹²

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางแก้ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์จากการตัดหู หาง ขน เขา หรืองาสัตว์ตามมาตรา 21(8) โดยยึดแบบอย่างจากกฎหมายและมาตรการของต่างประเทศรวมทั้งข้อเสนอแนะของนักวิชาการตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ดังนี้

4.3.8.1 กรณีเป็นการประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ เช่น ฟาร์มโค ฟาร์มแกะ ปางช้าง ให้แต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดสวัสดิภาพสัตว์ผู้ไม่มีส่วนได้เสียกับผู้ประกอบกิจการดังกล่าวให้มีอำนาจตรวจสอบและออกใบรับรองหรือประกันคุณภาพสวัสดิภาพสัตว์เป็นระยะ ๆ โดยควบคุมมิให้มีกระบวนการหรือขั้นตอนของการตัดหู หาง ขน เขา หรืองาสัตว์ที่เกินจำเป็นจนทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานเกินสมควรและคอยควบคุมให้ใช้วิธีมาตรฐานที่ผู้ประกอบกิจการเดียวกันนิยมใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นด้วยงบประมาณที่ผู้ประกอบกิจการแบกรับไหวและหากพบว่าไม่มีการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสมก็ให้มีอำนาจสั่งพักหรือเพิกถอนใบรับรองหรือประกันนั้น

ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการกระทำตามมาตรา 21(8) เช่น เครื่องนุ่งห่มที่ทำจากขนหรือยาที่ปรุงจากเขาสัตว์ ให้ใช้มาตรการลดความเสี่ยงที่สัตว์จะได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นจากการตัดอวัยวะดังกล่าวโดยเปิดเผยที่มาของผลิตภัณฑ์นั้นผ่านฉลากสินค้าทั้งชื่อฟาร์มและเจ้าของฟาร์ม การเลี้ยงสัตว์ การผลิตผลิตภัณฑ์ และการรับรองคุณภาพสวัสดิภาพสัตว์จากเจ้าพนักงานผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อกดดันให้ผู้ประกอบกิจการต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้เหมาะสม

4.3.8.2 กรณีมิใช่การประกอบกิจการฟาร์มสัตว์ หากเป็นประโยชน์แก่มนุษย์ฝ่ายเดียว ผู้เขียนเห็นว่าทั้งกรณีที่ถูกกฎหมายควรอนุญาตให้กระทำได้ เช่น ตัดเขาสัตว์ที่มีเขาสัตว์ฟาร์มเพื่อปรุงยารักษาโรคที่เกิดแก่มนุษย์ และที่ไม่ควรอนุญาตให้กระทำได้ เช่น ตัดหูหรือหางสุนัข

ผู้เขียนเห็นว่าการตัดหูหรือหางสุนัขเป็นสิ่งที่กฎหมายไม่ควรอนุญาตให้กระทำเพราะทำให้สุนัขเจ็บปวดโดยใช่เหตุ อีกทั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เจ้าของได้ครอบครองสุนัขที่มีลักษณะสวยงามหรือนำไปประกวดซึ่งเมื่อเทียบกับการตัดเขาสัตว์เพื่อปรุงยารักษาโรคแล้ว การตัดเขา

⁹¹ Graeme J. McEwen, "Animal Law: Principles and Frontiers."

⁹² Susan Arbon and Zach Duncalfe, "Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not?," *Griffith Journal of Law & Human Dignity*: 214.

คุณจะมีเหตุอันสมควรและเป็นผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์ที่สมดุหรือได้สัดส่วนกับความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับตามแนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) มากกว่าเสียอีก⁹³

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทย การตัดอวัยวะของสัตว์ตามมาตรฐานนี้อาจกระทำต่อสัตว์ได้ทุกประเภท ไม่จำกัดแค่สัตว์ฟาร์มหรือปศุสัตว์เหมือนต่างประเทศ ธุรกิจเสริมความงามสัตว์เลี้ยงที่บริการตัดหู หาง และขนสุนัขก็มีในประเทศไทย การห้ามดำเนินธุรกิจดังกล่าวย่อมได้รับการต่อต้าน อนึ่ง การจะกำหนดให้ชัดเจนว่าการตัดหู หาง ขน เขา หรืองาสัตว์กรณีใดบ้างที่ให้กระทำได้เป็นเรื่องยากเพราะในอนาคตอาจเกิดการกระทำดังกล่าวเพื่อจุดประสงค์หลากหลายที่ผู้ออกกฎหมายคาดไม่ถึง ผู้เขียนเห็นว่าคำว่า “เหตุอันสมควร” เป็นคำที่คลุมเครือน้อยที่สุดแล้วเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บังคับใช้กฎหมายพิจารณาว่า “จุดมุ่งหมายของการกระทำ” นั้นมีเหตุผลเพียงพอที่จะกระทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือไม่และวิธีการกระทำสมดุหรือได้สัดส่วนกับจุดมุ่งหมายนั้นเพียงใดด้วยงบประมาณที่สมควรตามหลักทุกขเวทนามันไม่จำเป็น

นอกจากนี้ ผู้เขียนเสนอให้มีมาตรการทางสังคมเพื่อลดการตัดหู หาง ขน เขา หรืองาสัตว์ลง เช่น กองจัดประกวดสุนัขควรเลิกพิจารณาผลการตัดสินจากการตัดหูและหางสุนัข รณรงค์ให้เลิกใช้เครื่องนุ่งห่มที่ทำจากขนสัตว์ ต่อต้านเครื่องประดับที่ทำจากเขาและงาสัตว์ คำนวณวิจัยและพัฒนาการรักษาโรคจนได้ด้วยยาที่มีสรรพคุณเทียบเท่ายาที่ปรุงจากเขาสัตว์เพื่อไม่ต้องตัดเขาสัตว์นั้นมาทำยาอีกต่อไป เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนคิดว่าเป็นมาตรการที่สังคมไทยยังพอกระทำได้

4.3.9 การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9)

การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นเป็นการใช้ประโยชน์จากสัตว์เพื่อความบันเทิงโดยมีลักษณะของประเพณีท้องถิ่น เช่น ชนโค ชนไก่ ในงานเทศกาลต่าง ๆ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในหลายประเทศกำหนดให้การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ แต่ประเทศไทยยังปรากฏการกระทำดังกล่าวซึ่งผูกติดกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบางแห่งจึงจำเป็นต้องอนุญาตให้กระทำได้

การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) ต้องมีลักษณะเป็น “ประเพณี” หมายถึง ความประเพณีที่คนกำหนดให้เป็นแบบแผนในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมจากพื้นที่รอบนอก เป็นต้น และ

⁹³ Darian M. Ibrahim, "The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare," *Journal of Animal Law & Ethics*: 177 - 178.

ปฏิบัติตามกันมาจนเป็นต้นแบบและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่รุ่นต่อ ๆ ไปซึ่งอาจมีลักษณะกลมกลืนเป็นเอกเทศในสังคมโดยรวมหรือแยกเป็นค่านิยมเฉพาะท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่ง⁹⁴

เมื่อการจัดให้มีการต่อสู้สัตว์ตามมาตรฐานนี้ถูกกำหนดว่าต้องเป็น “ประเพณีท้องถิ่น” ก็หมายความว่า การต่อสู้สัตว์นั้นเป็นแบบแผนปฏิบัติสืบทอดกันมาตามค่านิยมของท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่ง มิใช่ค่านิยมของสังคมโดยรวม การต่อสู้สัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นที่พบเห็นในประเทศไทย เช่น การตีไก่หรือชนไก่ คือ การนำไก่ 2 ตัวมาต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนานและการพนัน จากคำบอกเล่าทางประวัติศาสตร์ การละเล่นนี้ได้รับอิทธิพลมาตั้งแต่สมัยที่สมเด็จพระนเรศวรชนไก่กับพระมหาอุปราชาเมื่อครั้งสยามเสียดังศรีอยุธยาแก่ประเทศพม่า⁹⁵ และต่อมาก็แพร่ความนิยมเข้ามาในประเทศไทยจนเป็นประเพณีประจำบางท้องถิ่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ของประเทศไทยที่ปัจจุบันนิยมเล่นในวันนักขัตฤกษ์ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น⁹⁶

การต่อสู้สัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นอีกอย่างที่พบเห็นในประเทศไทย คือ ชนโคโดยนำโคถึก 2 ตัวมาต่อสู้กันเพื่อความสนุกสนานและการพนันเหมือนการชนไก่ มีข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์ว่าการละเล่นนี้อาจได้รับอิทธิพลจากการที่ประเทศโปรตุเกสเข้ามาทำการค้าขายกับกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 และเผยแพร่ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการชนโคในสยามด้วยซึ่งปัจจุบันเป็นประเพณีการละเล่นในเทศกาลสงกรานต์และสารทเดือนสิบของบางจังหวัดทางภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางอำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและกระบี่ รวมทั้งภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก และกำแพงเพชร⁹⁷

จากที่กล่าว การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) นี้ จึงเป็นคนละอย่างกับการนำสัตว์มาต่อสู้กันเพื่อการพนันตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งมีได้มีลักษณะเป็นประเพณีท้องถิ่นที่เป็นแบบแผนปฏิบัติสืบทอดกันมาหรือละเล่นในงานเทศกาลหรือ

⁹⁴ กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา, พิธีกรรมและประเพณี, หน้า 1 - 2.

⁹⁵ บาราย, "ไก่ชนพระนเรศวร," ไทยรัฐ, (24 มีนาคม 2556).

⁹⁶ Prapayneethai Admin, "ตีไก่" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://www.prapayneethai.com/ตีไก่>

⁹⁷ Silpathai Author, "“ชนวัว” กีฬาของชาวไทยภาคใต้" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://www.silpathai.net/“ชนวัว”-กีฬาของชาวไทยภาคใต้>

วันนักชดถุภษประจำทอถนแห่งใดแห่งหนึ่ง แต่เป็นกิจกรรมที่เล่นได้ทั่วไปในทุกห้องที่และทุกเมื่อโดยได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ⁹⁸

หลักเกณฑ์ของการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่น คือ นำสัตว์มาต่อสู้กันจนกระทั่งฝ่ายหนึ่งตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถสู้ต่อไปได้และมีวิธีที่ปฏิบัติตาม ๆ กันมาโดยเริ่มตั้งแต่การฝึกซ้อม เช่น จับไก่ตัวหนึ่งมาใส่ในสุ่มเพื่อล่อและยั่วให้ไก่ชนโกรธแล้ววิ่งไล่รอบสุ่มนั้นเพื่อฝึกให้มันนิสัยดุร้าย เมื่อถึงเวลาสู้ก็จะนำไก่ชนที่ฝึกซ้อม 2 ตัวมาเผชิญหน้ากันและเร้าหรือยั่วเพื่อให้จิกตีกันอย่างรุนแรง⁹⁹ นำโคเดินหรือวิ่งตั้งแต่เช้ามีดประมาณ 5 ถึง 10 กิโลเมตร พาไปอาบน้ำแล้วล่ามหรือผูกไว้กลางแดดช่วงสายถึงช่วงบ่ายเพื่อฝึกให้อดทน ให้ซ้อมสู้กับโคตัวอื่นอย่างน้อย 4 ถึง 5 ครั้ง เมื่อถึงเวลาสู้ก็นำมาเผชิญหน้าเพื่อขวิดกันจนฝ่ายหนึ่งบาดเจ็บล้มหรือเจ้าของขอยอมแพ้¹⁰⁰

ผู้เขียนเห็นว่าการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นย่อมเป็นการทารุณกรรมสัตว์อย่างเห็นได้ชัดเพราะสัตว์ถูกรบกวนทางใจด้วยการเร้าหรือยั่วให้โกรธอยู่เสมอจนมันนิสัยดุร้ายและได้รับความไม่สบายกายจากการฝึกซ้อมตลอดจนความเจ็บปวดหรือความตายจากการต่อสู้ แม้เจ้าของสัตว์จะดูแลใกล้ชิดเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อสัตว์ถูกเร้าหรือยั่วจนแสดงความดุร้ายและสู้กันด้วยสัญชาตญาณนั้นก็อาจสู้กันจนบาดเจ็บสาหัส พิการ หรือตายได้ เช่น โคชนไล่ขวิดโคคู่ต่อสู้จนล้มลงแล้วยังตรงเข้าขวิดซ้ำอีกหลายครั้งจนตายโดยเจ้าของโคทั้งสองตัวไม่สามารถห้ามปรามได้¹⁰¹

อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีการต่อสู้สัตว์ผูกติดกับวิถีชีวิตและผลประโยชน์ด้านความบันเทิงของคนในบางท้องถิ่นมานาน พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 จึงกำหนดให้การกระทำดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์เพื่อมิให้กระทบความเป็นอยู่และผลประโยชน์ของคนกลุ่มนี้ การต่อสู้สัตว์จึงยังปรากฏและเป็นปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ที่อยู่คู่สังคมไทยเรื่อยมา

⁹⁸ ส่วนรักษาความสงบเรียบร้อย1 สำนักการสอบสวนและนิติการ, "ขั้นตอนการพิจารณาจัดให้มีการพนันชนไก่ กัดปลาชนโค" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://www.ond1.dopa.go.th/files/641364429.pdf>

⁹⁹ TGC, "การฝึกซ้อมและออกกำลังกายไก่ชน" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม 2558. แหล่งที่มา: http://khaichon.blogspot.com/p/blog-page_2181.html

¹⁰⁰ Prapayneethai, "การชนวัว" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://www.prapayneethai.com/การชนวัว>

¹⁰¹ "ตรึง โคชนกันตายคาสนาม," ไทยรัฐ, (19 สิงหาคม 2558).

ข้อเสนอแนะของการกระทำตามมาตรา 21(9)

ผู้เขียนเห็นว่าไม่ว่าจะกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการของการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตาม ประเพณีท้องถิ่นอย่างไร การกระทำดังกล่าวก็ย่อมเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่มีโอกาสทำให้สัตว์นั้น ได้รับบาดเจ็บ พิการ หรือถึงขั้นตายได้เสมอ ผู้เขียนไม่เห็นด้วยที่การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตาม ประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) ได้รับการกำหนดให้ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์เพราะขัดกับ หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ดังนี้

4.3.9.1 จุดมุ่งหมายอย่างแรกของการกระทำ คือ ความบันเทิงอันเป็น ความรู้สึกเพลิดเพลินใจซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้จากสัตว์เมื่อเทียบกับความเจ็บปวดที่สัตว์ ได้รับจากกระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีการของการกระทำดังกล่าวตั้งแต่การฝึกซ้อมจนกระทั่งการสู้ กันซึ่งความเจ็บปวดนั้นอาจถึงขั้นบาดเจ็บสาหัส พิการ หรือตายได้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นผลประโยชน์ที่ไม่ สมดุลหรือไม่ได้สัดส่วนกันตามแนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering)

4.3.9.2 จุดมุ่งหมายอีกอย่างที่แฝงมาในการกระทำ คือ การพนันขั้นต่อซึ่งเป็น สิ่งที่ขัดศีลธรรมอันดี อีกทั้งมีได้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ที่กำหนดให้ชนไก่ และชนโคได้หากได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตามที่เคยอธิบายไว้แล้ว ดังนั้น การพนัน ภายใต้อาณัติท้องถิ่นนี้จึงเป็นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ มีจุดมุ่งหมายที่มีขอบด้วย กฎหมายซึ่งไม่มีทางสร้างคุณค่าหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่สังคมจะยอมรับได้ ความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับ จากการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นเพื่อการพนันจึงเป็นความเจ็บปวดอันไม่ จำเป็น¹⁰² หรือต่อให้ขอและได้รับใบอนุญาตให้เล่นพนันตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เงินจากการพนัน อันเป็นผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้เมื่อเทียบกับความเจ็บปวด ความพิการ หรือความตายที่สัตว์ได้รับก็ไม่ สมดุลหรือไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสมกันตามแนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นอยู่ดี

4.3.9.3 ความเจ็บปวด พิการ หรือความตายของสัตว์เกิดจากกระบวนการ และขั้นตอนมากมายในการฝึกซ้อมและสู้กัน เช่น เดินหรือวิ่งระยะทางไกล ผูกหรือล่ามกลางแดด ถูก ยั่วหรือเร้าให้โกรธเป็นประจำ เสียงอึกทักจากผู้ชมที่ทำให้ตกใจและกระตุ้นให้สู้กันอย่างรุนแรงซึ่งไม่ เป็นสาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำตามมาตรา 21(9) นี้คือเพื่อความบันเทิงเพราะความ บันเทิงหรือเพลิดเพลินใจจากสัตว์สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องจัดให้มีการต่อสู้สัตว์ เช่น เลี้ยงไว้เพื่อ เป็นเพื่อนหรือประกวดความสวยงามตามธรรมชาติซึ่งประหยัดค่าใช้จ่ายจากการจัดให้มีการต่อสู้สัตว์ ได้ เช่น อุปกรณ์ในการต่อสู้และยารักษาบาดแผล อนึ่ง หากจะอ้างว่าการกระทำตามมาตรา 21(9) มี

¹⁰² Peter Sankoff, "The Welfare Paradigm: Making the World a Better Place for Animals?," in *Animal Law in Australasia*, p. 23.

จุดมุ่งหมายเพื่อสร้างรายได้ก็มีอาจอ้างได้เพราะการกระทำตามมาตรฐานนี้เป็นประเพณีท้องถิ่นที่เป็นแบบแผนปฏิบัติกันมาเพื่อความสนุกสนาน มิได้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างรายได้โดยตรง

นอกจากเหตุผลตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นแล้ว ผู้เขียนยังมีเหตุผลอื่นที่มองว่าการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ดังนี้

4.3.9.4 การกระทำดังกล่าวส่งเสริมให้คนมองสัตว์เป็นวัตถุเพื่อสนองความบันเทิงและเห็นการบาดเจ็บหรือตายของสัตว์เป็นเรื่องสนุกสนานอันเป็นการปลูกฝังให้คนคิดว่าการเบียดเบียนสัตว์เป็นเรื่องปกติจนนำไปสู่การทารุณกรรมสัตว์รูปแบบอื่นต่อไปและหันไปทารุณกรรมมนุษย์ด้วยกันเองได้ตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการทารุณกรรมสัตว์กับการก่ออาชญากรรม¹⁰³

4.3.9.5 สิ่งใดแม้อยู่คู่สังคมมานานก็มีได้หมายความว่าสิ่งนั้นสมควรอนุรักษ์ไว้เสมอไป หากขัดศีลธรรมอันดีก็สมควรถูกยกเลิก เช่น ระบบทาสที่ทารุณโหดร้ายต่อมนุษย์ซึ่งอยู่คู่สังคมไทยมานานก็ถูกยกเลิกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือเทศกาลสู้กระทิงในประเทศสเปนที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยยุคโรมันก็ยังคงถูกยกเลิกได้¹⁰⁴ การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นซึ่งเป็นการทารุณกรรมสัตว์ก็สมควรถูกยกเลิกเช่นกัน

4.3.9.6 โดยธรรมชาติสัตว์จะต่อสู้กันต้องมีเหตุผล เช่น ใกู่หรือไก่ชนจะสู้กันต่อเมื่อถูกรุกไล่กันเท่านั้น มิใช่เพียงเพราะมาเจอกัน¹⁰⁵ สุนัขต่อสู้กันเพื่อครอบครองคู่ผสมพันธุ์หรือหวงอาณาเขต เป็นต้น การที่คนจัดให้สัตว์ต่อสู้กันเป็นการกระทำที่ไร้เหตุผลและขัดต่อการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์ตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์เพราะการสู้กันมิได้เกิดจากความสมัครใจของสัตว์เหมือนการสู้กันตามธรรมชาติ แต่เพราะคนไปยั่วโดยที่สัตว์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

4.3.9.7 เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลีย พบว่ามีได้เพียงกำหนดให้การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์เท่านั้น แต่รวมการกระทำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น สมรู้ร่วมคิด จัดสถานที่ ชักชวน เข้าชม

¹⁰³ Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, and John McAloon, "Developmental Links between Cruelty to Animals and Human Violence," *The Australian and New Zealand Journal of Criminology*: 363 - 364.

¹⁰⁴ สุนทร มณีสวัสดิ์, "การทารุณสัตว์" [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559. แหล่งที่มา: <http://law.nida.ac.th/main/images/Film-Kittinun/Tarunsat.pdf>

¹⁰⁵ พรทิพย์ อังคปริษาเศรษฐ์, *โทษฆนททำไม่*, หน้า 95 - 96.

บันทึกหรือเผยแพร่กิจกรรมดังกล่าวในลักษณะที่มีใช้การนำเสนอข่าวหรือสารคดี เป็นต้น เห็นได้ว่ากฎหมายของต่างประเทศในเรื่องนี้พัฒนาไปไกลกว่าประเทศไทยมาก¹⁰⁶

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเสนอแนะให้ยกเลิกการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) ออกจากการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับข้อเสียของการกระทำดังกล่าวทั้งต่อสัตว์และสังคมเพื่อโน้มน้าวให้ประเพณีดังกล่าวถูกยกเลิกไปในที่สุดเหมือนที่เทศกาลสู้กระทิงในประเทศสเปนถูกยกเลิกไปแล้ว

อนึ่ง ปัจจุบันประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ที่อนุญาตให้จัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ ได้แก่ การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ตามบัญชี ก. เช่น เอามัดหรือหนามผูกหรือวางยาเบื่อเมาให้สัตว์ชนหรือต่อสู้กัน สุมไฟบนหลังเต่าให้วิ่งแข่งกัน หรือการเล่นอื่น ๆ ซึ่งเป็นการทรมานสัตว์อันมีลักษณะคล้ายกันซึ่งโดยทั่วไปห้ามเล่น เว้นแต่รัฐบาลจะเห็นว่าสถานที่ใดสมควรอนุญาตให้เล่นได้ก็จะออกเงื่อนไขเป็นพระราชกฤษฎีกา และการเล่นต่าง ๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งกันตามบัญชี ข. ท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา แข่งม้า เป็นต้น

ผู้เขียนเห็นว่าการเล่นดังกล่าวเป็นการทารุณกรรมสัตว์และเป็นความไม่สมดุลหรือไม่ได้สัดส่วนระหว่างความบันเทิงอันเป็นผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับกับความเจ็บปวดหรือตายของสัตว์ ซึ่งขัดกับหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นเหมือนการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) อีกทั้งโอกาสที่การทารุณกรรมสัตว์กรณีนี้จะเกิดขึ้นมีมากกว่าเพราะมิได้มีลักษณะเป็นประเพณีท้องถิ่นที่เป็นแบบแผนปฏิบัติสืบต่อกันมาหรือละเล่นในงานเทศกาลหรือวันนักขัตฤกษ์ประจำท้องถิ่นแห่งใดแห่งหนึ่งที่นานทีมีครั้ง แต่เล่นได้ทั่วไปในทุกท้องที่และทุกเมื่อเพียงแค่ได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ในส่วนที่อนุญาตให้จัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ควบคู่กับการยกเลิกมาตรา 21(9) เสียด้วย

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทย การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตคนในท้องถิ่นมานาน การห้ามการกระทำดังกล่าวทันทีมิใช่เรื่องง่าย อาจได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรง สิ่งที่เราจะทำได้ คือ ขอความร่วมมือในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ เช่น ห้ามติดอาวุธที่ร่างกายของสัตว์ ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่จะนำมาต่อสู้ให้เหมาะสม มีเวลาฝึกซ้อมและพักผ่อนที่เพียงพอ เจ้าของสัตว์ต้องมีมาตรการเตรียมพร้อมในการห้ามปรามการต่อสู้ที่เลยเถิดจนถึงแก่ชีวิตของสัตว์อย่างทันท่วงทีเสมอและจำกัดอายุผู้เข้าชมและเข้าร่วมการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ให้อยู่ในวัยที่สามารถแยกแยะระหว่างการละเล่นเพื่อความบันเทิงกับการทารุณกรรมสัตว์ได้เพื่อป้องกันการซึมซับความรุนแรงและปัญหาสุขภาพจิต

¹⁰⁶ ธันวาคม โจรจนโรวรรณ, "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์," หน้า 267.

นอกจากนี้ รัฐบาลควรณรงค์ให้เห็นข้อเสียของการทารุณกรรมสัตว์ที่แฝงมากับการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ผ่านสื่อต่าง ๆ และให้การศึกษารื่องศีลธรรมและความเมตตากรุณาต่อสัตว์แก่เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตเป็นคนรุ่นใหม่ให้รู้จักตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของการกระทำดังกล่าวและเห็นคุณค่าของชีวิตสัตว์อันเปลี่ยนมุมมองและความคิดให้ต่างไปจากคนรุ่นก่อน ๆ และประสานความร่วมมือกับกรมการจัดหางานหรือกรมพัฒนาฝีมือแรงงานในการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้จนไม่ต้องพึ่งรายได้จากกิจการหรือการพนันที่แฝงมากับการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์จนกระทั่งการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์เริ่มไม่เป็นที่นิยมและค่อย ๆ หายไป

4.3.10 การกระทำอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้เป็นการเฉพาะตาม มาตรา 21(10)

มาตรา 21(10) เปิดโอกาสให้กฎหมายอื่นนอกเหนือจากพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดการกระทำนอกเหนือจากมาตรา 21(1) ถึงมาตรา 21(9) ที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ได้ เช่น การใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ที่อนุญาตให้นำสัตว์มาใช้ในการวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์ได้โดยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. 2558 แต่ทั้งนี้ หากมีกฎหมายใด ๆ กำหนดการกระทำต่อสัตว์ที่มีโอกาสทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือตายได้แล้วไม่กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการไว้ก็อาจเป็นช่องทางให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำนั้นได้

การใช้หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นที่ผู้เขียนเสนอจะช่วยแก้ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ได้ กล่าวคือ การกระทำที่มีกระบวนการหรือขั้นตอนเกินจำเป็นจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดที่มีใช้สาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นและผู้กระทำสามารถหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นได้ด้วยวิธีอื่นที่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายนั้นได้เหมือนกันโดยไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณบุคลากร หรือทรัพยากรอื่น ๆ เกินสมควรถือว่าสัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ทั้งนี้ เพื่อควบคุมให้เกิดความสมดุลหรือความได้สัดส่วนระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร

4.3.11 การกระทำอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ตามมาตรา 21(11)

มาตรา 21(11) เปิดโอกาสให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ใช้ดุลพินิจในการกำหนดการกระทำนอกเหนือจากมาตรา 21(1) ถึงมาตรา 21(9) ที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ต่อไปได้ในอนาคตโดยได้รับความเห็นชอบจาก

คณะกรรมการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ แต่หากไม่กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการไว้ก็อาจเป็นช่องทางให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำนั้นได้

การใช้หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นที่ผู้เขียนเสนอจะช่วยแก้ปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ได้ กล่าวคือ การกระทำที่มีกระบวนการหรือขั้นตอนเกินจำเป็นจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดที่มีสาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นและผู้กระทำสามารถหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นได้ด้วยวิธีอื่นที่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายนั้นได้เหมือนกันโดยไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ บุคลากร หรือทรัพยากรอื่น ๆ เกินสมควรถือว่าสัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์ ทั้งนี้ เพื่อควบคุมให้เกิดความสมดุลหรือความได้สัดส่วนระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร

4.4 การแก้ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมาย

จากการศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียมีหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายนอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ สมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งมีอำนาจจับกุม ค้นและยึดพยานหลักฐาน สืบสวน ร้องทุกข์ และฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ได้¹⁰⁷ ขณะที่สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยมีหน้าที่จำกัดที่การเผยแพร่ความรู้ สอดส่องสถานการณ์ทารุณกรรมสัตว์ สงเคราะห์สัตว์ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น¹⁰⁸

หากประเทศไทยจะยึดแบบอย่างจากประเทศทั้งสามประเทศดังกล่าวโดยกำหนดให้ “พนักงานเจ้าหน้าที่” ตามมาตรา 3 ซึ่งหมายถึงผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ให้ระบุชัดเจนว่ารวมถึงเจ้าหน้าที่จากสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยก็จะมีข้อดี คือ สมาคมดังกล่าวมีหน้าที่สอดส่องสถานการณ์ทารุณกรรมสัตว์ สงเคราะห์สัตว์ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์มากกว่าพนักงานฝ่าย

¹⁰⁷ American Prosecutors Research Institute (APRI), "Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence," in *Special Topics Series of National District Attorneys Association*, p. 7.; The Society for the Protection of Cruelty to Animals (SPCA), "Critical Review of Society for the Protection of Cruelty to Animals."; Elizabeth Ellis, "Animal Law," in *Hot Topics: Legal Issues in Plain Language*, p. 15.

¹⁰⁸ สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย (TSPCA), "About TSPCA แนะนำสมาคม" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 29 ธันวาคม 2558. แหล่งที่มา: <http://www.thaispca.org/objective.php>

ปกครองหรือตำรวจและพนักงานอัยการ หากได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจับกุม คั่นและยึดพยานหลักฐาน สืบสวน ร้องทุกข์ และฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่ต้องรอการแต่งตั้งก็จะทำให้คดีดำเนินได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ แม้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจคั่นและยึดพยานหลักฐานและสืบสวนและพนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้อยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานเหล่านี้มักไม่ให้ความสำคัญกับคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์เท่าคดีอาชญากรรมที่กระทำต่อมนุษย์ และไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ การปฏิบัติงานจึงล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ สถิติการดำเนินคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์จึงต่ำกว่าความเป็นจริง¹⁰⁹ ดังนั้น การกำหนดให้เจ้าหน้าที่จากสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังกล่าวจะทำให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และยังแบ่งเบาภาระของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและพนักงานอัยการได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเสนอให้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดนิยามของ “พนักงานเจ้าหน้าที่” ให้รวมถึงเจ้าหน้าที่จากสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ รัฐบาลต้องสนับสนุนเงินทุนและอบรมความรู้ด้านอำนาจและการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายแก่สมาคมดังกล่าวด้วย

จากข้างต้นเป็นเพียงข้อเสนอแนะของผู้เขียนเท่านั้น ในบริบทของสังคมไทยอาจกระทำมิได้เพราะสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยมิได้มีสาขาทั่วประเทศและไม่มีบุคลากรจำนวนมากพอต่อการตรวจตราและป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้ทั่วทุกท้องที่ อีกทั้งรัฐบาลไม่มีงบประมาณมากพอที่จะสนับสนุนและจัดอบรมความรู้ด้านอำนาจและการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายแก่สมาคมดังกล่าว สิ่งที่จะทำได้สำหรับสังคมไทย คือ ให้สมาคมนี้หรือองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์เข้ามาเป็นโจทก์ร่วมและประสานความร่วมมือกับองค์กรการกุศลหรือมูลนิธิต่าง ๆ เท่าที่มี เช่น มูลนิธิ The Voice เสียงจากเราเพื่อสัตว์ยากไร้ซึ่งช่วยสงเคราะห์สัตว์ที่ถูกทารุณกรรม ฌีตวัคชิน และเป็นสถานที่พักพิงสัตว์¹¹⁰ สมาคมพิทักษ์สัตว์ (ไทย) ซึ่งทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน

¹⁰⁹ Susan Arbon and Zach Duncalfe, "Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not?," *Griffith Journal of Law & Human Dignity*: 207.

¹¹⁰ มูลนิธิ The Voice (เสียงจากเรา), "กองทุน The Voice เสียงจากเราเพื่อสัตว์ยากไร้" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 พฤษภาคม 2559. แหล่งที่มา: <https://taejai.com/projects/กองทุน-voice-เสียงจากเราเพื่อสัตว์ยากไร้>

กัญยาสัตว์ และช่วยเหลือผู้ที่ได้รับภัยจากสัตว์¹¹¹ เป็นต้น ในการสอดส่องสถานการณ์และเป็นโจทก์ร่วมหรือพยานในคดีแทนการแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

อนึ่ง เมื่อมีพนักงานเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างก็คือโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด แต่เดิมพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 21 ไว้จึงไม่มีบทลงโทษแก่ผู้ทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำดังกล่าว มีเฉพาะบทลงโทษผู้ทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรตามมาตรา 20 เท่านั้น คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับตามมาตรา 31 แต่เมื่อผู้เขียนเสนอ “หลักทุกขเวทนามันไม่จำเป็น” เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ของการกระทำตามมาตรา 21 แล้วก็ควรมีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ดังกล่าวด้วย

จากการศึกษากฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์แบ่งเป็นความผิดอุกฉกรรจ์ (Felony) และความผิดมิธยโทษ (Misdemeanor) และความผิดทั้งสองประเภทยังแบ่งเป็นชั้นตามความร้ายแรงของการกระทำโดยมิได้แยกโทษสำหรับการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรและการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ออกจากกัน¹¹² ส่วนกฎหมายของประเทศมาเลเซียและออสเตรเลียนั้น กำหนดระวางโทษของการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้เท่ากับการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควร¹¹³ ผู้เขียนก็เห็นว่าการทารุณกรรมสัตว์ทั้งสองกรณีส่งผลอย่างเดียวกัน คือ ทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานหรือตายโดยไร้เหตุ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเสนอให้พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 กำหนดบทลงโทษตามมาตรา 31 ให้รวมกรณีการกระทำตามมาตรา 21 เป็นเหตุให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนามันไม่จำเป็นด้วย ดังนี้

¹¹¹ สมาคมพิทักษ์สัตว์ (ไทย), "สมาคมพิทักษ์สัตว์ (ไทย)" [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 พฤษภาคม 2559. แหล่งที่มา: <http://thaigiving.org/organization/detail/357/info>

¹¹² 510 ILL. COMP. STAT. 70/3, 70/3.01, 70/3.02, 70/3.03, 70/3.03-1, 70/7.1., OR. REV. STAT. § 167.315, 167.320, 167.322, 167.325, 167.330.

¹¹³ Animal Welfare Bill 2015 Sec. 26(6), 30(4), Animal Welfare Act 2002 (WA) Sec. 19(2); Animal Care and Protection Act 2001 (QLD) Sec. 18(2); Prevention of Cruelty to Animals Act 1979 (NSW) Sec. 4(2); Prevention of Cruelty to Animals Act 1986 (VIC) Sec. 9(1); Animal Welfare Act 1985 (SA) Sec. 13(3); Animal Welfare Act 1993 (TAS) Sec. 8(1).

“มาตรา 31 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 20 หรือกระทำการตามมาตรา 21 จนเป็นเหตุให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์สำหรับประเทศไทยนั้น หากจะนำมาตรการจากต่างประเทศที่เจริญแล้วมาใช้ อาจเป็นไปได้ยากด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร วัฒนธรรมหรือประเพณี และจิตสำนึกของคนไทยที่ได้เจริญมากนัก การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำดังกล่าวจึงต้องนำส่วนที่ดีจากต่างประเทศมาใช้เท่าที่เข้ากับบริบทของสังคมไทย ได้แก่ กำหนดหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นเพื่อลดความเจ็บปวดทรมานของสัตว์จากกระบวนการหรือขั้นตอนที่มีใช้สาระสำคัญของจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นลง และใช้วิธีที่มีมนุษยธรรมที่บรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันได้เพื่อความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้รับกับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องเจ็บปวดทรมานเกินสมควร และกำหนดการกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย

ส่วนการกระทำที่เป็นช่องทางให้ปัญหาทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นนั้นหากยังยกเลิกมิได้ก็ต้องใช้มาตรการโน้มน้าวให้ปรับเปลี่ยนมุมมองและความเชื่อ ให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยเรียนรู้และช่างสงสัยเพื่อกระตุ้นให้คิดและตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของการกระทำนั้น ๆ ซึ่งอาจมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมประเพณีหรือสิ่งที่คนรุ่นก่อน ๆ กระทำตามกันมาอันอาจมีการทารุณกรรมสัตว์แฝงอยู่ ตลอดจนแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความรู้เพื่อเปลี่ยนทัศนคติของคนบางกลุ่มให้การกระทำนั้นลดความนิยมลง นอกจากนี้ ควรมีมาตรการเสริมจากภาครัฐในการเผยแพร่ความรู้ อบรมฯ ตรวจสอบการปฏิบัติงาน คิดค้นและพัฒนาเทคโนโลยี และให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรงเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมหรือพยานในคดีก็จะช่วยให้การป้องกันการทารุณกรรมภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แม้การทารุณกรรมสัตว์เป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ แต่โดยธรรมชาติมนุษย์ต้องแสวงหาประโยชน์หรือเข้าไปข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ในบางกรณีด้วยความจำเป็นส่งผลให้การฆ่าหรือทำร้ายสัตว์อาจไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงกำหนดให้การกระทำบางอย่างนั้นไม่เป็นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์ ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ในการคุ้มครองชีวิตและความเป็นอยู่ของสัตว์ด้วยโดยกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำดังกล่าวที่ลดความเจ็บปวดของสัตว์ลงโดยไม่ทำให้ผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์นั้นเสียไปและเป็นไปตามวิถีทางที่สังคมยอมรับได้เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ได้รับยกเว้นความผิดนั้น

5.1 บทสรุป

การกระทำสิ่งที่ได้รับยกเว้นความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์อย่างทารุณโหดร้ายเป็นการทารุณกรรมสัตว์ไม่ต่างจากการฆ่าหรือทำร้ายสัตว์โดยไม่มีเหตุอันสมควรซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งสัตว์ ผู้กระทำ สังคมส่วนรวม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย ดังนี้

1. ผลกระทบต่อสัตว์ การทารุณกรรมสัตว์ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจซึ่งอาจส่งผลให้บาดเจ็บ พิการ ทูพพลภาพ หรือตายโดยใช้เหตุ
2. ผลกระทบต่อผู้กระทำ การทารุณกรรมสัตว์เป็นพฤติกรรมความรุนแรงอย่างหนึ่งที่ผู้กระทำโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอาจซึมซับและเสี่ยงที่จะมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ในอนาคตได้ เช่น จากการรังแกไปสู่การทำร้ายหรือฆ่า จากสัตว์เล็กไปสู่สัตว์ใหญ่ขึ้น ในที่สุดก็มีจิตใจโหดร้ายมากพอจนสามารถทำร้ายหรือฆ่ามนุษย์ด้วยกันได้ เรียกได้ว่า การทารุณกรรมสัตว์เป็นสาเหตุหนึ่งของการเป็นอาชญากร
3. ผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม การทารุณกรรมสัตว์สามารถก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของคนในสังคมได้โดยเฉพาะคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ เนื้อที่ได้จากสัตว์ที่เครียดหรือทรมานจากการฆ่าอย่างทารุณโหดร้ายจะมีน้ำเยิ้ม สีซีด และกลิ่นผิดปกติ ขณะที่เนื้อที่ได้จากการฆ่าสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมจะอุ้มน้ำได้ดี มีสี กลิ่น และรสชาติที่เหมาะสมแก่การบริโภคมากกว่า นอกจากนี้ การทารุณกรรมสัตว์มักกละเลยเรื่องสุขอนามัยที่ดี อาจทั้งซากสัตว์ คราบเลือด หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้โดยเฉพาะใกล้แหล่งน้ำหรือสนามหญ้าจนเป็นแหล่งเพาะและแพร่เชื้อโรคโดยมีหนูและแมลงวันเป็นพาหะนำโรคติดต่อสู่คนและสัตว์อื่นจนเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ด้วย
4. ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หากประเทศใดมีปัญหาการทารุณกรรมสัตว์มากย่อมมีภาพลักษณ์ที่เสื่อมเสียในสายตาของประเทศอื่น ๆ ที่มองว่าประชาชนใน

ประเทศนั้นมีจิตใจโหดร้ายป่าเถื่อน มีปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่เป็นที่ปลอดภัยต่อการเดินทางเข้ามาทำธุรกิจหรือท่องเที่ยว อีกทั้งผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ก็ด้อยคุณภาพเพราะได้มาอย่างไร้มนุษยธรรมจึงใช้เป็นข้ออ้างเพื่อกีดกันทางการค้าจนเกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศนั้น

จากผลกระทบดังกล่าว การทารุณกรรมสัตว์จึงเป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องป้องกันและแก้ไขโดยเร็ว การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่บางกรณีมนุษย์ต้องฆ่าหรือทำร้ายสัตว์โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ในฐานะการแสวงหาประโยชน์ด้วยความจำเป็น เช่น บริโภคเนื้อสัตว์เพื่อดำรงชีวิต กำจัดสัตว์ที่เป็นโรคระบาดเพื่อป้องกันการติดต่อของเชื้อโรคสู่มนุษย์และสัตว์อื่น ฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่ชีวิตหรือทรัพย์สิน ตัดอวัยวะบางส่วน เช่น ขน เขา หรือางาเพื่อผลิตสินค้าหรือยารักษาโรค ใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์เพื่อค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์หรือสัตว์ เป็นต้น หรือบางครั้งก็เป็นการกระทำที่ส่งผลดีแก่สัตว์เองแม้สัตว์นั้นจะตายหรือได้รับความเจ็บปวดก็ตาม เช่น ฆ่าสัตว์ที่ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมานหรือการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์

การกระทำทั้งหลายข้างต้นถูกกำหนดในกฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศต่าง ๆ ในฐานะข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่เป็นเหตุยกเว้นความผิดแก่ผู้กระทำ ทั้งนี้ประเทศส่วนใหญ่ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการของข้อยกเว้นดังกล่าวไว้ซึ่งอาจกำหนดในกฎหมายหรือประมวลที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าวหรือเป็นบรรทัดฐานที่ศาลวางไว้เพื่อใช้พิจารณาคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์โดยสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ (Animal Rights) ที่มองว่าสัตว์สามารถรู้สึกยินดีหรือเจ็บปวดได้เหมือนมนุษย์ และแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ที่ยอมรับการฆ่าหรือทำร้ายสัตว์เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์เฉพาะกรณีที่จำเป็นด้วยวิธีที่มีมนุษยธรรม

แนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์แยกออกเป็นแนวคิดย่อย ๆ แต่ที่นำมาใช้ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ คือ แนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่มองว่าสัตว์สามารถรู้สึกเจ็บปวดจากการถูกฆ่าหรือทำร้ายได้ การแสวงหาประโยชน์จากสัตว์ต้องเป็นกรณีที่เป็นจริง ๆ และสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของมนุษย์ที่ได้รับจากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดทรมานเกินสมควร

ส่วนแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ก็แยกออกเป็นแนวคิดย่อย ๆ เช่นกัน แต่ที่นิยมนำมาใช้ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ คือ แนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) ซึ่งต้องการลดกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ลงเพื่อมิให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานจากกระบวนการหรือขั้นตอนนั้นอันมิใช่สาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำและผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อ

หลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมานนั้นได้โดยสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นได้เช่นกันและไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณหรือทรัพยากรของผู้กระทำเกินสมควร

กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ของประเทศต่าง ๆ ที่ผู้เขียนศึกษา ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียซึ่งประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ ที่กฎหมายดังกล่าวอยู่ในระดับกฎหมายรัฐ (State Law) ซึ่งบังคับใช้เฉพาะในรัฐของตนเองและประเทศมาเลเซียที่กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์อยู่ในระดับกฎหมายรัฐบาลกลาง (Federal Law) ซึ่งบังคับใช้ครอบคลุมรัฐทุกรัฐต่างก็กำหนดข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ไว้เหมือนและต่างกันไป เช่น ฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาด กำจัดสัตว์รบกวน ป้องกันอันตราย การดำเนินกิจการฟาร์มสัตว์ การุณยฆาตสัตว์ การประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ การใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

ประเทศทั้งสามประเทศมีหลักเกณฑ์ที่ใช้เพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์จากการกระทำดังกล่าว คือ หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) ตามแนวคิดความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นซึ่งมีหลักการพิจารณา 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกพิจารณาว่าการกระทำนั้นมีจุดมุ่งหมายที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ กล่าวคือ มีกฎหมายอนุญาตให้กระทำการนั้นได้หรือไม่ หากไม่มีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ เช่น ฆ่าสัตว์เพื่อความสนุกสนานหรือระบายอารมณ์ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่สร้างคุณค่าหรือผลประโยชน์อันใดที่สังคมจะยอมรับได้ เช่นนี้ ศาลพิพากษาได้ทันทีว่าการกระทำนั้นทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์

หากการกระทำต่อสัตว์มีจุดมุ่งหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ มีกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ เช่น ฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ฆ่าสัตว์เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดแก่ชีวิตหรือทรัพย์สิน ใช้สัตว์ในการวิจัยและทดลองทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขั้นตอนต่อมาคือการพิจารณาวิธีการที่ผู้กระทำใช้เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้น หากวิธีดังกล่าวทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันมิใช่สาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นและผู้กระทำสามารถใช้วิธีอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมานนั้นได้โดยสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นได้เช่นกันและไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณหรือทรัพยากรของผู้กระทำเกินสมควร ถือว่าผู้กระทำทำให้สัตว์นั้นได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นอันเป็นการทารุณกรรมสัตว์

ยกตัวอย่างการทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นภายใต้การกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ใช้อาวุธปืนยิงสุนัขที่เข้ามาในบ้านจนถึงแก่ความตายเพื่อป้องกันอันตรายที่สุนัขนั้นอาจก่อให้เกิดแก่ทรัพย์สิน จุดมุ่งหมายของการยิงสุนัขคือเพื่อป้องกันอันตรายซึ่งชอบด้วยกฎหมาย แต่หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าสุนัขนั้นเป็นสุนัขพันธุ์เล็กหรือเป็นสุนัขพิการหรือป่วยหนักหรือผู้กระทำสามารถป้องกันอันตรายดังกล่าวด้วยวิธีอื่นที่สามารถลดความเจ็บปวดทรมานลงได้ เช่น รั้งไล่หรือขว้างสิ่งของใส่ เช่นนี้ ถือว่าการใช้ปืนยิงเป็นวิธีที่ทำให้สุนัขนั้นได้รับความเจ็บปวดอันมิใช่สาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำเพื่อป้องกันอันตรายเพราะผู้กระทำสามารถ

หลีกเลี่ยงได้โดยใช้วิธีอื่นดังกล่าวซึ่งไม่เป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายของผู้กระทำเกินสมควร ดังนั้น สุนัขนั้นจึงได้รับความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น ผู้กระทำจึงมีความผิดฐานทารุณกรรมสัตว์

หลักเกณฑ์อีกหลักหนึ่งที่ต่างประเทศนิยมใช้ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ภายใต้ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ คือ หลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted, Common, Customary or Normal Practices) หลักนี้ใช้กับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่กระทำต่อสัตว์ในฟาร์มและโรงฆ่าสัตว์ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ผู้ประกอบการเลี้ยงไว้เพื่อผลิต จำหน่าย และส่งออกสินค้าต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้แก่ประเทศ ข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่กระทำต่อสัตว์เหล่านี้เป็นไปตามแนวทางปฏิบัติที่กระทำเป็นปกติ เช่น ประมวลมาตรฐานการปฏิบัติ (Code of Practice) ที่อนุญาตให้เลี้ยงสุกรในคอก เลี้ยงแม่ไก่ในรางเลี้ยง ตัดหรือเจาะหูโค ทำให้สัตว์ปีกสลบโดยจับแขวนแล้วลำเลียงผ่านน้ำที่มีกระแสไฟฟ้าไหลเวียนแล้วเชือดคอให้ตาย เป็นต้น การกระทำดังกล่าวจำเป็นต่อการบริโภคและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานอย่างมาก ดังนั้น หลักการกระทำที่สังคมยอมรับจึงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการกระทำดังกล่าวให้อยู่ในทางปฏิบัติโดยปกติสมควร มิให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์โดยไม่จำเป็น

หลักการกระทำที่สังคมยอมรับมุ่งพิสูจน์ความเหมาะสมของวิธีการของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ที่บุคคลหนึ่งใช้โดยเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกับผู้กระทำและความสามารถของผู้กระทำในการเลือกวิธีที่เหมาะสมเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้น กล่าวคือ หากบุคคลทั่วไปที่อยู่ในภาวะและวิสัยเช่นเดียวกับผู้กระทำต้องกระทำแบบเดียวกันและผู้กระทำไม่สามารถหาวิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำดังกล่าวได้ วิธีที่ผู้กระทำใช้จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับและไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์

ยกตัวอย่างการพิจารณาคดีตามหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ เช่น ผู้ประกอบการฟาร์มโคล่ามโซ่และซังโคในคอกที่แคบจนแทบไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้และให้กินเฉพาะน้ำโดยอ้างว่าเป็นกระบวนการเลี้ยงและผลิตเนื้อสำหรับจำหน่ายในทางปกติของกิจการฟาร์มโคกรณีดังกล่าวหากพิสูจน์ได้ว่าผู้ประกอบการฟาร์มโคโดยทั่วไปต้องกระทำแบบเดียวกันและการล่ามโซ่และซังโคในคอกที่แคบจนแทบไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้และให้กินเฉพาะน้ำนั้นเป็นวิธีที่ดีและเหมาะสมที่สุดแล้วในการบรรลุจุดมุ่งหมายของการผลิตเนื้อโคเพื่อจำหน่าย การกระทำดังกล่าวจึงจะได้ชื่อว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับและไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์

หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับมุ่งเน้นความชอบด้วยกฎหมายของข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์และวิธีการที่ไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนเกินจำเป็นจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดทรมานอันมิใช่สาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นและหาหนทางหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นด้วยวิธีอื่นที่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันได้โดยไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ บุคลากร หรือทรัพยากรอื่น ๆ เกินสมควรและเป็นการกระทำที่

วิญญาณเห็นว่าพึงกระทำได้โดยชอบและเป็นวิธีที่ดีที่สุดแล้วในสถานการณ์นั้น ๆ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ที่สนับสนุนความรับผิดชอบในการแสวงหาประโยชน์หรือเข้าไปข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์อย่างมีมนุษยธรรมเพื่อให้เกิดความสมดุลหรือความได้สัดส่วนระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควรตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ที่ตระหนักว่าสัตว์มีชีวิตจิตใจและสามารถรู้สึกเจ็บปวดได้

หลักทั้งสองหลักข้างต้นอาจดูเหมือนให้ความสำคัญและปกป้องคุ้มครองสัตว์จนละเลยผลประโยชน์ของมนุษย์ แต่หากพิจารณาโดยถ่วงแท้จะพบว่าทั้งสองหลักเพิ่มความคุ้มครองสัตว์โดยมิได้ทำให้ผลประโยชน์ของมนุษย์ลดลงหรือเสียไป กล่าวคือ

1. ต่อให้คุ้มครองสัตว์มากเพียงใดก็ไม่สามารถลดความจำเป็นที่มนุษย์ต้องเข้าไปข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์เพื่อดำรงชีวิตได้ เช่น ยังคงต้องบริโภคเนื้อสัตว์ กำจัดสัตว์ที่เป็นโรคระบาด ป้องกันอันตรายจากสัตว์ เป็นต้น มนุษย์ยังได้ใช้ประโยชน์จากสัตว์ในด้านต่าง ๆ เหมือนเดิม

2. เมื่อมนุษย์กระทำให้สัตว์เจ็บปวดทรมานหรือตาย สัตว์ไม่สามารถร้องทุกข์หรือฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องการชดเชยความเสียหายได้เพราะในทางกฎหมายไม่ถือว่าสัตว์มีสิทธิ สัตว์จึงถูกละเมิดสิทธิมิได้ ขณะที่มนุษย์มีสิทธิเรียกร้องความเป็นธรรมได้เสมอเมื่อถูกละเมิดสิทธิ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายคุ้มครองและให้ความสำคัญกับมนุษย์มากกว่าสัตว์ ยิ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ด้วยแล้วก็ยิ่งกระทำได้อย่างอิสระเพื่อผลประโยชน์แก่ตนเอง เรียกได้ว่ามนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์อยู่ฝ่ายเดียว ขณะที่สัตว์ไม่มีสิทธิเรียกร้องสิ่งใดเลย

3. การมีหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสัตว์มิได้หมายความว่าเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายจะหันมาสนใจดำเนินคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์มากกว่าคดีอาชญากรรมที่กระทำต่อมนุษย์ คดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ยังคงถูกมองว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยและหลายคนเห็นว่าเป็นกฎของธรรมชาติที่มนุษย์ต้องฆ่าและทำร้ายสัตว์ การทารุณกรรมสัตว์จึงเป็นปัญหาหนึ่งที่คนมักดูดาบ ขณะที่คดีอาชญากรรมที่กระทำต่อมนุษย์มักได้รับความสนใจจากสังคมมากกว่าเพราะไม่ได้ถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้เหมือนการฆ่าและทำร้ายสัตว์

4. บางครั้งการคุ้มครองสัตว์ด้วยหลักทั้งสองหลักนั้นอาจกระทบต่อผลประโยชน์ของมนุษย์บ้าง เช่น ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดอันมิใช่สาระสำคัญของการบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำ แต่ก็ยังต้องพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจและความพร้อมด้านบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ ของผู้กระทำด้วย หากเป็นการเปลี่ยนแปลงเกินสมควร ทั้งสองหลักนี้ก็ยอมให้ผู้กระทำใช้วิธีที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการทารุณโหดร้ายได้ แสดงให้เห็นว่าทั้งสองหลักนี้มิได้คุ้มครองสัตว์มากเสียจนทำให้มนุษย์เสียประโยชน์ไปเกินสมควร

จากที่กล่าว เห็นได้ว่าสัตว์อยู่ในสถานะเสียเปรียบมนุษย์ในทุก ๆ ด้านและยังต้องสละชีวิตเพื่อให้มนุษย์อยู่รอด มนุษย์ก็ควรสำนึกว่าผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้จากสัตว์ควรได้มาอย่างมี

เมตตากรุณาเพื่อตอบแทนสัตว์เหล่านั้นอันเป็นจิตสำนึกที่ดีที่มนุษย์ผู้เจริญพึงมี นอกจากนี้ การนำหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับมาใช้ยังส่งผลดีต่อมนุษย์เองเสียอีก คือ ช่วยคุ้มครองศีลธรรมอันดีมิให้ต่อยอดความรุนแรงจากสัตว์ไปสู่มนุษย์ด้วยกัน ผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมต่อสัตว์มีคุณภาพและความปลอดภัยในระดับสูงต่อผู้บริโภคและสวัสดิภาพสัตว์ที่ดีย่อมก่อให้เกิดสุขอนามัยที่ดีซึ่งป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศให้ต่างประเทศสนใจที่จะมีสัมพันธไมตรีด้วยอันจะส่งผลดีไปถึงระบบเศรษฐกิจและนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว สรุปแล้ว แม้หลักทั้งสองหลักดังกล่าวดูเหมือนคุ้มครองและให้ความสำคัญกับสัตว์มาก แต่เบื้องลึกคือการคุ้มครองและให้ความสำคัญกับมนุษย์อยู่ไม่น้อย

อนึ่ง หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับต้องการลดความเจ็บปวดของสัตว์อันเกิดจากกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นลงซึ่งเป็นสิ่งที่สมควรอย่างยิ่งในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์เพราะยังมีกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นมากเท่าใดก็ยิ่งแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำมีจิตใจโหดร้าย เช่น ทรมานสุกรก่อนฆ่าเพื่อใช้เป็นอาหาร นิสัยมักง่าย เช่น ใช้อาวุธปืนยิงสุนัขพันธุ์เล็กหรือป่วยหนักที่เข้ามาในบ้านหลายนัดจนตายทั้งที่สามารถไล่ด้วยวิธีอื่นได้ เห็นแก่ตัว เช่น ตัดหูหรือหางสุนัขเพื่อครอบครองสุนัขที่มีลักษณะสวยงาม หรือไม่เห็นคุณค่าของการมีชีวิต เช่น ระบายจิตใจสัตว์โดยยั่วให้โกรธบ่อย ๆ จนมีนิสัยดุร้ายเพื่อนำไปต่อสู้กัน เป็นต้น ดังนั้นหลักทั้งสองหลักดังกล่าวจึงมีบทบาทในการกำหนดขอบเขตของการกระทำที่กฎหมายอนุญาติมิให้เกินสมควรแก่เหตุและกระทำในวิถีทางที่สังคมยอมรับได้ ส่วนผู้ที่มีจิตใจดี อยู่ในกรอบของศีลธรรม และตระหนักในคุณค่าของการมีชีวิตย่อมไม่กระทำการเลวร้ายดังที่กล่าวจึงไม่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียผลประโยชน์อันใดจากหลักทั้งสองหลักแน่นอน

อย่างไรก็ตาม ถ้าพลังหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับอาจยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ หากมีหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรงมาทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายจะทำให้การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการศึกษา ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และออสเตรเลียมีสมาคมป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ซึ่งมีอำนาจบังคับใช้กฎหมายโดยมีอำนาจจับกุม คั่นและยึดพยานหลักฐาน สืบสวน ร้องทุกข์ และฟ้องคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์ได้เสมือนเป็นเจ้าของพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ เพราะสมาคมดังกล่าวมีหน้าที่สอดส่องสถานการณ์ทารุณกรรมสัตว์ สงเคราะห์สัตว์ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่แล้ว อีกทั้งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์มากกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการจึงทำให้การดำเนินคดีเกี่ยวกับการทารุณกรรมสัตว์สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการได้ด้วย

หลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็นและหลักการกระทำที่สังคมยอมรับสามารถใช้เป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่กฎหมายอนุญาตได้อันจะส่งผลดีต่อทั้งสัตว์ผู้กระทำ สังคมส่วนรวม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การนำหลักทั้งสองหลักนี้มาใช้ในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ก็มีทางเป็นไปได้เพราะการกระทำดังกล่าวหลายอย่างก็ไม่ต่างกับข้อยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์ของต่างประเทศและหลักทั้งสองหลักยังได้รับการยอมรับเป็นมาตรฐานสากลในการคุ้มครองและจัดสวัสดิภาพสัตว์ ประเทศไทยก็ควรศึกษาเป็นแบบอย่างและพัฒนาให้ทันประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ ประเทศไทยก็มีสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ก็ควรให้สมาคมดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์

5.2 ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการของการกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ตามมาตรา 21 ไว้จึงก่อให้เกิดปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าการทารุณกรรมสัตว์ได้ กล่าวคือ มนุษย์มีอิสระในการตัดสินใจเลือกวิธีสำหรับการกระทำดังกล่าวได้ไม่ว่าด้วยมนุษยธรรมหรือทารุณโหดร้ายก็ตามเพราะกฎหมายนี้ยกเว้นความผิดให้แก่ผู้ที่กระทำสิ่งเหล่านี้แล้ว

ผู้เขียนเห็นว่าพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 มีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องสัตว์จากการทารุณกรรมและคุ้มครองศีลธรรมของคนในสังคม ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวจึงควรมีหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันเป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำตามมาตรา 21 เพื่อสนองเจตนารมณ์ดังกล่าวโดยนำแบบอย่างจากกฎหมายและมาตรการของต่างประเทศมาใช้ซึ่งผู้เขียนก็เห็นว่ามีความเป็นไปได้เพราะความจำเป็นในการแสวงหาประโยชน์หรือเข้าไปข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ของคนไทยก็ไม่ต่างกับคนต่างชาติ ทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการของต่างประเทศก็ได้รับการยอมรับเป็นสากล คือ เป็นมาตรฐานที่นิยมและใช้ได้ทั่วไป ประเทศไทยก็ควรศึกษาและนำมาเป็นแบบอย่างเพื่อปรับใช้ให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมของตน

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีหลักธรรมคำสอนให้ศาสนิกชนดำรงตนในศีลธรรมอันดีมิให้เบียดเบียนสัตว์ นั่นคือ การมองว่าสัตว์มีชีวิตที่มีคุณค่าและเป็นที่หวงแหนของตัวเองและการฆ่าหรือทรมานสัตว์เป็นบาปซึ่งสอดคล้องกับการยอมรับว่าสัตว์มีความรู้สึกสุขทุกข์ได้และควรได้อาศัยอยู่ตามธรรมชาติปราศจากการคุกคามตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ อนึ่ง แม้การฆ่าหรือทำร้ายสัตว์บางกรณีเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ แต่หลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนาก็ยังมีเรื่องของความเมตตากรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นหรือสัตว์อื่นมีความสุขและพ้นทุกข์ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดให้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ได้ในฐานะแนวทางการใช้ประโยชน์จากสัตว์หรือข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์เท่าที่จำเป็นและมีมนุษยธรรม

จากที่กล่าว แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเหมาะที่จะนำแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์มาใช้โดยพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ควรกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ที่สอดคล้องกับแนวคิดทั้งสองแนว กำหนดการกระทำดังกล่าวที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยและใช้มาตรการทางสังคมเพื่อลดปัญหาการทารุณกรรมสัตว์ด้วย และให้เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรงมีส่วนร่วมในการดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะในการกำหนดหลักเกณฑ์ของการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมของการกระทำดังกล่าวควรมาจากการผสมผสานระหว่างหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น (Unnecessary Suffering) กับหลักการกระทำที่สังคมยอมรับ (Socially Accepted, Common, Customary or Normal Practices) โดยใช้คำว่า “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องการการพิสูจน์ ดังนั้น ต้องไม่มีคำว่า “ถือว่า” ที่แสดงข้อสันนิษฐานเด็ดขาดที่ห้ามพิสูจน์หักล้าง มาตรา 21 วรคแรกจึงควรมีใจความ ดังนี้

“มาตรา 21 การกระทำได้ต่อไปนี้ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ เว้นแต่ทำให้สัตว์ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ต่อมา กำหนดความหมายของ “ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักทั้งสองหลักข้างต้นโดยเพิ่มเป็นวรรคสองของมาตรานี้ คือ

“ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น” หมายความว่า ความไม่สบายกายหรือใจหรือความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ที่มีใช้สาระสำคัญเพื่อสนองจุดมุ่งหมายของการกระทำตามมาตรานี้ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นสามารถหลีกเลี่ยงได้ตามวิสัยและพฤติการณ์”

การนิยามดังกล่าวสอดคล้องกับหลักความเจ็บปวดอันไม่จำเป็น คือ ต้องไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนเกินจำเป็นจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันมิใช่สาระสำคัญเพื่อสนองจุดมุ่งหมายของการกระทำตามแต่ละอนุมาตราทั้งที่เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของผู้กระทำในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานะทางเศรษฐกิจแล้วผู้นั้นสามารถหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดหรือกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นนั้นได้โดยใช้วิธีอื่นที่บรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำได้เช่นกัน มิฉะนั้น ความเจ็บปวด ทรมาน พิกัด หรือความตายที่สัตว์ได้รับจะเป็นทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น

การนิยามดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักการกระทำที่สังคมยอมรับด้วย คือ เปรียบเทียบวิธีที่ผู้กระทำใช้เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำตามแต่ละอนุมาตรากับวิธีของบุคคลทั่วไปที่อยู่ในภาวะและวิสัยเดียวกัน หากบุคคลทั่วไปนั้นต้องกระทำแบบเดียวกันและผู้กระทำไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้โดยใช้วิธีอื่นที่เหมาะสมยิ่งกว่าเพื่อลดความเจ็บปวดของสัตว์ลง การกระทำนั้นจึงจะได้ชื่อว่าเป็นการกระทำที่สังคมยอมรับและไม่ทำให้สัตว์ได้รับทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็น

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์

เมื่อได้หลักเกณฑ์ของการกระทำตามมาตรา 21 แล้วต้องพิจารณาการกระทำตามแต่ละอนุมาตราต่อไป ผู้เขียนก็เห็นว่ากรกระทำตามบางอนุมาตราเหมาะสมแล้ว แต่การกระทำตามบางอนุมาตรายังมีข้อบกพร่องที่เป็นช่องทางให้ทารุณกรรมสัตว์ได้อยู่ ดังนี้

1. การฆ่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งนี้ เฉพาะสัตว์เลี้ยงเพื่อใช้เป็นอาหารตามมาตรา 21(1) ผู้เขียนเห็นว่ามาตรานี้บัญญัติได้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ที่บริโภคเนื้อสัตว์ แต่หากเป็นไปได้ ผู้เขียนเสนอให้รัฐบาลจัดตั้งโครงการให้ความรู้และฝึกอบรมวิธีการฆ่าสัตว์โดยเร็วและไม่เจ็บปวดทรมานอันเป็นการลดกระบวนการหรือขั้นตอนการฆ่าที่เกินจำเป็นเพื่อลดความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ลงหรือใช้มาตรการทางสังคมโดยเผยแพร่ความรู้และรณรงค์ให้ประชาชนทราบผลเสียของการบริโภคอาหารที่ได้มาด้วยกรรมวิธีที่ทารุณโหดร้ายต่อสัตว์อย่างเบ็ดเสร็จเพื่อเปลี่ยนความเชื่อและพฤติกรรมบริโภคเสียใหม่

2. การฆ่าสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ตามมาตรา 21(2) กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์ พ.ศ. 2555 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้โรงฆ่าสัตว์มีขั้นตอนทำให้สัตว์สลบก่อนฆ่าและเลือกใช้วิธีฆ่าที่เหมาะสมกับชนิดของสัตว์อันเป็นขั้นตอนที่รวดเร็วและลดความเจ็บปวดของสัตว์ได้และมีเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจคอยตรวจตราขั้นตอนดังกล่าวและสั่งให้ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมอันเป็นมาตรการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้มาตรานี้ได้อย่างดีแล้ว อีกทั้งผู้ประกอบการโรงฆ่าสัตว์ต้องพิจารณาต้นทุนเองว่าแบกรับไหวหรือไม่เพื่อการตัดสินใจประกอบธุรกิจดังกล่าว แต่ผู้เขียนเสนอให้ใช้มาตรการกีดกันผู้ประกอบการให้ต้องจัดสวัสดิภาพสัตว์ให้ดีขึ้นโดยเปิดเผยกระบวนการทุกขั้นตอนตั้งแต่เลี้ยง ดูแล ขนส่ง และฆ่าสัตว์เป็นประจำโดยอาจเปิดเผยไว้ที่สถานประกอบการและสื่ออินเทอร์เน็ตที่เป็นเว็บไซต์ของตนเองเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายให้ประชาชนรับชมได้และให้เจ้าหน้าที่ตรวจโรงฆ่าสัตว์ โรงพักสัตว์ และการฆ่าสัตว์เข้าไปตรวจสอบแบบสุ่มเวลา ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวควรได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิภาพสัตว์และหลักทุกข์ทรมานอันไม่จำเป็นอย่างละเอียดก่อนปฏิบัติงานด้วย

3. การฆ่าสัตว์เพื่อควบคุมโรคระบาดตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ ตามมาตรา 21(3) ระเบียบกรมปศุสัตว์ว่าด้วยการทำลายสัตว์ที่เป็นโรคระบาดและการทำลายสัตว์ หรือซากสัตว์ที่เป็นพาหะของโรคระบาด พ.ศ. 2547 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ ควบคุมโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ได้กำหนดวิธีทำลายสัตว์ที่เป็นโรคหรือเป็นพาหะของโรคระบาด ได้แก่ กิน สูดดม ฉีดสารเคมี หรือยิงด้วยปืนชนิดยิงสัตว์โดยเฉพาะซึ่งเป็นวิธีที่ไม่สร้างกระบวนการ หรือขั้นตอนเกินจำเป็นจนทำให้สัตว์ทรมานเกินสมควร แต่เป็นวิธีที่เหมาะสมกับสัตว์รายตัวที่มีจำนวนไม่ มาก ไม่สามารถใช้ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องฆ่าสัตว์จำนวนมาก ดังนั้น ผู้เขียนเสนอให้แก้ปัญหาที่ ต้นเหตุ คือ ประชาชนต้องแจ้งเจ้าหน้าที่โดยเร็วเมื่อพบสัตว์ที่สงสัยว่าเป็นโรคระบาด เจ้าหน้าที่ต้องรีบ ดำเนินการตามความเหมาะสมตั้งแต่ตอนที่สัตว์ที่เป็นโรคระบาดยังมีจำนวนไม่มากเพื่อที่จะได้ฆ่าด้วย วิธีดังกล่าวซึ่งไม่ทำให้ทรมานก่อนที่เชื้อโรคจะแพร่กระจายสู่สัตว์จำนวนมากขึ้นจนใช้วิธีนั้นไม่ได้แล้ว แล้วต้องใช้วิธีที่ทารุณโหดร้ายแทน แต่หากกรณีฉุกเฉินที่ต้องกำจัดสัตว์จำนวนมากได้เกิดขึ้นแล้วและ จำเป็นต้องทำให้สัตว์ตายอย่างทรมานจริง ๆ ก็คงต้องยอมให้เป็นไปตามความเห็นของอธิบดีกรมปศุ สัตว์ เช่น ต้อนสัตว์ปีกลงหลุมแล้วกลบดินเพื่อฝังทั้งเป็นเพื่อควบคุมโรคไข้หวัดนก

4. การฆ่าสัตว์ในกรณีที่สัตวแพทย์เห็นว่าสัตว์ป่วย พิการ หรือบาดเจ็บและ ไม่สามารถเยียวยาหรือรักษาให้มีชีวิตอยู่รอดได้โดยปราศจากความทุกข์ทรมานตามมาตรา 21(4) ซึ่ง ต้องกระทำโดยสัตวแพทย์เท่านั้นโดยมีข้อบังคับสัตวแพทย์สภาว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการ สัตวแพทย์ พ.ศ. 2546 กำหนดให้ต้องรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ความรู้ความสามารถตาม มาตรฐานของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์เพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อสัตว์และผู้บริโภคอันเป็น แนวทางปฏิบัติของสัตวแพทย์ที่ต้องฆ่าสัตว์ตามมาตรา 21(4) ด้วยวิธีที่ได้มาตรฐานวิชาชีพตามวิสัยของสัตว แพทย์เพื่อจุดมุ่งหมายในการทำให้สัตว์นั้นตายโดยไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นเพื่อ หลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมานที่ไม่จำเป็นของสัตว์ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และงบประมาณ ที่เหมาะสมตามที่สัตวแพทย์สภากำหนดและควบคุม ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา 21(4) มีหลักเกณฑ์และวิธี ที่สามารถป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ได้อย่างดีแล้ว

5. การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) ซึ่ง เป็นการทารุณกรรมสัตว์อย่างรุนแรง เช่น การบูชาโยนที่ฆ่าสัตว์ด้วยวิธีฟัน เชือด บิดให้คอหัก หรือ ทรมานเป็นเวลานานจนตายซึ่งขัดกับหลักเกณฑ์ทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นเพราะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สิ่ง เหนือธรรมชาติพอใจและบันดาลความสุขแก่ผู้กระทำอันเป็นเพียงความรู้สึกสบายใจซึ่งเป็น ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำได้จากสัตว์ที่ไม่สมดุหรือไม่ได้สัดส่วนกับความเจ็บปวดที่สัตว์ได้รับจาก กระบวนการและขั้นตอนที่มากเกินไป อีกทั้งมักไม่มีการจัดสวัสดิภาพสัตว์ที่เหมาะสมโดยเฉพาะ สุขอนามัย กรณีประกอบพิธีกรรมใกล้แหล่งน้ำหรือบนสนามหญ้า ซากสัตว์ คราบเลือด และอุปกรณ์ ต่าง ๆ มักทิ้งไว้เกลื่อนกลาดจนส่งกลิ่นเน่าเหม็นและเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคโดยมีหนูและแมลงวันเป็น

พาหะนำโรคติดต่อไปสู่คนและสัตว์อื่น นอกจากนี้ เยาวชนที่เข้าร่วมพิธีกรรมยังมีโอกาสสัมผัสความรุนแรงจนมีพฤติกรรมก้าวร้าวและก่ออาชญากรรมได้ในอนาคต ผู้เขียนจึงเห็นควรห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะทารุณโหดร้ายที่เกี่ยวข้องกับการฆ่า เช่น พิธีชนาการ ดึงหรือลากสัตว์อย่างรุนแรง ขอความร่วมมือมิให้อนุญาตให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมพิธีกรรม โนม่น้ำด้วยเหตุและผลของปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือความเป็นไปของชีวิตตามหลักวิทยาศาสตร์ ให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา และให้โอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนความรู้และมุมมองของแต่ละศาสนาว่ามีคำสอนหรือความคิดเห็นต่อการฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่ออย่างไรบ้าง เป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ เป็นบุญหรือเป็นบาปให้คนกลุ่มนี้ค่อย ๆ คิดไตร่ตรองด้วยสติปัญญาจนกระทั่งเปลี่ยนความเชื่อของพวกเขาได้ เริ่มคล้อยตามและลดการประกอบพิธีกรรมลงแล้วจึงยกเลิกมาตรา 21(5)

6. การฆ่าสัตว์ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายแก่ชีวิตหรือร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์อื่นหรือป้องกันความเสียหายที่จะเกิดแก่ทรัพย์สินตามมาตรา 21(6) ผู้เขียนเห็นว่ากระทำการตามมาตรานี้ไม่ควรจำกัดอยู่ที่การ “ฆ่า” เพราะบางครั้งการป้องกันอันตรายจากสัตว์อาจแค่ “ทำร้าย” ก็เพียงพอแล้ว จึงเห็นควรแก้ไขจาก “ฆ่าสัตว์” เป็น “การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์” ซึ่งได้รับการควบคุมโดยหลักการกระทำด้วยความจำเป็นและป้องกันตามประมวลกฎหมายอาญาที่จะเป็นเหตุยกเว้นความผิดหากผู้กระทำมิได้มีส่วนก่อให้เกิดอันตรายนั้นและกระทำไปโดยไม่เกินสมควรแก่เหตุกรณีกระทำด้วยความจำเป็นหรือพอสมควรแก่เหตุกรณีกระทำเพื่อป้องกันโดยไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนที่ทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดอันไม่เป็นสาระสำคัญในการป้องกันอันตรายและต้องใช่วิธีที่ไม่เกินหรือพอสมควรแก่เหตุเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นตามความเหมาะสมของสถานการณ์และงบประมาณสอดคล้องกับหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น

7. การกระทำใด ๆ ต่อร่างกายสัตว์ซึ่งเข้าลักษณะของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์โดยผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์หรือผู้ซึ่งได้รับยกเว้นให้กระทำได้โดยไม่ต้องขึ้นทะเบียนและได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์จากสัตวแพทย์สภาตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ตามมาตรา 21(7) ซึ่งข้อบังคับสัตวแพทย์สภาว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2546 กำหนดให้สัตวแพทย์ต้องรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์เพื่อให้ได้ประโยชน์ต่อสัตว์และผู้บริโภค คือ ใช่วิธีที่ได้มาตรฐานและเหมาะสมตามวิสัยของสัตวแพทย์เพื่อจุดมุ่งหมายในการตรวจ วินิจฉัย ป้องกัน บำบัดรักษา หรือกำจัดโรคที่เกิดกับสัตว์โดยไม่สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนที่เกินจำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดทรมานด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และงบประมาณที่เหมาะสมตามที่สัตวแพทย์สภากำหนดและควบคุมอันสอดคล้องกับหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นและป้องกันทรมานปฏิบัติทางวิชาชีพการสัตวแพทย์ได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรานี้ไม่มีข้อบกพร่อง

8. การตัดหู หาง ขน เขา หรืองาโดยมีเหตุอันสมควรและไม่เป็นอันตรายต่อสัตว์หรือการดำรงชีวิตของสัตว์ตามมาตรา 21(8) ผู้เขียนเห็นว่าหากเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์แก่สัตว์โดยแท้ เช่น ตัดอวัยวะดังกล่าวส่วนที่เป็นมะเร็ง เป็นการกระทำต่อสัตว์ในฟาร์มหรือจำเป็นต่อมนุษย์จริง ๆ อย่างยารักษาโรคก็ควรให้กระทำได้ แต่บางกรณี เช่น ตัดหูหรือหางสุนัขเพื่อให้ได้ครอบครองสุนัขที่สวยงามหรือนำไปประกวดอันเป็นผลประโยชน์ที่เจ้าของสัตว์ได้รับที่ไม่สมมูลหรือไม่ได้สัดส่วนกับความเจ็บปวดโดยใช้เหตุของสัตว์ก็ไม่ควรกระทำ ผู้เขียนเห็นว่าคำว่า “เหตุอันสมควร” เป็นคำที่คลุมเครือที่น้อยที่สุดแล้วในการพิจารณาเป็นรายกรณีว่า “จุดมุ่งหมายของการกระทำ” มีเหตุผลเพียงพอที่จะกระทำให้สัตว์เจ็บปวดหรือไม่และวิธีการกระทำสมมูลหรือได้สัดส่วนกับจุดมุ่งหมายนั้นเพียงใดด้วยงบประมาณที่สมควรตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น นอกจากนี้ ผู้เขียนเสนอให้ใช้มาตรการทางสังคมที่น่าจะใช้ได้ในสังคมไทย เช่น กองจัดประกวดสุนัขควรเลิกพิจารณาผลการตัดสินจากการตัดหูและหางสุนัข รมรณรงค์ให้เลิกใช้เครื่องนุ่งห่มที่ทำจากขนสัตว์ ต่อต้านเครื่องประดับที่ทำจากเขาและงาสัตว์ ค้นคว้าวิจัยและพัฒนาการรักษาโรคจนได้ตัวยาที่มีสรรพคุณเทียบเท่ายาที่ปรุงจากเขาสัตว์เพื่อไม่ต้องตัดเขาสัตว์นั้นมาทำยาอีกต่อไป เป็นต้น

9. การจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานอันเป็นผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์ซึ่งไม่สมมูลหรือไม่ได้สัดส่วนกับการบาดเจ็บ พิการ หรือความตายของสัตว์ อีกทั้งมีกระบวนการและขั้นตอนจำนวนมากตั้งแต่ฝึกซ้อมโดยยั่วให้โกรธบ่อย ๆ จนมีนิสัยดุร้าย วิ่งระยะทางไกล ล่ามั่วกลางแสงแดดเพื่อฝึกความอดทน จนกระทั่งนำมาเผชิญหน้ากันแล้วออกอุบายให้สู้กันอย่างรุนแรงจนตัวหนึ่งสู้อยู่ไม่ไหวเพราะบาดเจ็บ พิการ หรือตาย ทั้งที่การเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อเป็นเพื่อนหรือประกวดความสวยงามตามธรรมชาติก็สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินได้ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้คนมองสัตว์เป็นวัตถุเพื่อสนองความบันเทิงและเห็นการบาดเจ็บหรือตายของสัตว์เป็นเรื่องสนุกสนานอันปลูกฝังทัศนคติว่าการเบียดเบียนสัตว์เป็นเรื่องปกติจนนำไปสู่การทารุณกรรมสัตว์รูปแบบอื่นและหันไปก่ออาชญากรรมกับผู้อื่น ผู้เขียนเสนอว่าควรขอความร่วมมือเพื่อป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ เช่น ห้ามติดอาวุธที่ร่างกายของสัตว์ จัดสวัสดิภาพสัตว์ที่จะนำมาสู้กันให้เหมาะสม มีเวลาฝึกซ้อมและพักผ่อนที่เพียงพอ เจ้าของสัตว์ต้องมีมาตรการเตรียมพร้อมเพื่อห้ามปรามการต่อสู้ที่เลยเถิดจนถึงแก่ชีวิตของสัตว์อย่างทันท่วงทีและจำกัดอายุผู้เข้าชมและเข้าร่วมการแข่งขัน นอกจากนี้ ควรรณรงค์ให้เห็นข้อเสียของการทารุณกรรมสัตว์ที่แฝงมากับการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ผ่านสื่อต่าง ๆ และให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับศีลธรรมและความเมตตากรุณาเพื่อให้เติบโตเป็นคนรุ่นใหม่ที่เห็นคุณค่าของชีวิตอันจะเปลี่ยนมุมมองและความคิดให้ต่างไปจากคนรุ่นเดิมจนกระทั่งการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ลดความนิยมลงไป

10. การกระทำอื่นใดที่มีกฎหมายกำหนดให้สามารถกระทำได้เป็นการเฉพาะตามมาตรา 21(10) และการกระทำอื่นใดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของ

คณะกรรมการตามมาตรา 21(11) ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดการกระทำต่อสัตว์ที่เป็นเหตุยกเว้นความผิด นอกเหนือจากการกระทำทั้งเก้าอย่างที่ผ่านมาได้ซึ่งอาจไม่มีหลักเกณฑ์ใด ๆ มารองรับเพื่อป้องกันมิให้เกิดการทารุณกรรมสัตว์ การใช้หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นสำหรับผู้เขียนเสนอจะช่วยป้องกันมิให้การกระทำดังกล่าวมีกระบวนการหรือขั้นตอนเกินจำเป็นจนทำให้สัตว์ได้รับความเจ็บปวดที่มีใช้สาระสำคัญเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของการกระทำนั้นโดยที่ผู้กระทำสามารถหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดนั้นได้ด้วยวิธีอื่นที่บรรลุจุดมุ่งหมายนั้นได้เหมือนกันและไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ บุคลากร หรือทรัพยากรเกินสมควรเพื่อให้เกิดความสมดุลหรือความได้สัดส่วนระหว่างผลประโยชน์ที่มนุษย์ได้จากสัตว์กับผลประโยชน์ของสัตว์ที่ไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดเกินสมควร

การใช้หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นสำหรับผู้เขียนเสนอจะช่วยป้องกันมิให้การกระทำตามมาตรา 21 บางอย่างที่ไม่มีความหมายใดมารองรับและกำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่ไม่เป็นการทารุณกรรมสัตว์ไว้เป็นไปอย่างมีมนุษยธรรมและช่วยเสริมความมีมนุษยธรรมของการกระทำบางอย่างที่มีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการอันเป็นไปตามหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นไว้แล้วให้ดียิ่งขึ้น เว้นแต่การฆ่าสัตว์ตามพิธีกรรมหรือความเชื่อทางศาสนาตามมาตรา 21(5) และการจัดให้มีการต่อสู้ของสัตว์ตามประเพณีท้องถิ่นตามมาตรา 21(9) ที่ผู้เขียนเห็นควรต้องใช้มาตรการทางสังคมหรือขอความร่วมมือจากผู้กระทำในการลดความรุนแรงที่ไม่จำเป็นลงและรณรงค์ให้เห็นผลเสียของการกระทำดังกล่าวเพื่อโน้มน้าวให้ยกเลิกการกระทำทั้งสองอย่างนั้น

ส่วนการกระทำใดที่ควรเพิ่มเติมในมาตรา 21 ก็เป็นประเด็นของการกำหนดเหตุยกเว้นความผิดของการทารุณกรรมสัตว์ที่นำศึกษาค้นคว้าต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันการทารุณกรรมสัตว์

ลำพังหลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นยังไม่เพียงพอต่อการป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ ยังต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์เพื่อการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพด้วย ดังนั้น ผู้เขียนเสนอให้สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยและองค์กรจัดสวัสดิภาพสัตว์ซึ่งมีหน้าที่สอดส่องสถานการณ์ทารุณกรรมสัตว์ สงเคราะห์สัตว์ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านดังกล่าวโดยตรงเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมหรือพยานในคดีเพื่อแบ่งเบาภาระของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและพนักงานอัยการและเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองสัตว์และดำเนินคดีเกี่ยวกับสัตว์

สติปัญญาที่สูงกว่าและความจำเป็นในการแสวงหาประโยชน์จากสัตว์มิใช่เหตุผลอันชอบธรรมที่มนุษย์จะนำมาอ้างเพื่อทารุณกรรมสัตว์ หลักทุกขเวทนาอันไม่จำเป็นจะช่วยป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ภายใต้การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นการทารุณกรรมสัตว์ตามพระราชบัญญัติป้องกันการ

ทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 2557 ได้โดยลดความเจ็บปวดทรมานของสัตว์ลง ขณะที่ยังคงประโยชน์และจุดมุ่งหมายของการกระทำไว้ได้เพื่อความเสมอภาคระหว่างผลประโยชน์ของมนุษย์กับความเจ็บปวดของสัตว์ นอกจากนี้ มาตรการทางสังคมและการมีส่วนร่วมในคดีของหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์โดยตรง ก็จะเป็นส่วนเสริมให้การป้องกันการทารุณกรรมสัตว์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสมเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้ที่มุ่งคุ้มครองสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตที่รู้สึกยินดีและเจ็บปวดได้เหมือนมนุษย์ตามแนวคิดที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ และแสวงหาประโยชน์หรือข้องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์เท่าที่จำเป็นอย่างมีมนุษยธรรมตามแนวคิดที่ว่าด้วยสวัสดิภาพสัตว์ อีกทั้งควบคุมความประพฤติของคนในสังคมมิให้แสดงความโหดร้าย แต่ให้แสดงความเมตตากรุณาต่อสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตเหมือนกันสมกับเป็นมนุษย์ผู้เจริญและสมบูรณ์ด้วยศีลธรรม



รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

"10 อันดับสุนัขที่นิยมเลี้ยงมากที่สุด." คมชัดลึก, 25 ตุลาคม 2555.

AF Admin. การตัดเบอร์หูสุนัข [ออนไลน์]. 19 สิงหาคม 2554. แหล่งที่มา:

<http://www.animals-farm.com/การตัดเบอร์หูสุนัข> [เข้าถึงเมื่อ 3 ธันวาคม 2557]

DogThailand. ทำไมถึงต้องตัดหาง ตามหูสุนัข? [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.dogthailand.net/forum/forum.php?mod=viewthread&tid=1274>

[เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557]

MGR Online. สัตว์แพทย์ Next - Gen ไขเป็นแค่หมอ [ออนไลน์]. 25 สิงหาคม 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Campus/ViewNews.aspx?NewsID=9520000096504>

[เข้าถึงเมื่อ 20 สิงหาคม 2558]

Natjar2001law. การกำหนดประเด็นข้อพิพาทและภาระการพิสูจน์ (หน้าพินัย) 2/2 [ออนไลน์].

6 มกราคม 2554. แหล่งที่มา:

<http://natjar2001law.blogspot.com/2011/01/22.html> [เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม

2559]

Prapayneethai. การชนวัว [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.prapayneethai.com/การ](http://www.prapayneethai.com/การชนวัว)

[ชนวัว](http://www.prapayneethai.com/การชนวัว) [เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559]

Prapayneethai Admin. ตีไก่ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.prapayneethai.com/ตีไก่>

[เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2559]

Silpathai. ไศวนิกาย [ออนไลน์]. 2014. แหล่งที่มา: <http://www.silpathai.net/ไศวนิกาย>

[เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2558]

Silpathai Author. “ชนวัว” กีฬาของชาวไทยภาคใต้ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.silpathai.net/“ชนวัว”-กีฬาของชาวไทยภาคใต้> [เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม

2559]

TGC. การฝึกซ้อมและออกกำลังกายไก่ชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://khaichon.blogspot.com/p/blog-page_2181.html [เข้าถึงเมื่อ 22 สิงหาคม

2558]

- TNA. ออสเตรเลียสั่งปิดโรงฆ่าสัตว์กระทำทารุณ [ออนไลน์]. 11 กุมภาพันธ์ 2555. แหล่งที่มา:
<http://www.mcot.net/site/content?id=4ff674d80b01dabf3c03f667#.Vx9Fz9SLO>
 11 [เข้าถึงเมื่อ 2 ธันวาคม 2557]
- Whatami. ศาสนาฮินดู (พราหมณ์) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.whatami.net/tri/rel13.html> [เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2558]
- กระทรวงวัฒนธรรม กรมการศาสนา. พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
 การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.
- กลุ่มเทคโนโลยีเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์. การฆ่าและการตัดแต่งซากโคและสุกร [ออนไลน์].
 แหล่งที่มา:
http://elearning.nsruc.ac.th/web_elearning/meattech/lesson/less6_7.html
 [เข้าถึงเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2557]
- กิตติ ต่อจรัส. ฮีโมโกลบินเอฟ (Hemoglobin F) [ออนไลน์]. 2556. แหล่งที่มา:
<http://www.thalassemia.or.th/magazine/22-1/tf-magazine-24-04.pdf> [เข้าถึงเมื่อ
 20 ธันวาคม 2558]
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์
 , 2546.
- คณิต ฒ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- ครอบครัวข่าว. สงขลา - นศ. มอ. โวยมหาวิทยาลัยจับสุนัขเร่ร่อนไปขังอดข้าว [ออนไลน์].
 แหล่งที่มา: <http://www2.krobkruakao.com/news/52996/111613.html> [เข้าถึงเมื่อ
 14 กุมภาพันธ์ 2558]
- "ควายคลังชีวิตเจ้าของ ทำร้ายผู้คนกลางเมืองเฉิงตู สุดท้าย ตร. ต้องใช้รถพุ่งชน." ผู้จัดการ, 2
 กุมภาพันธ์ 2558.
- "ควายอาละวาดไล่ชีวิตคน ชนรถ กลางเมืองพิษณุโลก." มติชน, 16 กุมภาพันธ์ 2558.
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ห่วง
 โซ่อาหารในระบบนิเวศ (Food chain) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=17&chap=3&page=t17-3-infodetail04.html> [เข้าถึงเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2557]
- จริญญา ใจอ่อน. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานโรงฆ่าสัตว์.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2554.

- จันตรี สิ้นสุภฤกษ์. ความหมายและลักษณะของสิทธิ. ใน มานิตย์ จุมปา (บรรณาธิการ), ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- "จับแก๊งค์ค้ายา - ผงะยัดใส่กรง 2 พันตัว." ข่าวสด, 13 สิงหาคม 2554.
- "จับโรงเชือดโหด ซ้ำแหละหมูเป็น." ข่าวสด, 22 สิงหาคม 2555.
- จิตติ ติงศัทพ์. กฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์, 2545.
- "จีต๋ำรวจจับคนยิงหมาตายหน้าห้างดัง." โพสต์ทูเดย์, 16 มกราคม 2558.
- "ชาวอินดูนับล้านฆ่าสัตว์บูชาโยหลายแสนตัวในเนปาล." เดลินิวส์, 29 พฤศจิกายน 2557.
- "ซัปปลายเออร์ Kfc ถูกหาฆ่าไก่สุดทารุณ." ผู้จัดการ, 20 กรกฎาคม 2547.
- เดวิด คินส์ลีย์. นิเวศวิทยากับศาสนา: จิตวิญญาณเชิงนิเวศในมุมมองต่างวัฒนธรรม แปลโดย ลภาพรรณ สุภมันตรา. ใน Ecology and Religion: Ecological Spirituality in Cross-Cultural Perspective. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา, 2551.
- "ตรัง โคดุดชนกันตายคาศนาม." ไทยรัฐ, 19 สิงหาคม 2558.
- "ตายในหน้าที่! "ม้าขาว" ลากรถอยู่ ๆ ล้มฟุบ ชาวเน็ตจินจิวิจารณ์สวนสัตว์ใช้งานหนักเกิน." ผู้จัดการ, 8 ตุลาคม 2557.
- ทณู เตียวรัตน์กุล. ตัวอย่างการใช้ KILL, MURDER, ASSASSINATE, SLAUGHTER, SLAY, AND MASSACRE [ออนไลน์]. 20 กุมภาพันธ์ 2557. แหล่งที่มา: <http://www.engisfun.com/ตัวอย่างการใช้-kill-murder-assassinate-slaughter-slay-and-massacre> [เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม 2558]
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและลหุโทษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548.
- ทศพร มุรัตน์. ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.baanjommyut.com/library/global_community/05_2_4.html [เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2558]
- "ทำได้ลง! รุดช่วยลูกสุนัข ถูกตีเจ็บ-หนีลงท่อ เจอเอาดินกลบปิดทางออก." ไทยรัฐ, 11 กุมภาพันธ์ 2558.
- "ทิ้ง! สู้ภัยเลี้ยงห่านแสนรู้คอยเฝ้าบ้านแทนสุนัข." ไทยรัฐ, 15 มีนาคม 2557.
- ธรรมะไทย. นิกายสำคัญของพระพุทธศาสนา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dhammadharm.org/buddhism/nikaya.php> [เข้าถึงเมื่อ 27 เมษายน 2558]

ธวัช ปุณโณทก. วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

ฉันทวัฒน์ โรจนโรวรรณ. มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการทารุณสัตว์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

ธีรภาพ มุสิกานนท์. เหตุผลที่น้องหมาถูกฉีดยาให้กลับไปตลอดกาล [ออนไลน์]. 27 กุมภาพันธ์
2556. แหล่งที่มา: <http://www.dogilike.com/content/vettalk/2127> [เข้าถึงเมื่อ 3
ธันวาคม 2557]

"นักเคลื่อนไหวไพร่พลศิลปะเพื่อนใจ 'หมูกทำทารุณ'!!". ผู้จัดการ, 30 กรกฎาคม 2554.

"นักท่องเที่ยวเยือนเชียงใหม่ ชมประเพณีเลี้ยงดง เปิบควายดิบ ขอฝน." ไทยรัฐ, 29 มิถุนายน 2558.

"เนปาล" ยกเลิกแล้ว!! เทศกาลฆ่า "ควาย-แพะ" 5 แสนตัวบูชาแม่คณิมาลี." ข่าวสด, 29
กรกฎาคม 2558.

เนืองน้อย บุญนเอนตร. จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

บาราย. "ไก่อชนพระนเรศวร." ไทยรัฐ, 24 มีนาคม 2556.

บุญฤทธิ์ ทองทรง. หลักการและวิธีการฆ่าทำลายปศุสัตว์ให้ตายอย่างไม่ทรมาน ข้อที่ควรเรียนรู้หรือ
คิดจากโรคระบาดไข้หวัดนกและโรควัวบ้า. สัตวแพทยสาร ปีที่ 55, เล่มที่ 3 (3 ธันวาคม
2547).

ปฐมพงษ์ โพธิ์ประสิทธิ์นันท์. "พิธีกรรมเทเลือดของมีอบเสื่อแดง: อิทธิพลลัทธิกาลิปูชาจากอินเดีย
(จบ)." ผู้จัดการ, 5 เมษายน 2553. มหาวิทยาลัย

"ปรับเจ้าของบ่อน "กัดสุนัข" พร้อมเจ้าของบ้าน คนละ 1 พัน ฐานทารุณสัตว์." มติชน, 29 กรกฎาคม
2554.

ปรีชา ช้างขวัญยืน และสมภาร พรหมทา. มนุษย์กับการใช้เหตุผล. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
โครงการจัดทำตำราเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549.

———. มนุษย์กับศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ปานเทพ รัตนากร. สวัสดิภาพสัตว์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.vs.mahidol.ac.th/lovedog/images/PDF%20News/Animal%20welfare%20vol1-9.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2557]

พรทิพย์ อังคปริษาเศรษฐ์. โทษผมทำไม? กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยุคเคชั่น, 2548.

- พระไพศาล วิสาโล และ "สมควร ใฝ่งามดี". เพื่อนร่วมโลก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี, 2556.
- พระศาสนโสภณ (พิจิตร ฐิตวัฒน์). รู้ไว้ไกลบาป. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์กรีน ปัญญาญาณ, 2555.
- พิมพ์เพ็ญ พรเฉลิมพงศ์ และนิธิยา รัตนาปนนท์. การเปลี่ยนแปลงของเนื้อสัตว์หลังการฆ่า [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.foodnetworksolution.com/wiki/word/3132/>
การเปลี่ยนแปลงของเนื้อสัตว์หลังการฆ่า [เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559]
- "'พีต้า'ประท้วงทำเมนูดับห่าน เปลือยอกหน้าห้างดัง." มติชน, 13 กุมภาพันธ์ 2552.
- "เพี้ยนหนักจับลูกหมาบ่นในถังซักผ้า." เดลินิวส์, 8 กันยายน 2557.
- ไพโรจน์ อารักษ์า. เปิดกรกฎหมายเก่า. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2545.
- "แฟชั่นทารุณสัตว์ตัดหู-หางสุนัข 'คนเลี้ยง' เท่อตามกระแสนิยม." ผู้จัดการ, 3 มีนาคม 2556.
- มูลนิธิ The Voice (เสียงจากเรา). กองทุน The Voice เสียงจากเราเพื่อสัตว์ยากไร้ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://taejai.com/projects/กองทุน-voice-เสียงจากเราเพื่อสัตว์ยากไร้>
[เข้าถึงเมื่อ 27 พฤษภาคม 2559]
- "มูลนิธิสัตว์ร่วมพื้นฟูสวนสัตว์ในกาชา." ไทยรัฐ, 22 กันยายน 2557.
- "'แม็คโดนัลด์' เลิกส่งไข่จากซัพพลายเออร์ดัง หลังพบเลี้ยงไก่แบบทารุณ." ไทยรัฐ, 22 พฤศจิกายน 2554.
- "แม่ชาวจีนบังคับลูกทรมานกระต่ายฝึกความกล้า." ผู้จัดการ, 7 สิงหาคม 2555.
- "รวบหนุ่มร่วมฆ่าหุบหัวตูป รับนำไปย่าง กินแก้มเหล้า." ไทยรัฐ, 11 กุมภาพันธ์ 2558.
- รายงานการประชุมสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา การประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 7) ครั้งที่ 2 (18/2553) 111/2552. 20 พฤศจิกายน 2552.
- รายงานการประชุมสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา การประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 7) ครั้งที่ 14 (79/2553) 47/2553. 4 พฤษภาคม 2553.
- เรณู เขมาปัญญา. สนช. ผ่านวาระ 3 ให้ ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ประกาศใช้เป็นกฎหมาย [ออนไลน์]. 12 พฤศจิกายน 2557. แหล่งที่มา: <http://www.radioparliament.net/parliament/viewNews.php?nId=3183#.Vx88udSLO11> [เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557]
- "วางยาเบื่อสุนัขโรงพักเมืองชลบุรี." ไทยรัฐ, 28 สิงหาคม 2557.
- วิวัฒน์ หวังเจริญ. บทที่ 2 บทบัญญัติของศาสนาอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาล [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://lms.mju.ac.th/courses/111/locker/content/ExLMS/02/022.htm> [เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557]

วิสูตร ธนชัยวิวัฒน์. กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2530.
ศุภมาส ชินวินิจกุล. การคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์ (the Protection of Animal Welfare).

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ปีที่ 5, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2557).

ศูนย์ข่าวเฉพาะกิจช่อง 7. เจาะประเด็น เมนูพิสดาร เปิบสมองสุนัข [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://news.ch7.com/detail/51166/เจาะประเด็น_เมนูพิสดาร_เปิบสมองสุนัข.html
[เข้าถึงเมื่อ 18 สิงหาคม 2558]

สกาวรัตน์ ศิริมา. "เที่ยวครบวงจรที่ฟาร์มแกะเมืองปาย." คมชัดลึก, 2 มกราคม 2556.

สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย. ฮาลาลคืออะไร ทำไมต้องฮาลาล [ออนไลน์].

แหล่งที่มา:

http://www.halal.or.th/index.php?module=content&op=detail&content_id=520 [เข้าถึงเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2558]

สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ทำไมการทำให้สัตว์สลบก่อนเชือดจึงไม่เป็นที่อนุญาตในอิสลาม? [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://dmhost2.psu.ac.th/~halinst/th/knowledge-th/knowhalal-th/237-2012-06-28-03-47-07.html> [เข้าถึงเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2558]

"สเปนทิ้งหมู่บ้านรุมไล่ฆ่ากระทิง." ข่าวสด, 14 กันยายน 2554.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. เบญจศีลและเบญจธรรม หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2500.

สมบุญ สรวงบุญมี. การฆ่าสัตว์แบบไม่ทรมาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พรหมประสิทธิ์การพิมพ์, 2518.

สมภาร พรหมทา. ความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายในทัศนะของพุทธศาสนาเถรวาท:

รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย. กรม. พิจารณาอนุมัติกฎหมายป้องกันการทารุณสัตว์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.thaispca.org/civil-new.php?id_act=106

[เข้าถึงเมื่อ 29 มกราคม 2559]

สมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทย (TSPCA). About TSPCA แนะนำสมาคม [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.thaispca.org/objective.php> [เข้าถึงเมื่อ 29 ธันวาคม 2558]

สมาคมพิทักษ์สัตว์ (ไทย). สมาคมพิทักษ์สัตว์ (ไทย) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://thaigiving.org/organization/detail/357/info> [เข้าถึงเมื่อ 27 พฤษภาคม 2559]

"สลด! วางยา "ตัดงา-ตัดหาง" ช้างมูลนิธิ 2 เชือก." เดลินิวส์, 4 พฤษภาคม 2557.

ส่วนรักษาความสงบเรียบร้อย1 สำนักงานสอบสวนและนิติการ. ขั้นตอนการพิจารณาจัดให้มีการ

พ่นชนไก่ กัดปลา ชนโค [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.omid1.dopa.go.th/files/641364429.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2557]

สัตว์แพทย์สภา มูลนิธิสัตว์แพทย์. รายงานพิเศษจากเทคโนโลยีชาวบ้าน ไขหวัตนกในสัตว์ปีกป้องกัน และกำจัดได้หรือไม่. เทคโนโลยีชาวบ้าน ปักษ์หลัง ปีที่ 16, ฉบับที่ 329 (15 กุมภาพันธ์ 2547).

สำนักข่าวทีนิวส์. กลุ่มพี่น้องมทิดเผยผลเลือดแดงเทมีไวรัส B, C, HIV [ออนไลน์]. 1 เมษายน

2553. แหล่งที่มา: <http://social.tnews.co.th/content/10086> [เข้าถึงเมื่อ 21 สิงหาคม 2558]

สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. นายกสมาคมป้องกันการทารุณสัตว์แห่งประเทศไทยเชื่อว่า
ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและจัดสวัสดิภาพสัตว์จะได้รับการพิจารณาจาก
สภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือ สนช. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://thainews.prd.go.th/website_th/news/print_news/TNSOC5708090010035
[เข้าถึงเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2557]

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย. หนังสือที่ คปก.01/ว258 บันทึกความเห็นและข้อเสนอแนะ
เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ. 28

กุมภาพันธ์ 2556.

สำนักงานเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม. คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับ
โรงงานฆ่าโค. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,
2548.

———. คู่มือการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงงานฆ่าสุกร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548.

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. องค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ

(World Organization for Animal Health หรือ Office International des Epizooties: OIE) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.acfs.go.th/foodsafety/oie.php> [เข้าถึงเมื่อ 13 ตุลาคม 2558]

สำนักงานแรงงานประเทศมาเลเซีย. ระบบกฎหมาย [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://malaysia.mol.go.th/node/258> [เข้าถึงเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2558]

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. หนังสือที่ สว(สนช) 0007/4917 ข้อเสนอของคณะกรรมการธิการ
วิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ พ.ศ.
.... 14 พฤศจิกายน 2557.
- สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์. โรงฆ่าสัตว์ปีกขนาดเล็ก. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2548.
- "สุตเวทนา หมากอดร้องช่วยเพื่อนถูกวางยาตายเกือบ สก.ชลบุรี." ไทยรัฐ, 27 สิงหาคม 2557.
- สุนทร มณีสวัสดิ์. การทารุณสัตว์ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://law.nida.ac.th/main/images/Film-Kittinun/Tarunsat.pdf> [เข้าถึงเมื่อ 27
มกราคม 2559]
- สุมาลี สุขตานนท์. การครอบครองคาบสมุทรมาลายูของมหาอำนาจตะวันตก [ออนไลน์]. พฤษภาคม
2554. แหล่งที่มา: <http://www.tri.chula.ac.th/triresearch/malau/malau.html>
[เข้าถึงเมื่อ 29 ตุลาคม 2558]
- "เสื่อสุมาตราอินโดฯ ดับอนาถ." เดลินิวส์, 2 กันยายน 2557.
- แสง จันทร์งาม. ศาสนศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2534.
- "แสนทารุณ! ขอทานเงินจับอูฐตัดขาเรียกความสงสาร." โพสต์ทูเดย์, 21 ตุลาคม 2557.
- หน่วยการศึกษาหลังปริญญา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. คู่มือแพทย์ใช้ทุน/
แพทย์ประจำบ้าน ปีการศึกษา 2557 [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา:
http://medinfo2.psu.ac.th/pg/file/med/handbook_2552.pdf [เข้าถึงเมื่อ 3
ธันวาคม 2557]
- "หนุ่มโหดฆ่า “แขวนคอหมาที่องแก” ดอดมอบตัว ตร. ถูกปรับ 1,000 บาท ก่อนปล่อยตัว." ผู้จัดการ,
18 กันยายน 2557.
- "ไหว้ ‘ตรุษจีน’ อย่างถูกต้อง รวม ‘เคล็ด-ของ’ ทำพิธีไหว้เจ้า!!". ไทยรัฐ, 30 มกราคม 2557.
- อภัย ราชภูริวิจิตร. บาร์บิทูเรต (Barbiturate) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://haamor.com/th/บาร์บิทูเรต> [เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2558]
- อรุณ ปางตระกุลนนท์ สมณทา วัฒนสินธุ์ และชัยวัฒน์ พูลศรีกาญจน์. โรคซัลโมเนลโลซิส
(Salmonellosis) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
http://webdb.dmsc.moph.go.th/ifc_nih/applications/files/Salmonella1.pdf
[เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2559]
- อัสมัน แตอาลี. อาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลาม. เอกสารประกอบการบรรยาย ณ หองประชุม
ราชาวดี โรงพยาบาลปัตตานี: 14 มกราคม 2552.
- อานุกาพ เงินกระแซง. "คนหรือหนุทดลอง." ไทยรัฐ, 21 มกราคม 2557.

อำนาจ ยอดทอง. แนวความคิดว่าด้วยสิทธิสัตว์ในเบญจศีล-เบญจธรรม (the Concept of Animal Rights in the Five Precepts and the Five Ennobling Virtues). ใน บทความวิชาการ เรื่องพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ (The Buddha's Enlightenment for the Well-Being of Humanity). 2555.

ภาษาอังกฤษ

About Veterinary Practices [Online]. Available from:

<https://findavet.rcvs.org.uk/find-a-vet/about-veterinary-practices> [2015, October 8].

Animal Cruelty Laws: Felony Vs. Misdemeanor [Online]. Available from:

<http://www.pet-abuse.com> [2015, October 21].

Reasonable Cause to Believe [Online]. Available from: <http://www.lectlaw.com>

[2015, October 15].

Review of Stunning and Halal Slaughter [Online]. 2010. Available from:

<http://www.livecorp.com.au/LC/files/98/98780c7e-2e95-4e45-98d9-74ff85c50281.pdf> [2015, December 18].

State Licenses [Online]. Available from:

http://www.fws.gov/refuges/hunting/state_licenses.cfm [2015, October 20].

What Is Animal Cruelty? [Online]. Available from: <http://ontariospca.ca/what-we-do/investigations/animal-cruelty-resources/what-is-animal-cruelty.html> [2014,

November 16].

What Is Animal Welfare? [Online]. Available from: <http://www.sPCA.bc.ca/animal-issues/what-is-animal-welfare.html> [2014, November 21].

What Is the Different between “Animal Rights and Animal Welfare”? [Online].

Available from: <http://www.peta.org/about-peta/faq/what-is-the-difference-between-animal-rights-and-animal-welfare> [2014, November 11].

What Is the Most Humane Way to Kill a Fish Intended for Eating? [Online].

Available from: http://kb.rspca.org.au/What-is-the-most-humane-way-to-kill-a-fish-intended-for-eating_451.html [2015, August 30].

Ahmad Ibrahim. The Malaysian Legal System. Dewan Bahasa dan Pustaka (1995).

- Alan R. Felthous, Charles E. Holzer, and Roman Gleyzer. Animal Cruelty and Psychiatric Disorder. Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law 30, 2 (2002).
- Allie Phillips, and Randall Lockwood. Investigating & Prosecuting Animal Abuse. In Guidebook on Safer Communities, Safer Families & Being an Effective Voice for Animal Victims. 2013.
- Alvin See. Dog Shot with Arrows – the Law [Online]. Available from: <http://www.loyarburok.com/2014/05/26/dog-shot-arrows-%E2%80%94-law> [2016, January 25].
- Alvin W.L. SEE. Animal Protection Laws of Singapore and Malaysia. Singapore Journal of Legal Studies 1 (2013).
- Amber Hall. When Cruelty Is Not Cruelty. In Edited by Southern Cross University Student Law Society, The Agitator. 2010.
- American Prosecutors Research Institute (APRI). Animal Cruelty Prosecution Opportunities for Early Response to Crime and Interpersonal Violence. In Edited by Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, Special Topics Series of National District Attorneys Association. 2006.
- American Society for the Prevention of Cruelty to Animals (ASPCA). Legal Protections for Farm Animals [Online]. Available from: <http://www.asPCA.org/animal-cruelty/factory-farms> [2015, October 9].
- American Veterinary Medical Association (AVMA). Model Veterinary Practice Act – January 2013 [Online]. Available from: <https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Model-Veterinary-Practice-Act.aspx> [2015, October 16].
- . Principles of Veterinary Medical Ethics of the Avma [Online]. Available from: <https://www.avma.org/KB/Policies/Pages/Principles-of-Veterinary-Medical-Ethics-of-the-AVMA.aspx> [2015, October 16].
- . View Summary of Each State’s Laws on Euthanasia [Online]. 2015. Available from: https://www.avma.org/Advocacy/StateAndLocal/Documents/Euthanasia_Laws.pdf [2015, October 8].

- Animal Legal Defense Fund. 2015 U.S. Animal Protection Laws Rankings [Online]. 2015. Available from: <http://aldf.org/wp-content/uploads/2015/12/Rankings-Report-2015.pdf> [2016, June 10].
- . Animal Protection Laws of the United States of America and Canada [Online]. Available from: <http://aldf.org/resources/advocating-for-animals/animal-protection-laws-of-the-united-states-of-america-and-canada> [2015, December 29a].
- Animals & Society Institute. Anicare [Online]. Available from: <http://www.animalsandsociety.org/helping-animals-and-people/anicare> [2015, October 21].
- Anne Marie O'Brien. What Does "Arising out of" Really Mean? [Online]. Available from: <http://www.midwestinsurancelawguide.com> [2015, October 10].
- Arif Fahmi Md Yusof. Enhancing the Protection of the Welfare of Animals in the Malaysian Legal System. Doctoral Dissertation, College of Law and Justice Victoria University. 2015.
- Aristotle. Politics. In Edited by Tom Regan and Peter Singer, Animal Rights and Human Obligations. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989.
- Australian Government, National Health and Medical Research Council, and Australian Research Council. Australian Code for the Care and Use of Animals for Scientific Purposes. 8th ed. Canberra: National Health and Medical Research Council, 2013.
- Australian Veterinary Association. Code of Professional Conduct [Online]. Available from: <http://www.ava.com.au/conduct> [2015, December 21].
- "Barnard V. Evans." Divisional Court, 2 KB 794, 1925.
- Barry Bousfield, and Richard Brown. Animal Welfare. Veterinary Bulletin - Agriculture, Fisheries and Conservation Department Newsletter 1, 4 (2010).
- Big Cat Rescue (BCR). State Animal Cruelty Laws [Online]. 2004. Available from: <http://bigcatrescue.org/state-animal-cruelty-laws> [2016, January 22].
- Brian Sherman. Calling a Halt to Factory Farming [Online]. Available from: <http://www.voiceless.org.au> [2015, December 13].

- Carl A. Osborne. What Does It Mean to Be Humane? [Online]. 2001. Available from: <http://veterinarynews.dvm360.com/what-does-it-mean-be-humane-0> [2015, October 11].
- Cheryl L. Leahy. Large – Scale Farmed Animal Abuse and Neglect: Law and It's Enforcement. Journal of Animal Law and Ethics 4, 63 (2011).
- Chin Mui Yoon. "A Dog's Life." The Star, 2011, October 3.
- "Church of the Lukumi Babalu Aye V. City of Hialeah." Rehnquist Court, 723 F. Supp. S.D.Fla, 1989.
- Cole Ward. What Is Ritual Slaughter? [Online]. 2013. Available from: <http://www.motherearthnews.com/real-food/what-is-ritual-slaughter-zbcz1308.aspx> [2016, May 27].
- "Commonwealth V. Barnes." Superior Court of Pennsylvania, 1993.
- Corrado Carenzi, and Marina Verga. Animal Welfare: Review of the Scientific Concept and Definition. Italian Journal of Animal Science 8 (2009).
- Dallin H. OakS. Studying the Exclusionary Rule in Search and Seizure. The University of Chicago Law Review 37 (1970).
- Darian M. Ibrahim. The Anticruelty Statue: A Study in Animal Welfare. Journal of Animal Law & Ethics 1 (2006).
- David Favre, and Vivien Tsang. The Development of the Anti - Cruelty Laws During the 1800's. Detroit College of Law Review 1, 1 (1993).
- David Glasgow. The Law of the Jungle: Advocating for Animals in Australia. Deakin Law Review 13, 1 (2008).
- David J. Wolfson. Beyond the Law: Agribusiness and the Systematic Abuse of Animals Raised for Food or Food Production. Lewis and Clark Animal Law Review 2, 123 (1995).
- Dawson M.D., Benson E.R., Malone G.W., Aphin R.L., Estevez I., and Van Wicklen G.L. Evaluation of Foam – Based Mass Depopulation Methodology for Floor - Reared Meat - Type Poultry Operations. Journal of Research and Applications in Agricultural Engineering 22, 5 (2006).
- Donald G. McNeil, J. "Kfc Supplier Accused of Animal Cruelty." N.Y. TIMES, 2004, July 20.

- Donald M. Broom. Animal Welfare: An Aspect of Care, Sustainability, and Food Quality Required by the Public. Journal of Animal Welfare in Education and Research 37, 1 (2010).
- Elizabeth Ellis. Animal Law. In Hot Topics: Legal Issues in Plain Language. Sydney, N.S.W.: Legal Information Access Centre, 2010.
- Emily Stewart Jeavitt, and Diane Halverson. Animals and Their Legal Rights: A Survey of American Laws from 1641 to 1990. 4th ed.: Animal Welfare Institute, 1990.
- Emma Bourke. "Australian Animal Welfare Law and Cruelty in the Context of Production Animals." In Animal Law Essay Competition, edited by The Law Society of New South Wales, 2011.
- "Ford V. Wiley." Queen's Bench Division (Divisional Court), 23 QBD 203, 1889.
- Frank Hurnik, and Hugh Lehman. Unnecessary Suffering: Definition and Evidence. International Journal for the Study of Animal Problems 3, 2 (1982).
- G. Iossa, C.D. Soulsbury, and S. Harris. Mammal Trapping: A Review of Animal Welfare Standards of Killing and Restraining Traps. Animal Welfare 16, 3 (2007).
- George E. Glos. The Administrative Structure and Legal System of Malaya. Max – Planck - Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht (1965).
- Giles Legood. Veterinary Ethics an Introduction. London; New York: Continuum, 2000.
- Glenda Emmerson, ed. Duty and the Beast: Animal Care and Protection Bill 2001, Research Brief No 2001/23. Queensland: Queensland Parliamentary Library, 2001.
- Glenys Oogjes. Problems with Current Animal Protection – Sentient Animals Slipping through the Net [Online]. Available from: <http://www.australiananimalwelfare.com.au/app/webroot/files/upload/files/Problems%20with%20current%20animal%20protection.pdf> [2015, December 12].
- Graeme J. McEwen. Animal Law: Principles and Frontiers [Online]. 2011. Available from: <http://bawp.org.au/wp-content/uploads/2013/07/eBook-FINAL.pdf> [2015, December 13].

- Harlan Miller. No Escape. In Edited by Paola Cavalieri, Death of the Animal: A Dialogue. Columbia University Press, 2008.
- Harold D. Guither. Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement. USA.: Southern Illinois University Press, 1998.
- Hart LA, Hart BL, and Mader B. Humane Euthanasia and Companion Animal Death: Caring for the Animal, the Client, and the Veterinarian. Journal of the American Veterinary Medical Association 197, 10 (1990).
- Henry S. Salt. The Principle of Animal Rights. In Edited by Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey, Political Theory and Animal Rights. London: Pluto Press, 1990.
- Ingrid Newkirk. Save the Animals. New York: Warner Books, 1990.
- J.W. Galvin, H. Blokhuis, M.C. Chimbombi, D. Jong, and S. Wotton. Killing of Animals for Disease Control Purposes. Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties 24, 2 (2005).
- Jeff Welty. Humane Slaughter Laws. Law and Contemporary Problems 70 (2007).
- Jennifer Edwards Baker. "Woman Faces Animal Cruelty Charges for Second Time." USA Today, 2013, March 1.
- Jeremy Bentham. An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Oxford: Clarendon Press, 1907.
- Jeremy Bentham. A Utilitarian View. In Edited by Tom Regan and Peter Singer, Animal Rights and Human Obligations. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989.
- Jessica Vanse. How Is Animal Cruelty Defined. In Understanding Animal Cruelty. 2002.
- Jeyamalar Kathirithamby - Wells. Nature and Nation: Forests and Development in Peninsular Malaysia. University of Hawaii Press, 2005.
- Jim Goad. "8 Cases of Extreme Animal Cruelty That You Should Absolutely Not Read If You Love Animals." In Thought Catalog, 2014.
- John Hadley. Animal Rights and Self – Defense Theory. The Journal of Value Inquiry 43 (2009).
- John Mancy. Animal Protection Law and Wild Law. Australian Animal Protection Law Journal (2013).

- John Stuart Mill. Duties to Animals Are Direct. In Edited by Paul A.B. Clarke and Andrew Linzey, Political Theory and Animal Rights. London: Pluto Press, 1990.
- Kamal Halili Hassan, and Adam Abdel Hameed. Animal Welfare in the Malaysian Law: Adherence to the International Standards and Islamic Teachings. Research Journal of Applied Sciences 10, 3 (2015).
- Ken Adams. Using “Reasonable” and “Reasonably” in Contracts [Online]. 2011. Available from: <http://www.adamsdrafting.com/using-reasonable-and-reasonably-in-contracts> [2015, October 15].
- Lawrence M. Solan. Law, Language, and Lenity. William and Mary Law Review 40, 1 (1998).
- M. Sherley. Is Sodium Mono Fluoro Acetate (1080) a Humane Poison? Animal Welfare 16 (2007).
- Maïke Dorn. Hidden Victims: Lack of Welfare Protection of Invasive Animals in Australia. Alternative Law Journal (2009).
- Mariani Ariffin. Enforcement against Wildlife Crimes in West Malaysia: The Challenges. Journal of Sustainability Science and Management 10, 1 (2015).
- Mariani Ariffin, and Maizatun Mustafa. International Wildlife Trade Regulation and Its Enforcement in Malaysia. CLJ Bulletin 30, LNS(A) (2013).
- Mark R. Dadds, Cynthia M. Turner, and John McAloon. Developmental Links between Cruelty to Animals and Human Violence. The Australian and New Zealand Journal of Criminology (2002).
- Mark Rowlands. Animal Rights: A Philosophical Defence. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Macmillan Press, 1998.
- . Animals Like Us. London: Verso, 2002.
- Mike Radford. Animal Welfare Law in Britain: Regulation and Responsibility. Oxford: Oxford University Press, 2001.
- Natalie Umansky. 9 Cruel Cases of Animal Abuse That Went Viral [Online]. 2014. Available from: http://www.oddee.com/item_98863.aspx [2015, February 13].
- National Shooting Sports Foundation (NSSF). Hunting in America: An Economic Force for Conservation [Online]. Available from:

http://www.nssf.org/pdf/research/huntinginamerica_economicforceforconservation.pdf [2015, October 20].

- Noriah Ramli. Animal Welfare and Good Governance in Halal Slaughtering. International Journal of Education and Social Science 1, 3 (2014).
- North Carolina Wildlife Resources Commission. Hunting in North Carolina [Online]. Available from: <http://www.ncwildlife.org/Hunting.aspx> [2015, October 9].
- P. Economides. "The Role of Veterinary Statutory Bodies and Associations in the Promotion of the Veterinary Profession and Upgrading of Veterinary Services." In 9TH Conference of the OIE Regional Commission for the Middle East. Damascus (Syria), 2007.
- P.M. Thornber, R.J. Rubira, and Styles, D. K. Humane Killing of Animals for Disease Control Purpose. Scientific and Technical Review of the Office International des Epizooties 33, 1 (2014).
- Pamela Vesilind. Animal Husbandry Redux: Redefining "Accepted Agricultural Practices" for Locally Sourced Foods. Natural Resources & Environment 28, 2 (2013).
- Paul Waldau. Animal Rights What Everyone Needs to Know. Oxford: Oxford University Press, 2011.
- "People V. Arroyo." Criminal Court, City of New York, Kings County, 777 N.Y.S.2d 836, 2004.
- Peter Sankoff. The Welfare Paradigm: Making the World a Better Place for Animals? In Edited by Peter Sankoff and Steven White, Animal Law in Australasia. Sydney: The Federation Press, 2009.
- Peter Singer. All Animals Are Equal. In Edited by Tom Regan and Peter Singer, Animal Rights and Human Obligations. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989.
- . Animal Liberation. 2nd ed.: Pimlico, 1995.
- . Animal Liberation: A New Ethics for Our Treatment of Animals. New York: Random House, 1975.
- . In Defence of Animals. Oxford: Basil Blackwell, 1985.

- Peter Thornber, Deb Kelly, and Allison Crook. Australia's Animal Welfare Arrangements and Capacity [Online]. 2012. Available from: [http://www.australiananimalwelfare.com.au/app/webroot/files/upload/files/Att%20B%20Australia's%20animal%20welfare%20arrangements%20and%20capacity%20report\(3\).pdf](http://www.australiananimalwelfare.com.au/app/webroot/files/upload/files/Att%20B%20Australia's%20animal%20welfare%20arrangements%20and%20capacity%20report(3).pdf) [2015, December 15].
- Philip Jamieson. Duty and the Beast: The Movement in Reform of Animal Welfare Law. University of Queensland Law Journal 16 (1991).
- "Pig Farmer Jailed for 18 Months over Animal Cruelty." RTE News, 2015, February 13.
- Powell R.A., and Proulx G. Trapping and Marking Terrestrial Mammals for Research: Integrating Ethics, Performance Criteria, Techniques, and Common Sense. Institute for Laboratory Animal Research (ILAR) Journal 44 (2003).
- R. Scott Nolen. "California Dog Owner Awarded \$39,000 in Veterinary Malpractice Suit." JAVMANews, 2004, April 15.
- Raden Fadzilah A'ini Abdul Kadir. Good Animal Husbandry Practices. In Edited by Fong Tian Yong, The Ingenieur. Kuala Lumpur: Art Printing Works Sdn Bhd, 2009.
- Raj M. Humane Killing of Nonhuman Animals for Disease Control Purposes. Journal of Applied Animal Welfare Science 11 (2008).
- Rebecca F. Wisch. Brief Summary of Veterinary Malpractice [Online]. 2003. Available from: <https://www.animallaw.info/article/brief-summary-veterinary-malpractice> [2014, December 3].
- Robert Garner. Animals, Politics and Morality. Manchester: Manchester University Press, 1993.
- "Roberts V. Ruggiero." Q.B.D., 1985, 3 April (Unreported).
- Rohini Rajaratnam. 9 Winning Points You Should Know About Malaysia's New Animal Welfare Bill [Online]. 2015. Available from: <http://says.com/my/news/9-things-you-need-to-know-about-the-animal-welfare-bill> [2015, November 4].
- Rosalind Resnick. To One City, It's Cruelty. To Cultists, It's Religion. National Law Journal 11 (1989).
- Sarah Pusateri. "Dead Dog and 'Parents' Sue Vet for Malpractice." Health News Florida, 2013, January 16.

- Sarawak Forestry Corporation. Help Us to Save the Totally Protected Species [Online]. Available from: <http://www.sarawakforestry.com/htm/snp-bc-tpa.html> [2015, November 14].
- Stephen Iannacone. Felony Animal Cruelty Laws in New York. Pace Law Review 31, 2 Examining New York State Law (2011).
- Steven Leary, Wendy Underwood, Raymond Anthony, Samuel Cartner, Douglas Corey, Temple Grandin, and et al. Avma Guidelines for the Euthanasia of Animals: 2013 Edition. Schaumburg: Illinois, 2013.
- Steven White. Legislating for Animal Welfare: Making the Interests of Animals Count. Alternative Law Journal 28 (2003).
- . Regulation of Animal Welfare in Australia and the Emergent Commonwealth: Entrenching the Traditional Approach of the States and Territories or Laying the Ground for Reform? Federal Law Review 14 (2007).
- Susan Arbon, and Zach Duncalfe. Foods, Animals, and the Law: Do We Have a Moral Obligation to Protect Them from the Suffering That the Law Does Not? Griffith Journal of Law & Human Dignity 2, 1 (2014).
- Tali H. Shaddow. Religious Ritual Exemptions: Sacrificing Animal Rights for Ideology. Loyola of Los Angeles Law Review 24 (1991).
- Tara Ward. Suffering under the Law: Could 'Human' Rights Be Used to Protect the Basic Interests of All Animals? Animal Protection Law Journal 1 (2008).
- Temple Grandin. Electric Stunning of Pigs and Sheep [Online]. 2015. Available from: <http://www.grandin.com/humane/elec.stun.html> [2015, October 13].
- The Governor's Commission on the Humane Treatment of Animals 2012. Animal Cruelty Investigation and Prosecution: A User Manual for New Hampshire Law Enforcement [Online]. Available from: <https://www.nh.gov/humane/documents/animal-cruelty-manual.pdf> [2015, October 6].
- The Society for the Protection of Cruelty to Animals (SPCA). Critical Review of Society for the Protection of Cruelty to Animals [Online]. Available from: <http://www.customwritingbay.com> [2015, November 15].

- Thomas Aquinas. *Summa Theologica*. In Edited by Tom Regan and Peter Singer, Animal Rights and Human Obligations. New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1989.
- Tom Regan. The Case for Animal Rights. Berkeley: University of California Press, 1983.
- . Empty Cages: Facing the Challenge of Animal Rights. Lanham, Md.: Rowman and Littlefield, 2004.
- Ven. Alex Bruce. Do Scared Cows Make the Best Hamburgers? The Legal Regulation of Religious Slaughter of Animals. UNSW Law Journal 34, 1 (2011).
- William A. Reppy Jr. Broad Exemptions in Animal – Cruelty Statutes Unconstitutionally Deny Equal Protection of the Law. Law and Contemporary Problems 70 (2007).
- . "Do State Anti-Cruelty Laws Apply to Animals Used in Scientific Research?" In Animals & Bioengineering - A Consideration of Law, Ethics and Science Conference. Duke Law School, 2007.
- William Darling. Animal Welfare Law and Utilitarianism [Online]. Available from: <http://www.uoguelph.ca/~wdarling/research/animallaw/animal-welfare-law-and-utilitarianism.html> [2015, October 10].
- Yuen Meikeng. "Animal Welfare Bill 2015 Passed by Parliament." The Star, 2015, June 17.



ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายภาสกร ตันติวิวัฒน์ เกิดเมื่อวันที่ 22 มกราคม พุทธศักราช 2530 ที่จังหวัดอุดรธานี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากโรงเรียนอุดรพิทยานุกูล สำเร็จการศึกษาปริญญานิติศาสตรบัณฑิตจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อพุทธศักราช 2552 ได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพว่าความจากสำนักฝึกอบรมวิชาว่าความแห่งสภานายความรุ่นที่ 34 สอบไล่ได้ชั้นความรู้ระดับเนติบัณฑิตไทยจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาสมัยที่ 63 เคยดำรงตำแหน่งนิติกรที่สำนักงานคดีแรงงานภาค 4 สำนักงานอัยการจังหวัดอุดรธานี ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ในชั้นปริญญามหาบัณฑิต หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

